

=Ազաթա՞մ քրիստոնի =

՞՞

Կարիքյալ
զարդարեց

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍՏԻ

AGATHA CHRISTIE

ԿԱՐԻԲՅԱՆ ԳՎՈՏՆԻՔԸ

A CARIBBEAN MYSTERY

ՀՏ 821.111-31 Քրիստի

ԳՄԴ 84(4Մբ)-44

ք 934

Անգլերենից թարգմանեց Քրիստինե Չիլինգարյանը

Քրիստի Ագաթա

ք 934 Կարիբյան գաղտնիքը / Ագաթա Քրիստի.- Եր.:
Էդիթ Պրինտ, 2023.- 248 էջ:

1964 թվականին հրապարակված «Կարիբյան գաղտնիքը» վեպը միակն է միսս Մարփի մասնակցությամբ պատմություններից, որի գործողությունները դեռի են ունենում Անգլիայից դուրս:

Արև, լողափ, արմավենիներ. թվում է՝ ոչինչ չի կարող խաթարել Կարիբյան ծովի դրախտային կղզիներից մեկի անդորրը, և ծեր մայոր Փելգրեյվի մահն ընդամենը ժամանակավոր սրվեր է զցել հանգստացողների միապաղաղ առօրյայի վրա: Սակայն միսս Մարփին հանգիստ չի բախի այն միտքը, որ մայորի մահվան հետևում սուկալի գաղտնիք կա, և նա ամեն ինչ կանի, որ բացահայտի այն:

ՀՏ 821.111-31 Քրիստի

ԳՄԴ 84(4Մբ)-44

ISBN 978-9939-969-50-3

Armenian edition © Edit Print

A Caribbean Mystery Copyright © 1964 Agatha Christie Limited.
All rights reserved.

AGATHA CHRISTIE, MARPLE, the Agatha Christie Signature and the
AC Monogram Logo are registered trademarks of Agatha Christie
Limited in the UK and elsewhere. All rights reserved.

Գրքի հրատարակմանն աջակցել է
«Sunny City» արևային ընկերությունը

Հին ընկերոջս՝ Զոն Քրութշենք Ռոռոզին՝
Վեսպի Ինդիա այցիս Երջանիկ հուշերով

ԳԼՈՒԽ 1

ՄԱՅՈՐ ՓԵԼԳՐԵՑՎԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ Է ՊԱՏՄՈՒՄ

-Օրինակ՝ Քենիայի հետ կապված ողջ պատմությունը,-
ասաց մայոր Փելգրեյվը:- Ով ասես դատարկաբանում է
դրա մասին՝ գաղափար չունենալով այդ երկրից: Դե, իսկ
ես տասնչորս տարի ապրել եմ այնտեղ: Ավելին՝ կյանքիս
լավագույն տարիներից...

Տարիքն առած միսս Մարիլը խոնարհեց գլուխը: Դա մի
հեզահամբույր քաղաքավարական ժեստ էր: Մինչ մայոր
Փելգրեյվը շարունակում էր պատմել իր կյանքի փոքր-ինչ
ծանձրալի հիշողությունների մասին, միսս Մարիլը հան-
գիստ տրվել էր սեփական մտքերին: Նա լավատեղյակ
էր այս նույնօրինակ պատմություններին: Գործողության
վայրն էր փոխվում: Անցյալում գերազանցապես Հնդկաս-
տանն էր: Մայորներ, գնդապետներ, գեներալ-լեյտենանտ-
ներ և քաջածանոթ բառերի շարք՝ Շիմլա¹, բեռնակիրներ,
վագրեր, չորա հազրի², թիֆին³, քիթմագար⁴ և այլն: Մայոր
Փելգրեյվի արտահայտությունները թեթևակիրեն տար-
բերվում էին. սաֆարի, կիկույու⁵, փղեր, սուահիլի⁶: Սա-
կայն կաղապարը, ըստ էության, նույնն էր. տարեց մարդ,

1 Քաղաք Հյուսիսային Հնդկաստանում:

2 Թեթև նախաճաշ, որը մատուցվում էր Բրիտանական Հնդ-
կաստանում արևածագից հետո:

3 Կեսօրվա թեթև նախաճաշ:

4 Տղամարդ սպասավոր. մատուցող:

5 Քենիայի ամենամեծ էթնիկ խոսումը, որը խոսում է նույնանուն
լեզվով:

6 Աֆրիկայի ամենատարածված լեզուներից:

որին լսող էր պետք՝ հիշողություններով իր երջանիկ օրերը վերապրելու համար: Այն օրերը, երբ իր մեջքն ուղիղ էր, տեսողությունն ու լսողությունը՝ սուր: Այդ շատախոսներից ոմանք վայելչակազմ, զինվորական կեցվածքով իին տղերը էին, մյուս կողմից՝ ոմանք ցավալիորեն անհրապույր էին, իսկ մայոր Փելգրեյվը՝ շիկակարմիր դեմքով, ապակե աչքով և ընդհանուր առմամբ լցոնած գորտի տեսքով, երկրորդ դասին էր պատկանում:

Միսս Մարփիլը նրանց բոլորին նույն վեհանձն ողորմածությանն էր արժանացրել: Նա պատրաստակամորեն նստել էր՝ ժամանակ առ ժամանակ հակելով գլուխը՝ իբրև հեզաքարո համաձայնություն, սեփական մտքերով տարված ու վայելելով այն ամենը, ինչը հնարավոր էր վայելել, այս դեպքում՝ Կարիբյան ծովի մուգ կապույտը:

«Ինչ բարի է սիրելի Ռեյմոնդը,- երախտագիտությամբ մտածում էր նա,- իսկապես, որքան բարի»: Ինչո՞ւ էր այդքան անհանգստանում ծեր մորաքրոջ համար. նա իրոք չգիտեր: Թերևս խղճահարությունից դրդված, թե՛ ընտանեկան կարեկցանքից: Կամ գուցե անկեղծորեն սիրում էր իրեն...

Ընդհանուր առմամբ, նրա կարծիքով՝ տղան սիրում էր իրեն, միշտ էր սիրել, թեև փոքր-ինչ նյարդայնացնող ու քամահրական ձևով: Միշտ փորձում էր ժամանակին համընթաց պահել իրեն: Գրքեր էր ուղարկում, որ կարդա: Ժամանակակից վեպեր: Այնքան դժվարընթեռնելի էին. բոլորն այնպիսի տիաճ մարդկանց մասին էին, որոնք այնքան տարօրինակ բաներ էին անում՝ ակնհայտորեն նույնիսկ հաճույք չստանալով դրանցից: Միսս Մարփիի երիտասարդության օրերին «սեքս» բառը չէր հիշատակվում, բայց դրա պակասը չկար. դրա մասին այնքան չէին խսում, որքան ներկայում, այլ անհամեմատելիորեն ավե-

լի շատ էին վայելում, կամ նրան էր այդպես թվում: Նրան հանգիստ չէր տալիս այն զգացողությունը, որ չնայած հիմնականում որպես մեղք պիտակվելուն՝ գերադասելի էր այժմյան կարծես յուրատեսակ պարտքից:

Մի պահ նրա թափառող հայացքը կանգ առավ ծնկներին դրված գործի վրա՝ բացված քսաներեքերորդ էջում, որին նա հասել էր (որքան, անշուշտ, ցանկացել էր կարդալ):

«-Ուզում ես ասել, որ ընդհանրապես սեռական փորձ չունեմ,- թերահավատորեն հարցրեց Երիտասարդը:- Տանիննո՞ւմ: Բայց դու պարտավոր ես: Դա անհրաժեշտ է:

Աղջիկը դժբախտ տեսքով կախեց գլուխը. նրա ուղիղ, յուղոտ մազերն ընկել էին դեմքին:

-Գիտեմ,- շշնջաց նա:- Գիտեմ:

Երիտասարդը նայեց նրան. բծոտված հին շապիկ, կեղտոտ եղունգներով բորիկ ոտքեր, քրտնքի կծկահոտ... Հետաքրքիր է՝ ինչո՞ւ էր նա այդպես անդիմադրելիորեն գրավում իրեն»:

Միսս Մարփիին նույնպես հետաքրքրում էր: Եվ իսկապես: Ստիպված լինել շուտափույթ կերպով սեռական փորձ ձեռք բերելու, ճիշտ ասես երկաթի պակասը լրացնող հեղուկ լիներ: Խենթ Երիտասարդ արարածներ...

-Իմ սիրելի՛ մորաքրույր Զեյն, ինչո՞ւ պետք է սքանչագեղ ջայլամի պես Զեր գլուխը թաղեք ավագի մեջ: Պոկ չեք գալիս Զեր անվրդով գյուղական կյանքից: Իրական կյանք. ահա թե ինչն է կարևոր:

Այսպես Ռեյմոնդը տեղը տեղին ամաչեցնում էր մորաքրույր Զեյնին, և վերջինս ասում էր՝ այն, ցավով ընդունելով, որ ինքը փոքր-ինչ ինառն է:

Թեև իրականում գյուղական կյանքը հեռու էր անվրդով լինելուց: Ռեյմոնդի պես մարդիկ այնքան անիրազեկ են:

Ծխական համայնքում իր պարտականությունները կատարելիս Զեյն Մարփիլը միանգամայն համապարփակ գիտելիքներ էր կուտակել իրական գյուղական կյանքի մասին: Նա այդ մասին խոսելու, առավել ևս՝ գրելու ցանկություն չուներ, բայց գիտեր դա: Սեքսի պակաս չկար՝ բնական, թե անբնական: Բռնաբարություն, ինցեստ, ինչ այլասերվածություն ասես (կային այնպիսիք, որոնց մասին անգամ Օքսֆորդի շնորհալի, գրքեր գրող Երիտասարդությունը հավանաբար լսած չէր լինի):

Միսս Մարփիլի մտքերը վերադարձան Կարիբյան ծով և փորձեցին բռնել մայոր Փելգրեյվի պատմության թելը...

-Խիստ արտասովոր դեպք է,- խրախուսաբար ասաց նա:- Անչափ հետաքրքիր:

-Ես կարող եմ շատ ավելին պատմել Ձեզ: Իհարկե, որոշ բաներ հարիր չեն լեդիի ականջին...

Երկարատև փորձի անկաշկանդությամբ միսս Մարփիլ կոպերը թրթողով կախվեցին, իսկ մայոր Փելգրեյվը շարունակեց ներկայացնել ցեղական սովորույթների գրաքննված տարբերակը, մինչ միսս Մարփիլը վերադարձավ իր սիրառատ քրոջորդու մասին մտքերին:

Ույմոնդ Ուեսթը հաջողակ վիպասան էր, մեծ եկամուտներ ուներ և բարեխղճորեն ու հոգատարությամբ անում էր հնարավոր ամեն բան տարեց մորաքրոջ կյանքը թեթևացնելու համար: Նախորդ ծմոանը միսս Մարփիլը ծանր թոքաբորբ էր տարել, և բժիշկները խորհուրդ էին տվել արևային լոգանք ընդունել: Լորդին վայել ձևով Ույմոնդն առաջարկել էր ուղևորություն Վեստ Ինդիա: Ծախսերը, հեռավորությունը, ճանապարհորդության դժվարությունները և Սենտ Մերի Միդի իր տունը թողնելը Երկմտանքի մեջ էին գցել միսս Մարփիլին: Ույմոնդը զբաղվեց բոլոր հարցերով: Նրա ընկերներից մեկին, որը գիրք էր գրում, գյուղական

մի հանգիստ տուն էր պետք: «Նա պատշաճ ծևով կհետևի տանը: Խելքը գնում է տնարարության համար: Նա համաստոամոլ է: Նկատի ունեմ...»:

Ռեյմոնդը լոել էր՝ թեթևակիորեն շփոթվելով, բայց նոյնիսկ սիրելի ծեր մորաքոյր Զեյնը վստահաբար լսած կլիներ համաստոամոլների մասին:

Ապա նա անցավ մյուս հարցերին: Հիմա ճանապարհորդելը խնդիր չէր: Նա կմեկներ ինքնաթիռով. Դայանա Հորոքսը՝ մյուս ընկերը, Տրինիդադ էր ուղևորվելու և կհետևեր, որ մորաքոյր Զեյնը բարեհաջող այնտեղ հասնի, իսկ Սենտ Օնորեում նա կիշևաներ «Ուկե արմավենի» հյուրանոցում, որը ղեկավարում էին Սանդերսոնները՝ աշխարհի ամենահաճելի զույգը: Նրանք հոգ կտանեին, որ ամեն բան կարգին լիներ: Ինքն իսկովներթ կգրեր նրանց:

Պարզվեց՝ Սանդերսոնները վերադարձել էին Անգլիա: Սակայն նրանց փոխարինողները՝ Քենդալները, չափազանց սիրալիր ու բարյացակամ էին և վստահեցրին Ռեյմոնդին, որ մորաքրոջ համար անհանգստանալու կարիք չկա: Ծայրահեղ անհրաժեշտության դեպքում կղզում լավ բժիշկ կա, և իրենք էլ աչքաթող չեն անի նրան ու կիոգան նրա հարմարավետության համար:

Նրանք իրենց խոսքի տերը եղան: Մոլի Քենդալը քսանն անց պարզամիտ շիկահեր էր, որը, ըստ երևոյթին, միշտ լավ տրամադրություն ուներ: Նա զերմորեն դիմավորեց ծեր լեդիին և ամեն բան արեց նրա հարմարավետությունն ապահովելու համար: Նրա ամուսինը՝ նիհար, թուխ, երեսունն անց թիմ Քենդալը, նույնպես ինքնին բարություն էր:

Ահա և ինքը, մտածում էր միսս Մարֆիլը, իեռու անգլիական խստաշունչ կլիմայից, հաճելի բունգալոյում. Վեստ Ին-

դիայի աղջիկները բարեհամբույր ժափտով սպասարկուա էին իրեն, թիմ Քենդալը դիմավորում էր ճաշասենյակուա և կատակներ անում օրվա ճաշացանկից խորհուրդներ տալիս, իսկ բունգալոյից հեշտությամբ կարող էր հասնել ափամերձ հատվածին ու լողափին, որտեղ նստում էր հարմարավետ ցանցաթռոին ու հետևում լողորդներին: Նույնիսկ մի քանի տարիքն առած հյուրեր կային, որ ընկերակցում էին նրան՝ ծերունի միսթը Ռաֆիլը, բժիշկ Գրեյեմը, կանոնիկոս Փրեսքոթը, նրա քույրը և վերջինիս այժմյան երկրպագուն՝ մայոր Փելգրեյվը:

Էլ ինչ էր հարկավոր հասակն առած լեդիին:

Խոր ափսոսանքով միսս Մարփիլը մեղավոր էր զգում՝ անգամ ինքն իրեն խոստովանելու, որ գոհ չէր, ինչպես հարկն է:

Այո՛, հաճելի էր, տաք և այնքան օգտակար իր ուսմատիզմի համար. գեղեցիկ համայնապատկեր էր, բայց թերևս փոքր-ինչ միապաղադ: Անթիվ-անհամար արմավենիներ: Ամեն օր նույն էր. երբեք ոչինչ տեղի չէր ունենում՝ ի տարբերություն Սենտ Մերի Միդի, որտեղ միշտ ինչ-որ բան էր կատարվում: Մի անգամ նրա քրոջորդին Սենտ Մերի Միդի կյանքը համեմատել էր տղմակալած լճակի հետ, ինչից վրդովված՝ միսս Մարփիլը նրա ուշադրությունը հրավիրել էր այն փաստի վրա, որ մանրադիտակով զննելիս ապակեհարթակի կեղտաքիծը կարող է կյանքով լի ինել: Այո՛, իսկապես, Սենտ Մերի Միդում մշտապես որևէ բան էր տեղի ունենում: Դրվագը դրվագի հետևից առկայծեցին միսս Մարփիլի գլխում. սխալմունքը ծեր միսիս Լինեթի հազի հեղուկ դեղում, երիտասարդ Փոռվգեյթի խիստ տարօրինակ պահվածքն այն ժամանակ, երբ Զորջի Վուտի մայրն այցի էր եկել նրան (բայց արդյոք նա նրա մայրն էր), Զո Արդենի և նրա կնոջ վեճի հրական պատճառը: Այնքան

շատ էին հետաքրքիր մարդկային խնդիրները, որ ժամեր շարունակ բավականություն պատճառող, անվերջ մտորումների առիթ էին տալիս: Երանի թե մի այնպիսի բան լիներ այստեղ, որով... դեմ... կկլանվեր:

Հանկարծ նա հասկացավ, որ մայոր Փելգրեյվը քենիայից տեղափոխվել էր հյուսիսարևմտյան սահման ու պատմում էր որպես ենթասպա իր արկածների մասին: Ցավոք, նա ամենայն լրջությամբ հարց էր տալիս իրեն.

-Դեմ, մի՞թե համաձայն չեք:

Երկարատև փորձի շնորհիվ միսս Մարփիլը միանգամայն հմտորեն գլուխ հանեց սրանից:

-Իրականում չեմ կարծում, որ ես բավականաչափ փորձ ունեմ դատելու համար: Վախենամ՝ վտանգներից փոքրիշատե զերծ կյանք եմ վարել:

-Եվ այդպես էլ պետք է լիներ, սիրելի լեռի, այդպես էլ պետք է լիներ,- բարեկրթորեն հայտարարեց մայոր Փելգրեյվը:

-Դուք այնքան բազմազան կյանք եք ունեցել,- շարունակեց միսս Մարփիլը՝ ձգտելով քավել նախկին հաճելի անուշադրությունը:

-Վատ չեմ,- ինքնագոհ ասաց մայոր Փելգրեյվը:- Ամենակին վատ չեմ:- Նա գնահատողաբար շուրջն էր նայում:- Սա հիանալի վայր է:

-Այո՛, իսկապես,- ասաց միսս Մարփիլը, ապա չկարողանալով զսպել իրեն՝ շարունակեց.- Հետաքրքիր է՝ այստեղ երբեմ ինչ-որ բան պատահում է:

Մայոր Փելգրեյվն ապշահար նրան նայեց:

-Օ՛, այն էլ ինչքան: Սկանդալների պակաս չկա, և ինչ: Դեմ, ես կարող եմ պատմել Ձեզ...

Սակայն դրանք այն սկանդալները չեին, որոնք իսկապես հարկավոր էին միսս Մարփիլին: Մերօրյա սկանդալնե-

բում չկա մի բան, որ հետաքրքրություն առաջացնի: Պարզապես տղամարդիկ ու կանայք փոխում են իրենց գուգընկերներին և ուշադրություն գրավում, փոխանակ փորձեն պատշաճ ծևով կոծկել դա և մի լավ ամաչեն իրենցից:

-Մի քանի տարի առաջ նույնիսկ սպանություն է տեղի ունեցել այստեղ: Հարի Ուեսթերն անունով... Թերթերը մեծ աղմուկ բարձրացրին: Կարծում եմ՝ կիհշեք:

Միսս Մարփին առանց խանդավառության գլխով արեց: Դա նրա ճաշակի սպանություններից չէր: Բարձրացած աղմուկի գլխավոր պատճառն այն էր, որ գործում բոլոր ներքաշվածները մեծահարուստ էին: Միանգամայն հավանական էր թվում, որ Հարի Ուեսթերնն էր կրակել կոմս դե Ֆեռարիի՝ իր կնոջ սիրեկանի վրա, և նոյն հավանականությամբ նրա հիանալիորեն մշակված ալիբին կաշառքով էր ձեռք բերվել: Բոլորը կարծես հարբած էին եղել, և թմրամոլների մի խառնիխուռն ընտրանի էր հավաքվել: Այնքան էլ հետաքրքիր մարդիկ չեին՝ ըստ միսս Մարփիի, թեև, անկասկած, անչափ ուշագրավ էին ու ակնահաճո: Սակայն, վստահաբար, դուրս էին նրա հետաքրքրությունից:

-Եվ եթե ինձ հարցնեք, ապա դա միակ սպանությունը չէր, որ այդ ժամանակ եղավ:- Նա կախեց գլուխն ու աչքով արեց:- Ես կասկածներ ունեի... օ... դե...

Միսս Մարփը վայր գցեց բրդի մանվածքը, իսկ մայոր Փելգրեյվը կոացավ ու բարձրացրեց այն:

-Ինչ վերաբերում է սպանություններին,- շարունակեց նա:- Մի անգամ խիստ տարօրինակ մի դիպվածի բախվեցի... ոչ այնքան անձամբ:

Միսս Մարփը քաջալերանքով ժպտաց:

-Հասկանո՞ւմ եք՝ մի օր ակումբում լիքը տղերը էին գրուցում, և նրանցից մեկն ինչ-որ պատմություն սկսեց: Նա բժիշկ էր: Դեպքն իր հետ էր եղել: Գիշերվա կեսին նա

արթնացել էր ոմն Երիտասարդի՝ դուն թակոցից: Վերջինիս կինն էր կախվել: Նրանք հեռախոս չունեին, և պարանը կտրելուց, կնոջն իջեցնելուց ու հնարավոր ամեն բան անելուց հետո Երիտասարդը դուրս էր բերել մեքենան և նետվել էր բժիշկ փնտրելու: Դե, կինը մեռած չէր, բայց ծայրահեղ ծանր վիճակում էր: Ինչևէ, նրան հաջողվել էր փրկել: Կարծես թե մեր Երիտասարդ բարեկամն անձնվիրաբար սիրում էր նրան: Երեխայի պես արտասվում էր: Նա նկատել էր, որ կինն արդեն որոշ ժամանակ տարօրինակ էր պահում իրեն՝ դեպրեսիայի նոպաներ և նման բաներ: Դե, այսքանը: Ամեն բան կարծես լավ էր: Սակայն, փաստացի, մոտ մեկ ամիս անց կինը քնաբերի մեծ չափաբաժին էր ընդունել և կնքել մահկանացուն: Տխուր դեպք է:

Մայոր Փելգրեյվը դադար տվեց և գլուխը տմբտմբացրեց: Ակնհայտ էր, որ դեռ ասելիք կար, ուստի միսս Մարիլլ սպասեց:

-Ավելացնելու ոչինչ չկա՝ կասեք Դուք: Ոչինչ: Նկրոտիկ կին, ոչ մի արտասովոր բան: Բայց մեկ տարի անց, երբ այս բժիշկ տղան գործընկերոց հետ զրուցելիս է եղել, խոսքից խոսք էր բացվել, և մյուս բժիշկը պատմել էր մի կնոջ մասին, որը փորձել էր խեղդամահ լինել, ամուսինը դուրս էր քաշել նրան, բժիշկ կանչել, կյանք էին վերադարձրել նրան... և մի քանի շաբաթ անց կինն ինքն իրեն թունավորել էր գաղով:

Դե, զուգադիպության է նման, այնպես չէ: Նույնատիապատմություն: Իմ ծանոթն ասել էր. «Ինձ հետ նման մի դեպք պատահել է: Այդ տղամարդու ազգանունը Զոնս էր (կամ ինչ էլ որ եղած լիներ)... Ինչ էր Զեր դեպքում»: «Չեմ կարողանում մտաբերել: Կարծես թե՝ Ռոբինսոն: Վստահաբար՝ ոչ Զոնս»:

ԴՅ, տղերքը նայել էին իրար ու ընդունել, որ դա բավականաչափ տարօրինակ էր: Եվ այդ ժամանակ ծանոթ հանել էր մի լուսանկար ու ցուց տվել երկրորդ տղային: «Այս երիտասարդն էր,- ասել էր նա:- Հաջորդ օրը ես այցելել էի նրանց մանրակրկիտ զննության համար և հենց մուտքի դռան մոտ հոյակապ հիբիսկուսներ նկատեցի. այդ տեսակից մեր երկրում երբեւ չեմ տեսել: Ֆոտոխցիկս մեքենայում էր, և ես լուսանկարեցի: Չեմ հասցել չխկացնել, երբ ամուսինը դուրս եկավ տնից, ուստի նա նույնպես հայտնվեց կադրում: Չեմ կարծում, թե նա հասկացավ դա: Ես հարցրի նրան հիբիսկուսի մասին, բայց նա չկարողացավ տեսակի անունը տալ»: Երկրորդ բժիշկը նայել էր լուսանկարին և ասել էր. «Մի փոքր դուրս է ֆոկուսից: Բայց կարող եմ երդվել... համենայն դեպս, ես գրեթե համոզված եմ... որ սա նույն մարդն է»:

Չգիտեմ՝ արդյոք հետամիտ էին եղել դրան: Սակայն եթե այդպես է, ապա՝ առանց առաջընթացի: Պարզ էր միայն, որ միսթր Ջոնսը կամ Ռոբինսոնը չափազանց լավ էր քողարկում հետքերը: Բայց տարօրինակ պատմություն է, այնպես չէ: Մտքովս չեր անցնի, որ նման բաներ կարող են կատարվել:

-Օ՛, այն էլ ինչպես,- հանգիստ ասաց միսս Մարփիլ:- Գրեթե ամեն օր:

-Օ՛, դե վերջ տվեք: Խելքից դուրս բան է:

-Երբ մարդը ստանում է աշխատող բանաձև, նա կանգ չի առնի: Կշարունակի կիրառել այն:

-Հարսնացուներին լոգարանում խեղդողի պես, այ՞ն:

-Այո՛, նման մի բան:

-Բժիշկը թույլ տվեց ինձ վերցնել այդ լուսանկարը. պարզապես որպես եզակի իր...

Մայոր Փելգրեյվը սկսեց անշնորհքաբար փորփրել

լեի-լեցուն դրամապանակը՝ ինքն իրեն մոթմոթալով. «Ինչ ասես կա այստեղ... չգիտեմ՝ ինչու եմ այս ամենը պահում»:

Միսս Մարփիլին թվաց՝ ինքը գիտեր: Դրանք մայորի պաշարի մասն էին, որոնք պատկերավոր կերպով լրացնում էին նրա պատմությունների ցանկը: Միսս Մարփիլը կասկածում էր, որ քիչ առաջ նրա պատմածն ի սկզբանե այդպես չէր եղել. այն զգալիորեն հղկվել էր վերապատմվելով:

Մայորը դեռ անհանգիստ շարժումներով փորփրում էր ու մոթմոթում.

-Բոլորովին մոռացել էի այս գործի մասին: Գեղեցկատես կին էր, երբեմ չէիր կասկածի... ո՞ւր էի հասել... ահ... մտովի անցյալ էի վերադարձել... ինչպիսի ժանիքներ: Պետք է ցույց տամ Ձեզ:

Նա դադար տվեց, մի փոքրիկ լուսանկար ընտրեց և ուշադիր նայեց դրան:

-Կցանկանայիք մարդասպանի լուսանկարը տեսնել:

Նա պատրաստվում էր փոխանցելու այն, երբ ձեռքը հանկարծակի կանգ առավ: Մայոր Փելգրեյվը, որ ավելի քան երբեմ նման էր լցոնած գորտի, կարծես սևեռվել էր միսս Մարփիլի աջ ուսի ուղղությամբ գտնվող ինչ-որ քանի վրա, որտեղից մոտեցող քայլեր ու ձայներ լսվեցին:

-Դճ, գրողը ինձ տանի... նկատի ունեմ...

Նա կրկին ամեն ինչ դրամապանակի մեջ լցրեց և այն գրպանը խցկեց: Նրա դեմքն էլ ավելի մուգ շիկակարմիր երանգ էր ստացել: Նա խոսեց քարծր, արհեստական ձայնով.

-Ինչպես ասում էի... Կցանկանայի ցույց տալ Ձեզ փոյի ժանիքները... Երբեմ կրակածս ամենամեծ փիղն էր... Ա՛հ, ողջովուն:- Նրա ձայնի մեջ հայտնված ջերմ ինչերանգը փոքր-ինչ շինծու էր:- Տեսեք՝ ովքեր են այստեղ: Հրաշալի

քառյակը՝ ֆլորան ու ֆաունան: Ինչ հաջողություններ եք ունեցել այսօր, ի՞ն:

Մոտեցող ոտնաձայներն ուրվագծվեցին հյուրանոցի չորս կենվորների տեսքով, որոնց միսս Մարփիլն արդեն արտաքնապես ճանաչում էր: Քառյակը կազմված էր երկու ամուսնական զույգից, ու թեև նրանց ազգանունները դեռ հայտնի չեն միսս Մարփիլին, նա գիտեր, որ բարձրահասակ, խիտ, ցցված գորշ մազերով տղամարդուն դիմում էին Գրեգով, ուսկեփայլ շիկահերին՝ նրա կնոջը, Լաքի¹ էին կոչում, իսկ մյուս զույգը՝ թխամաշկ, նիհար տղամարդը և հմայիչ, բայց արևահարված կինը համապատասխանաբար Էդուարդն ու Էվելինն էին: Որքան հասկանում էր, նրանք բուսաբաններ էին, ինչպես նաև հետաքրքրվում էին թռչուններով:

- Բախտներս ընդիանրապես չբերեց,- ասաց Գրեգու-Համենայն դեպս, չգտանք այն, ինչ փնտրում էինք:

- Զգիտեմ՝ ծանրթ եք արդյոք միսս Մարփիլին: Սա գնդապետն է ու միսիս Հիլինգդոնը, Գրեգը և Լաքի Դայսոնը:

Նրանք սիրալիրորեն ողջունեցին նրան, և Լաքին բարձրաձայն ասաց, որ կմեռնի, եթե իսկույններ ինչ-որ բան չխմի:

Գրեգը ծայն տվեց Թիմ Քենդալին, որ կնոջ հետ նստած էր փոքր-ինչ իեռվում՝ խորասուզված հաշվարկների գոքույկների մեջ:

-Են, Թիմ: Մեզ խմելու բան բերեք:- Նա դիմեց մյուսներին.- Պլանտատորի պհունչ²:

Նրանք համաձայնեցին:

-Չեզ էլ նույնից, միսս Մարփիլ:

Միսս Մարփիլը շնորհակալություն հայտնեց ու ասաց, որ թարմ քամած լայմի հյութ է նախընտրում:

1 Անգլերեն «lucky»՝ «հաջողակ» բառից:

2 Ավոհուլային կոկտեյլ:

-Այսինքն՝ թարմ լայմի հյութ,- ասաց Թիմը,- և հինգ պլանտատորի պունչ:

-Կմիանա՞ք մեզ, Թիմ:

-Եթե միայն կարողանայի: Բայց պետք է կարգի բերեմ այս հաշվարկները: Չեմ կարող ամեն ինչ Մոլիին թողնել: Ի դեպ, այսօր պողպատե թմբուկների նվազախումբ է լինելու:

-Հիանալի է,- բացականչեց Լաքին:- Գրողը տանի,- ցավից կծկվեց նա:- Ես ոտքից գլուխ փշերի մեջ եմ: Այս Էդուարդը դիտմամբ այդ փշոտ թփուտը քարշ տվեց ինձ:

-Սքանչելի վարդագույն ծաղիկներ էին,- ասաց Հիլինգդոնը:

-Եվ սքանչելի երկար փշերով: Հո սաղիստ վայրենի չեմ, Էդուարդ:

-Ի տարբերություն ինձ,- քմծիծաղ տվեց Գրեգոր,- մարդկային բարության կաթով լի¹:

Էվելին Հիլինգդոնը նստեց միս Մարֆիի կողքին և թեթև, հաճելի զրուցի բոնվեց նրա հետ:

Միս Մարֆիը գործվածքը ծնկներին դրեց: Դանդաղորեն և վզի ուսմատիզմի պատճառով որոշակի դժվարությամբ նա թեքեց գլուխը՝ աջ ուսի վրայով հետ նայելով: Ոչ մեծ հեռավորության վրա հարուստ միսթը Ռաֆիիի զբաղեցրած բունգալոն էր: Սակայն այնտեղ կենդանության նշաններ չէին երևում:

Նա պատշաճորեն պատասխանում էր Էվելինի դիտարկումներին (իսկապես, մարդիկ ինչ բարի էին իր հանդեպ), մինչդեռ նրա աչքերը մտազբաղ զննում էին երկու տղամարդկանց դեմքերը:

1 Արտահայտությունը թևավոր խոսք է դարձել Ուիլյամ Շեքսպիրի «Մակբեթ» ողբերգությունից. նշանակում է բնատուր կարեկցանքով օժտված:

Էդուարդ Հիլինգդոնը գեղեցկատես տղամարդ էր՝ լրակյաց, բայց հմայքով լի... իսկ Գրեգը՝ բարձրահասակ, աղմկոտ, երջանիկ տեսքով։ Նա և Լաքին կանադացիներ կամ ամերիկացիներ էին, մտածեց միսս Մարփիլ։

Նա նայեց մայոր Փելգրեյվին, որ շարունակում էր գերմարդկային ճիգերով բարեսրտություն խաղալ։

Հետաքրքիր էր...

ՄԻՍՍ ՄԱՐՓԼԸ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒՄ Ե

Այդ երեկո «Ոսկե արմավենի» հյուրանոցում ուրախ էր:

Անկյունի սեղանիկի մոտ նստած՝ միսս Մարփլը հետաքրքրությամբ շուրջն էր նայում: Ընդարձակ ճաշասենյակը երեք բաց կողմերից լցվում էր Վեստ Ինդիայի տաք, մեղմ, անուշաբույր օդով: Սեղաններին փոքրիկ լամպեր կային՝ բոլորը նուրբ գույներով: Կանանց մեծ մասը երեկոյան զգեստներով էր՝ թեթև չթե հագուստներով, որ մերկացնում էին բրոնզագույն ուսերն ու ձեռքերը: Միսս Մարփլի քրոջորդու կինը՝ Զոանը, հնարավոր ամենասիրալիր ձևով համոզել էր նրան «մի փոքրիկ գումար» ընդունել:

-Ախր, մորաքնից Զեյն, այնտեղ բավական շոգ կլինի, և չեմ կարծում, թե բարակ հագուստ ունենաք:

Զեյն Մարփլը շնորհակալություն էր հայտնել նրան և ընդունել անդորրագիրը: Նա հասել էր այն տարիքին, երբ բնական էր ծերերի ֆինանսական աջակցությունը երիտասարդներին, բայց նաև միջին տարիքի մարդկանց խնամքը մեծահասակների նկատմամբ: Սակայն նա չէր կարող ստիպել իրեն որևէ «բարակ» հագուստ գնել: Իր տարիքում անգամ ամենաշոգ եղանակին նա հազվադեպ էր հաճելի ջերմությունից ավելին զգում, իսկ Սենտ Օնորեի եղանակն ամենևին այն չէր, ինչն «արևադարձային տապ» են կոչում: Այդ երեկո նա անգլիական գավառական լեդիի լավագույն ավանդույթներին համապատասխան հանդերձանքով էր՝ մոխրագույն ժանյակազարդ զգեստով:

Այնպես չէ, որ միսս Մարփլը միակ տարեցն էր ներկաներից: Սենյակում տարբեր տարիքի ներկայացուցիչներ

կային: Ներկա էին տարեց արդյունաբերական մագնատներ իրենց երրորդ կամ չորրորդ երիտասարդ կանանց հետ: Կային Անգլիայի հյուսիսից միջին տարիքի ամուսնական զույգեր: Կարակասից մի ուրախ ընտանիք կար երեխաների հետ: Հարավային Ամերիկայի տարբեր պետություններ ինչպես հարկն է ներկայացված էին. ամենուրեք իսպաներեն ու պորտուգալերեն աղմկոտ շատախոսություններ էին: Ծանրակշիռ անգլիացիները՝ երկու քահանա, մեկ բժիշկ և հանգստի անցած մեկ դատավոր, հետին պլանում էին: Նույնիսկ չինացիների ընտանիք կար: Ճաշասենյակում սպասարկում էին հիմնականում կանայք՝ ճեփ-ճերմակ հագուստով, հպարտ կեցվածքով բարձրահասակ սևամորթ աղջիկներ, բայց ավագ մատուցողը փորձառու իտալացի էր, մատովակը՝ ֆրանսիացի, և բոլորը՝ թիմ քենդալի ուշադիր հայացքի ներքո, որը հետևում էր ամեն ինչին, այստեղ-այնտեղ կանգ առնում՝ սեղանների շուրջը նստած մարդկանց հետ մեկ-երկու բառ փոխանակելու: Նրա կինը հմտորեն օգնում էր նրան: Սիրունատես աղջիկ էր: Բնական ոսկեդեղին մազեր ուներ և լայն բերան, որ ամեն պահի պատրաստ էր շոայլորեն ժպտալու: Մոլի քենդալը հազվադեպ էր հունից դուրս գալիս: Անձնակազմը խանդավառությամբ էր աշխատում նրա համար, իսկ նա զգուշորեն հարմարեցնում էր իր պահվածքը տարբեր հյուրերի պահանջներին: Հասակն առած տղամարդկանց հետ ծիծաղում էր ու կոկետություն անում, երիտասարդ կանանց հագուստը գովում:

-Օ՛, ինչ ցնցող զգեստ եք հագել այսօր, միսիս Դայսոն: Այնպես եմ նախանձում, որ իսկույն կիանեի Ձեր վրայից:

Սակայն նա իիանալի տեսք ուներ իր իսկ զգեստով (կամ միսս Մարփիլին էր այդպես թվում). սպիտակ, նեղ, կազմվածքն ընդգծող զգեստ էր, իսկ ուսերը ծածկված էին

բաց կանաչ, ասեղնագործած շալով: Լաքին ձեռք տվեց շալին:

-Սքանչելի գույն է: Ես կցանկանայի սրանից:

-Կարող եք գնել տեղական խանութից,- ասաց Մոլին և շարժվեց առաջ:

Նա չկանգնեց միսս Մարփի սեղանի մոտ: Տարիքն առած լեդիներին սովորաբար ամուսնուն էր թողնում:

-Տատիկները տղամարդկանց են նախընտրում,- սովորաբար ասում էր նա:

Թիմ Քենդալը մոտեցավ միսս Մարփին և խոնարհվեց:

-Որևէ հատուկ բան կցանկանա՞ք,- հարցրեց նա:- Միայն ասեք ինձ, և այն պատրաստել կտամ հատուկ Ձեզ համար: Ենթադրում եմ՝ հյուրանոցի կիսաարևադարձային սնունդն ամենահին այն չէ, ինչին Դուք սովոր եք տանը:

Միսս Մարփիը ժպտաց և ասաց, որ դա արտասահման մեկնելու հաճելի կողմերից մեկն է:

-Այդ դեպքում լավ է ամեն ինչ: Բայց եթե կա մի բան...

-Օրինա՞կ:

-Դեմ... - Թիմ Քենդալը փոքր-ինչ տարակուսած տեսք ուներ:- Կարագահացով պուդի՞նգ,- խիզախեց նա:

Միսս Մարփիը ժպիտով պատասխանեց, որ կարծում է՝ առայժմ կարող է դիմանալ առանց կարագահացով պուդի՞նգի:

Նա վերցրեց գդալն ու երջանիկ գոհունակությամբ սկսեց իր պաշտելի մրգային պաղպաղակն ուտել:

Այնուհետև սկսվեց պողպատե թմբուկների նվագախմբի ելույթը: Այս նվագախմբերը կղզու գլխավոր գրավչություններից էին: Անկեղծ ասած՝ միսս Մարփին առանց նրանց էլ հիանալիորեն կդիմանար: Ըստ նրա՝ այդ աղմուկը սարսափելի էր ու ավելորդ: Սակայն անհերքելի էր, որ մյուսները հաճույք էին ստանում դրանից, և միսս Մարփ-

լը, իր երիտասարդության օրերի իսկական ոգուն համահունչ, որոշեց՝ քանի որ նրանք այսպես, թե այնպես պիտի լինեին, ինքն ինչ-որ կերպ կփորձեր սիրել նրանց: Հազիվ թե կարողանար խնդրել Թիմ Քենդալին ինչ-որ աճպարարական հնարքով «Կապույտ Դանուբի»¹ (այնքան նրբագեղ վալս) խլածայն մեղեղին հնչեցնել: Մեր օրերում մարդիկ չափազանց տարօրինակ են պարում: Կտրուկ շարժումներով այս ու այն կողմ են գցում իրար՝ ողջ մարմնով ծոմովելով: Օ՛, դե լավ, երիտասարդները պետք է զվարճանան... Այդ պահին նրա միտքն արգելակեց: Չէ՞ որ այս մարդկանցից քչերն էին երիտասարդ: Պարերը, լուսերը, նվազախումբը (նույնիսկ պողպատե թմբուկների). այս ամենը վստահաբար երիտասարդների համար էր նախատեսված: Իսկ որտեղ էին երիտասարդները: Հավանաբար սովորում էին համալսարաններում կամ աշխատում էին տարեկան երկշաբաթյա արձակուրդով: Այսպիսի վայրը չափազանց հեռու էր ու թանկ: Այս ուրախ ու անհոգ կյանքը հասանելի էր միայն երեսունը կամ քառասունը բոլորած մարդկանց և ծերուկներին, որ փորձում էին հասնել (կամ իջնել) իրենց երիտասարդ կանանց ապրելակերպին: Դա ինչ-որ առումով խղճահարություն էր առաջացնում:

Միսս Մարփիլը կարոտ էր երիտասարդների: Իհարկե, կար միսիս Քենդալը: Նրա տարիքը, հավանաբար, չէր անցնում քսաներկու-քսաներեքից, և նա կարծես զվարճանում էր, բայց նույնիսկ եթե այդպես էր, ապա դա նրա աշխատանքն էր:

Հարևան սեղանի շուրջը նստած էին կանոնիկոս Փրեսքորթը և նրա քույրը: Ձեռքի շարժումով նրանք կանչեցին միսս Մարփիլին իրենց հետ սուրճ խմելու, և վերջինս միա-

1 Յոհան Շտրաուսի ամենահայտնի ստեղծագործություններից մեկը՝ գրված 1866 թվականին:

ցավ նրանց: Միսս Փրեսքոթը նիհար, խոժոռադեմ կին էր, կանոնիկոսը՝ կլորավուն, կարմրադեմ մարդ էր՝ բարության մարմնացում:

Սուլճը մատուցվեց, և աթոռները փոքր-ինչ հետ քաշվեցին սեղաններից: Միսս Փրեսքոթը բացեց պիտոյատուին ու իսկապես գարշելի սեղանի խսիրներ հանեց, որոնց եզրակարն էր անում: Նա հաղորդեց միսս Մարփիլին օրվա բոլոր իրադարձությունները: Առավոտյան նրանք նորաբաց օրիորդաց դպրոց էին այցելել: Կեսօրվա հանգստից հետո շաքարեղեգի պլանտացիաների միջով ուղևորվել էին թեյելու մի պանսիոնատում, որտեղ նրանց ընկերներից ոմանք էին հանգրվանել:

Քանի որ Փրեսքոթներն ավելի վաղուց էին «Ոսկե արմավենիում», նրանք կարողացան տեղեկություններ հաղորդել միսս Մարփիլին հյուրանոցի մյուս կենվորների վերաբերյալ:

Այն ծերունին՝ միսթը Ռաֆիլը, ամեն տարի գալիս էր: Աներևակայելիորեն հարուստ էր՝ Անգլիայի հյուսիսում սուպերմարկետների հսկայական ցանցի սեփականատեր: Նրան ուղեկցող երիտասարդ կինը քարտուղարուիին էր՝ Էսթեր Ռուլթերսը՝ այրի: (Իհարկե, ամեն բան լավ էր: Ոչ մի անպարկեշտ բան: Ի վերջո, նա գրեթե ութսուն տարեկան էր:)

Միսս Մարփիլն ընդունեց այդ հարաբերությունների պատշաճությունը՝ ըմբռնողաբար գլխով անելով, իսկ կանոնիկոսը նկատեց.

-Համակրելի երիտասարդ կին է: Որքան գիտեմ, նրա մայրն այրի է և ապրում է Չիչեսթերում:

-Միսթը Ռաֆիլի անձնական սպասավորը նույնպես եկել է: Կամ ավելի ճիշտ՝ բուժակի պես բան է. կարծես թե որակավորված մերսող է: Զեքսոն է ազգանունը: Խեղճ

միսթր Ռաֆիլը գրեթե անդամալույծ է: Ինչ տխուր է, մանավանդ այդ ամբողջ հարստությամբ:

-Շոայլ ու պատրաստակամ նվիրատու,- գնահատողաբար ասաց կանոնիկոս Փրեսքոթը:

Շուրջբոլորը մարդիկ վերախմբավորվում էին. ոմանք հեռացել էին նվազախմբից, մյուսները՝ կուտակվել մոտակայքում: Մայոր Փելգրեյվը միացել էր Հիլինգդոն-Դայսոն կվարտետին:

-Ինչ վերաբերում է այս մարդկանց...,- ասաց միստ Փրեսքոթը՝ իշեցնելով ձայնը, ինչը միանգամայն ավելորդ էր, որովհետև նվազախմբի աղմուկը հեշտությամբ խլացրեց այն:

-Այն, ես պատրաստվում էի հարցնելու Ձեզ նրանց մասին:

-Անցյալ տարի նրանք այստեղ էին: Տարվա երեք ամիսը Վեստ Ինդիայում են անցկացնում՝ շրջելով տարբեր կղզիներում: Բարձրահասակ նիհար տղամարդը գնդապետ Հիլինգդոնն է, իսկ այն թխահերը՝ նրա կինը. նրանք բուսաբաններ են: Մյուս երկուսը՝ միսթր և միսիս Գրեգորի Դայսոնները, ամերիկացի են: Ամուսինը կարծես թիթեռների մասին է գրում: Նրանք բոլորը հետաքրքրված են թռչուններով:

-Ինչ հաճելի կլինի ունենալ հոբբի, որով կզբաղվես բաց երկնքի տակ,- ուրախ-զվարթ ասաց կանոնիկոս Փրեսքոթը:

-Եթե լսեին՝ ինչպես ես դա «հոբբի» անվանում, չեմ կարծում, թե նրանց դուր գար, Ձերեմի,- ասաց քոյրը: Նրանց հոդվածները տպագրվել են «National Geographic»-ում և «Royal Horticultural Journal»-ում: Նրանք ամենայն լրջությամբ են վերաբերվում իրենց արածին:

Բարձր ծիծաղ պայթեց այն սեղանից, որը նրանք հետևում էին: Աղմուկն այնքան մեծ էր, որ գերազանցեց անգամ նվազախմբին: Գրեգորի Դայսոնը հենվել էր աթո-

ոի թիկնակին և բոունցըով հարվածում էր սեղանին, նրա կինն առարկում էր, իսկ մայոր Փելգրեյվը, բաժակը դատարկելով, կարծես թե հավանություն էր տալիս:

Այդ պահին նրանց հազիվ թե կարելի էր որակել որպես սեփական անձի նկատմամբ լուրջ վերաբերմունք ունեցող մարդկանց:

-Մայոր Փելգրեյվը չպետք է այդքան խմի,- թթված արտաքերեց միսս Փրեսքոթը:- Նա արյան ճնշում ունի:

Պլանտատորի պունչի նոր չափաբաժին մատուցվեց սեղանին:

-Ինչ հաճելի է մարդկանց տարբերակելը,- ասաց միսս Մարփիլը:- Երբ կեսօրին հանդիպեցի նրանց, չեմ հասկանում՝ ով ում հետ է ամուսնացած:

Հետևեց կարճատև դադար: Միսս Փրեսքոթը թեթևակիորեն չոր հազար ու ասաց.

-Դճ, ինչ վերաբերում է դրան...

-Զնան,- նախազգուշական հնչերանգով ընդհատեց կանոնիկոսը:- Թերևս խելամիտ կլիներ զերծ մնալ ավելորդությունից:

-Իրոք, Զերեմի, ես չեմ պատրաստվում որևէ բան ասելու: Միայն այն, որ անցյալ տարի ինչ-ինչ պատճառներով (իսկապես չեմ իիշում՝ ինչու) մենք կարծում էինք, թե միսիս Դայսոնն է միսթր Հիլինգդոնի կինը, մինչև ինչ-որ մեկն ասաց մեզ, որ այդպես չեմ:

-Տարօրինակ է, թե ինչպես են տպավորությունները ստեղծվում, այնպես չեմ,- անմեղորեն ասաց միսս Մարփիլը: Մի պահ նրա հայացքը հանդիպեց միսս Փրեսքոթի հայացքին: Նրանց միջև ակնթարթորեն կանացի փոխըմբռնում հաստատվեց:

Կանոնիկոս Փրեսքոթից ավելի ոյուրազգաց մարդը կգիտակցեր, որ ինքն ավելորդ է:

Կանայք այլ նշան տվեցին իրար: Այն հստակ էր, ինչպես եթե խոսքերով արտահայտվեր. «Մեկ ուրիշ անգամ...»:

-Միսթր Դայսոնն իր կնոջը Լաքի է անվանում: Դա նրա իսկական անունն է, թե՞ մականուն է,- հարցրեց միս Մարփիլը:

-Չեմ կարծում, թե իսկական անունը լինի:

-Այնպես պատահեց, որ մի անգամ հարցրի նրան, ասաց կանոնիկոսը:- Ասաց, որ Լաքի է անվանում նրան, որովհետև նա իր թալիսմանն է, եթե կորցնի նրան, կկորցնի իր հաջողությունը: Կարծում եմ՝ անչափ գեղեցիկ է ասված:

-Նա շատ է սիրում կատակել,- ասաց միս Փրեսքորը:

Կանոնիկոսը թերահավատորեն նայեց քրոջը:

Նվազախումբը գերազանցեց իրեն կակոֆոնիայի¹ վայրի պոռթեկումով, և մի պարախումբ սուրաց սենյակով:

Միս Մարփիլը և մյուսները շրջեցին աթոռները, որ հետևեին: Պարերն ավելի մեծ բավականություն էին պատճառում միս Մարփիլին, քան երաժշտությունը: Նրան դուր էին գալիս ոտքերի քստքստոցներն ու մարմինների ոփթմիկ ճոճքը: Այդ ամենը նրան խիստ իրական էր թվում: Դրա մեջ լուրջան մատնված յուրատեսակ հզոր ասելիք կար:

Այդ երեկո նոր միջավայրում առաջին անգամ նա քիչքիչ զգաց իրեն ինչպես տանը: Մինչ այդ պահը միս Մարփիլը կորցրել էր այն, ինչը սովորաբար այնքան հեշտությամբ էր անում՝ իրեն հանդիպած մարդկանց և արդեն իսկ տարատեսակ ծանոթների միջև նմանություններ գտնելը: Հավանաբար վառ հագուստներն ու էկզոտիկ կոլորիտն էին կուրացրել նրան, բայց նա զգում էր՝ ուր որ է

1 Ականջ ծակող՝ միմյանց հետ չներդաշնակվող խառնաձայն ինչյունների աղմուկ, խառնաղմուկ:

կկարողանա հետաքրքիր համեմատություններ անցկացնել:

Մոլի Քենդալը, օրինակ, նման էր այն սիրունիկ աղջկան, որի անունը չէր հիշում, և որը Մարքեթ Բեյզինգ ուղևորվող ավտոբուսի ուղեկցորդուհին էր: Օգնում էր ավտոբուս բարձրանալ և երբեք չէր հնչեցնում մեկնումն ազդարարող զանգը, մինչև չէր համոզվում, որ ինքն ապահով տեղավորվել է: Թիմ Քենդալը փոքր-ինչ հիշեցնում էր Մեդչեսթերի «Royal George» ռեստորանի ավագ մատուցողին՝ ինքնավստահ և միաժամանակ անհանգիստ (վերջինս խոց ուներ՝ հիշեց նա): Ինչ վերաբերում է մայոր Փելգրեյվին, ապա նա ոչնչով չէր տարբերվում գեներալ Լերոյից, կապիտան Ֆլեմինգից, ադմիրալ Ուիթլոուից և կոմանդեր¹ Ռիչարդսոնից: Միսս Մարիլը որոշեց անցնել ավելի հետաքրքիր մեկին: Օրինակ՝ Գրեգի: Գրեգի դեպքում բարդ էր, որովհետև նա ամերիկացի էր: Թերևս մի աննշան սըր Ջորջ Շրոլովից, որ միշտ պատրաստ էր կատակելու քաղաքացիական պաշտպանությանը նվիրված հավաքներին, կամ գուցե միսթր Մարդոքից՝ մսավաճառից: Միսթր Մարդոքը բավական վատ համբավ ուներ, բայց ոմանք ասում էին, որ ընդամենը բամբասանք էր, և միսթր Մարդոքն ինքն էլ էր խրախուսում շշուկների տարածումը: Հիմա Լաքին: Դե՛, դա հեշտ էր. Մարիլնը «Three Crowns» փաքից: Էվելին Հիլինգդոնը: Նա չէր կարողանում գտնել Էվելինին ճշգրտությամբ համարժեք մեկին: Արտաքրության նա բազմաթիվ դերերի էր համապատասխանում. բարձրահասակ, նիհար, արևահարված անգլուհիները լիովի էին: Լեդի Քերոլայն Վուլֆը՝ Փիթեր Վուլֆի առաջին կինը, որ ինքնապանություն գործեց: Կամ Լեսլի Ջեյմսը՝ այն հանգիստ կինը, որը հազվադեպ էր իր զգացմունքները ցույց տալիս, և որը վաճառեց իր տունն ու հեռացավ՝ առանց երբեւ այդ

1 Ուազմածովային ուժերի երկրորդ կարգի կապիտան:

մասին որևէ մեկին ասելու: Գնդապետ Հիլինգդոնը: Ոչ մի ուղիղ հուշում: Ստիպված էր նախ փոքր-ինչ մոտիկից ճանաչել նրան: Նա լավ վարվեցողությամբ զուսպ տղամարդկանցից էր: Երբեք չես իմանա՞ ինչ կա նրանց մտքին: Երբեմն նրանք անակնկայի են բերում քեզ: Նա հիշեց մայոր Հարփերին, որ մի օր հանգիստ կտրել էր սեփական կոկորդը: Ոչ ոք այդպես էլ չիմացավ, թե ինչու: Միսս Մարփիլի կարծիքով՝ ինքը գիտեր... թեև երբեք լիովին վստահ չէր եղել:

Նրա թափառող հայացքը կանգ առավ միսթր Ռաֆիլի սեղանի վրա: Նրա մասին գլխավորապես հայտնի էր այն, որ անհավանական հարուստ էր, ամեն տարի գալիս էր Վեստ Ինդիա, կիսակաթվածահար էր և նման էր խորշոմած, ծեր գիշատիչ թռչունի: Հագուստը թույլ կախված էր նրա թառամած մարմնից: Հավանաբար յոթանասուն կամ ութսուն տարեկան էր կամ նույնիսկ իննսուն: Աչքերը խորաթափանց էին, և նա հաճախ էր կոպտում, բայց մարդիկ գրեթե չէին վիրավորվում նրանից՝ մասամբ՝ այդպիսի հարստության, մասամբ՝ նրա ճնշող անհատականության պատճառով. ինչ-որ կերպ հիպնոսացնելով՝ նա այնպիսի զգացողություն էր ներշնչում, որ ցանկության դեպքում միսթր Ռաֆիլն իրավունք ունի կոպտելու:

Նրա հետ նստած էր քարտուղարուիին՝ միսիս Ռուլլաբրուսը: Նա ցորենագույն վարսեր ուներ և հաճելի դեմք: Միսթր Ռաֆիլը հաճախ էր կոպտում նրան, բայց նա կարծես չէր նկատում. այդ կինը ոչ այնքան ստրկամիտ էր, որքան մոռացկոտ: Նա լավ ուսում ստացած հիվանդանոցային բուժքոջ պես էր պահում իրեն: Միսս Մարփիլը մտածեց, որ, հավանաբար, ժամանակին հենց բուժքույր էր եղել:

Սպիտակ բաճկոնով բարձրահասակ ու գեղեցկատես մի երիտասարդ մոտեցավ ու կանգնեց միսթր Ռաֆիլի աթոռի կողքին: Ծերունին հայացքը բարձրացրեց նրա

վրա, գլխով արեց, ապա ձեռքի շարժումով աթոռը ցույց տվեց: Երիտասարդը նստեց՝ հետևելով հրամանին: «Ենթադրաբար միսթը Զեքսոնն է,- մտքում ասաց միսս Մարիլը:- Նրա անձնական սպասավորը»:

Նա սկսեց որոշակի ուշադրությամբ զննել միսթը Զեքսոնին:

* * *

Բարում Մոլի Քենդալը ձգեց մեջքն ու ոտքերից դուրս սահեցրեց բարձրակրունկ կոշիկները: Թիմը ներս մտավ ծածկապատշգամբից ու միացավ նրան: Այդ պահին բարը միայն նրանց տրամադրության տակ էր:

-Հոգնել ես, սիրելին,- հարցրեց նա:

-Մի քիչ: Այսօր հողն ամուր էր ոտքերիս տակ:

-Այս ամենը չափազանց չէ քեզ համար: Գիտեմ՝ ծանր աշխատանք է:

Թիմն անհանգստությամբ նայեց կնոջը: Վերջինս ծիծաղեց:

-Օ՛, Թիմ, անհեթեթություններ մի՛ ասա: Ինձ դուր է գալիս այստեղ: Փառահեղ է: Միշտ նման մի երազանք եմ ունեցել, և այն իրականացել է:

-Այն, ամեն ինչ լավ է, եթե ընդամենը հյուր ես: Բայց շոուն վարելը... այ դա աշխատանք է:

-Դե՛, չես կարող ոչնչի դիմաց ինչ-որ բան ստանալ, այնպես չէ՞,- խոհեմաբար նկատեց Մոլի Քենդալը:

Թիմ Քենդալը խոժողովեց:

-Կարծում ես՝ ամեն բան լավ է: Հաջողություն ունենք: Գործը գլուխ ենք բերում:

-Իհարկե:

-Քեզ չի թվում, որ մարդիկ ասում են. «Այստեղ նույնը չէ, ինչ Սանդերսոնների ժամանակ»:

-Բնականաբար ինչ-որ մեկը կասի այդպես. միշտ ասող ներ կգտնվեն: Բայց միայն որոշ ծեր հետամնացներ: Վստահ եմ՝ մենք անհամեմատելիորեն ավելի լավ ենք գործ գլուխ բերում, քան նրանք: Մենք ավելի մեծ հմայք ունենք: Դու գերում ես պառավ փափկամազիկներին՝ կարողանալով այնպիսի տեսք ընդունել, ասես սեր կանեիր քառասունն ու հիսունն անց այդ ճարահատյալների հետ, իսկ ես աչքով-ունքով եմ անում ծեր ջենթլմեններին և այնպես անում, որ իրենց սեքսուալ շներ զգան, իսկ ավելի զգացմունքայինների հետ խաղում եմ քնքուշ դստրիկի դերը, որ նրանք կցանկանային ունենալ: Օ՛, մենք հոյակապ ենք գլուխ հանում սրանից:

Թիմի խոժողովածության հետքը չմնաց:

-Եթե այդպես ես կարծում... Ես վախենում եմ: Մենք վտանգել ենք ամեն ինչ՝ այս գործը հանձն առնելով: Ես թողեցի աշխատանքս...

-Եվ միանգամայն ճիշտ վարվեցիր,- շտապեց ընդհատել Մոլին: - Այն տանջամահ էր անում հոգիդ:

Թիմը ծիծաղեց ու համբուրեց նրա քթի ծայրը:

-Ասում եմ քեզ՝ մենք գլուխ ենք հանում սրանից,- կրկնեց նա:- Ինչո՞ւ ես միշտ անհանգստանում:

-Բնավորությունս է երևի: Ես միշտ մտածում եմ... իսկ եթե ինչ-որ վատ բան լինի:

-Ինչպիսի...

-Օ՛, չգիտեմ: Գուցե ինչ-որ մեկը խեղդվի:

-Ոչ մեր կենվորներից: Սա ամենաապահով լողափերից է: Այն ծանրաշարժ շվեդն էլ միշտ հերթապահում է:

- Ես իհմար եմ,- ասաց Թիմ քենդալը և վարանելոց հետո հավելեց.- Այն երազներն այլևս չեն տանջում քեզ, չ:

-Դա խեցեմորթ էր,- ծիծաղեց Մոլին:

ՄԱՀ ՀՅՈՒՐԱՆՈՑՈՒՄ

Միս Մարփիլի նախաճաշն ինչպես միշտ անկողնուամ մատուցեցին: Թեյ, խաշած ձու, պապայայի մի շերտ:

Կղզու մրգերը հուսախաք էին անում միս Մարփիլին: Ասես միայն պապայա լիներ: Հիմա մի լավ խնձոր կուտեր, բայց խնձորի մասին այստեղ կարծես տեղյակ չէին:

Այժմ, երբ արդեն մեկ շաբաթ է՝ այստեղ էր, միս Մարփիլը հետ էր վարժվել եղանակի մասին հարցնելու սովորությունից: Եղանակը միշտ նույն էր՝ հիանալի. ոչ մի հետաքրքիր փոփոխություն:

«Անգլիական օրվա բազմագույն եղանակը», - քթի տակ ասաց նա. հետաքրքիր էր՝ արդյոք դա մեջբերհմ էր, թե ինքը հորինեց:

Իհարկե, որքան նրան էր հայտնի, այստեղ փոթորիկներ էին լինում: Սակայն միս Մարփիլի ընկալմամբ փոթորիկները եղանակային երևույթ չէին: Դրանք ավելի շատ տարերային աղետի բնույթ ունեին: Մի անգամ անձրևեց. կարճատև, ուժգին տեղատարափ էր, որը հինգ րոպե շարունակվեց և կտրուկ դադարեց: Ամեն ինչ և ամենքը մինչև ուկորները թոշված էին, բայց հինգ րոպե անց կրկին չոր էին:

Վեստինդիացի սևամորթ աղջիկը ժպտաց և բարի լուս մաղթելով՝ սկսուտեղը դրեց միս Մարփիլի ծնկներին: Ինչպիսի սքանչելի ատամնաշար, ինչ երջանիկ ու ժպտադեմ աղջիկ: Այս բոլոր աղջիկները հաճելի բնավորություն ունեին, և ափսոս, որ այնքան էլ հակված չէին ամուսնալու: Սա խիստ անհանգստացնուամ էր կանոնիկոս Փրես-

քոթին: «Բազմաթիվ մկրտություններ,- ասում էր նա՝ իբրև ինքնասփոփանքի փորձ,- բայց ոչ մի ամուսնություն»:

Նախաճաշելուց հետո միսս Մարփիլը որոշեց, թե ինչպես է օրն անցկացնելու: Իրականում որոշումը երկար ժամանակ չի լեց նրանից: Նա վեր կկենար առանց շտապելու, դանդաղ շարժումներով, որովհետև բավական շոգ էր, և նրա մատները սովորականի պես ճարպիկ չէին: Ապա մոտ տասը րոպե կիանգստանար, կվերցներ իր գործվածքն ու դանդաղ կքայլեր հյուրանոցի ուղղությամբ՝ որոշելու, թե որտեղ տեղավորվի: Դեպի ծովը նայող բաց պատշգամբիմ: Թե գնա լողափ՝ հետևելու լողորդներին ու երեխաներին: Սովորաբար երկրորդն էր ընտրում: Կեսօրվա հանգստից հետո գուցե գրուներ: Այնքան էլ էական նշանակություն չուներ:

«Այսօրը ոչնչով չի տարբերվի մյուս օրերից», - ինքն իրեն ասաց նա:

Միայն թե, անշուշտ, այդպես չեղավ:

Միսս Մարփիլը շարժվեց ըստ նախապես կազմած ծրագրի և անշտապ քայլում էր դեպի հյուրանոց տանող արահետով, երբ հանդիպեց Մոլի Քենդալին: Առաջին անգամ այդ պայծառ երիտասարդ կինը չէր ժպտում: Արտաքուստ մտահոգությունն այնպես էր հակասում նրա բնույթին, որ միսս Մարփիլն իսկույննեթ հարցրեց.

-Միրելին, ինչ-որ բան է պատահել:

Մոլին գլխով արեց: Նա վարանեց, ապա ասաց.

-Դե՛, Դուք իմանալու եք... բոլորն են իմանալու: Մայոր Փելգրեյվը... Նա մահացել է:

-Մահացել է:

-Այ՞ն: Երեկ գիշեր է մահացել:

-Օ՛, սիրելին, ցավում եմ:

-Այ՞ն, մահը, այն էլ՝ այստեղ, սարսափելի է: Դա տիսրեցնում է բոլորին: Իհարկե, նա արդեն բավական ծեր էր...

-Երեկ նա միանգամայն հիանալի էր իրեն զգում և ուրախ էր երևում,- ասաց միսս Մարփիլը՝ փոքր-ինչ նեղսրտած այդ հանդուգն պնդումից, որ տարիքն առած յուրաքանչյուր մարդ ամեն պահի հեշտությամբ կարող է մահանալ:- Կարծես թե լիովին առողջ էր,- հավելեց նա:

-Նա բարձր ճնշում ուներ,- ասաց Մոլին:

-Սակայն, վստահաբար, մեր օրերում միջոցներ կան դրա դեմ... մարդիկ ինչ-որ դեղահաբեր են ընդունում: Գիտությունն այնպիսի հրաշքներ է գործում:

-Ա՞հ, այն, բայց գուցե մոռացել է դեղերը խմել կամ չափից շատ է ընդունել: Ինչպես ինսուլինը, դե, գիտեք:

Միսս Մարփիլի կարծիքով դիարետն ու արյան բարձր ճնշումն ամենակին նույնը չէին: Նա հարցուեց.

-Բժիշկն ինչ է ասում:

-Օ՛, բժիշկ Գրեյեմն է զննել նրան, որ փաստացի հանգստի է անցել ու ապրում է հյուրանոցում, և, իհարկե, տեղական պաշտոնական ներկայացուցիչներն այցելեցին մահվան վկայականը տալու նպատակով, բայց ամեն ինչ կարծես ավելի քան պարզ է: Նման պատահարի հավանականությունը բավական մեծ է, երբ բարձր ճնշում ունեք, հատկապես՝ ալկոհոլը չարաշահելիս, իսկ այդ առումով մայոր Փելգրեյվն իսկապես անզուսաց էր: Օրինակ՝ երեկ երեկոյան:

- Այն, նկատեցի,- ասաց միսս Մարփիլ:

-Նա հավանաբար մոռացել էր ընդունել դեղահաբերը: Ծերուկի բախսող չի բերել... բայց մարդիկ չեն կարող հավերժ ապրել, այնպես չեն: Այսր սարսափելի մտահոգիչ է... նկատի ունեմ ինձ և թիմի համար: Մարդկանց կարող է թվալ, թե ուտելիքից է եղել:

-Բայց չեն որ սննդային թունավորման և արյան բարձր ճնշման ախտանիշները լիովին տարբեր են:

-Այո՛, բայց մարդիկ այնքան հեշտ են ամեն ինչի մասին խոսում: Եվ եթե նրանք որոշեն, որ ուտելիքը վատնէ եղել... ու հեռանան... կամ պատմեն իրենց ընկերներին:

- Իսկապես չեմ կարծում, որ անհանգստանալու կարիք կա,- մեղմորեն ասաց միսս Մարփիլը:- Ինչպես Դուք եք ասում, մայոր Փելգրեյվի պես տարիքն առած մարդը (նա պետք է որ յոթանասունն անց լիներ) լիովին ենթակա է մահվան: Շատերին միանգամայն սովորական երևոյթ կթվա՝ տիտուր, բայց ամենևին ոչ արտառոց:

- Եթե միայն,- տիրությամբ արտաքերեց Մոլին,- այս քան անսպասելիորեն չլիներ:

«Այո՛, խիստ անսպասելի էր», - մտածեց միսս Մարփիլը՝ դանդաղ առաջ քայլելով: Երեկ երեկոյան նա այդտեղ էր, ծիծառում ու հրաշալի տրամադրությամբ շատախոսում էր Հիլինգդոնների և Դայսոնների հետ:

Հիլինգդոնները և Դայսոնները... Միսս Մարփիլն էլ ավելի դանդաղեցրեց քայլերը: Ի վերջո, նա կտրուկ կանգ առավ: Լողափ գնալու փոխարեն՝ տեղավորվեց երկար պատշգամբի ստվերոտ անկյունում, հանեց գործվածքն ու այնպիսի արագությամբ չխկացրեց շուրջերը, ասես փորձում էր հասնել սեփական կայծակնային մտքերի հետևից: Սա դուր չէր գալիս նրան... ո՛չ, դուր չէր գալիս: Ամեն ինչ այնքան «ճիշտ ժամանակին» եղավ:

Նա մտովի վերհիշեց նախորդ օրվա իրադարձությունները:

Մայոր Փելգրեյվը և նրա պատմությունները...

Այդ ամենն այնքան սովորական էր, որ կարիք չկար խիստ ուշադիր լսելու... Թեև գուցե ավելի լավ կլիներ, եթե լսեր:

Քենիա... Նա խոսում էր Քենիայի մասին, իսկ հետո՝ Հնդկաստանի... հյուսիսարևմտյան սահմանի... իսկ հե-

տո... ինչոր պատճառով նրանք անցել էին սպանություներին... և նույնիսկ այդ ժամանակ միսս Մարփիլը, ըստ Էռլիյան, չէր լսում...

Ինչոր հայտնի դեպք, որը տեղի էր ունեցել այստեղ... որը հայտնվել էր թերթերում...

Դրանից հետո էր, որ նա գետնից բարձրացրեց իր բրդի մանվածքը... որ սկսեց պատմել մի լուսանկարի մասին: Մարդասպանի լուսանկար. ահա թե ինչ էր նա ասել:

Միսս Մարփիլը փակեց աչքերը և փորձեց հստակորեն հիշել, թե ինչպես էր այդ պատմությունը եղել:

Փոքր-ինչ չկապակցված պատմություն էր, որ մայորին պատմել էին իր ակումբում... կամ մեկ ուրիշի ակումբում... պատմողը բժիշկ էր, որը լսել էր այն մեկ այլ բժշկից... Եվ բժիշկներից մեկը լուսանկարել էր մուտքի դռնից դուրս եկող ինչ-որ մեկին... մեկին, որը մարդասպան էր:

Այն, այդպես էլ կար: Այժմ նա վերհիշում էր բոլոր մանրամասները...

Եվ նա առաջարկել էր իրեն ցույց տալ այդ լուսանկարը: Հանել էր դրամապանակն ու փորփրել պարունակությունը՝ չղաղարելով խոսել: Իսկ հետո խոսքը շարունակելով՝ նա նայել էր ոչ թե իրեն, այլ իր թիկունքում, ավելի ստուգ՝ աջ ուսի հետևում գտնվող մի բանի: Եվ նա լոել էր, դեմքը՝ շառագունել, ու սկսել էր փոքր-ինչ դողդոջուն ձեռքերով ամեն ինչ նորից դրամապանակի մեջ խցկել և բարձր, անբնական ձայնով խոսել փղերի ժանիքների մասին:

Մեկ-երկու րոպե անց Հիլինգդոններն ու Դայսոններն էին միացել իրենց:

Այդ ժամանակ էր, որ ինքը թեքել էր գլուխն աջ ուսի վրայով՝ նայելու... Սակայն ոչինչ ու ոչ ոքի չէր տեսել: Զախ կողմում՝ հյուրանոցի ուղղությամբ որոշակի հեռավորության վրա, թիմ քենդալն ու նրա կինն էին, իսկ նրանցից

այն կողմ՝ վենեսուելացիների մի ընտանեկան խումբ: Սա
կայն մայոր Փելգրեյվն այդ ուղղությամբ չէր նայում:

Միսս Մարփիլը մտորեց մինչև լանչի ժամը:

Լանչից հետո նա չգնաց զբոսանքի: Փոխարենը հա-
ղորդագրություն փոխանցեց, որ այնքան էլ լավ չի զգու
իրեն ու հարցնելով՝ արդյոք բժիշկ Գրեյեմը բարի կգտնվեր
այցելելու ու գննելու իրեն:

ՄԻՍՍ ՄԱՐՓԼԸ ԲԺՇԿԻ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ Է ԽՆԴՐՈՒՄ

Բժիշկ Գրեյեմը բարեսիրտ, հասակն առած մարդ էր՝ մոտ վաթսունիինգ տարեկան: Նա երկար տարիներ աշխատել էր Վեստ Ինդիայում, բայց այժմ թոշակի էր անցել՝ աշխատանքի հիմնական մասը թողնելով տեղացի գործընկերներին: Բժիշկը սիրալիրորեն ողջունեց միսս Մարփին և հարցրեց՝ ինչ գանգատներ ունի: Բարեբախտաբար, միսս Մարփի տարիքում միշտ կգտնվի մի առողջական խնդիր, որը հիվանդի կողմից փոքր-ինչ չափազանցված ներկայացնելու դեպքում կդառնա քննարկման ենթակա: Միսս Մարփը տատանվում էր ծնկի և ուսի միջև, բայց ի վերջո ընտրությունը կանգ առավ ծնկի վրա: Ինչպես ինքն իրեն կասեր, միսս Մարփի ծունկը միշտ իր հետ էր:

Բժիշկ Գրեյեմը խիստ բարյացակամ էր և զերծ մնաց փաստը բարձրաձայնելուց, որ նրա տարիքում այդպիսի խնդիրներ սպասելի են: Նա դուրս գրեց այն ապրանքանիշերից մեկի օգտակար փոքրիկ դեղահաբերից, որոնք բժշկական դեղատոմսերի հիմքն էին: Սեփական փորձից իմանալով, որ տարիքն առած մարդկանցից շատերը կարող էին միայնություն զգալ առաջին անգամ Սենտ Օնորե այցելելիս՝ բժիշկը որոշ ժամանակ մնաց՝ հանգիստ զրուցելով նրա հետ:

«Հիանալի մարդ է,- մտածեց միսս Մարփը,- և ես խկապես ամաչում եմ, որ ստիպված եմ ստել նրան: Բայց մտքովս բացարձակապես չի անցնում՝ ուրիշ ինչ կարելի է անել»:

Միս Մարփլը դաստիարակվել էր ճշմարտության նկատմամբ հատուկ վերաբերմունքով և, անշուշտ, բնութով խիստ ճշմարտախոս էր: Սակայն որոշ դեպքերում, երբ իր պարտքն էր համարում, կարողանում էր ապշեցուցիչ ճշմարտանման ստել:

Ասես ներողություն հայցող թեթևակի հազով նա մաքրեց կոկորդը և ծեր լեդիին բնորոշ փոքր-ինչ հուզմունքով ասաց.

-Կցանկանայի մի բան խնդրել Ձեզ, բժիշկ Գրեյեմ: Իրականում կնախընտրեի չիհշատակել այս մասին, բայց ես այնքան էլ չեմ հասկանում՝ ուրիշ ինչ կարող եմ անել, թեև սա, իրոք, միանգամայն անկարևոր է: Բայց, հասկանում եք, սա ինձ համար է կարևոր: Հուսով եմ՝ կհասկանաք ինձ, և խնդրանքս որևէ նեղություն չի պատճառի Ձեզ... կամ այն անթույլատրելի չեք համարի:

Այս բացման խոսքին ի պատասխան՝ բժիշկ Գրեյեմը սիրալիրորեն ասաց.

-Ինչ-որ բան է անհանգստացնում Ձեզ: Թույլ տվեք օգնել:

-Դա կապված է մայոր Փելգրեյվի հետ: Այնքան տիրեցի նրա մահվան համար: Երբ առավոտյան իմացա այդ մասին, ցնցվեցի:

-Այո՞,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը,- խիստ անսպասելի էր: Երեկ նա այնքան լավ տրամադրություն ուներ:

Նա խոսում էր բարյացակամորեն, բայց պայմանականություններով լի: Պարզ էր, որ ըստ նրա՝ մայոր Փելգրեյվի մահվան մեջ արտասովոր բան չկար: Միս Մարփլը մտածեց՝ միթե ինքը ոչնչից աղմուկ է բարձրացնում: Արդյոք իրեն բնորոշ կասկածամտությունն էր գլուխ բարձրացրել: Գուցե այլևս չէր կարող վստահել իր իսկ դատողություններին: Այնպես չէ, որ սա իսկապես դատողություն էր. ընդա-

մենք կասկած: Ինչ էլ որ լիներ, նա արդեն բռնել էր իր ուղին: Նա պետք է առաջ շարժվեր:

-Երեկ կեսօրին մենք միասին նստած զրուցում էինք,- ասաց նա:- Պատմում էր ինձ իր անչափ տարաբնույթ ու հետաքրքիր կյանքի մասին: Երկրագնդի վրա ինչ արտասովոր վայր ասես չկա:

-Այո՛, իհարկե,- համաձայնեց բժիշկ Գրեյեմը, որին մայր Փելգրեյվի հիշողությունները բազմիցս հոգնեցրել էին:

-Իսկ հետո նա խոսեց իր ընտանիքից, ավելի ճիշտ՝ պատանեկությունից: Ես նրան մի փոքր պատմեցի իմ զարմիկների ու զարմուհիների մասին, և նա ուշադիր լսում էր: Ու ցուց տվեցի նրան տղաներից մեկի լուսանկարը, որն ինձ մոտ էր: Այնքան հաճելի երեխա է... հիմա ամենակին երեխա չէ, բայց ինձ համար նա միշտ փոքրիկ տղա է, հասկանո՞ւմ եք:

-Միանգամայն,- պատասխանեց բժիշկ Գրեյեմը՝ մտածելով, թե դեռ որքան պետք է անցներ, մինչև ծեր լեդին անցներ բուն նյութին:

-Ես նրան էի փոխանցել լուսանկարը, և նա զննում էր այն, երբ խիստ անսպասելիորեն այն մարդիկ... այն անչափ համակրելի մարդիկ... որ ծաղիկներ ու թիթեռներ են հավաքում... գնդապետն ու միսիս Հիլինգդոնն էին և կարծես թե...

-Չինի՞ թե Հիլինգդոններն ու Դայսոնները:

-Այո՛, ճիշտ այդպես: Ծիծաղելով ու շատախոսելով նրանք անսպասելիորեն հայտնվեցին: Նրանք նստեցին, խմիչք պատվիրեցին և միացան մեր զրոյցին: Անչափ հաճելի էր: Սակայն մայոր Փելգրեյվը, հավանաբար, առանց մտածելու, լուսանկարս իր դրամապանակի մեջ էր դրել ու տեղափորել գրպանում: Այդ պահին ես ուշադրություն չդարձրի դրան, բայց հետո հիշելով՝ ինքս ինձ ասացի.

«Զմոռանամ խնդրել մայոր Փելգրեյվին վերադարձնել Դեն զիլի լուսանկարը»: Այդ մասին երեկ երեկոյան մտածեցի, պարերի ու նվազախմբի ելույթի ընթացքում, բայց չցանկացա խանգարել նրան. նրանց խումբն այնքան ուրախ ժամանակ էր անցկացնում, որ մտածեցի. «Կիհշեմ՝ վաղն առավոտյան կղիմեմ նրան»: Սակայն այսօր առավոտյան...- Միսս Մարփիլը դադար տվեց. շունչը կտրվում էր:

-Այն, այն,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը,- լիովին հասկանում եմ: Եվ Դուք... դեն, բնականաբար, ուզում եք վերադարձնել Ձեր լուսանկարը, այնպես չե՞:

Իբրև համաձայնության նշան՝ միսս Մարփիլն անհամբերությամբ գլխով արեց:

-Այն: <Ենց դա: Հասկանո՞ւմ եք՝ ունեցածս միակ նմուշն է, իսկ նեգատիվը չունեմ: Եվ ես բոլորովին չեի ցանկանա կորցնել այդ լուսանկարը, որովհետև խեղճ Դենզիլը մահացել է հինգ կամ վեց տարի առաջ, իսկ նա իմ սիրելի զարմիկն էր: Լուսանկարը միակ հիշողությունն է նրանից: Կցանկանայի իմանալ... հուսով եմ... թեև խնդրանքս պնդերեսություն է... գուցե Դուք կարողանայիք այն վերադարձնել ինձ: Հասկանո՞ւմ եք՝ ես իսկապես չգիտեմ ուրիշ ում խնդրել: Չգիտեմ՝ ով պետք է զբաղվի նրա իրերով ու մնացածով: Ամեն ինչ այնքան բարդ է: Բոլորը կմտածեն, որ գլուխ եմ տանում: Հասկանո՞ւմ եք՝ նրանք չեն հասկանում: Ոչ ոք բացարձակապես չի կարող հասկանալ, թե այդ լուսանկարն ինչ նշանակություն ունի ինձ համար:

-Իհարկե, իհարկե,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը:- Միանգամայն հասկանում եմ Ձեզ: Ձեր զգացմունքներն առավել քան բնական են: Իրականում քիչ անց հանդիպելու եմ տեղական իշխանությունների հետ. հուղարկավորությունը վաղն է, և վարչությունից ինչ-որ մեկը կգա նրա թղթերն ու ունեցած-չունեցածը զննելու՝ նախքան նրա մերձավորների

հետ կապ հաստատելը և նման այլ բաներ: Եթե կարողանայիք նկարագրել լուսանկարը...

-Այնտեղ պարզապես տան ճակատամասն էր պատկերված,- ասաց միսս Մարփիլը,- և մեկը (նկատի ունեմ՝ Դեղիլը), որ հենց այդ պահին դուքս էր եկել մուտքի դռնից: Լուսանկարել էր մյուս զարմիկս, որը տարված է ծաղիկների ցուցահանդեսներով... և կարծես թե լուսանկարելիս էր եղել հիբիսկուսը կամ այն գեղեցիկ, անտիպաստոյի՝ նման ծաղիկները... Նարգիզները: Ստացվել էր այնպես, որ Դեղիլը հենց այդ պահին էր դուքս եկել տնից: Դա այնքան էլ լավորակ լուսանկար չէր... աննշան շաղված էր: Բայց ինձ դուք էր գալիս, և միշտ ինձ մոտ էի պահում:

-Լավ,- ամփոփեց բժիշկ Գրեյեմը,- ամեն ինչ ավելի քան պարզ է թվում: Կարծում եմ՝ Ձեր լուսանկարը վերադարձնելը որևէ բարդություն չի ներկայացնի, միսս Մարփիլ:

Նա ոտքի ելավ աթոռից: Միսս Մարփիլը ժպտաց նրան:

-Դուք անչափ բարի եք, բժիշկ Գրեյեմ, իսկապես բարի: Հասկանում եք ինձ, այնպես չե՞:

-Իհարկե հասկանում եմ, իհարկե,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը՝ ցերմորեն սեղմելով նրա ձեռքը:- Այլևս մի անհանգստացեք: Ձեր ծնկի համար ամեն օր զգուշորեն վարժություններ արեք, բայց ոչ չափից շատ, իսկ ես կուղարկեմ Ձեր դեղահաբերը: Կընդունեք մեկական օրը երեք անգամ:

ՄԻՍՍ ՄԱՐՓԼԸ ՈՐՈՇՈՒՄ Ե ԿԱՅԱՑՆՈՒՄ

Երջանկահիշատակ մայոր Փելգրեյվի հոգեհանգստի արարողությունը տեղի ունեցավ հաջորդ օրը: Միսս Մարփլը ներկայացավ միսս Փրեսքոթի ընկերակցությամբ: Կանոնիկոսը մատուցեց հոգեհանգստի կարգը, որից հետո կյանքը վերադարձավ իր բնականոն հունին:

Մայոր Փելգրեյվի մահն ընդամենը դժբախտ պատահար էր՝ թեթևակիորեն տիաճ միջադեպ, որը, սակայն, շուտով մոռացության մատնվեց: Կյանքն այստեղ արևն էր, ծովն ու զվարճանքները: Մոայլ այցելուն խախտել էր այս ոհթմը՝ վաղանցիկ ստվեր գցելով կղզու վրա, բայց այդ ստվերն արդեն չքացել էր: Ի վերջո, ոչ ոք կարգին չէր ճանաչում հանգուցյալին: Նա իսկական ծեր շատախոս էր, ակումբներում հավաքվող ծանձրալի մարդկանցից, որ միշտ պատմում էր իր իր անձնական հիշողությունների մասին, որոնք լսելու ցանկություն առանձնապես չկար: Նա գրեթե հնարավորություն չէր ունեցել աշխարհի որևէ անկյունում խարիսխ գցելու: Նրա կինը մահացել էր տարիներ առաջ: Մայորն ապրել էր միայնակ կյանքով ու մահացավ միայնակ: Բայց դա այն տեսակ միայնություններից էր, որ անցնում է մարդկանց մեջ և այդկերպ ժամանակ սպանելը հաճելի դարձնում: Մայոր Փելգրեյվը գուցե միայնակ մարդ էր, բայց կենսուրախ էր: Նա յուրօրինակ ծնով էր վայելում կյանքը: Իսկ հիմա նա մահացած էր, հուղարկավորված, և բոլորը թքած ունեին, մի շաբաթից ոչ ոք չէր հիշի նրան, ոչ էլ հպանցիկ կերպով կմտածեր նրա մասին:

Միակ մարդը, որ թերևս նկատում էր նրա բացակայությունը, միսս Մարփիլն էր: Իհարկե, ոչ անծնական համակրանքից դրդված, այլ որովհետև մայորն այն կյանքի ներկայացուցիչն էր, որ ծանոթ էր իրեն: Միսս Մարփիլի կարծիքով՝ երբ մարդ ծերանում է, ավելի ու ավելի սովոր է դառնում լսելուն. գուցե առանց մեծ հետաքրքրության էր լսում, բայց նրա և մայորի միջև երկու տարեց մարդու խոնարհ փոխազդում էր հաստատվել: Դա մի լուսավոր մարդկային երևույթ էր: Իրականում միսս Մարփիլը չէր սգում մայոր Փելգրեյվի համար, բայց զգում էր նրա պակասը:

Հուղարկավորության օրվա երկրորդ կեսին, երբ նա հյուառում էր իր սիրելի տեղուա, բժիշկ Գրեյեմը մոտեցավ նրան ու նստեց կողքին: Միսս Մարփիլը մի կողմ դրեց շուղերը և ողջունեց նրան: Որոշակիորեն ներողություն հայցող հնչերանգով բժիշկն անմիջապես ասաց.

-Ցավոք, տխուր նորություն ունեմ Ձեզ համար, միսս Մարփիլ:

-Իսկապես: Կապված իմ...

-Այո՞՛: Մենք չգտանք Ձեր թանկագին լուսանկարը: Վախենամ՝ դա ցավալի է Ձեզ համար:

-Այո՞՛: Այդպես է: Թեև, իհարկե, էական նշանակություն չունի: Սենտիմենտալություն էր: Հիմա իսկապես հասկանում եմ դա: Այն մայոր Փելգրեյվի դրամապանակում չէր:

-Ո՞չ, ոչ էլ նրա մյուս իրերի մեջ: Մի քանի նամակ կար, թերթերի կտորտանքներ, իին լուսանկարներ ու այլ անպետք իրեր, բայց Ձեր նկարագրած լուսանկարի հետքն անգամ չկար:

-Ափսոս,- արտաքերեց միսս Մարփիլը:- Դե, ինչ արած... Անչափ շնորհակալ եմ, բժիշկ Գրեյեմ, ներեցեք անհանգտություն պատճառելու համար:

-ԱՇ, ամենսին չեք անհանգստացրել, իսկապես: Չե որ

սեփական փորձից ավելի քան լավ գիտեմ, թե ինչ կարևոր են ընտանեկան իրերը մարդու համար, հատկապես երբ ծերանում է:

Բժիշկը մտածեց, որ ծեր լեդին միանգամայն հանգիստ ընդունեց լուրը: Ենթադրաբար, մայոր Փելգրեյվը հայտնաբերել էր լուսանկարը, երբ ինչ-որ բան էր հանել դրամապանակից և, նույնիսկ չմտաքերելով, թե որտեղից էր այն հայտնվել՝ պատռել էր որպես անկարևոր մի բան: Ինչը, սակայն, կարևոր էր այս ծեր լեդիի համար: Այնուամենայնիվ, նա կարծես բավականաչափ փիլիսոփայորեն և ուրախ տրամադրությամբ մոտեցավ հարցին:

Ներքուստ, սակայն, միսս Մարֆիլն ամենսին ուրախ ու փիլիսոփայական տրամադրություն չուներ: Նրան մի փոքր ժամանակ էր պետք կշռադատելու համար, բայց նաև վճռել էր առավելագույնս օգտվել պահի ընձեռած հնարավորություններից:

Միսս Մարֆիլը զրոյցի բոնվեց բժիշկ Գրեյեմի հետ այնպիսի խանդավառությամբ, որ անգամ չէր փորձում թաքցնել: Այդ բարի մարդը, որ լեդիի բնական շատախոսությունը վերագրում էր նրա միայնությանը, փորձում էր շեղել նրա միտքը լուսանկարի կորստից անհոգ ու հաճելի զրոյցներով Սենտ Օնորեի կյանքի ու տարատեսակ հետաքրքիր վայրերի մասին, որ միսս Մարֆիլը գուցե ցանկանար այցելել: Նա ինքն էլ չհասկացավ, թե ինչպես խոսակցությունը կրկին թեքվեց դեպի մայոր Փելգրեյվի մահը:

-Մտածելն անգամ այնքան տիսուր է,- ասաց միսս Մարֆիլը,- որ կարելի է մահանալ այսպես՝ տնից հեռու: Թեև, որքան նրա պատմածներից եմ հասկանում, մերձակոր ազգականներ չուներ: Կարծես թե մենակ էր ապրում Լոնդոնում:

- Կարծում եմ՝ նա շատ է ճամփորդել,- ասաց բժիշկ

Գրեյեմը:- Համենայն դեպս ձմռանը: Նա չէր սիրում մեր անգլիական ծմեռը: Չեմ կարող մեղադրել նրան:

- Անշուշտ,- համաձայնեց միսս Մարփիլը:- Իսկ գուցե հատուկ պատճան է ունեցել՝ թույլ թոքեր կամ նման մի բան, որ ստիպել է նրան արտերկրում ծմեռել:

- Օ՛, ո՞չ, չեմ կարծում:

- Նա կարծես արյան բարձր ճնշում է ունեցել: Ինչ ցավալի է. մեր օրերում այնքան շատ են խոսում դրա մասին:

- Նա այդ մասին խոսել է Ձեզ հետ, այ՞ս:

- Օ՛, ո՞չ: Անձամբ երբեմ չի հիշատակել: Մեկ ուրիշն է ասել ինձ:

- Իրո՞ք:

- Ենթադրում եմ,- շարունակեց միսս Մարփիլը,- որ նման հանգամանքներում մահը սպասելի էր:

- Պարտադիր չէ,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը:- Մեր օրերում արյան ճնշումը վերահսկելու մեթոդներ կան:

- Նրա մահն այնքան հանկարծակի թվաց, բայց այն կարծես անակնկալ չէր Ձեզ համար:

- Դեմ, այդ տարիքի մարդու մահն առանձնապես զարմանալի չէր: Սակայն, վստահաբար, չէի սպասում: Անկեղծ ասած, ինձ թվում էր՝ նա միշտ հիանալի վիճակում էր, թեև երբեմ մասնագիտորեն չեմ զննել նրան: Չեմ չափել ճնշումը, ոչ էլ որևէ այլ բան:

- Հնարավո՞ր է իմանալ... նկատի ունեմ՝ պարզապես մարդուն նայելով՝ բժիշկը կարո՞ղ է իմանալ՝ արյան բարձր ճնշում ունի, թե՞ ոչ,- հարցրեց միսս Մարփիլը երեխայական միամտությամբ:

- Միայն նայելով՝ ոչ,- Ժպտաց բժիշկը:- Որոշակի բուժքնում է պետք:

- Ա՞հ, հասկանում եմ: Սարսափելի է, երբ մարդու ծեռքին ուստինե թևկապ են ամրացնում և ուղցնում այն. տա-

Նել չեմ կարողանում դա: Բայց բժիշկս ասել է ինձ, որ տա ոհքիս համար արյանս ճնշումն իսկապես հիանալի է:

-Դե՛, ուրախ եմ դա լսելու համար,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը:

-Իհարկե, մայորը չափից շատ էր պլանտատորի պունջ սիրում,- մտազբաղ նկատեց միսս Մարփիլը:

-Այո՛, ալկոհոլը լավագույն միջոցը չէ արյան բարձր ճնշման դեպքում:

-Դեղահաբեր է պետք ընդունել, այնպես չէ, թե՞ն ճիշտ չեմ լսել:

-Այո՛: Շուկան լի է տարբեր դեղերով: Նրա սենյակում մի սրվակ սերենիտ կար:

-Մեր օրերում գիտությունն ինչպիսի իրաշքներ է գործում,- բացականչեց միսս Մարփիլը:- Բժիշկներն ինչ ասես կարող են անել, այնպես չէ:

-Մենք բոլորս մի մեծ մրցակից ունենք,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը:- Բնությունը, հասկանո՞ւմ եք: Եվ ժամանակառժամանակ իին ու բարի տնային միջոցները կյանք են վերադառնում:

-Ինչպես կտրվածքի վրա սարդոստայն դնե՞լը,- հարցուց միսս Մարփիլը:- Երբ երեխա էի, միշտ այդպես էինք անում:

-Միանգամայն խելամտորեն,- նկատեց բժիշկ Գրեյեմը:

-Կրծքավանդակին կտավատի այսուրով տաք թրջոց դնեն ու կամֆորայի յուղով շփումներն ուժեղ հազի ժամանակ:

-Տեսնում եմ՝ Դուք ամեն ինչ գիտեք,- ծիծաղեց բժիշկ Գրեյեմը: Նա ոտքի ելավ:- Ինչպես է Ձեր ծունկը: Ծան է անհանգստացնում:

-Ո՛չ, կարծես թե լավ է, շատ ավելի լավ:

-Դե՛, չենք կարող ասել՝ դա բնության, թե իմ դեղահաբերի շնորհիկ է,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը:- Ներեցեք, որ չկառողացա ավելի օգտակար լինել Ձեզ:

-Բայց Դուք չափազանց բարի էիք... Ես խկապես ամազում եմ Ձեր ժամանակը խլելու համար: Ասացիք՝ մայորի դրամապանակում որևէ լուսանկար չկա՞ր:

-Օ՛, այո՛, մի հին լուսանկար, որում մայորն ինքն էր բավական երիտասարդ տարիքում՝ պոլոյի ծի հեծած... Աս մեկն էլ՝ մեռած վագրի, որի վրա նա իր ոտքն էր դրել: Այդպիսի լուսանկարներ էին՝ հուշեր նրա երիտասարդ օրերից: Բայց հավատացած եղեք՝ Ես խկապես ուշադիր եմ փնտրել և Ձեր զարմիկի լուսանկարը, ինչպես նկարագրել էիք, վստահաբար, այնտեղ չեր...

-Օ՛, Ես վստահ եմ, որ ուշադիր եք փնտրել, դա նկատի չունեի... Պարզապես հետաքրքիր էր: Մենք բոլորս հակում ունենք այդպիսի տարօրինակ իրեր պահելու...

-Անցյալի գանձերը,- Ժպտաց բժիշկը:

Նա հրաժեշտ տվեց և հեռացավ:

Միսս Մարփիլը մնաց տեղում՝ մտազբաղ նայելով արմավենիներին և ծովին: Մի քանի րոպե նա իր գործվածքը ծեռքը չառավ: Այժմ նա ուներ փաստ: Պետք էր մտածել այդ փաստի և դրա նշանակության մասին: Լուսանկարը, որը մայորը հանել էր դրամապանակից ու այդպես շտապողաբար հետ դրել, նրա մահից հետո իր տեղում չեր եղել: Դա այնպիսի բան չեր, որ մայորը դեն կցցեր: Նա այն կրկին իր դրամապանակում էր տեղավորել, և նրա մեռնելուց հետո այն պետք է նույն տեղում լիներ: Գումարը գուցե գողանային, բայց ոչ մեկին պետք չեր լինի լուսանկար գողանալ: Ավելի ճիշտ՝ եթե հատուկ պատճառ չիներ դա անելու համար...

Միսս Մարփիլի դեմքը մոայլվեց: Նա ստիպված էր որոշում կայացնել: Թողնել մայոր Փելգրեյվին խաղաղ հանգչել գերեզմանում, թե՞ ոչ: Գուցե ավելի լավ չեր լինի հենց այդպես էլ վարվել: Նա քթի տակ մեջբերեց. «Դունկանը

մեռած է: Տեսդագին կյանքի ավարտին նա խաղաղ քուն է մտել»:¹ Այժմ ոչինչ չէր կարող վնասել մայոր Փելգրեյ-վին: Նա գնացել էր այնտեղ, որտեղ վտանգը չէր կարող հասնել նրան: Միթե պարզապես զուգադիպություն էր, որ նա հենց այդ գիշեր մահացավ: Կամ գուցե զուգադիպություն չէր: Բժիշկներն այնպիսի հանգստությամբ են վերաբերվում տարեց մարդկանց մահվանը: Հատկապես եթե նրա սենյակում դեղահաբերի սրվակ է եղել, որոնք արյան բարձր ճնշում ունեցող մարդիկ ստիպված են ամեն օր ընդունել: Սակայն եթե ինչ-որ մեկը հանել է լուսանկարը մայորի դրամապանակից, այդ նույն մարդը կարող էր դեղահաբերի սրվակ դնել նրա սենյակում: Միսս Մարփիլն անձամբ չէր հիշում, որ երբեւ տեսած լիներ մայորին դեղահաբեր ընդունելիս. նա երբեք իր հետ չէր խոսել արյան ճնշման մասին: Առողջության հետ կապված՝ միայն խոստովանել էր. «Առաջվա պես երիտասարդ չեմ»: Երբեմն նրա շունչը կտրվում էր. ընդամենն ասթմատիկ էր, ուրիշ ոչինչ: Սակայն ինչ-որ մեկն ակնարկել էր, որ նա արյան բարձր ճնշում ունի. Մոլին, միսս Փրեսբիթը: Չէր կարողանում մտաբերել:

Միսս Մարփիլը հառաչեց, ապա մտքի մեջ կոիվ տվեց իր հետ. «Դե, Զեյն, ինչ ես առաջարկում, ինչ մտքեր ունես: Գուցե պարզապես ինքդ ես այս ամենը հորինել: Իսկապես, կամ մի բան, որի վրա կարող ես հիմնվել»:

Նա փորձեց հնարավորինս ճշգրտությամբ մտովի վերականգնել սպանությունների ու մարդասպանների մասին իր և մայորի խոսակցության ընթացքը:

-Աստված իմ,- արտաբերեց միսս Մարփիլը:- Նույնիսկ եթե... իսկապես այդպես է, ես չգիտեմ՝ ինչ կարող եմ անել այդ հարցով...

Սակայն նա գիտեր, որ պետք է փորձել...

1 Ուիլյամ Շեքսպիրի «Մակբեթ» ողբերգությունից:

ԳԻՇԵՐՎԱԿԵՍԻՆ

Միսս Մարփիլը վաղ արթնացավ: Ինչպես շատ տարեց մարդիկ, նա խոր չէր քնում և անքնության ժամանակահատվածներն օգտագործում էր հաջորդող օրվա կամ առաջիկայի անելիքները ծրագրելու համար: Իհարկե, որպես կանոն, դրանք խիստ անձնական բնույթի էին կամ վերաբերում էին տնային գործերին, որոնք, իրենից բացի, հազիվ թե որևէ մեկին հետաքրքրեին: Սակայն այս առավոտ միսս Մարփիլը պառկած, բայց սթափ ու գործնականորեն խորհում էր սպանության և այն մասին, թե ինչ կարող էր անել, եթե իր կասկածները հաստատվեին: Հեշտ չէր լինելու: Նա միայն ու միայն մեկ զենք ուներ, և դա զրոյցն էր:

Տաղիքն առած լեղիները հակված էին դեսից-դենից շատախոսելու: Դա հոգնեցնում էր մարդկանց, բայց նրանք, վստահաբար, չէին կասկածում թաքնված շարժադիմենուի մասին: Սա ուղիղ հարցեր տալու դեպքը չէր (անշուշտ, բարդ կլիներ հասկանալ՝ ինչ հարցեր է պետք տայ): Իսկ դիրք որոշ մարդկանց մասին ավելին պարզելն էր: Միսս Մարփիլը վերիիշեց այդ մարդկանց:

Գուցե նա կարողանար մի փոքր ավելին իմանալ մայոր Փելգրեյվի մասին, բայց մի՞թե դա օգուտ կտար: Հազիվ թե: Եթե մայոր Փելգրեյվին սպանել էին, ապա ոչ նրա կյանքի ինչ-որ գաղտնիքի, ժառանգության կամ վրեժի պատճառով: Փաստացի, թեև նա զոհն էր, սա այն եզակի դեպքերից էր, երբ զոհի մասին առավել խոր գիտելիքները ոչ մի կերպ չէին օգնի ու դուրս չէին բերի մարդասպանի հետքի վրա: Միսս Մարփիլի կարծիքով պատճառը լոկ այն էր, որ մայոր Փելգրեյվը չափից շատ էր խոսում:

Բավական հետաքրքիր մի փաստ նա իմացել էր բժիշկ Գրեյեմից: Մայորի դրամապանակում տարատեսակ լուսանկարներ էին եղել. մեկում ինքն էր՝ պոլոյի պոնի հեծած, մեկում՝ սպանված վագր, ևս մեկ-երկու նույնատիպ լուսանկարներ: Այսպիսով՝ ինչո՞ւ էր մայոր Փելգրեյվն այս ամենն իր հետ ման տալիս: «Ըստ երևույթին,- մտածեց միսս Մարփիլը, որը թիկունքում ծեր ադմիրալների, բրիգադիր գեներալների և պարզապես մայորների հետ շփումների երկարամյա փորձ ուներ,- նա ուներ որոշակի պատմություններ, որոնք սիրում էր պատմել մարդկանց: «Մի անգամ, երբ Հնդկաստանում վագրերի որս էի անում, հետաքրքրաշարժ դեպք պատահեց...». սկսած այս մեկից կամ իր և պոլոյի պոնիի մասին հիշողություններից»: Հետևաբար, կասկածյալ մարդասպանի մասին այս պատմությունը հարկ եղած պահին պետք է պատկերազարդվեր դրամապանակից դուրս բերված լուսանկարով:

Իր հետ զրոյցում մայորն այդ ընթացակարգին էր հետևել: Երբ խոսք էր բացվել սպանության թեմայից, իր պատմության նկատմամբ ուշադրություն գրավելու համար նա արել էր այն, ինչը, անկասկած, անում էր միշտ՝ հանել լուսանկարն ու նմանատիպ մի բան ասել. «Չէիք մտածի, որ այս տղան մարդասպան է, այնպես չէ»:

Բանն այն էր, որ դա նրա սովորությունն էր: Մարդասպանի մասին այս պատմությունը նրա մշտական թեմաներից էր: Որևէ հիշատակում սպանության մասին, և մայորը ողջ թափով անցնում էր գործի:

Այդ դեպքում, մտածեց միսս Մարփիլը, նա կարող էր մեկ ուրիշին նույնպես պատմած լինել: Կամ մի քանիսին... Եթե այդպես էր, ապա կարող էր այդ մարդուց հավելյալ մանրամասներ իմանալ պատմությունից, գուցե լուսանկարում պատկերված մարդու արտաքինից:

Միս Մարփլը գոհունակությամբ գլխով արեց. դրանից կարելի էր սկսել:

Եվ, իհարկե, կային մարդիկ, որոնց միս Մարփլն իր մտքում «չորս կասկածյալներ» էր անվանում: Թեև իրականում մայոր Փելգրեյվը խոսում էր տղամարդու մասին, նրանք միայն երկուսն էին: Գնդապետ Հիլինգդոնը և միսթր Դայսոնն ամենսին հավանական չէին թվում, բայց չէ որ մարդասպանները շատ հաճախ այդպիսին չեն երևում: Գուցե մեկ ուրիշն էլ էր եղել այնտեղ: Նա ոչ ոքի չէր տեսել, երբ թեքել էր գլուխը: Իհարկե, այնտեղ էր բունգալոն՝ միսթր Ռաֆիլի բունգալոն: Կարող էր ինչ-որ մեկը դուրս գալ բունգալոյից և կրկին ներս մտնել, նախքան ինքը կհասցներ թեքել գլուխը: Եթե այդպես էր, ապա դա կարող էր միայն անձնական սպասավորը լինել: Ինչ էր նրա ազգանունը: Օ՛, այն, Զեքսոն: Գուցե Զեքսոնն էր դուրս եկել դունից: Այդպես նա կլիներ նույն դիրքում, ինչ լուսանկարում: Դունից դուրս եկող տղամարդ... Մայոր Փելգրեյվը կարող էր անսպասելիորեն ճանաչել նրան: Մինչ այդ պահը նա որևէ հետաքրքրությամբ չէր նայել սպասավորին՝ Արթուր Զեքսոնին: Նրա թափառող ու հետաքրքրասեր հայացքն իրապես սնորիստական էր. Արթուր Զեքսոնը փուլքա սահիբ՝ չէր. մայոր Փելգրեյվը երկու անգամ չէր նայի նրան:

Հնարավոր էր արդյոք, որ նա, լուսանկարը ձեռքին, նայել էր միս Մարփլի աջ ուսի վրայով և տեսել դունից դուրս եկող մարդու...

Միս Մարփլը շրջվեց իր բարձի վրա: Վաղվա ծրագիրը կամ ավելի ճիշտ՝ այսօրվա. շարունակել հետաքննությունը Հիլինգդոնների, Դայսոնների և անձնական սպասավորի՝ Արթուր Զեքսոնի ուղղություններով:

1 Անգլո-հնդկական հարգալից դիմելածն՝ ուղղված բարձր խավի ներկայացուցիչներին:

Բժիշկ Գրեյեմը նոյնպես վաղ էր արթնացել: Սովորաբար նա շրջվում էր և նորից քնում: Սակայն այսօր անհանգիստ էր և չէր կարողանում քուն մտնել: Քունը խանգարող այս տագնապը վաղուց չէր տանջել նրան: Ո՞րն էր անհանգստության պատճառը: Նա իսկապես չէր կարողանում հասկանալ: Բժիշկը պառկած մտածում էր դրա շուրջ: Դա մի բան էր, որ... մի բան, որ կապ ուներ... այն, մայոր Փելգրեյվի հետ: Մայոր Փելգրեյվի մահվան: Թեև նա չէր հասկանում, թե դրանում ինչը կարող էր հանգիստ չտալ իրեն: Միթե արագախոս ծեր լեղիի ասածը: Լուսանկարի հարցում նրա բախտը չբերեց: Սակայն նա հանգիստ էր ընդունել դա: Բայց այդ ինչ էր նա ասել, ինչ էր բերանից թոցրել, որ այս տարօրինակ անհանգստությունն էր իրեն պատճառել: Ի վերջո, մայորի մահվան մեջ որևէ արտասովոր բան չկար: Բացարձակապես ոչինչ: Համենայն դեպս, այդպես էր իրեն թվում:

Միանգամայն ակնհայտ էր, որ մայորի առողջական վիճակը... նրա մտքերի ընթացքը հանկարծակիորեն արգելակվեց: Միթե ինքն իսկապես լավատեղյակ էր մայոր Փելգրեյվի առողջական վիճակին: Բոլորն ասում էին, որ նա արյան բարձր ճնշում է ունեցել: Սակայն ինքն անձամբ երբեւ չէր խոսել մայորի հետ այդ մասին: Փելգրեյվը ծանծրալի ծերուկ էր, իսկ ինքը խուսափում էր նման մարդկանցից: Ինչո՞ւ պետք է իր մտքով անցներ, որ գուցե ինչ որ բան այն չէ: Այդ ծեր կնոջ պատճառնվ: Բայց չէ որ նա ոչինչ չէր ասել: Ինչևէ, դա իր գործը չէր: Տեղական իշխանություններին ամեն ինչ լիովին գոհացրել էր: Սենյակում սերենիտի դեղահաբերով սրվակն էին գտել, իսկ ծերուկը, ըստ երևոյթին, աջուծախ պատմել էր արյան բարձր ճնշման մասին:

Բժիշկ Գրեյեմը շրջվեց անկողնուամ և շուտով կրկին քուն մտավ:

* * *

Հյուրանոցի տարածքից դուրս՝ գետափի երկայնքով ձգվող հյուղակներից մեկում, Վիկտորիա Զոնսոն անունով մի աղջիկ երկար շուռումուու գալուց հետո նստեց անկողնու մեջ: Սենս Օնորեի բնակչութին շըեղ արարած էր. նրա՝ ասես սև մարմարից կերտված իրանը քանդակործի աչք կշոյեր: Նա մատները սահեցրեց իր մուգ, խիտ գանգուր մազերի միջով: Ապա ոտքով թեթևակիորեն հրեց քնած կողակցին:

-Արթնացիր, այ մարդ:

Տղամարդը փնթփնթաց ու շրջվեց:

-Ի՞նչ ես ուզում: Դեռ լուսը չի բացվել:

-Արթնացիր, այ մարդ: Ես ուզում եմ խոսել քեզ հետ:

Տղամարդը նստեց, ձգվեց՝ լայն հորանցելով ու ցուցադրելով գեղեցիկ ատամնաշարը:

-Ի՞նչն է անհանգստացնում քեզ, այ կին:

-Այդ մայորը, որ մահացավ... Դա ինձ դուր չի գալիս: Ինչ-որ բան այն չէ:

-Ա՛հ, ինչի՞ համար դա պետք է անհանգստացնի քեզ: Նա ծեր էր ու մահացել է:

-Լսիր, այ մարդ: Դեղահաբերը... այն դեղահաբերը, որոնց մասին բժիշկը հարցրեց ինձ...

-Եվ ինչ: Գուցե չափից շատ է ընդունել:

-Ո՛չ, բանն այդ չէ: Լսիր:

Նա թեքվեց դեպի տղամարդը և խոսքերի հեղեղ տեղաց: Տղամարդը հորանցեց ու նորից պառկեց:

-Դրանում ոչինչ չկա: Ինչ ես խոսում:

-Համենայն դեպս, առավոտյան ես կզրուցեմ միսիս Քենդալի հետ: Ինձ թվում է՝ այստեղ ինչ-որ բան սխալ է:

-Պետք չէ անհանգստանայ,- առաջ տղամարդը, որին
նա այժմ իր ամուսինն էր համարում պաշտոնական ամուս-
նացած չլինելով,- քեզ համար անհանգստանալու առիթ
մի փնտրիր,- հավելեց նա և հորանջելով մըռա կողմ շբջ-
վեց:

ԱՌԱՎԱՆՏԸ ԼՈՂԱՓՈԽ

Հյուրանոցից հարավ ընկած լողափում առավոտյան ժամը տասն անց էր:

Էվելին Հիլինգդոնը դուրս եկավ ջրից ու փովեց տաք. ուկեզոյն ավագի վրա: Նա հանեց լողագիսարկը և աշխուժորեն թափ տվեց թխահեր գլուխը: Լողափը մեծ չէր: Սովորաբար մարդիկ առավոտյան էին հավաքվում այնտեղ, և մոտ տասնմեկն անց կեսին յուրատեսակ ընդհանուր հանդիպում էր տեղի ունենում: Էվելինի ծախս կողմում՝ ժամանակակից էկզոտիկ ցանցաթռոներից մեկին, պառկած էր սենյորա Դե Կասպաերոն՝ վենետուլացի գեղեցկուիի: Նրա կողքին ծերոնի միսթը Ռաֆիլն էր, որ այժմ «Ռոկե արմավենի» հյուրանոցի ամենատարեց կենվորն էր և այնպիսի իշխող դիրք ուներ, որ միայն հասակն առած ու հարուստ անգործունակներին է հասու: Էսթեր Ռուլֆերսը նրա տրամադրության տակ էր, ինչպես միշտ՝ սղագրությունների նոթատետրով ու մատիտով, եթե հանկարծ միսթը Ռաֆիլի մտքով անցներ անհապաղ հեռագիր ուղարկել: Միսթը Ռաֆիլը լողափնյա հանդերձանքով անհավանականորեն ցամաքած տեսք ուներ. ուկորներ՝ պատված չոր մաշկի ծալազարդերով: Թեև նա նման էր մահվան շեմին գտնվող մարդու, կղզերնակներն ասում էին, որ առնվազն վերջին ութ տարում նրա տեսքը բոլորովին չէր փոխվել: Խորշումած այտերի վերևից խորաթափանց հայացքով նայում էին կապուտ աչքերը, և նրան կենսական բավականություն էր պատճառում կտրականորեն հերքումն այն ամենի, ինչ ուրիշները կասեին:

Միս Մարփիլը նույնպես ներկա էր: Ինչպես միշտ, նա նստած հյուսում էր՝ ականջ դնելով տեղի ունեցողին և խիստ հազվադեպ միանալով զրոյցին: Այդ պահերին բոլորը զարմանում էին. չէ՞ որ հաճախ մոռանում էին նրա ներկայության մասին: Էվելին Հիլինգդոնը զիջողաբար նայում էր նրան՝ մտածելով, որ նա հաճելի տատիկ է:

Սենյորա Դե Կասպաերոն, կիսաձայն երգելով, մի քիչ էլ յուղ քսեց իր երկար, գեղեցիկ ոտքերին: Նա այն կանանցից չէր, որ շատ են խոսում: Սենյորան դժգոհությամբ նայեց արևայրութիւն յուղի տափաշշին:

-Սա այնքան էլ լավը չէ, որքան ֆրանջիպանին¹, - տխուր ասաց նա:- Այստեղ դրանից չես գտնի: Ինչ ափսոս:- Նրա կոպերը կրկին կախվեցին:

-Չեք ուզում արդեն ջուրը մտնել, միսթր Ռաֆիլ, - հարցրեց Էսթեր Ուոլթերսը:

-Ջուրը կմտնեմ, երբ պատրաստ լինեմ, - կատաղեց միսթր Ռաֆիլը:

-Տասնմեկն անց կես է, - նկատեց միսիս Ուոլթերսը:

-Եվ ինչ, - հարցրեց միսթր Ռաֆիլը:- Կարծում եք՝ ես այն մարդկանցից եմ, որ կախված են ժամանակից: Արա սա այս ժամին, սա՝ քսան րոպե անց, այն մեկը՝ քսան պակաս... պահ:

Միսիս Ուոլթերսն այնքան վաղուց էր ծառայում միսթր Ռաֆիլին, որ նրա հետ շիման սեփական բանաձևն էր մշակել: Նա գիտեր, որ լոգանքից հետո ուժերը վերականգնելու համար նրան բավականաչափ երկար ժամանակ էր պետք, ուստիև հիշեցնում էր ժամի մասին՝ հաշվի առնելով տասը րոպեն, որ կպահանջվեր նրանից իր առաջարկին հականառելու, ապա ոչ առերևույթ այն ընդունելու համար:

-Ինձ դուր չեն գալիս այս էսպադրիլները, - ասաց միսթր

1 Ծաղկատեսակ, որից անուշաբույր յուղեր են ստանում:

Ռաֆիլը՝ բարձրացնելով ոտքն ու նայելով դրան:- Ես դա
ասել էի այդ ապուշ Ձերսոնին: Նա երբեք ուշադրություն չի
դարձնում խոսքերիս:

-Ուրիշ զոյգ բերեմ Ձեզ համար, միսթր Ռաֆիլ:

-Ո՞չ, մի բերեք, նստեք այստեղ ու լոնք: Տանել չեմ կա-
րողանում կչկչան հավերի պես այս ու այն կողմ վազվզող
մարդկանց:

Էվելինը թեթևակիորեն տեղաշարժվեց տաք ավագի
վրա՝ ձեռքերը լայն բացելով:

Միսս Մարփիլը, որ կլանված հյուսում էր (կամ ինչպես
թվում էր), պարզեց ոտքը, ապա շտապեց ներողություն
խնդրել.

-Ներեցեք, ներեցեք, այնքան եմ ցավում, միսիս Հիլինգ-
դոն: Կարծես ոտքով հարվածեցի Ձեզ:

-Ա՞հ, ամեն բան լավ է,- ասաց Էվելինը:- Այս լողափը
բավական մարդաշատ է:

-Օ՛, խնդրում եմ, մի տեղափոխվեք: Խնդրում եմ: Ես
մի փոքր հետ կքաշեմ աթոռս, որ նորից չխփեմ Ձեզ:

Տեղափոխության ընթացքում միսս Մարփիլը շարունա-
կում էր երեխայի պես շատախոսել.

-Այստեղ այնքան սքանչելի է: Գիտե՞ք՝ ես նախկինում
չեղել Վեստ Ինդիայում: Երբեք չեղել մտածի, որ այսպի-
սի վայրում կհայտնվեմ, և ահա այստեղ եմ: Ու այս ամենն
իմ սիրելի քրոջորդու բարության շնորհիվ: Ենթադրում եմ՝
Դուք լավ ծանոթ եք այս կողմերին, այնպես չե՞մ, միսիս Հի-
լինգդոն:

-Նախկինում մեկ-երկու անգամ եղել եմ այս կղզում և,
իհարկե, գրեթե մյուս բոլորում:

-Օ՛, այո՛, թիթեռները, այնպես չե՞մ, և վայրի ծաղիկները:
Դուք և Ձեր... Ձեր ընկերները... թե՛ նրանք Ձեր բարեկամ-
ներն են:

-Ընկերներս են, ոչ ավելին:

-Եվ, ենթադրաբար, հաճախ եք միասին շրջում, որով հետև ընդհանուր հետաքրքրություններ ունեք:

-Այո՛, արդեն մի քանի տարի է՝ միասին ենք ճանապարհորդում:

-Հավանաբար ժամանակառժամանակ բավական իւստաքրքրաշարժ արկածներ եք ունենում:

-Չէի ասի,- արտաքերեց Էվելինը. Նրա ծայնի մեջ անտարբերություն ու թեթևակի ծանձրույթ կար:- Արկածները կարծես միշտ ուրիշների հետ են կատարվում:- Նա հորանցեց:

-Ոչ մի վտանգավոր հանդիպում օձերի, վայրի կենդանիների կամ գազազած բնիկների հետ:

«Ինչ իիմար է հնչում», - մտածեց միսս Մարփիլ:

-Վատագույնը միջատների խայթոցն է եղել,- վստահեցրեց Էվելինը:

-Գիտե՞ք՝ խեղճ մայոր Փելգրեյվին մի անգամ օձ էր խայթել,- հայտարարեց միսս Մարփիլ՝ կատարելապես ստելով:

-Միթե:

-Նա երբեմ չէր պատմել Զեզ դրա մասին:

-Հնարավոր է: Զեմ իիշում:

-Ենթադրում եմ՝ բավականաշափ լավ եք ճանաչել նրան, այնպես չէ:

-Մայոր Փելգրեյվին: Ո՞չ, հազիվ թե:

-Նա միշտ այնքան հետաքրքիր պատմություններ էր պատմում:

-Սարսափելի ծանձրալի ծերուկ էր,- ասաց միսթր Ռաֆիլ:- Բացի դրանից՝ ապուշի մեկն էր: Նա չէր մահանա, եթե ինչպես հարկն է հետևեր իրեն:

-Դե, վերջ տվեք, միսթր Ռաֆիլ,- ասաց միսիս Ռուլթերսը:

-Ես գիտեմ, թե ինչ եմ ասում: Եթե ինչպես հարկն է հետևես առողջությանդ, ապա քեզ միանգամայն լավ կզգաս: Ինձ նայեք: Տարիներ առաջ բժիշկները ծեռք քաշեցին ինձնից: «Լավ,- ասացի,- ես առողջության իմ կանոններն ունեմ և կհետևեմ դրանց»: Եվ ահա ես այստեղ եմ:

Նա հպարտությամբ շուրջը նայեց:

Նրա գոյությունն իսկապես սխալմունք էր թվում:

-Խեղճ մայոր Փելգրեյվն արյան բարձր ճնշում ուներ,- նկատեց միսիս Ուոլթերսը:

-Անհեթեթություն,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:

-Ա՞հ, բայց իսկապես այդպես էր,- խոսեց Էվելին Հիլնգդոնն անսպասելիորեն տիրական ինչերանգով:

-Ո՞վ է դա ասում,- հարցրեց միսթր Ռաֆիլը:- Ինքն է ասել Ձեզ:

-Ինչ-որ մեկն է ասել:

Նա կաս-կարմիր դեմք ուներ,- հավելեց միսս Մարփիլը:

-Դա հիմնավորում չէ,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Եվ ինչ էլ որ լինի, նա արյան բարձր ճնշում չի ունեցել. ինքն է ինձ այդպես ասել:

-Ինքն է ասել. ինչ նկատի ունեք,- հարցրեց միսիս Ուոլթերսը:- Ուզում եմ ասել՝ մարդիկ չեն պատմում ուրիշներին որևէ բան չունենալու մասին:

-Ո՛չ, պատմում են: Մի անգամ տեսնելով՝ ինչպես է դատարկում պլանտատորի պունչերը և չարաշահում ուտելիքը՝ ասացի նրան. «Դուք պետք է հետևեք Ձեր սննդակարգին և քիչ խմեք: Ձեր տարիքում չպետք է մոռանաք արյան ճնշման մասին»: Իսկ նա պատասխանեց, որ այդ առումով մտահոգվելու կարիք չունի, և որ իր տարիքի համար արյան հիանալի ճնշում ունի:

Բայց նա կարծես ինչ-որ դեղ էր ընդունում դրա դեմ,-

Միսս Մարիկն էր կրկին խոսակցության մեջ մտել:- Դոյլ
անոնք... սերենին... նման մի բան էր:

-Եթե ինձ հարցնեք,- ասաց Էվելին Հիլինգդոնը,- չեմ
կարծում նա երբեւ կցանկանար ընդունել, որ ինչ-որ
խնդիր ունի կամ կարող է հիվանդ լինել: Ըստ իս' նա այն
մարդկանցից էր, որոնք վախտենում են հիվանդություննե-
րից, ուստիև ժխտում են, որ իրենց վաստ են զգում:

Նրա համար սա երկար եղույթ էր. այսպիսի մտքերով
էր միսս Մարիկը վերևից նայում նրա թխահեր գլխին:

Քանն այն է,- տիրականորեն հնչեցրեց միսթր Ռաֆի-
լը.- որ բոլորը չափից շատ են սիրում հետաքրքրվել այլ
մարդկանց հիվանդություններով: Նրանց թվում է՝ հիսուն
անց յուրաքանչյուր ոք պարտադիր կերպով պետք է մա-
հանա հիպերտոնիայից, կորոնար թրոմբոզից կամ այլ
նմանատիպ բաներից... հիմարություններուն: Եթե մարդն ասում
է՝ խնդիր չունի, կարծում եմ՝ այդպես էլ կա: Մարդը պետք
է տեղյակ լինի սեփական առողջության մասին: Ժամը քա-
նիսն է: Տասներկուսին քառորդ պական: Ես պետք է վա-
ղուց ջուրը մտնեմ: Ինչո՞ւ չէիք հիշեցնում ինձ, Էսթեր:

Միսիս Ռուլլեթը շիակադարձեց: Նա ոտքի ելավ և ու-
շագրավ ճարպկությամբ օգնեց նաև, որ միսթր Ռաֆիլը
կանգնի: Զգուշորեն նրան պահելով՝ միասին դեպի ծովն
ուղղվեցին և ջուրը մտան:

Մենյորա Դե Կասպաերոն բացեց աչքերն ու շշնջաց.

-Ինչ տգեղ են ծերերը: Օ՛, ինչ գարշելի: Նրանց բոլո-
րին պետք է մահապատժի ենթարկել քառասունում, կամ
թերեւս ավելի լավ կլիներ՝ երեսունհինգում: Այնպես չէ:

Էդուարդ Հիլինգդոնը և Գրեգորի Դայսոնը, ուղերի
տակ ավազը ճողճոթացնելով, միացան նրանց:

-Զուրն ինչպիսին է, Էվելին:

-Ճիշտ այնպիսին, ինչպիսին միշտ:

-Այստեղ գրեթե ոչինչ չի փոխվում, չ՞։ Որտեղ է Հաքին։
-Զգիտեմ,- պատասխանեց Էվելինը։

Միսս Մարփիլը կրկին մտազբաղ նայեց նրա թխահեր գլխին։

-Դե ինչ, հիմա ես կնմանակեմ կետի,- ասաց Գրեգորին։ Նա մի կողմ գցեց իր վառ նախշերով բերմուդյան վերնաշապիկը և, ավազը ճեղքելով, հևալով ու փնչացնելով, ջուրը նետվեց՝ արագ թիկնալող տալով։

Էդուարդ Հիլինգդոնը նստեց ավագին՝ կնոջ կողքին։ Քիչ անց նա հարցրեց։

-Էյի լողանք։

Նա ժպտաց, դրեց լողագլխարկը, և նրանք միասին դեպի ծովը քայլեցին պակաս տպավորիչ ձևով։

Սենյորա Դե Կասպաերոն կրկին բացեց աչքերը։

-Սկզբում ինձ թվում էր՝ այդ երկուսի մեղրամիսն է. նա այնքան սիրալիրորեն է վարվում կնոջ հետ, բայց լսել եմ՝ ութ կամ ինը տարի ամուսնացած են։ Անհավանական է, այնպես չ՞։

-Հետաքրքիր է՝ որտեղ է միսիս Դայսոնը,- հարցրեց միսս Մարփիլը։

-Այն Հաքին։ Ինչ-որ տղամարդու հետ։

-Դուք... Դուք այդպես եք մտածում։

-Անկասկած,- ասաց սենյորա Դե Կասպաերոն։- Նա այդ տեսակ կանանցից է։ Թեև արդեն այնքան էլ երիտասարդ չէ... Նրա ամուսնու աչքն էլ է ուրիշ տեղ։ Նա սիրահետում է կանանց այստեղ, այնտեղ, ամենուր։ Ես գիտեմ։

-Այո՛,- ասաց միսս Մարփիլը,- ենթադրելի է, որ կիմանաք։

Սենյորա Դե Կասպաերոն զարմացած հայացք նետեց նրա վրա։ Ակնհայտ էր, որ նրանից այդպիսի բան չէր սպասում։

Միսս Մարփիլը, սակայն, հեզաբարո, անմեղ տեսքով նայում էր ալիքներին:

* * *

-Մեմ, կարող եմ գրուցել Ձեզ հետ, միսիս Քենդալ:

-Այո՛, իհարկե,- պատասխանեց Մոլին: Նա նստած էր իր աշխատասենյակի գրասեղանի հետևուամ:

Վիկտորիա Զոնսոնը՝ բարձրահասակ և եռանդով լի, ծյունաճերմակ համազգեստով, առաջ եկավ՝ փոքր-ինչ առեղծվածային կերպով դուռը հետևսից փակելով:

-Ես ուզում եմ մի բան ասել Ձեզ, եթե թույլ կտաք, միսիս Քենդալ:

-Այո՛, ինչ է պատահել: Ինչ-որ բան այն չէ:

-Չգիտեմ: Վստահ չեմ: Ծեր ջենթլմենի հետ է կապված, որ մահացավ: Մայոր ջենթլմենի. նա քնի մեջ մահացավ:

-Այո՛, այո՛: Եվ ինչ:

-Նրա սենյակում դեղահաբերով սրվակ կար: Բժիշկը հարցրեց ինձ դրանց մասին:

-Իսկապե՞ս:

-Նա ասաց. «Թույլ տվեք տեսնել, թե ինչ կա նրա լոգասենյակի դարակում»: Եվ նա նայեց, հասկանիմ եք: Այնտեղ կար ատամի փոշի, մարտողության խանգարման դեմ դեղեր, ասպիրին, կասկարայի հաբեր և այն դեղերի սրվակը, որի վրա գրված էր «Սերենիտ»:

-Այո՛,- ևս մեկ անգամ կրկնեց Մոլին:

-Եվ բժիշկը նայեց դրան: Նա կարծես միանգամայն բավարարված էր և գլխով արեց: Բայց հետո ես սկսեցի հիշել, որ այդ սրվակը նախկինում այդտեղ չէր: Մինչ այդ ես այն չեի տեսել: Մնացածը՝ այո՛. ատամի փոշին, ասպիրինը, սաֆրվելուց հետո գործածվող կրեմը և այլն: Իսկ այդ սերենիտ կոչված դեղերը երբեմէ չեի նկատել:

-Այսինքն՝ Դուք մտածում եք..., - շփոթված սկսեց Մոլին:

-Ես չգիտեմ ինչ մտածել, - ասաց Վիկտորիան: - Պարզապես կարծում եմ, որ ինչ-որ բան այն չէ, ուստի որոշեցի, որ ավելի լավ է՝ Ձեզ պատմեմ այս մասին: Գուցե ասեք թշկին: Գուցե սա կարևոր է: Գուցե ինչ-որ մեկը դրել է այդ դեղերը, որ նա խմի և մահանա:

-Օ՛, չեմ կարծում, որ նման բան հնարավոր է, ամենաին: Վիկտորիան թափ տվեց իր թխահեր գլուխը:

-Երբեք չեք իմանա: Մարդիկ վատ բաներ են անում: Մոլին դուրս նայեց պատուհանից: Այս վայրն ասես երկուային դրախտ լիներ: Իր արևով, ծովով, կորալային խութերով, երաժշտությամբ, պարերով այն կարծես Եղեմական պարտեզը լիներ: Բայց նույնիսկ Եղեմի պարտեզի վրա ստվեր ընկավ... օձի ստվերը... «Վատ բաներ». Ինչ զգվելի էր հնչում:

-Ես հարցուփորձ կանեմ, Վիկտորիա, - կտրուկ ասաց նա: - Մի անհանգստացեք: Եվ որ ամենակարևորն է՝ անհեթեր լուրեր չտարածեք:

Հենց այն պահին, երբ Վիկտորիան փոքր-ինչ դժկամոնեն հեռացավ, Թիմ Քենդալը ներս մտավ:

-Ինչ-որ բան է պատահել, Մոլի:

Մոլին երկմտում էր, բայց Վիկտորիան կարող էր Թիմի մոտ նույնպես գնալ: Նա պատմեց աղջկա ասածը:

-Չեմ հասկանում՝ ինչ անմտություն է. այդ ինչ դեղեր են եղել:

-Դճ, ես իսկապես չգիտեմ, Թիմ: Բժիշկ Ռոբերտսոնը, երբ եկել էր այստեղ, ասաց, որ դրանք... կարծես թե ինչ-որ կերպ ազդում են արյան ճնշման վրա:

-Դա բնական կլիներ, այնպես չէ: Նկատի ունեմ՝ նա արյան բարձր ճնշում ուներ և դեղեր կընդուներ դրա դեմ, չէ: Մարդիկ այդպես են անում: Բազմիցս տեսել եմ:

-Այո,- կմկմաց Մոլին,- բայց Վիկտորիային կարծես թվում է, որ նա գուցե խմել է այդ դեղահաբերից մեկը և դրա պատճառով մահացել:

-Օ՛, սիրելին, սա արդեն չափազանց մելոդրամատիկ է: Ուզում ես ասել՝ ինչ-որ մեկը կարող էր փոխել նրա ճնշման դեղերը և թունավորել նրան:

-Իսկապես անհեթեթ է թվում,- ներողություն հայցող ինչերանգով ասաց Մոլին,- երբ այդպես ես ասում: Բայց Վիկտորիան կարծես հենց այդպես է մտածում:

-Հիմար աղջիկ: Մենք կարող եինք գնալ թժիշկ Գրեյեմի մոտ ու հարցնել նրան այդ մասին. ինձ թվում է՝ նա կիմանար: Բայց սա իսկապես այնպիսի անհեթեթություն է, որ չարժե անհանգստացնել նրան:

-Ես էլ եմ հենց այդպես կարծում:

-Ինչն է ստիպել այդ աղջկան մտածել, որ ինչ-որ մեկը կփոխեր դեղահաբերը: Նույն սրվակի մեջ տարբեր դեղահաբեր դնելը նկատի ունես:

-Այնքան էլ չհասկացա,- փոքր-ինչ անօգնական տեսքով ասաց Մոլին:- Վիկտորիային կարծես թվում է, որ սերենիտի սրվակն առաջին անգամ էր այնտեղ տեսնում:

-Ա՛հ, բայց դա անհեթեթություն է,- ասաց Թիմ Քենդալը:- Նա պետք է անընդհատ ընդուներ այդ դեղերն արյան ճնշումն իջեցնելու համար:

Եվ նա ուրախ-զվարթ դուրս եկավ սենյակից՝ Ֆեռնանդոյի՝ ավագ մատուցողի հետ խորհրդակցելու:

Սակայն Մոլին չէր կարող նույնքան հեշտությամբ վանել խնդիրը: Լանչի իրարանցումից հետո նա ասաց ամուսնուն:

-Թիմ, ես մտածում էի... իսկ եթե Վիկտորիան ամենուրեք խոսի, գուցե պարզապես ինքններս հարցուվիրձ անենք այդ մասին:

-Իմ սիրելի՝ աղջիկ: Ռոբերտսոնը և մյուսները ժամանակին եկել, զննել են ամեն ինչ ու տվել իրենց հետաքրքրող հարցերը:

-Այո՞, բայց չե՞ն որ գիտես, թե ինչպես են նրանք խառնվում իրար, այս աղջիկները...

-Ա՞հ, լավ: Ահա քեզ ինչ կասեմ. գնանք հարցուսիործ անենք Գրեյեմին. նա կիմանա:

Բժիշկ Գրեյեմը, գիրքը ձեռքին, նստած էր իր լուսահում:¹ Երիտասարդ զույգը ներս մտավ, և Մոլին առանց հապաղելու անցավ իր պատմությանը: Այն փոքր-ինչ չկապակցված էր, և թիմը նախաձեռնությունն իր վրա վերցրեց:

-Ավելի քան հիմարություն է,- արդարացավ նա,- բայց որքան հասկանում եմ, այդ աղջիկն իր գլուխն է մտցրել, որ ինչ-որ մեկը թունավոր դեղահաբեր է դրել այդ... ինչ էր այդ դեղի անունը... սերա... չգիտեմ ինչի սրվակի մեջ:

-Բայց այդ միտքը որտեղից պետք է նրա գլխում ծագեր,- հարցրեց բժիշկ Գրեյեմը:- Ինչ-որ բան է տեսել կամ լսել... ուզում եմ ասել՝ ինչո՞ւ պետք է այդպես մտածեր:

-Չգիտեմ,- բավական անօգնական տեսքով ասաց Թիմը:- Այնտեղ ուրիշ սրվակ է եղել: Այդպես է, Մոլի:

-Ո՞չ,- պատասխանեց Մոլին:- Կարծես թե նրա ասածն այն էր, որ սենյակում սրվակ է եղել՝ պիտակին գրված «Սեւեն...», «Սերեն...»:

-Սերենիտ,- ասաց բժիշկը:- Միանգամայն ճիշտ է: Հայտնի պատրաստուկ է: Նա պարբերաբար ընդունել է այն:

-Վիկտորիան ասում էր, որ այն երբեմ չի տեսել նրա սենյակում:

¹ Ներկառուցված բաց պատշճամբ, որ առավել հաճախ եզրափորվում է կամարաշարերով:

-Երբեմ չի տեսել,- կտրուկ հարցրեց Գրեյեմը:- Ինչ նկատի ունի:

-Դե, ահա թե ինչ ասաց նա: Ըստ նրա՝ լոգասենյակի դարակում ինչ ասես եղել է: Դե, գիտեք. ատամի փոշի, ասպիրին, սափրվելուց հետո գործածվող կրեմ և... օ... նա ոգևորությամբ արագ-արագ թվարկում էր դրանք: Ենթադրում եմ՝ բոլորն անգիր գիտի, որովհետև միշտ մաքրել է սենյակը: Բայց այդ մեկը՝ սերենիտը, մինչև մայորի մահվան հաջորդ օրը չէր տեսել:

-Չափազանց տարօրինակ է,- փոքր-ինչ կտրուկ նկատեց բժիշկ Գրեյեմը:- Նա վստահ է:

Նրա ձայնի արտասովոր կտրուկությունը ստիպեց երկու քենդալներին հայացքները գամել նրան: Նրանք չեն սպասում, որ բժիշկ Գրեյեմը հենց այսպիսի կեցվածք կընդունի:

-Նա կարծես համոզված էր,- դանդաղ արտաքերեց Մոլին:

-Գուցե պարզապես ցանկացել է սենսացիա առաջանել,- ենթադրեց Թիմը:

-Կարծում եմ՝ ինարավոր է,- ասաց բժիշկը:- Ավելի լավ է՝ ինքս գրուցեմ աղջկա հետ:

Վիկտորիան չթաքցրեց իր պատմությունը կրկնելու ինարավորություն ստանալու հաճույքը:

-Ես չեմ ուզում անախորժությունների մեջ ընկնել,- եղուափակեց նա:- Այդ սրվակը ես չեմ դրել այնտեղ և չգիտեմ՝ ով է արել:

-Բայց Դուք կարծում եք, որ այն գաղտնի են դրել այնտեղ,- հարցրեց բժիշկը:

-Դե, հասկանո՞ւմ եք, բժիշկ, պետք է որ այդպես լիներ, եթե այն նախկինում չի եղել այնտեղ:

-Մայոր Փելգրեյվը կարող էր պահարանում դրած լինել այն, պորտֆելում կամ նման այլ տեղում:

Վիկտորիան խորամանկորեն թափ տվեց գլուխը:

-Եթե մշտապես ընդունել է դեղերը, այդպես չէր անի,
ճիշտ չէ:

-Այո՞,- դժկամորեն ընդունեց Գրեյեմը:- Այդ դեղամիջոցը
նա պետք է օրական մի քանի անգամ ընդուներ: Դուք
երբևէ տեսել եք նրան դրանք խմելիս:

-Այդ սրվակը նախկինում չկար: Ես պարզապես մտա-
ծեցի... շշուկներ էին պտտվում, որ այդ դեղը կապ է ունե-
ցել նրա մահվան հետ, թունավորել է արյունը կամ նման մի
քան, և մտքովս անցավ, որ գուցե նրա թշնամին է սրվակը
որել, որ սպանի նրան:

-Անհեթեթություն է, աղջիկս,- վճռականորեն ասաց
բժիշկը:- Կատարյալ անհեթեթություն:

Վիկտորիան ցնցված տեսք ուներ:

-Ասում եք՝ դրանք դեղահաբեր էին, բուժիչ,- թերահա-
վատորեն հարցրեց նա:

-Լավ դեղամիջոց է, ավելին՝ անհրաժեշտ,- ընդգծեց
բժիշկ Գրեյեմը:- Ուստի կարիք չկա անհանգստանալու,
Վիկտորիա: Կարող եմ վստահեցնել Ձեզ, որ անհրաժեշտ
դեղորայքն է: Նման գանգատներ ունեցող մարդու համար
դա ճիշտ այն է, ինչ պետք է:

-Վստահաբար, ծանր բեռ ընկավ սրտից,- զվարթորեն
ժպտաց Վիկտորիան՝ ցուցադրելով սպիտակ ատամնաշա-
ռը:

Սակայն բժիշկ Գրեյեմի սրտից բեռը չընկավ: Նրա ան-
հանգստությունը, որ այնքան մշուշոտ էր, այժմ շոշափելի
էր դարձել:

ԶՐՈՒՅՑ ԷՍԹԵՐ ՈՒՂՂԱՔԵՐՄԻ ՀԵՏ

- Այս վայրն այլևս առաջվանը չէ,- բորբոքվեց միսթր Ռաֆիլը՝ նկատելով, որ միսս Մարփիլը մոտենում է այնտեղ, որտեղ ինքն էր նստած քարտուղարուիու հետ:- Քայլ անգամ չես կարող անել՝ առանց մի պառաված հավի ոտքի տակ գցելու: Ինչի՞ համար են պառավները Վեստ Ինդիա գալիս:

- Ո՞ւր եք առաջարկում, որ գնան,- հարցրեց Էսթեր Ռութերսը:

- Չելթենհեմ,- անմիջապես պատասխանեց միսթր Ռաֆիլը, ապա հավելեց.- Կամ Բորնմութ, Թորքի, Լենդրինդոդ Ուելզ: Ընտրությունը մեծ է: Նրանց դուր են գալիս այդ վայրերը. լիակատար երջանիկ են զգում իրենց:

- Ենթադրում եմ՝ նրանք հաճախ չեն կարող թույլ տալ իրենց Վեստ Ինդիա գալ,- նկատեց Էսթերը:- Բոլորը Ձեզ պես հաջողակ չեն:

- Ճիշտ է,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Շարունակեք աղլցնել վերքիս: Քիչ չէ՝ այստեղ եմ՝ հոդախախտ մարմինս ցավով բռնված, Դուք էլ չեք կամենում վիճակս թեթևացնել և գործ չեք անում: Ինչո՞ւ դեռ չեք մեքենագրել նամակները:

- Ժամանակ չեմ ունեցել:

- Դե գործի անցեք, լավ: Ես Ձեզ այստեղ եմ բերել, որ աշխատեք, ոչ թե պարապ-սարապ արևկողի տաք ու Ձեր կազմվածքը ցուցադրեք:

Ոմանք գուցե միսթր Ռաֆիլի դիտողությունները բացարձակապես անհանդուրժելի համարեին, բայց Էսթեր Ռութերսը, մի քանի տարի նրա մոտ աշխատելով, ավելի

քան լավ գիտեր՝ նա այն շներից էր, որ հաջում են, բայց չեն կծում: Այդ մարդը գրեթե միշտ տառապում էր ցավերից, և կծու նկատողությունները նրա՝ հոլովերը պարապելու միջոցներից էին: Ինչ էլ որ ասեր, Էսթերը պահպանում էր իշխանական հանգստությունը:

-Ինչ իշխանական երեկո է, այնպես չէ,- ասաց միսս Մարփիլը՝ կանգ առնելով նրանց մոտ:

-Ինչո՞ւ պետք է իշխանական չլիներ,- հակադարձեց միսթր Ռաֆիլը:- Միթե դրա համար չենք այստեղ եկել:

Միսս Մարփիլը կարճ զրնգուն ծիծառ արձակեց:

-Ինչ լուրջ եք... չէ որ եղանակը խիստ անգիտական թեմա է զրուցի համար... մոռանում եք... Աստված իմ, սա սխալ գույնի բրդաթել է...

Գործած պայուսակը պարտեզի սեղանին դնելով՝ նա արագ քայլերով դեպի իր բունգալոն շարժվեց:

-Զեքսոն,- բղավեց միսթր Ռաֆիլը:

Զեքսոնը հայտնվեց:

-Նորից ներս տար ինձ,- կարգադրեց միսթր Ռաֆիլը:- Մերսումս իիմա կընդունեմ, քանի դեռ այդ չաչանակ պառավը չի վերադարձել: Այնպես էլ չէ, որ այդ մերսումը որևէ օգուտ է տալիս ինձ,- հավելեց նա՝ այդ ընթացքում թույլ տալով, որ մերսողը ճարպկորեն օգնի իրեն ոտքի կանգնելու մինչև բունգալոն հասցնի:

Էսթեր Ուոլթերսը, որ հայացքով ճանապարհում էր նրանց, թեքեց գլուխը, երբ բրդյա թելի կծիկը ձեռքին՝ միսս Մարփիլը վերադարձավ ու նստեց նրա կողքին:

-Հուսով եմ՝ չեմ խանգարի Ձեզ,- ասաց միսս Մարփիլը:

-Իհարկե, ոչ,- պատասխանեց Էսթեր Ուոլթերսը:- Շուտով պետք է գնամ ու մեքենագրություն անեմ, բայց մինչ այդ ևս տասը րոպե կվայելեմ մայրամուտը:

Միսս Մարփիլը նստեց և սկսեց մեղմաձայն շատախո-

սել: Այդ ընթացքում նա գաղափար կազմեց Էսթեր Ուոլթերսի մասին: Այդ կինն ամենևին հմայիչ չէր, բայց կարող էր դառնալ, եթե փորձեր: Միսս Մարֆիլին հետաքրքրում էր, թե ինչու նա չէր փորձում: Իհարկե, պատճառը կարող էր լինել այն, որ դա դուր չէր գա միսթր Ռաֆիլին, բայց միսս Մարֆիլի կարծիքով նա հազիվ թե իսկապես դեմ լիներ դրան: Միսթր Ռաֆիլն այնպես էր տարված սեփական անձով, որ քանի դեռ ինքն անուշադրության մատնված չէր, նրա քարտուղարուիին կարող էր հագնվել դրախտային հուրի-փերիի պես՝ առանց նրանից որևէ առարկության: Բացի դրանից՝ նա սովորաբար վաղ էր պառկում քննուի, և երեկոյան նվազախմբի ելույթի ու պարերի ժամանակ Էսթեր Ուոլթերսը կարող էր (միսս Մարֆիլը դադար տվեց մտքերին՝ փնտրելով ճիշտ բառը, միաժամանակ զվարքութեն պատմելով Զեյմսթաունում իր ուղևորության մասին)... ահ, այո՛, փթթել: Երեկոյան ժամերին Էսթեր Ուոլթերսը կարող էր փթթել:

Միսս Մարֆիլը զգուշորեն խոսակցությունը տարավ Զեքսոնի ուղղությամբ:

Այս թեմայով Էսթեր Ուոլթերսը փոքր-ինչ անորոշ պատասխաններ էր տալիս:

- Նա անչափ բանիմաց է: Բարձր որակավորում ունեցող մերսող է:

-Հավանաբար վաղուց է աշխատում միսթր Ռաֆիլի մոտ:

-Օ՛, ո՞չ... կարծես մոտ ինն ամիս...

-Ամուսնացած է,- խիզախեց միսս Մարֆիլը:

-Ամուսնացած: Չեմ կարծում,- թեթևակի զարմանքով պատասխանեց Էսթերը:- Եթե անգամ այդպես է, նա երբեւ չի հիշատակել այդ մասին... Ո՛չ,- հավելեց նա,- ես կասեի, վստահաբար, ամուսնացած չեմ:

Ըստ Երևույթին՝ դա զվարճացրել էր նրան:

Միսս Մարփիլը սա մեկնաբանեց Էսթերի գլխում հետո ծագած հետևյալ մտքով. «Համենայն դեպս, նա ամուսնացած մարդու պես չի պահում իրեն»:

Սակայն այդ դեպքում որքան շատ էին ամուսնացած տղամարդիկ, որոնք ամենևին ամուսնացածին հարիր վարքագիծ չունեին: Միսս Մարփիլը բազմաթիվ նման օրինակներ կարող էր մտաքերել:

-Նա բավական գեղեցկատես է,- մտազբաղ նկատեց նա:

-Այո... Երևի,- առանց հետաքրքրության ասաց Էսթերը:

Միսս Մարփիլը մտքերի մեջ ընկավ: Նա չէր հետաքրքրվում տղամարդկանցով: Թերևս այն կանանցից էր, որոնց կյանքում միայն մեկ անգամ է տղամարդը հետաքրքրում: Ասում էին՝ նա այրի էր:

-Վաղո՞ւց եք աշխատում միսթր Ռաֆիլի մոտ,- հարցրեց միսս Մարփիլը:

-Չորս կամ հինգ տարի: Ամուսնուս մահից հետո ստիպված էի նորից աշխատանքի անցնել: Աղջիկս դպրոցում է սովորում, իսկ ամուսինս ծանր վիճակում թողեց ինձ:

-Միսթր Ռաֆիլի հետ աշխատելը պետք է որ բարդ լինի,- խիզախեց միսս Մարփիլը:

-Ոչ այնքան, երբ մոտիկից ես ճանաչում նրան: Նա կատաղության բռնկումներ է ունենում և սիրում է հականառել: Կարծում եմ՝ իրականում պատճառն այն է, որ նա հոգնում է մարդկանցից: Երկու տարում հինգ անձնական սպասավորի է փոխել: Նրան դուր է գալիս նոր մարդու հետ կովի առիթ փնտրելը: Բայց ես և նա միշտ կարողացել ենք ընդհանուր լեզու գտնել:

-Միսթր Զեքսոնը պատրաստակամ երիտասարդ է Երևում:

-Նա խիստ նրբանկատ է և հնարագետ,- ասաց Էսթ-
րը:- Իհարկե, երբեմն բավական...- Նա խոսքը կիսատ թո-
ղեց:

Մի պահ մտածելուց հետո միսս Մարփիլը ենթադրեց.

-Բավական բարդ վիճակն է հայտնվում:

-Դե, այո՞ւ: Ո՞չ այս է, ո՞չ այն: Թեև,- նա ժպտաց,- կար-
ծում եմ՝ նա կարողանում է լավ ժամանակ անցկացնել:

Միսս Մարփիլը մտորեց նաև այս վերջին ասածի շուրջը:
Դա այնքան էլ չօգնեց նրան: Նա շարունակեց դատարկա-
բանել և շուտով զգալի տեղեկություններ իմացավ բնասեր
քառյակի՝ Դայսոնների և Հիլինգդոնների մասին:

-Հիլինգդոններն առնվազն վերջին երեք, թե չորս տա-
րին գալիս են այստեղ,- ասաց Էսթերը,- բայց Գրեգորի
Դայսոնն ավելի վաղուց է եղել այստեղ: Նա քաջածանոթ
է Վեստ Ինդիային: Որքան գիտեմ, առաջին անգամ առա-
ջին կնոջ հետ է եկել այստեղ: Նա առողջական խնդիրներ
ուներ և ծմուանը ստիպված էր արտասահման մեկնել, հա-
մենայն դեպս որևէ տաք վայր:

-Իսկ նա մահացել է, թե՝ ամուսնալուծվել են:

-Ո՞չ, մահացել է: Կարծես թե՝ այստեղ: Նկատի չունեմ՝
հենց այս կղզում, բայց Վեստ Ինդիայի կղզիներից մեկում:
Ըստ երևոյթին՝ ինչ-որ խնդիր է եղել, սկանդալի պես մի
բան: Նա երբեք չի խոսում կնոջ մասին: Ուրիշն է պատ-
մել ինձ: Որքան հասկանում եմ, նրանք այնքան էլ հաշտ ու
համերաշխ չեն եղել:

-Իսկ հետո նա ամուսնացել է այս մյուս կնոջ՝ Լաքի
հետ:- Վերջին բառը միսս Մարփիլն արտաբերեց թեթևա-
կի դժգոհությամբ՝ ասես ասելով. «Իսկապես, ինչ չլսված
անուն է»:

-Կարծես թե նրա առաջին կնոջ բարեկամուհին է եղել:

-Նրանք վաղուց են ծանոթ Հիլինգդոններին:

-Օ՛, կարծում եմ՝ այն ժամանակից, երբ Հիլինգդոնները սկսեցին գալ այստեղ: Երեք կամ չորս տարի, ոչ ավելի:

-Հիլինգդոնները հաճելի մարդիկ են երևում,- ասաց միսս Մարփիլը:- Անկասկած, նրանք հանգիստ են:

-Այն, երկուսն էլ հանգիստ են:

-Բոլորն ասում են, որ նրանք նվիրված են միմյանց,- ասաց միսս Մարփիլը: Նրա ձայնի մեջ որևէ բացահայտ ակնարկ չհնչեց, բայց Էսթեր Ուոլթերսը կտրուկ նայեց նրան:

-Բայց Դուք այդպես չեք կարծում,- հարցրեց նա:

-Միթե իրականում Դուք էլ այդ կարծիքին չեք, սիրելին:

-Դն, երբեմն հարց էի տալիս ինքս ինձ, որ...

-Գնդապետ Հիլինգդոնի պես հանգիստ մարդկանց հաճախ վառ կանայք են գրավում,- շարունակեց միսս Մարփիլը և բազմանշանակ դադարից հետո հավելեց.- Լաքի. ինչ տարօրինակ անուն է: Կարծում եք՝ միսթր Դայսոնը կոահում է, թե... թե ինչ կարող էր կատարվել:

«Ծեր բամբասկոտ,- մտածեց Էսթեր Ուոլթերսը:- Ա՛հ, այս պառավները»:

-Գաղափար չունեմ,- փոքր-ինչ սառը պատասխանեց նա:

Միսս Մարփիլը փոխեց թեման.

-Խեղճ մայոր Փելգրեյվը. Ինչ տխուր է, այնպես չէ:

Էսթեր Ուոլթերսը համաձայնեց, թեև որոշակի ձևականությամբ:

-Իրականում ես ցավում եմ Քենդալների համար,- ասաց նա:

-Այն, ենթադրում եմ՝ իսկապես ցավալի է, երբ հյուրանոցում նման բան է տեղի ունենում:

-Հասկանո՞ւմ եք, չէ՞ որ մարդիկ գալիս են այստեղ զվարճանալու համար,- ասաց Էսթերը:- Մոռանալու հիվանդութ-

յունների, մահերի, եկամտահարկերի, սառած խողովակների և մնացած ամեն ինչի մասին: Նրանք չեն ուզում, շարունակեց նա ծայնի մեջ անսպասելիորեն հայտնված միանգամայն այլ բնույթի պոռթկումով,- որ իրենց ինչոր կերպ հիշեցնեն մահկանացու լինելու մասին:

Միսս Մարփիլը ցած դրեց գործվածքը:

-Դե՛, շատ լավ էր ասված, սիրելին,- ասաց նա,- ինկապես լավ էր ասված: Այն, ամեն ինչ այնպես է, ինչպես ասացիք:

Հասկանո՞ւմ եք՝ նրանք տակավին երիտասարդ զույգ են,- շարունակեց Էսթեր Ուոլթերսը:- Նրանք ընդամենք վեց ամիս առաջ են գործի ղեկին փոխարինել Սանդերսներին և մեծ փորձ չունենալու պատճառով սարսափելի անհանգստանում էին՝ արդյոք կկարողանային հաջողել:

-Եվ Դուք կարծում եք, որ սա կարող է իրապես անբարենպահ լինել նրանց համար:

-Դե՛, անկեղծ ասած՝ ոչ,- պատասխանեց Էսթեր Ուոլթերսը:- Չեմ կարծում, որ մարդիկ երկու-երեք օրից ավելի հիշեն որևէ բանի մասին, ոչ այս մթնոլորտում. «Մենք եկել ենք այստեղ զվարճանալու: Եկեք շարունակենք զվարճանքը»: Ըստ իս՝ մահը պարզապես ցնցում է նրանց մոտավորապես քանչորս ժամ, իսկ հուղարկավորությունից հետո այլևս չեն հիշում դրա մասին: Այսինքն՝ եթե նրանց չիշեցնեն: Ես Մոլիին ասացի այս մասին, բայց նա, իհարկե, ավելի անհանգիստ է դարձել:

-Միսիս Քենդալն անհանգիստ է: Նա միշտ այնքան անհոգ է թվում:

-Կարծում եմ՝ դա հիմնականում դիմակ է,- դանդաղ արտաքերեց Էսթերը:- Իրականում նա այն մարդկանցից է, որոնք չեն կարողանում հանգստություն գտնել մշտական տագնապից, որ գուցե ինչ-որ բան այնպես չլինի:

-Ես մտածում էի՛ ամուսինը նրանից ավելի անհանգիստ է:

-Ո՛չ, չեմ կարծում: Ինձ թվում է՛ Մոլին է անհանգիստ, և ամուսինն անհանգստանում է նրա անհանգստության պատճառով, եթե հասկանում եք՛ ինչ նկատի ունեմ:

-Հետաքրքիր է,- ասաց միսս Մարփիլը:

-Կարծում եմ՝ Մոլին հուսահատորեն փորձում է ուրախ լինել և ցույց տալ, որ վայելում է կյանքը: Նա մեծ ճիգեր է գործադրում դրա համար, սակայն այդ ջանքերն ուժասպառ են անում նրան: Բացի դրանից՝ դեպքեսիայի տարօրինակ նոպաներ է ունենում: Նա... դե՛, նա այնքան էլ հավասարակշռված չէ:

-Խեղճ երեխա,- արտաքերեց միսս Մարփիլը:- Անշուշտ, կան այդպիսիք, և կողմնակի մարդիկ հաճախ չեն կասկածում այդ մասին:

-Ո՛չ, նրանք այնքան իիանալի ներկայացում են բեմադրում, ճիշտ չեն: Ինչևէ,- հավելեց Էսթերը,- չեմ կարծում, որ Մոլին իսկապես պետք է անհանգստանա այս դեպքի համար: Նկատի ունեմ՝ մեր օրերում մարդիկ անընդհատ մահանում են կորոնար թրոմբոզից, գլխուղեղի արյունազեղումից կամ նման այլ բաներից: Որքան հասկանում եմ, շատ ավելի հաճախ, քան առաջ, երբ միայն սննդային թունավորումն ու որովայնային տիֆն էին ստիպում մարդկանց անհանգստանալ:

-Մայոր Փելգրեյվը չեր ասել ինձ, որ արյան բարձր ճնշում ունի,- նկատեց միսս Մարփիլը:- Իսկ Ձեզ:

-Նա ասել էր ինչ-որ մեկին... չգիտեմ, թե ում, գուցե միսթր Ռաֆիլին: Գիտեմ՝ միսթր Ռաֆիլը հակառակն է պնդում, քայց նա այդպիսին է: Վստահաբար, Զեքսոնը մի անգամ իիշատակեց այդ մասին: Նա ասաց, որ մայորը պետք է զգույշ լինի ալկոհոլ օգտագործելիս:

-Հասկանում եմ,- մտազբաղ արտաքերեց միսս Մարփլ:
Ապա շարունակեց.- Ենթադրում եմ՝ նրան ձանձրալի ծերով
էիք համարում: Նա անթիվ պատմություններ էր պատմու
և, հավանաբար, բազմիցս կրկնում էր նույն բաները:

-Դա վատագույնն է,- հաստատեց Էսթերը:- Իսկապես
ստիպված էիր կրկին ու կրկին նույն պատմությունը լսել,
եթե չէր հաջողվում արագորեն կասեցնել դրանք:

-Իհարկե, ես այնքան էլ դեմ չեի դրան,- նկատեց միսս
Մարփլ,- որովհետև սովոր եմ նմանատիպ բաների: Իրոք,
դեմ չեմ նույն պատմությունները հաճախ լսելուն, քանի որ
իհմնականում մոռացած եմ լինում դրանք:

-Դա է, որ կա,- զվարթաձայն ծիծաղեց Էսթերը:

-Մի պատմություն կար, որը նա շատ էր սիրում կրկնել,-
ասաց միսս Մարփլ,- սպանության մասին: Հավանաբար
Ձեզ նույնպես պատմել է, այնպես չէ:

Էսթեր Ուոլթերսը բացեց պայուսակն ու սկսեց փորփրել
այն: Հանելով շրթներկը՝ նա ասաց.

-Ինձ թվում էր՝ կորցրել էի այն:- Ապա հարցրեց.- Ներո-
ղություն եմ խնդրում, ինչ էիք ասում:

-Հարցնում էի՝ մայոր Փելգրեյվը պատմել էր Ձեզ իր սի-
րելի պատմությունը սպանության մասին:

-Կարծես թե՝ այն, եթե լավ մտածեմ: Գազով թունա-
վորվելու հետ կապված ինչ-որ պատմություն էր, այնպես
չէ: Միայն թե իրականում կինն էր թունավորել ամուսնուն: Նկատի ունեմ՝ ինչ-որ հանգստացնող դեղամիջոց էր տվել
նրան, ապա գլուխը գազօջախի մեջ մտցրել: Դա՞ էր:

-Կարծում եմ՝ բոլորովին այլ բան էր,- ասաց միսս
Մարփլ՝ մտազբաղ նայելով Էսթեր Ուոլթերսին:

-Նա այնքան շատ պատմություններ էր պատմում,- ար-
դարացավ Էսթերը,- և ինչպես ասացի, ոչ միշտ կլսեիր
դրանք:

-Նա լուսանկար ուներ,- ընդգծեց միսս Մարփիլը,- որ սովորաբար ցույց էր տալիս մարդկանց:

-Կարծես թե... հիմա չեմ կարողանում հիշել, թե ինչ էր: Նա ցույց էր տվել Ձեզ:

-Ո՞չ,- պատասխանեց միսս Մարփիլը,- ցույց չեր տվել: Մեզ ընդհատեցին...

ՄԻՍՍ ՓՐԵՍՔՈԹԸ ԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐԸ

-Պատմությունը, որը լսել եմ... - սկսեց միսս Փրեսքոթը՝ ձայնն իջեցնելով ու զգուշորեն շուրջը նայելով:

Միսս Մարփիլը փոքր-ինչ մոտ քաշեց իր աթոռը: Որոշ ժամանակ էր անցել, մինչև նրան հաջողվել էր առանձնանալ միսս Փրեսքոթի հետ սրտակից զրոյցի համար: Դա պայմանավորված էր այն հանգամանքով, որ, ինչպես բոլոր հոգևորականները, միսս Փրեսքոթի եղբայրն ընտանիքի մարդ էր, ուստի գրեթե միշտ ուղեկցում էր նրան, իսկ մարդամոտ կանոնիկոսի ընկերակցությամբ միսս Մարփիլը և միսս Փրեսքոթը, անկասկած, չէին կարող նույնքան հեշտությամբ տրվել բամբասանքի վայելքին:

-Ըստ երևոյթին,- շարունակեց միսս Փրեսքոթը,- թեև, իհարկե, չեմ ուզում բամբասանքներ տարածել և իսկապես ոչինչ չգիտեմ այդ մասին...

-Ա՛հ, լիովին հասկանում եմ,- ասաց միսս Մարփիլը:

Կարծես թե ինչ-որ սկանդալ է եղել, երբ նրա առաջին կինը դեռ ողջ էր: Ըստ երևոյթին՝ այս կինը՝ Լաքին (ինչ է անուն է), որ, ինչքան գիտեմ, նրա առաջին կնոջ զարմուհին է, եկել էր այստեղ, միացել նրանց և նրա հետ զբաղվել ծաղիկների, թիթեռների գործով կամ մեկ այլ բանով: Եվ մարդիկ սկսել էին խոսել, որովհետև նրանք այնքան լավ էին ընդհանուր լեզու գտել միմյանց հետ. հասկանում եք, թե ինչ նկատի ունեմ:

-Մարդիկ իսկապես նկատում են նման բաները, այնպես չեն,- հարցրեց միսս Մարփիլը:

-Եվ, բնականաբար, երբ հետո նրա կինն այդպես հանկարծակի մահացավ...

-Նա այստեղ է մահացել, այս կղզիմ:

-Ո՞չ, ո՞չ: Կարծես թե Մարտինիկայում էին կամ Տոբագոյում:

-Հասկանալի է:

-Բայց, դատելով մարդկանց պատմածներից, որ այն ժամանակ եղել էին այստեղ և հետո եկել այստեղ, բժիշկն այնքան էլ բավարարված չէր:

-Իսկապես,- հետաքրքրասիրությամբ արտաքերեց միս Մարփիլը:

-Իհարկե, սա ընդամենը բամբասանք է, բայց... ոճ, անհերքելի է, որ միսթը Դայսոնը շատ շուտով կրկին ամուսնացավ:- Նա նորից իջեցրեց ձայնը:- Ընդամենը մեկ ամիս անց:

-Մեկ ամիս,- կրկնեց միս Մարփիլը:

Երկու կանայք հայացքներ փոխանակեցին:

-Դա... անսրտություն է,- ասաց միս Փրեսքոթը:

-Այո՛, անկասկած,- համաձայնեց միս Մարփիլը, ապա նրբանկատորեն հավելեց.- Այդտեղ փողի հետ կապված հարց կա՞ր:

-Իսկապես չգիտեմ: Նա հաճախ է կատակում (թերևս լսած կլինեք), որ իր կինն իրեն հաջողություն բերող թալիսմանն է...

-Այո՛, լսել եմ,- հաստատեց միս Մարփիլը:

-Եվ ոմանք կարծում են, որ նրա բախտը բերել է՝ ամուսնանալով հարուստ կնոջ հետ: Թեև, իհարկե,- ասաց միս Փրեսքոթը՝ իբրև կատարյալ անաշառության մարմնացում,- նա նաև գեղեցկատես է, եթե հավանում եք այդպիսի կանաց: Իսկ ես մտածում եմ, որ առաջին կինն է փողի տերը եղել:

-Հիլինգդոնները նյութապես ապահովված են:

-Ոճ, կարծես թե բարեկեցիկ կյանք ունեն: Չէի ասի,

թե անհավանական հարստության տեր են. պարզաբան, ապահովված են: Որքան գիտեմ, Անգլիայում երկու առևտնեն, որոնք սովորում են հանրային դպրոցում, և մի հիմնայի տուն, իսկ ձմուն մեծ մասը ճանապարհորդում են:

Այդ պահին հայտնված կանոնիկոսն առաջարկեց քիչ զրունել, և միսս Փրեսքոթը, ուղիղ ելնելով, միացաւ եղբորը: Միսս Մարփիլը մնաց իր տեղում նստած:

Մի քանի րոպե անց նրա կողքով անցավ հյուրանոցի ուղղությամբ քայլող Գրեգորի Դայսոնը: Նա զվարքորեց ձեռքով արեց միսս Մարփիլին:

-Մտքերի մեջ ընկած,- բղավեց նա:

Միսս Մարփիլը մեղմորեն ժպտաց՝ մտածելով՝ ինչպես նա կարծագանքեր, եթե ինքը պատասխաներ. «Մտածու էի՞ արդյոք Դուք եք մարդասպանը»:

Իրականում դա միանգամայն հնարավոր էր թվուն: Ամեն ինչ այնքան հիանալիորեն էր դասավորվում... Միսքը Դայսոնի առաջին կնոջ պատմությունը. մայոր Փելգրեյլին ակնհայտորեն խոսում էր իր կանանց սպանողի մասին՝ հատուկ հիշատակելով «Հարսնացուներին լոգարանով խեղդողի գործը»:

Այն, ամեն ինչ համապատասխանում էր. միակ հակա փաստարկն այն էր, որ չափից լավ էր համապատասխանում: Սակայն միսս Մարփիլը կշտամբեց իրեն այս մտքի համար. ով էր ինքը, որ պահանջեր՝ սպանություններն իրագործվեին ըստ չափանիշների:

Փոքր-ինչ խոպոտ մի ձայն ցնցեց նրան.

-Տեսել եք Գրեգին, միսս... ըըը...

Լաքին, մտածեց միսս Մարփիլը, անտրամադիր էր:

-Քիչ առաջ անցավ. հյուրանոցի ուղղությամբ էր գնում:

-Այդպես էլ գիտեի,- զայրույթով բացականչեց Լաքին ու շտապ առաջ անցավ:

«Առնվազն քառասուն տարեկան կիխի և այս առավոտ հենց այդ տարիքի է երևում», - մտածեց միսս Մարփիլը:

Խղճահարությունը տիրեց նրան աշխարհի բոլոր լաքիների հանդեպ, որ այնքան խցելի էին ժամանակի դեմ...

Թիկունքից ձայն լսելով՝ նա շրջեց աթոռը: Զեքսոնին հենված՝ միսթր Ռաֆիլն իր առավոտյան կերպարանքով դուրս էր գալիս բունգալոյից:

Զեքսոնն իր գործատուին հարմար նստեցրեց անվասյլակին ու սկսեց անհանգիստ վազվզել նրա շուրջը: Միսթր Ռաֆիլը ձեռքի ոյուրագրգիռ շարժումով ցուց տվեց սպասավորին, որ հեռանա, և Զեքսոնը գնաց հյուրանոցի ուղղությամբ:

Միսս Մարփիլը ժամանակ չկորցրեց. միսթր Ռաֆիլին երբեք երկար ժամանակ մենակ չէին թողնում: Հավանաբար Էսթեր Ուոլթերսը կգար ու կմիանար նրան: Միսս Մարփիլը ցանկանում էր առանձին զրուցել միսթր Ռաֆիլի հետ, և նա մտածեց, որ այժմ հարմար առիթ էր ստեղծվել: Պետք է արագ ասեր ուզածը. չէր կարող հեռվից մոտենալ բուն նյութին: Միսթր Ռաֆիլն այն մարդը չէր, որին կիետաքրքրեին ծեր լեդիների անբովանդակ զրուցները: Թերևս նա կրկին իր բունգալո կնահանջեր՝ անկասկած, իրեն հարցաքննության զոհ համարելով: Միսս Մարփիլի ընտրությունը կանգ առավ ուղիղ խոսելու վրա:

Նա մոտեցավ միսթր Ռաֆիլի նստած տեղին, մի աթոռ մոտեցրեց, նստեց ու ասաց.

-Ես ուզում եմ մի բան հարցնել Ձեզ, միսթր Ռաֆիլ:

-Լավ, լավ,- ասաց միսթր Ռաֆիլը, - ասացեք: Ի՞նչ եք ուզում՝ նվիրատվություն, այ՞ն: Աֆրիկայում միսիոներության, եկեղեցու վերանորոգման կամ նման մի բանի համար:

-Ես իսկապես հետաքրքրվում եմ այդ բնույթի հարցերով և ուրախ կլինեի, եթե նվիրատվություն անեիք,- պա-

տասխանեց միսս Մարփիլը:- Բայց ուա չէի ուզում հարցենք Ձեզ: Իրականում ասածն այն էր՝ արդյոք մայոր Փելգրեյվը երբեւ Ձեզ պատմել է ինչ-որ սպանության մասին:

-Օհն,- արտաքերեց միսթր Ռաֆիլը,- Նշանակում է Ձեզ էլ է պատմել, այն: Եվ ենթադրում եմ՝ հավատացել եք դրան ու խայձը կով տվել:

-Ես իսկապես չգիտեի ինչ մտածել,- ասաց միսս Մարփիլը:- Կոնկրետ ինչ է Ձեզ պատմել:

-Ծաղակրատում էր մի սքանչելի արարածի մասին՝ գեղեցիկ, երիտասարդ, ոսկեհեր: Նա Լուկրեցիա Բորջիայի վերամարմնավորումն էր:

-Ա՞հ,- թեթևակիորեն շփոթված՝ բացականչեց միսս Մարփիլը,- և ո՞մ էր նա սպանել:

-Իհարկե, ամուանուն,- պատասխանեց միսթր Ռաֆիլը-ուրիշ ո՞մ եք մտածում:

-Թունավորել էր:

-Ո՞չ, կարծես թե քնաբեր էր տվել նրան ու գլուխը գազօջախի մեջ մտցրել: Հսարամիտ կին: Իսկ հետո ասել էր, որ ինքնասպանություն է եղել: Նա գրեթե անպատճե եր մնացել՝ ճանաչվելով անմեղսունակ: Մեր օրերում այդպատեն անվանում գեղեցկատես կանանց կամ ողորմելի երիտասարդ խոսիգաններին, որոնց մայրերը չափից շատ են երես տալիս նրանց: Թո՞մ:

-Մայորը Ձեզ լուանկար ցուց տվել է:

-Ինչ, այդ կնոջ լուանկարը: Ինչո՞ւ պետք է ցուց տար:

-Ա՞հ...,- արտաքերեց միսս Մարփիլը:

Նա փոքր-ինչ շվարած նստած էր տեղում: Ըստ երևութին՝ մայոր Փելգրեյվը պատմում էր մարդկանց ոչ միայն իր կրակած վագրերի ու որսած փղերի, այլև իրեն հանողած մարդասպանների մասին: Թերևս սպանությունների մասին պատմությունների լիքը նյութ ուներ. պետք էր առ-

րեսվել դրան: «Զեքսոն», - հանկարծ գոռաց միսթը Ռաֆիլը, ինչից միսս Մարփիլը ցնցվեց: Պատասխան չեղավ:

-Փնտրեմ նրան, - հարցրեց միսս Մարփիլը՝ ոտքի կանգնելով:

-Դուք չեք գտնի նրան: Վազվզում է կանանց հետևից. ահա թե ինչով է նա զբաղված: Անպիտան երիտասարդ է: Վատ բնավորություն ունի: Բայց նա բավարարում է գործի պահանջներին:

-Գնամ ու փնտրեմ նրան, - կրկնեց միսս Մարփիլը:

Նա գտավ Զեքսոնին՝ հյուրանոցի բաց պատշգամբի հեռավոր եզրին նստած, թիմ Քենդալի հետ խմելիս:

-Միսթը Ռաֆիլը կանչում է Ձեզ, - ասաց նա:

-Ահա նորից, - ասաց նա:- Հանգիստ չկա մեղսավորին: Ինձ թվում էր՝ երկու հեռախոսազանգերն ու հատուկ սննդակարգի կազմումը քառորդ ժամի ալիքի կապահովեին ինձ համար: Երևում է, որ ոչ: Շնորհակալ եմ, միսս Մարփիլ: Շնորհակալ եմ խմիչքի համար, միսթը Քենդալ:

Զեքսոնը լայն քայլերով հեռացավ:

-Ցավում եմ այդ տղայի համար, - ասաց թիմը:- Երբեմն խմիչք եմ հյուրասիրում նրան՝ զուտ ոգևորելու համար: Կարող եմ ինչ-որ բան առաջարկել Ձեզ, միսս Մարփիլ: Ինչ կասեք թարմ քամած լայմի հյութի մասին: Գիտեմ, որ սիրում եք:

-Հիմա չեմ ուզում, շնորհակալ եմ: Կարծում եմ՝ միսթը Ռաֆիլի պես մարդուն խնամելը մշտական լարվածություն պահանջող գործ է: Հաշմանդամների հետ հաճախ բարդ է...

-Ես միայն դա նկատի չունեի: Նա լավ է վարձատրվում, իսկ դրա դիմաց պետք է պատրաստ լինել անթիվ քմահաճույքներ հանդուրժելու: Ծերուկ Ռաֆիլն այնքան էլ վատը չէ: Ասածս նաև այլ բան էր... - Նա վարանեց:

Միսս Մարփիլը հարցական հայացք գցեց նրա վրա:

-ԴԵ... ինչպես ծևակերպեմ... դա բարդացնում է նրա սոցիալական կարգավիճակը: Մարդիկ այնպիսի անհջյալ սնորթեր են... այստեղ նրա դասի մարդ չկա: Նա սպասավորից բարձր դիրք ունի, բայց ցածր է սովորական այցելուից: ավելի ճիշտ՝ մարդիկ են այդպես մտածում: Վիկտորիանական շրջանի տնային դաստիարակչութիների պես... Նովնիսկ քարտուղարութին՝ միսիս Ուլյաներսն է իրեն ավելի բարձր դասում: Հեշտ չէ նրա համար:- Թիմը դադար տվեց, ապա վրդրվմունքով նկատեց.- Այսպիսի վայրերում սոցիալական խնդիրներն իսկապես չափազանց շատ են:

Բժիշկ Գրեյեմը, գիրքը ծեռքին, անցավ նրանց կողքով: Նա նստեց դեպի ծովը նայող սեղանի մոտ:

Բժիշկ Գրեյեմը փոքր-ինչ անհանգիստ տեսք ունի,- նկատեց միսս Մարփլը:

-ԱՌ, բոլորս ենք անհանգիստ:

-Դուք էլ: Մայոր Փելգրեյվի մահվան պատճառը:

-Այդ հարցն այլևս չի հուզում ինձ: Մարդիկ կարծես մոռացել են դրա մասին. ընդունել են որպես իրողություն: Ո՞չ, կինս է՝ Մոլին... Դուք ինչ-որ բան գիտե՞ք երազների մասին:

-Երազների,- զարմացած կրկնեց միսս Մարփլը:

-Այո՛, վաստ երազների, թերևս՝ մղջավանջների: Օ՛, բոլորիս հետ էլ երբեմն պատահում է: Բայց Մոլին. նա գրեթե միշտ է մղջավանջների մեջ: Դրանք վախեցնում են նրան: Դրանց դեմ ինչ-որ միջոց կա: Որևէ դեղ: Նա ինչ-որ քնարեր հաբեր է ընդունում, բայց ասում է, որ դրանք վիճակն ավելի են վատթարացնում: Նա փորձում է արթնանալ և չի կարողանում:

-Ինչ երազներ է տեսնում:

-ԱՌ, ինչ-որ մեկը կամ ինչ-որ բան հետապնդում է նրան, հետևում, հանգիստ չի տալիս... նա չի կարողանում ազատվել այդ զգացողությունից, անգամ երբ արթուն է:

-Վատահաբար, բժիշկ...

-Նա դեմ է բժիշկներին: Չի ուզում լսել դրա մասին: Ա՛հ, դե, կարծում եմ՝ կանցնի... Բայց մենք այնքան երջանիկ էինք: Ամեն ինչ այնքան ուրախ էր... Իսկ հիմա, բոլորովին վերջերս... Գուցե ծերուկ Փելգրեյվի մահն է վշտացրել նրան... Նա ասես միանգամայն այլ մարդ լինի այդ օրից...

Թիմը ոտքի ելավ:

-Պետք է անցնեմ առօրյա գործերիս: Վստահ եք, որ լայմի հյութ չեք ուզում:

Միսս Մարփիլը թափ տվեց գլուխը:

Նա մնաց նստած՝ մտքերի մեջ ընկնելով: Նրա դեմքը լուրջ էր ու անհանգիստ:

Միսս Մարփիլը հայացք գցեց բժիշկ Գրեյեմի ուղղությամբ:

Քիչ անց նա որոշում կայացրեց, ոտքի ելավ, մոտեցավ նրա սեղանին ու ասաց.

-Պետք է ներողություն խնդրեմ Ձեզնից, բժիշկ Գրեյեմ:

-Իսկապե՞ս:

Բժիշկը թեթևակի զարմանքով նայեց նրան:

-Կարծում եմ՝ չափազանց ամոթալի արարք եմ գործել, - ասաց միսս Մարփիլը:- Միտումնավոր կերպով ստել եմ Ձեզ:

Վախը սրտում՝ նա նայեց բժշկին:

Բժիշկ Գրեյեմն ամենևին ապշահար տեսք չուներ, բայց իսկապես փոքր-ինչ զարմացած էր:

-Միթե, - հարցրեց նա:- Դե, լավ, պետք չէ այդքան անհանգստանալ դրա համար:

Բժիշկը մտածում էր՝ այդ ինչի մասին պետք է ստեր այս սքանչելի ծեր արարածը. իր տարիքի: Թեև որքան հիշում էր, նա չէր հիշատակել տարիքը:

-Լավ, ասացեք՝ ինչ է եղել,- ասաց նա՝ տեսնելով, որ միսս Մարփիլն ակնհայտորեն ուզում է խոստովանել:

-Հիշում եք՝ պատմում էի Ձեզ զարմիկիս լուսանկարի մասին, որը ցուց էի տվել մայոր Փելգրեյվին, և որը նա չեր վերադարձրել:

-Այն, այն, իհարկե, իհշում եմ: Ցավում եմ, որ չկարողացանք գտնել այն:

-Այդպիսի բան չի եղել,- փոքր-ինչ վախեցած ձայնով ասաց միսս Մարփիլ:

-Ներեցեք:

-Ոչ մի նման բան: Ցավոք, ես հորինել էի այդ պատմությունը:

-Հորինել էիք:- Բժիշկ Գրեյեմը թեթևակիորեն զայրացած տեսք ուներ:- Ինչո՞ւ:

Միսս Մարփիլ պատմեց նրան ամեն ինչ՝ միանգամայն հստակ, առանց շաղակրատանքի: Նա հաղորդեց նրան մայոր Փելգրեյվի՝ սպանության մասին պատմությունը, և թե վերջինս ինչպես էր պատրաստվում ցուց տալու իրեն հենց այդ լուսանկարը, նրա հանկարծակի շփոթմունքը, իսկ հետո անցավ սեփական մտահոգություններին ու վերջնական որոշմանը՝ ինչ-որ կերպ փորձել տեսնել այդ լուսանկարը:

-Ես իսկապես չգիտեի՝ ինչպես կարող էի անել դա՝ առանց Ձեզ բացարձակ սուտ ասելու: Հուսով եմ՝ կներեք ինձ:

-Մտածում էիք՝ նա պատրաստվում էր Ձեզ մարդասպանի լուսանկարը ցույց տալու:

-Նա էր այդպես ասում,- պատասխանեց միսս Մարփիլ:- Համենայն դեպս, ասում էր, որ այն իր ծանոթն էր տվել, որ պատմել էր մարդասպանի մասին:

-Այն, այն: Եվ... ներեցեք ինձ... Դուք հավատացել եք նրան:

-Զգիտեմ՝ այդ ժամանակ իրապես հավատացել եմ

նրան, թե՞ ոչ,- ասաց միսս Մարփիլը:- Բայց իետո, հասկա-
նո՞ւմ եք, հաջորդ օրը նա մահացավ:

-Այն,- արտաքերեց բժիշկ Գրեյեմը՝ հանկարծակիի գա-
լով վերջին նախադասության հստակությունից. «Հաջորդ
օրը նա մահացավ»:

-Իսկ լուսանկարն անհետացել էր:

Բժիշկ Գրեյեմը նայեց նրան: Նա բոլորովին չգիտեր ինչ
ասել:

-Ներեցեք ինձ, միսս Մարփիլ,- վերջապես խոսեց նա:-
Բայց այն, ինչ հիմա եք ասում, իսկապես ճիշտ է:

-Չեմ զարմանում, որ կասկածում եք ինձ,- նկատեց
միսս Մարփիլը:- Չեր փոխարեն՝ ես նույնպես կկասկածեի:
Այն, այն, ինչ քիչ առաջ ասացի, ճշմարտությունն է, թեև
լիովին գիտակցում եմ, որ, խոսքից բացի, որևէ ապա-
ցուց չունեմ: Այնուամենայնիվ, նույնիսկ եթե չհավատայիք
ինձ, ես որոշել էի, որ պարտավոր եմ պատմել Ձեզ:

-Ինչո՞ւ:

-Ես հասկացա, որ Դուք պետք է որ տիրապետեիք
առավել ամբողջական տեղեկությունների, այն դեպքում,
եթե...

-Եթե ինչ:

-Եթե որոշեիք քայլեր ձեռնարկել այդ ուղղությամբ:

ՈՐՈՇՈՒՄ ԶԵՅՄԱԹԱՌՈՒՆՈՒՄ

Բժիշկ Գրեյեմը նստած էր սեղանի մոտ՝ Զեյմսթառունի վարչությունում, իր ընկեր Դեյվենթրիի դիմաց, որը մոտ երեսունհինգ տարեկան ազդեցիկ երիտասարդ էր:

-Հեռախոսազրույցի ընթացքում բավականին շարժեցիք հետաքրքրասիրությունս, Գրեյեմ,- ասաց նա:- Ինչո՞ր հատուկ բան կա՝ կապված այդ գործի հետ:

-Զգիտեմ,- պատասխանեց բժիշկ Գրեյեմը,- բայց անհանգիստ եմ:

Դեյվենթրին նայեց ներս մտնողի դեմքին, ապա գլխով արեց. խմիչքներն էին բերել: Նա սկսեց անհոգությամբ պատմել վերջերս իր կատարած ձկնորսության մասին: Այնուհետև, երբ սպասավորը հեռացավ, հենվեց աթոռի թիկնակին և նայեց զրուցակցին:

-Դե ինչ,- ասաց նա,- լսում եմ Զեզ:

Բժիշկ Գրեյեմը հերթով ներկայացրեց իրեն մտահոգող փաստերը: Դեյվենթրին երկար, ձանձրացած սուլոց արձակեց:

-Հասկանում եմ: Կարծում եք՝ մայոր Փելգրեյվի մահվան մեջ ինչո՞ր տարօրինակ բան կա: Այլևս վստահ չեք, որ նրա մահը բնական պատճառներով է վրա հասել: Ո՞վ է տվել մահվան վկայականը: Ենթադրում եմ՝ Ռոբերտսոնը: Նա կասկածներ չի ունեցել, այնպես չէ:

-Ո՞չ, բայց վկայականը գրելիս նրա վրա կարող էր ազդել լոգասենյակում սերենիտի դեղահաբերի առկայության փաստը: Նա հարցրեց ինձ՝ արդյոք Փելգրեյվը երբեւ իիշատակել էր հիպերտոնիայով տառապելու մասին, իսկ եւ

ասացի՝ ոչ, երբէ՛ անձամբ չեմ զրուցել նրա հետ բժշկական թեմաներով, բայց, ըստ երևույթին, այդ մասին պատմել էր հյուրանոցի մյուս կենվորներին: Ամեն ինչ համապատասխանում էր՝ դեղահաբերի սրվակն ու Փելքրեյվի պատմածները. որևէ հիմք չկար այլ բան կասկածելու: Բժշկական եզրակացությունը միանգամայն բնական էր թվում, բայց հիմա վստահ չեմ, որ այն ճիշտ է եղել: Ես նույնպես առանց մտածելու վկայական կտայի, եթե այդ գործն ինձ վստահված լիներ: Հանգամանքները բացարձակապես չեին հակասում նրա մահվան վարկածին: Երբէ՛ չեի վերանայի կարծիքս, եթե այդ լուսանկարի տարօրինակ անհետացումը չլիներ...

-Ախր, լսե՛ք, Գրեյեմ,- ասաց Դեյվենթրին,- Ձեր թույլտվությամբ մի բան ասեմ. Միթե չափից շատ չեք հավատ ընծայում այդ տարիքն առաջ կնոջ փոքր-ինչ մտացածին պատմությանը: Դուք լավ գիտեք այդ ծեր լեռիներին: Նրանք լուն ուղտ են շինում և ամեն ինչ դրա վրա կառուցում:

-Այն, գիտեմ,- տխրությամբ ասաց բժիշկ Գրեյեմը:- Հասկանում եմ դա: Ինքս ինձ ասել եմ, որ գուցե այդպես է, ամենայն հավանականությամբ այդպես է: Բայց չեմ կարողանում ամբողջովին համոզել ինքս ինձ: Նա այնքան հստակ ու հանգամանալից էր իր պնդումներում:

-Այս ամենը խելքից դուրս անհավանական է թվում ինձ,- ասաց Դեյվենթրին:- Ոմն ծեր լեդի պատմում է Ձեզ ինչ-որ լուսանկարի մասին, որ չպետք է այնտեղ լիներ: Ո՞չ, արդեն ինքս եմ խճճվում... այսինքն՝ հակառակը, այնպես չե՞: Սակայն միակ փաստը, որի վրա իսկապես կարելի է հիմնվել, սպասուիու պնդումն է առ այն, որ տեղական իշխանությունների կողմից իբրև ապացույց ընդունված դեղահաբերի սրվակը մահվան նախորդ օրը մայորի սենյակում չի եղել: Բայց դա հարյուրավոր բացատրություններ ունի: Գուցե այդ հաբերը միշտ իր գրպանում էր պահել:

-Կարծում եմ՝ այն, հնարավոր է:

-Կամ գուցե սպասուիին է սխալվել և պարզապես նախ կինում չի նկատել այն:

-Դա նույնպես հնարավոր է:

-Դե, այդ դեպքում...

Գրեյեմը հանգիստ խոսեց.

-Աղջիկը լիովին համոզված էր:

-Դճ, Սենտ Օնորեի մարդիկ չափազանց տաքարյուն են: Նրանք էմոցիոնալ են, դե, գիտեք: Հեշտությամբ են բորբոքվում: Կարծում եք՝ նա... գիտի մի փոքր ավելին, քան ասում է:

-Կարող է այդպես լինել,- հանգիստ նկատեց բժիշկ Գրեյեմը:

-Եթե այդպես է, ապա լավ կանեմք՝ փորձեիք կորզել դա նրանից: Կարիք չկա ավելորդ աղմուկ բարձրացնելու, մինչև չունենանք հստակ մի բան, որից կարող ենք սկսել: Եթե նրա մահվան պատճառն արյան բարձր ճնշումը չի եղել, ապա ինչն է՝ ըստ Ձեզ:

-Մեր օրերում բազմաթիվ միջոցներ գոյություն ունեն, պատասխանեց բժիշկ Գրեյեմը:

-Նկատի ունեք այն միջոցները, որոնք ճանաչելի հետքեր չեն թողնում:

-Ոչ բոլորն են այնքան հաշվենկատ մկնդեղ օգտագործելիս, - չորությամբ նկատեց բժիշկ Գրեյեմը:

-Հիմա եկեք հստակեցնենք ամեն ինչ. ո՞րն է միտքը: Այն, որ սրվակի պարունակությունը փոխարինվել է և մայր Փելգրեյվին այդկերպ թունավորել են:

-Ո՞չ, այդպես չէ: Դա այն է, ինչ աղջիկը՝ Վիկտորիան է մտածում... Բայց նա ամեն ինչ սխալ է հասկացել: Եթե որոշեին արագորեն ազատվել մայորից, ապա, ամենայն հավանականությամբ, ինչ-որ բան կլցնեին նրա խմիչքի մեջ: Այնուհետև բնական մահվան տպավորություն ստեղ-

ծելու համար արյան ճնշումն իջեցնող դեղահաբերի սրվակ կրնեին սենյակում: Եվ շշուկներ կտարածեին, որ նա հիպերտոնիայով է տառապել:

-Ո՞վ է այդ շշուկները տարածել:

-Ես փորձել եմ պարզել, բայց ապարդյուն: Ամեն ինչ չափազանց հմտորեն է արվել: «Ա»-ն ասում է. «Կարծես թե «Բ»-ն է ասել ինձ այդ մասին»: «Բ»-ին ես հարցնում, ասում է. «Ո՛չ, ես չեմ ասել, բայց հիշում եմ՝ մի օր «Գ»-ն հիշատակեց այդ մասին»: «Գ»-ն ասում է. «Շատերն էին խոսում այդ մասին. նրանցից մեկը կարծես «Ա»-ն էր»: Եվ ահա, դարձ ի շրջանս յուր:

-Ինչ-որ մեկը խելք է բանեցրել:

-Այն: Երբ հայտնի դարձավ մայորի մահվան մասին, բոլորը կարծես խոսում էին արյան բարձր ճնշման մասին ու ամենուրեք կրկնում մյուսների ասածները:

-Միթե ավելի հեշտ չէր լինի պարզապես թունավորել նրան ու դրանով սահմանափակվել:

-Ո՛չ: Դա կարող էր բերել հետաքննության, հնարավոր է՝ բացահայտման: Իսկ այսկերպ բժիշկը կարծանագրեր մահը և վկայական կտրամադրեր, ինչպես արել է:

-Ինչ եք ուզում, որ անեմ: Դիմեմ քրեական հետախուզության բաժանմունքին: Առաջարկեմ՝ հողից հանեն այդ մարդուն: Դա ահոելի տիաճություններ կպատճառի...

-Կարելի է առանց աղմուկի անել:

-Միթե: Սենտ Օնորենմ: Մեկ անգամ էլ մտածեք: Չենք հասցնի գործն անել, բամբասանքներն արդեն տարածված կլինեն: Եվ այնուամենայնիվ,- հառաչեց Դեյվենթրին,- ենթադրում եմ՝ ստիպված ենք ինչ-որ բան անել: Սակայն եթե ինձ հարցնեք, այս ամենը սխալմունք է:

-Ի սրտե հույս ունեմ, որ այդպես է,- ասաց բժիշկ Գրեյթեմը:

ԵՐԵԿՈ «ՌԱՄԵ ԱՐՄԱՎԵՐԵԲԻՒՄ»

Ճաշասենյակում Մոլին վերջնական տեսքի էր թիր, սեղանի ծևավորումը. մի ավելորդ դանակ վերցրեց, ու դեց պատառաքաղը, փոխեց մեկ-երկու բաժակի ռիզը, հետ կանգնեց՝ նայելու արդյունքին, որից հետո դուր եկավ պատշգամբ: Այդժամ մոտակայթում ոչ ոք չկար, և նա լայն քայլերն ուղղեց դեպի հեռավոր անկյունն ու հետ վեց բազրիքին: Ծուռով ևս մեկ երեկո կսկսվեր: Ուրախ և անհոգ շատախոսություններ, զրուցներ ու խմիչքներ, ու մի կյանք էր, որ նա փափագել էր, և որն ընդհուպ մի քայլ օր առաջ այնպիսի մեծ բավականություն էր պատճառ: Նրան: «Հիմա նույնիսկ Թիմն էր մտահոգ ու անհանգիստ թվում: Թերևս նրա թեթևակի անհանգստությունը թնակալ էր: Կարևոր էր, որ նրանց նախաձեռնությունը հաջողությամբ պսակվեր: Ի վերջո, նա իր ունեցած չումեցածը որևէ մեջ էր ներդրել:

Սակայն Մոլիի կարծիքով՝ իրականում դա չէր նրա անհանգստության պատճառը: «Ես եմ,- մտքում ասաց նա: Բայց չեմ հասկանում, թե ինչու է մտահոգվում ինձ համար: Ամուսինն իսկապես անհանգստանում էր իր համար որպես կասկած չկար: Նրա տված հարցերը, արագ, նյարդային հայացքները, որ ժամանակ առ ժամանակ նետում էին իր վրա, դրա վկայությունն էին: «Բայց ինչո՞ւ,- մտածեց Մոլին: - Ես չափազանց զգուշ եմ եղել»: Նա մտովի ամփոփեց իրադարձությունները: Իրոք անհասկանալի էր: Չեր կարողանում մտաքերել, թե երբ էր այդ ամենը սկսվել: Մոլին անգամ վստահ չէր, թե դա ինչ էր: Նա սկսել էր վախենալ

մարդկանցից: Չգիտեր՝ ինչու: Ինչ կարող էին նրանք անել իրեն: Ինչ պետք է ցանկանային անել:

Մոլին գլուխը շարժեց, ապա ուժգին ցնցվեց ինչ-որ մեկի հպումից: Շրջվելով նա տեսավ Գրեգորի Դայսոնին, որ փոքր-ինչ շփոթվել ու ներում հայցող տեսք էր ընդունել:

-Ներեցեք, այնքան եմ ցավում: Վախեցրի՞ Ձեզ, աղջնակ:

Մոլին տանել չէր կարողանում, երբ իրեն «աղջնակ» էին կոչում: Նա արագ ու զվարթաձայն պատասխանեց.

-Չէի լսել, որ մոտեցել եք, միսթր Դայսոն, այդ պատճառով ցնցվեցի:

-Միսթր Դայսոն: Այսօր խիստ պաշտոնական ձևով ենք շփվում: Միթե մենք բոլորս այստեղ մի մեծ երջանիկ ընտանիք չենք: Էդը, ես, Լաքին, Էվելինը, Դուք և Թիմը, Էսթեր Ուոլթերսն ու ծեր Ռաֆիլը: Միասին մեկ երջանիկ ընտանիք:

«Նա արդեն բավականաչափ հարբած է», - մտածեց Մոլին և սիրալիրորեն ժպտաց նրան:

-Ա՛հ: Երբեմն վերածվում եմ ձանձրալի տանտիրուիու-անհոգությամբ նկատեց նա:- Թիմը և ես կարծում ենք, որ միայն անունով դիմելը քաղաքավարի չէ:

-Օ՛, նման հետամնացությունների կարիք չկա: Իսկ հիմա, Մոլի, սիրելինս, խմելք ինձ հետ:

-Ավելի ուշ,- ասաց Մոլին:- Ես դեռ որոշ կիսատ թողած գործեր ունեմ:

-Դե, մի փախեք:- Նա ամուր բռնեց Մոլիի ձեռքը:- Դուք սքանչելի աղջիկ եք, Մոլի: Հուսով եմ՝ Թիմը գնահատում է, թե որքան է իր բախտը բերել:

-Ա՛հ, ես հոգում եմ դրա համար,- ուրախ-զվարթ ասաց Մոլին:

-Գիտե՞ք, իանուն Ձեզ ես պատրաստ եմ ամեն ինչի:-

Նա խորամանկորեն նայում էր Մոլիխն:- Թեև չէի ցանկանա՝ սա հասներ կնոջս ականջին:

-Այսօրվա Ձեր էքսկուրսիան լավ է անցել:

-Երևի: Մեր մեջ ասած՝ երբեմն այն ինձ ձանձրացնուած: Թոշուններն ու թիթեռները կարող են հոգնեցնել: Ինչ կասեք, եթե մի օր ես և Դուք փոքրիկ պիկնիկ անենք:

-Մենք կհասցնենք կազմակերպել դա,- ուրախությամբ ասաց Մոլիխն:- Անհամբեր կսպասեմ:

Անհոգ ծիծաղով նա փախավ՝ վերադառնալով բար:

-Ողջուն, Մոլի,- ասաց Թիմը՝ դեպի դուրս նայելով, շտապհում ես: Այդ հմ հետ էիր դրսում:

-Գրեգորի Դայսոնի:

-Ինչ էր ուզածը:

-Ուզում էր սիրախաղ անել ինձ հետ:

-Անիծյալ լինի,- բորբոքվեց Թիմը:

-Մի անհանգստացիր,- ասաց Մոլիխն:- Ինքս էլ կարող եմ անհրաժեշտ անեծքները թափել:

Թիմը պատրաստվում էր պատասխանելու նրան, երբ նկատեց Ֆեռնանդոյին և մոտեցավ նրան՝ ընթացքում ցուցումներ տալով: Մոլիխն աննկատորեն դուրս եկավ խոհանոցի դռնով և աստիճաններով իջավ դեպի լողափ:

Գրեգորի Դայսոնը քթի տակ հայիոյեց: Ապա դանդաղ քայլելով վերադարձավ իր բունգալո: Նա գրեթե տեղ էր հասել, երբ թփերի ստվերից մեկը ձայն տվեց իրեն: Ցնցվելով նա թեքեց գլուխը: Վրա հասնող մթնշաղի մեջ մի պահ նրան թվաց, թե ուրվական էր կանգնած այնտեղ: Այնուհետև Գրեգորին ծիծաղեց: Նա սպիտակ զգեստով էր և թխադեմ, այդ պատճառով էր անդեմ ուրուի տեսք ստացել:

Վիկտորիան դուրս եկավ թփերի միջից ու քայլեց դեպի արահետը:

-Միսթք Դայսոն, կարելի՞ է...

-Այո՛: Ինչ է եղել:

Ամաչելով վախենալու համար՝ նա խոսում էր թեթևակի անհանգստությամբ:

-Ես սա եմ բերել Ձեզ, սը՞ր:- Վիկտորիան պարզեց ձեռքը, որում դեղահաբերի սրվակ էր պահել:- Սա Ձեզ է պատկանում, այնպես չէ: Այո՛:

-Ա՛հ, սերենիտի հաբերի իմ սրվակը: Այո՛, իհարկե: Որտեղ եք գտել այն:

-Այնտեղ, որտեղ այն դրված է եղել: Զենթլմենի սենյակում:

-Այսինքն՝ զենթլմենի սենյակո՞ւմ:

-Զենթլմենի, որ մահացավ,- լուրջ տոնով հավելեց Վիկտորիան:- Զեմ կարծում, որ նա խաղաղ է ննջում իր գերեզմանում:

-Սատանան տանի, ինչո՞ւ,- հարցրեց Դայսոնը:

Վիկտորիան կանգնած նայում էր նրան:

-Ես դեռ չեմ հասկանում, թե ինչ եք խոսում: Ուզում եք ասել, որ այս սրվակը գտել եք մայոր Փելգրեյվի բունգալոյի՞մ:

-Այո՛, ճիշտ այդպես: Բժիշկը և Զեյմսթաունից եկած մարդիկ հեռանալուց առաջ տվեցին ինձ նրա լոգարանի բոլոր իրերը, որ դեն նետեմ: Ատամի մածուկը, լոսյոնը և մնացած ամեն ինչ, այդ թվում՝ սա:

-Լավ, ինչո՞ւ չեք դեն գցել դա:

-Որովհետև այն Ձերն է: Դուք կորցրել եხք այն: Հիշո՞ւմ եք՝ հարցրել եք հաբերի մասին:

-Այո՛... դե... այո՛, հարցրել եմ: Ես... ես պարզապես մտածում էի, որ կորցրել եմ դրանք:

-Ո՛չ, չեք կորցրել: Դրանք վերցրել են Ձեր բունգալոյից և դրել մայոր Փելգրեյվի բունգալոյում:

-Ինչ գիտեք,- կոպտորեն հարցրեց Գրեգորին:

-Գիտեմ: Տեսել եմ:- Նա ժպտաց սպիտակ առանձ
րի անսպասելի առկայօնումով:- Ինչ-որ մեկը սրվակը որևէ
է մահացած ջենթլմենի սենյակում: Հիմա ես այն Ձեզ ե.
Վերադարձնում:

-Մի րոպե, սպասեք: Ինչ նկատի ունեք: Բայ... Ուստի
տեսել:

Վիկտորիան նորից չքացավ թփերի մթության մեջ
Գրեգը շարժվեց՝ ասես նրա հետևից հասնելու, բայց հետո
կանգ առավ ու շոյեց կզակը:

-Ինչ է պատահել, Գրեգ: Ուրվական ես տեսել,- հարց
րեց միսիս Դայսոնը՝ բունգալոյից դուրս գալով ու արտեհ
տով քայլելով:

-Մեկ-երկու րոպե առաջ նույնն էի մտածում:

-Այդ ում հետ էիր զրուցում:

-Սևամորթ աղջկա, որ մեր տարածքն է կարգի քերու:
Վիկտորիա է անունը, չ՞:

-Ինչ էր ուզում: Գայթակղում էր քեզ:

-Հիմարություններ մի՛ ասա, Լաքի: Այդ աղջիկն ինչո՞
ապուշ միտք է գլուխը մտցրել:

-Ինչ միտք:

-Հիշո՞ւ ես՝ վերջերս չեի կարողանում գտնել իմ սեր-
նիտը:

-Այն, ասում էիր, որ չես կարողանում:

-Այսինքն՝ «ասում էի՝ չեմ կարողանում»:

-Ա՛հ, գրողը տանի, ամեն ասածից պետք է կառչն:

-Ներին,- ասաց Գրեգը:- Ծուրջբոլորն ամենքն այնա-
սի անիծյալ խորհրդավորությամբ են պահում իրենց:- Նա
պարզեց ծեռքը՝ ցուց տալով սրվակը:- Աղջիկը վերադար-
րեց այն:

-Թուցել էր այն:

-Ո՞չ: Նա... կարծես թե գտել էր ինչ-որ տեղ:

-Եվ ինչ: Դրանում ինչ խորհրդավոր բան կա:

-Ա՞հ, ոչինչ,- պատասխանեց Գրեգը:- Նա պարզապես զայրացրեց ինձ. այդքանը:

-Լսիր, Գրեգ, ինչ է այս ամենը նշանակում: Գնանք, խմենք ընթրիքից առաջ:

* * *

Մոլին հասել էր լողափ: Նա քաշեց հին ցանցաթռոներից մեկը, որը խախուտ էր ու հազվադեպ էր օգտագործվում: Որոշ ժամանակ նստեց այնտեղ՝ նայելով ծովին, ապա հանկարծ գլուխը կախեց ձեռքերի վրա ու սկսեց արտասվել: Այդպես անզուսապ արտասվեց մինչև այն պահը, երբ մոտիկից խշշոց լսեց ու գլուխը կտրուկ բարձրացնելով՝ տեսավ վերևից իրեն նայող Էվելին Հիլինգդոնին:

-Ողջո՞յն, Էվելին, չէի լսել, որ մոտեցել եք: Ես... ներեցեք:

-Ինչ է պատահել, զավակս,- հարցրեց Էվելինը:- Ինչ-որ բան է եղել:- Նա ուրիշ աթոռ մոտ քաշեց ու նստեց:- Պատմեք ինձ:

-Ամեն բան լավ է,- ասաց Մոլին:- Ոչինչ էլ չկա:

-Իհարկե կա: Դուք չէիք նստի այստեղ ու հենց այնպես լաց լինի: Չեք պատմի ինձ: Միթե վիճել եք թիմի հետ:

-Օ՛, ո՞չ:

-Ուրախ եմ դրա համար: Դուք երկուսով միշտ այնքան երջանիկ եք երևում:

-Ձեզ չենք գերազանցի,- ասաց Մոլին:- Թիմը և ես միշտ մտածում ենք, թե որքան իրաշալի է, որ Դուք և Էդուարդն այդքան երջանիկ եք՝ տարիներ շարունակ ամուսնացած լինելով:

- Ահ, այդպես,- ասաց Էվելինը կտրուկ, բայց Մոլին հազիվ թե նկատեց դա:

- Մարդիկ վիճում են,- ասաց Վերջինս,- և աղմուկ բարձրացնում: Նույնիսկ երբ շատ են սիրում միմյանց, շարունակում են կոիվ սարքել՝ ամենևին ուշադրություն չդարձնելով հրապարակամվ է դա, թե՞ ոչ:

- Ոմանց դուր է գալիս այդ կյանքը,- նկատեց Էվելինը: Իրականում դա ոչինչ չի նշանակում:

- Դեմ, իմ կարծիքով սոսկալի է:

- Համամիտ եմ, իսկապես,- համաձայնեց Էվելինը:

- Բայց տեսնելով Ձեզ և Էդուարդին...

- Օ՛, այդպես չի լինի, Մոլի: Ես չեմ կարող թույլ տալ, որ այսուհետև նման կերպ մտածեք: Էդուարդը և ես...- Նա դադար տվեց:- Եթե ուզում եք ճշմարտությունն իմանալ, ապա Վերջին երեք տարում մենք հազիվ ենք բառ փոխանակում իրար իետ, երբ մենակ ենք:

- Ինչ: - Մոլին սարսափահար հայացքը սկսեուց նրա վրա:- Ես... Ես չեմ կարող հավատալ դրան:

- Ա՛հ, երկուսս էլ բավական լավ ենք խաղում մեր դերերը,- ասաց Էվելինը:- Մենք այն մարդկանցից չենք, որոնք սիրում են վիճել ուրիշների աչքի առաջ: Եվ, առհասարակ, իրականում չենք էլ վիճում:

- Բայց ինչն է պատճառը,- հարցրեց Մոլին:

- Ինչը սովորաբար է լինում:

- Ինչ եք ուզում դրանով ասել: Ուրիշ...

- Այո՛, ուրիշ կին կա, և կարծում եմ՝ Ձեզ համար բարդ չի լինի կոսահելը, թե ով է նա:

- Նկատի ունեք միսիս Դայսոնին... Լաքիին:

Էվելինը գլխով արեց:

- Ես գիտեմ, որ նրանք միշտ սիրաբանում են,- ասաց Մոլին,- բայց ինձ թվում էր՝ դա պարզապես...

-Բարձր տրամադրությունից է,- հարցրեց Էվելինը:- Եվ դու տակ ոչինչ չկա՞:

-Այս ինչի... - Մոլին դադար տվեց, ապա կրկին փորձեց սկսել:- Բայց միթե Դուք... օ, ուզում էի ասել, ոճ, երևի չպետք է հարցնեի:

-Հարցրեք այն, ինչ կամենաք,- ասաց Էվելինը:- Հոգնել եմ երբեմ բառ չասելուց, բարեկիրթ երջանիկ կնոջ դերից: Էդուարդը պարզապես գլուխը կորցրել է Լաքի համար: Նա այնքան իմար էր, որ եկավ ու պատմեց ինձ այդ մասին: Ենթադրում եմ՝ դրանից ավելի լավ է զգում իրեն: Ճշմարտախոսություն: Ազնվություն: Էլի նման բաներ: Մտքով չեր անցել, որ դրանով վիճակս չեր թեթևացնի:

-Նա ցանկացել է լրել Ձեզ:

Էվելինը թափ տվեց գլուխը:

-Դուք գիտեք՝ մենք երկու երեխա ունենք, որոնց երկուսս էլ շատ ենք սիրում: Նրանք դպրոցական են Անգլիայում: Մենք չցանկացանք քանդել ընտանիքը: Եվ հետո, իհարկե, Լաքին նույնպես չեր ուզում ամուսնալուծվել: Գրեգը հարուստ մարդ է: Նրա առաջին կինը լիքը փող է թողել նրան: Ուստի մենք պայմանավորվեցինք շարունակել ապրել առաջվա պես՝ անտեսելով Էդուարդի և Լաքի երջանիկ անամոթությունը, իսկ Գրեգը մնաց երանելի անտեղյակության մեջ, ես և Էդուարդը՝ պարզապես լավ ընկերներ...

Էվելինը խոսում էր այրող դառնությամբ:

-Ինչպես... ինչպես եք կարողանում հանդուրժել:

-Մարդ սովորում է ամեն ինչին: Բայց երբեմն...

-Այ՞ո:

-Երբեմն կցանկանայի սպանել այդ կնոջը:

Նրա ձայնում թաքնված ցասումը վախեցրեց Մոլիին:

-Եկեք այլս չխոսենք իմ մասին,- ասաց Էվելինը:- Ձեզ-

Նից խոսենք: Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչ է պատահել:

Մի քանի վայրկյան լրությունից հետո Մոլին ասաց.

-Ընդամենն այն... միայն այն, որ կարծում եմ՝ ինձ հետ մի բան այն չէ:

-Այն չէ: Ինչ նկատի ունեք:

Մոլին տիսրությամբ թափ տվեց գլուխը:

-Ես վախենում եմ,- ասաց նա:- Սարսափելի վախենում եմ:

-Ինչից եք վախենում:

-Ամեն ինչից,- պատասխանեց Մոլին:- Դա ավելի ու ավելի է ուժգնանում: Թփերի ձայներից, ոտնածայներից, մարդկանց խոսակցություններից: Ասես ինչ-որ մեկն անընդհատ հետևում է ինձ, լրտեսում: Ինչ-որ մեկն ատում է ինձ: Շարունակ դա եմ զգում: Ինչ-որ մեկն ատում է ինձ:

-Զավակս:- Էվելինը ցնցված էր ու վախեցած:- Վաղոնց է այսպես:

-Չգիտեմ: Սա... աստիճանաբար սկսվեց: Ուրիշ բաներ էլ կան:

-Ինչնք:

-Լինում են պահեր,- դանդաղ արտաքերեց Մոլին,- երբ ես չեմ կարողանում ոչինչ բացատրել, չեմ կարողանում հիշել:

-Ուզում եք ասել՝ հիշողության մթագնումի պես:

-Հավանաբար: Նկատի ունեմ՝ երբեմն... ահ, օրինակ՝ ժամը հինգն է, և ես չեմ հիշում ոչինչ՝ սկսած մոտ մեկն անց կեսից կամ երկուսից:

-Ա՞հ, սիրելին, Դուք պարզապես քնով եք ընկնում:

-Ո՞չ, այդպես չէ: Այսր հասկանո՞ւմ եք՝ դա այնպիսի զգացողություն չէ, որն ունենում ես թեթև քուն մտնելուց հետո: Ես հայտնվում եմ այլ վայրում: Երբեմն անում կամ

ասում եմ ինչ-որ բաներ, նույնիսկ զրուցում ինչ-որ մեկի հետ, բայց հետո չեմ հիշում, որ նման բան եմ արել:

Էվելինը ցնցված տեսք ուներ:

-Բայց, Մովսես, սիրելիս, այդ դեպքում պետք է բժշկի դիմեր:

-Ես չեմ դիմի բժշկի: Չեմ ուզում: Անգամ մոտ չեմ գնա բժշկին:

Էվելինը վերևուն կտրուկ նայեց աղջկա դեմքին, ապա բռնեց նրա ձեռքը:

-Գուցե չնչին բանի համար եք վախենում, Մովսես: Դուք գիտեք՝ տարատեսակ նյարդային խանգարումներ կան, որոնք այնքան էլ վտանգավոր չեն: Բժիշկը կարճ ժամանակում կհանգստացնի Ձեզ:

-Գուցեև ոչ: Հնարավոր է՝ ասի, որ ինձ հետ իսկապես ինչ-որ բան այն չէ:

-Ինչո՞ւ պետք է այդպես լինի:

-Որովհետև...,- սկսեց Մովսես և խոսքը կիսատ թողեց, ապա հավելեց.- չգիտեմ ինչ պատճառով:

-Ձեր ընտանիքի անդամներից մեկը չէր կարող... Ձեր մայրը, կամ քոյր ունեք, որ կարող էր գալ այստեղ:

-Մորս հետ լեզու չեմ գտնում: Երբեք չեմ գտել: Քոյրեր ունեմ: Նրանք ամուսնացած են, բայց ենթադրում եմ... հավանաբար կկարողանային գալ, եթե ցանկություն հայտնեի: Ինձ ոչ ոք պետք չէ, ոչ ոք՝ թիմից բացի:

-Թիմը գիտի սրա մասին: Պատմել եք նրան:

-Գրեթե ոչինչ,- պատասխանեց Մովսես:- Բայց նա անհանգստանում է ինձ համար ու աչքը չի կտրում ինձնից: Ասես փորձում է օգնել ինձ կամ պաշտպանել: Սակայն եթե նա այդպես է անում, նշանակում է՝ պաշտպանության կամիք ունեմ, այն:

-Ինձ թվում է՝ այս ամենը հիմնականում Ձեր երևակա-

յության հետևանք է, բայց դեռ կարծում եմ, որ պետք է բժշկի այցելեք:

- Ծերուկ բժիշկ Գրեյեմին: Նրանից օգուտ չի լինի:

-Կղզում այլ բժիշկներ էլ կան:

-Ամեն ինչ լավ է, իսկապես,- ասաց Մոլին:- Ես պարզապես... չպետք է մտածեմ դրա մասին: Ենթադրաբար, ինչպես Դուք եք ասում, այս ամենն իմ երևակայության հետևանք է: Աստված իմ, արդեն չափազանց ուշ է: Ճաշաւենյակում հերթապահությանս պիտի անցնեմ: Ես... ես պետք է վերադառնամ:

Նա կտրուկ, գրեթե անհարգալից հայացք գցեց Էվելին Հիլինգդոնի վրա և շտապ հեռացավ: Էվելինը ապշահրնայում էր նրա հետևից:

ՀԻՆ ՄԵՂՔԵՐԸ ԵՐԿԱՐ ՍՏՎԵՐՆԵՐ ԵՆ ԳՅՈՒՄ

-Ինձ թվում է՝ կարևոր տեղեկություն է հայտնվել ձեռքումս, այ մարդ:

-Ինչ ես ասում, Վիկտորիա:

-Կարծում եմ՝ սա հնարավորություն է: Գուցե մեջը փող լինի: Մեծ գումար:

-Հիմա ինձ լսիր, աղջիկ, զգո՞յշ եղիր, տես՝ չխճճվես ինչ-որ պատմության մեջ: Գուցե ավելի լավ կլիներ՝ ես գբաղվեի դրանով:

Վիկտորիան լիաթոք քրքաց:

-Սպասիր և կտեսնես,- ասաց նա:- Ես գիտեմ, թե ինչ-պես խաղամ այս խաղաքարտերով: Փող կա այստեղ, այ մարդ, լիքը փող: Որոշ բաներ տեսել եմ, որոշ բաներ կոռհում եմ: Կարծում եմ՝ ճիշտ եմ կռահում:

Եվ կրկին նրա մեղմաձայն, լիաթոք ծիծաղը տարածվեց գիշերվա մեջ:

* * *

-Էվելին...

-Այ՞ն:

Էվելին Հիլինգդոնն արձագանքեց մեքենաբար՝ առանց հետաքրքրության: Նա չէր նայում ամուսնուն:

-Էվելին, դեմ չէիր լինի, եթե թողնեինք այս ամենն ու տուն վերադառնայինք՝ Անգլիա:

Նա սանրում էր իր կարճ, մուգ մազերը: Այժմ կտրուկ իջեցրեց ձեռքերը՝ դեպի ամուսնուն շրջվելով:

-Նկատի ունես... չէ՞ որ նոր ենք եկել: Երեք շաբաթ է չի
անցել, որ կղզիներում ենք:

-Գիտեմ: Բայց չէ՞ր առարկի...

Էվելինը թերահավատորեն գննեց նրան:

-Իսկապէս ուզում ես Անգլիա վերադառնալ: Տուն:

-Այ՞:

-Թողնելով... Լաքիին:

Էդուարդը ցնցվեց:

-Ենթադրում եմ՝ այս ողջ ընթացքում իմացել ես, որ...
որ դա շարունակվում է:

-Այ՞: Ավելի քան լավ:

-Դու երբեք ոչինչ չես ասել:

-Ինչո՞ւ պետք է ասեի: Մենք տարիներ առաջ ենք ամեն
ինչ քննարկել: Մեզնից ոչ մեկը չէր ուզում խզել հարաբե-
րությունները: Ուստի պայմանավորվեցինք, որ ամեն մեկս
գնում է իր ճանապարհով, բայց շարունակում ենք ներկա-
յացում խաղալ հանրության առջև:- Նախքան ամուսինը
կհասցներ խոսել, նա հավելեց.- Բայց ինչո՞ւ ես հիմա որո-
շել Անգլիա վերադառնալ:

-Որովհետև համբերությանս բաժակը լցվել է: Այլս
չեմ դիմանում, Էվելին: Չեմ կարող:- Բնույթով հանգիստ
Էդուարդ Հիլինգդոնն անճանաչելի էր դարձել: Նրա ձեռ-
քերը դողում էին, կուլ էր տալիս թուքը, անվրդով, զգաց-
մունքներից զուրկ դեմքն ասես ցավից այլայլված լիներ:

-Ի սեր Աստծո, Էդուարդ, ինչ է պատահել:

-Ոչինչ էլ չի եղել. միայն ուզում եմ դուրս պրծնել այստե-
ղից...

-Դու խենթի պես սիրահարված էիր Լաքիին, իսկ հիմա
դա անցել է: Դա՞ ես ուզում ասել ինձ:

-Այ՞: Չեմ կարծում, որ երբեմ ունակ կլինեմ նոյնը զգալու:

-Ա՛հ, հիմա դա քննարկելու ժամանակը չէ: Ես ուզում

Եմ հասկանալ՝ ինչն է այսպես հունից հանել քեզ, Էդուարդ:

-Առանձնապես ոչինչ:

-Ախր այդպես է: Ինչո՞ւ:

-Միթե ակնհայտ չէ:

-Ո՞չ, ակնհայտ չէ,- ասաց Էվելինը:- Արի՛ իրերն իրենց անուններով կոչենք: Դու սիրավեա ես ունեցել ուրիշ կնոջ հետ: Նման բաներ հաճախ են լինում: Իսկ հիմա դա ավարտվել է: Թե՞ չի ավարտվել: Գուցե նրա համար չի ավարտվել: Այդպես է: Գրեգը տեղյակ է. դա ինձ հաճախ է հետաքրքրում:

-Չգիտեմ,- ասաց Էդուարդը:- Երբեմ ոչինչ չի ասել: Միշտ այնքան ընկերական է թվում:

-Տղամարդիկ կարող են անհավանականորեն բթամիտ լինել,- մտազբաղ ասաց Էվելինը:- Կամ էլ... Գրեգն իր կողմնակի հետաքրքրությունն է գտել:

-Նա սիրահետմ է քեզ, այնպես չէ,- հարցրեց Էդուարդը:- Պատասխանիր ինձ: Ես գիտեմ, որ նա...

-Օ՛, այն,- անփոկթորեն արտաքերեց Էվելինը,- բայց նա բոլորին է սիրահետում: Այդպիսին է Գրեգը: Կարծում եմ՝ իրականում դա ոչինչ չի նշանակում: Պարզապես նրա դերի մասն է, որով իսկական տղամարդ է խաղում:

-Դու անտարբեր չես նրա հանդեա, Էվելին: Նախընտրում եմ ճշմարտությունն իմանալ:

-Գրեգի: Նա ինձ բավականին դուր է գալիս. Նրան հաջողվում է ուրախացնել ինձ: Նա լավ ընկեր է:

-Եվ վերջ: Երանի կարողանայի հավատալ քեզ:

-Իսկապես չեմ հասկանում, թե դա ինչ նշանակություն ունի քեզ համար,- չորությամբ նկատեց Էվելինը:

-Կարծում եմ՝ արժանի եմ դրան:

Էվելինը քայլեց դեպի պատուհանը, հայացք գցեց ծածկապատշգամբի ուղղությամբ ու վերադարձավ:

-Երանի ասեիր, թե իրականում ինչն է անհանգստացնում քեզ, Էդուարդ:

-Արդեն ասացի:

-Իրո՞ք:

-Դու երևի չես հասկանա, թե որքան տարօրինակ կարող է թվալ սեփական ժամանակավոր խենթությունը, եթե հաղթահարում ես այն:

-Կարծում եմ՝ կարող եմ փորձել: Բայց իիմա ինձ անհանգստացնում է այն, որ Լաքին, ըստ երևույթին, ինչ-որ ձևով իր բոի մեջ է պահում քեզ: Նա պարզապես դեն նետված սիրուիի չէ: Նա վագր է, որ ճանկեր ունի: Դու պետք է ճշմարտությունն ասես ինձ, Էդուարդ: Դա միակ տարբերակն է, եթե ուզում ես՝ կողքիդ կանգնեմ:

Էդուարդը ցածրաձայն ասաց.

-Եթե շուտով չհեռանամ նրանից... ես կսպանեմ նրան:

-Կսպանես Լաքին: Ինչի՞ համար:

-Որովհետև նա ստիպել է ինձ...

-Ինչ է ստիպել, որ անես:

-Ես օգնել եմ նրան սպանություն գործել...

Խոսքերն ասված էին: Լոռություն տիրեց: Էվելինն ապշահար նայում էր նրան:

-Հասկանո՞ւմ ես՝ ինչ ես խոսում:

-Այո՛: Ես չգիտեի՛ ինչ եմ անում: Նա խնդրել էր՝ ինչ-որ բաներ գնեմ դեղատնից: Ես չգիտեի՛... գաղափար անգամ չունեի, թե որանք նրա ինչին էին պետք: Նա ստիպեց ինձ արտագրել դեղատոմսը, որ ինքն էր...

-Երբ է դա եղել:

-Չորս տարի առաջ: Երբ Մարտինիկայում էինք: Երբ... երբ Գրեգի կինը...

-Նկատի ունես Գրեգի առաջին կնոջը՝ Գեյլին: Այսինքն՝ Լաքին է թունավորել նրան:

-Այո՞... և ես օգնել եմ նրան: Երբ հասկացա...

Էվելինն ընդհատեց նրան.

-Երբ հասկացար, թե ինչ է կատարվել, Լաքին ուշադրությունդ իրավիրեց այն փաստի վրա, որ դու ես արտագրել դեղատոմսը, դու ես գնել հարերը, որ միասին եք արել դա: Ճիշտ է:

-Այո՞, նա ասաց, որ խղճահարությունից դրդված է արել դա... որ Գեյլը տառապում էր... նա էր աղաքել Լաքին ինչ-որ միջոց գտնել, որ վերջ կտար այդ ամենին:

-Կարեկցանքից դրդված սպանություն: Հասկանալի է: Եվ դու հավատացիր դրան:

Որոշ ժամանակ լրելուց հետո Էղուարդ Հիլինգդոնն ասաց.

-Ոչ այնքան... ինզու խորքում չէի հավատում... ես ընդունեցի դա, որովհետև ուզում էի հավատալ... որովհետև կուրորեն սիրահարված էի Լաքին:

-Իսկ հետո, երբ նա ամուսնացավ Գրեգի հետ, դեռ հավատում էիր դրան:

-Այդ ժամանակ ես արդեն համոզել էի ինքս ինձ:

-Իսկ Գրեգը... որքան բան է նրան հայտնի այս ամենից:

-Բացարձակապես ոչինչ:

-Այ դրան դժվարանում եմ հավատալ:

Էղուարդ Հիլինգդոնը բորբոքվեց.

-Էվելին, ես պետք է ազատվեմ այս ամենից: Այդ կինը դեռ խայթում է ինձ արածիս մասին ակնարկներով: Նա գիտի, որ այլևս չեմ սիրում իրեն: Սիրել նրան: Ես սկսել եմ ատել նրան: Բայց նա ստիպում է, որ կապված զգամ իրեն... այն բանով, ինչ միասին էինք արել:

Էվելինը, որ հետուառաջ էր անում սենյակում, կանգ առավ նրա դեմ դիմաց:

-Քո բոլոր խնդիրների պատճառն այն է, Էղուարդ, որ դու զավեշտալիորեն զգայուն ես, ինչպես նաև անհավա-

նականորեն հեշտ ես ենթարկվում ներշնչանքներին: Այդ անհջալ կինը կառավարում է քեզ՝ խաղալով մեղքի զգացումիդ վրա: Եվ ես կասեմ քեզ պարզ աստվածաշնչան լեզվով. քեզ վրա ծանրացած է ոչ թե սպանության մեղքը, այլ շնանալու: Մեղքի զգացումը տանջել է քեզ Լաքիի հետ սիրավեա ունենալու պատճառով, իսկ հետո նա որպես գործիք է օգտագործել քեզ՝ իր սպանության ծրագիրը իրագործելու, և հաջողեցրել է ներշնչել է, որ մեղսակից ես իրեն: Դու մեղավոր չես:

-Էվելին:

Նա մի քայլ արեց դեպի կինը: Վերջինս մի փոքր հետքայլ արեց ու քննախուզ հայացքով նայեց նրան:

-Այս ամենը ճիշտ է, Էդուարդ, այ՞ն: Թե՛ հորինում ես:

-Էվելին: Ինչի՞ համար պետք է նման բան անեի:

-Զգիտեմ,- հանգիստ ասաց Էվելինը:- Պարզապես գուցե... քանի որ դժվարանում եմ վստահել... ցանկացածին: Եվ որովհետև... օ, չեմ հասկանում, բանը հասել է նրան, որ թերահավատորեն եմ վերաբերվում լսածներիս:

-Արի թողնենք այս ամենը: Տուն վերադառնանք, Անգլիա:

-Այո՛, կվերադառնանք, բայց ոչ հիմա:

-Ինչո՞ւ:

-Առայժմ մենք պետք է շարունակենք սովորականի պես պահել մեզ: Դա կարևոր է: Հասկանո՞ւմ ես, Էդուարդ: Թույլ մի՛ տուր՝ Լաքին գլխի ընկնի մեր մտադրությունների մասին...

ՄԱՀ ՎԻԿՏՈՐԻԱ ԶՈՆՍՈՆԻՆ

Երեկոն մոտենում էր ավարտին: Թմբուկների նվազայումը վերջապես թուլացնում էր տեմպը: Թիմը կանգնած էր ճաշասենյակի մոտ՝ հայացքն ուղղած պատշգամբին: Նա քիչ առաջ հանգցրել էր մի քանի ազատված սեղանների լամպերը:

Թիկունքից ձայն լսվեց.

-Կարող եմ մեկ րոպե զրուցել Ձեզ հետ:

Թիմ քենդալը ցնցվեց:

-Ողջնյն, Էվելին, կարող եմ ինչ-որ բանով օգտակար լինել:

Էվելինը շուրջը նայեց:

-Եկեք այն սեղանի մոտ նստենք:

Նա առաջնորդեց Թիմին դեպի պատշգամբի եզրում գտնվող սեղանը: Մոտակայքում այլ մարդ չկար:

-Թիմ, ներեցնք ինձ սա ասելու համար, բայց Մոլին անհանգստացնում է ինձ:

Թիմի դեմքը միանգամից փոխվեց:

-Ի՞նչ է եղել Մոլիին,- կտրուկ հարցրեց նա:

-Չեմ կարծում, թե նա իրեն լավ է զգում: Ասես տագնապած լինի:

-Վերցերս իսկապես հեշտությամբ է կորցնում իրեն:

-Կարծում եմ՝ պետք է բժշկի այցելի:

-Այո՛, գիտեմ, բայց նա չի ցանկանում: Տանել չի կարողանում բժիշկներին:

-Ի՞նչո՞ւ:

-Այսինքն: Ի՞նչ եք ուզում ասել:

-Ասում եմ՝ ինչո՞ւ տանել չի կարողանում բժիշկներին այցելությունները:

-ԴՅ,- Թիմի պատասխանը փոքր-ինչ մշուշու էր,- զիտեք՝ ոմանք չեն սիրում թժիշկներին: Ասես այդկերպ վախենում են իրենց համար:

-Դուք ինքներդ անհանգստանում եք նրա համար, այսպես չե՞ն, Թիմ:

-Այո՛, այո՛, բավականին:

-Միթե նրա ընտանիքի անդամներից մեկը չի կարող գալ այստեղ ու նրա կողքին լինել:

-Ո՛չ, դա կվատթարացնի վիճակը, շատ ավելի վատ կլինի:

-Ինչն է պատճառը... խոսք նրա ընտանիքի մասին է:

-Ա՛հ, այն, ինչ հաճախ է լինում: Մոլին խիստ դյուրագրգիռ է և լեզու չի գտնում նրանց հետ, հատկապես՝ մոր: Երբեք չեն հասկացել իրար: Նրանք... նրանք որոշ առումներով փոքր-ինչ տարօրինակ ընտանիք են, և նա կապերը խցել է նրանց հետ: Կարծում եմ՝ ճիշտ է վարվել:

Եվելինն անվճռականորեն ասաց.

-Նրա ասածից դատելով՝ կարծես թե իիշողության մթագնումներ է ունենում և վախենում է մարդկանցից: Գրեթե հետապնդման մոլուցի պես:

-Այդպես մի՛ խոսեք,- զայրացավ Թիմը:- Հետապնդման մոլուցից: Մարդիկ սիրում են չարախոսել: Միայն այն պատճառով, որ նա... դե՛, գուցե փոքր-ինչ նյարդային է: Վես ինդիա ժամանելը: Այս բոլոր թխադեմ մարդիկ: Գիտե՞ք՝ շատերը երբեմն օտարութի են զգում իրենց Վեստ ինդիայում՝ բազմագույն մարդկանց միջավայրում:

-Միայն թե ոչ Մոլիի պես աղջիկները:

-Օ՛, ինչ իմանաս՝ մարդիկ ինչից են վախենում: Կան մարդիկ, որ չեն կարողանում նույն սենյակում կատվի հետ մնալ: Մյուսներն ել ուշաթափվում են, երբ իրենց վրա թրթուր է ընկնում:

-Ես ամենաին չեի ցանկանա նման բան առաջարկել...
բայց չե՞ք կարծում, որ թերևս նա պետք է հոգեբույժի դիմի:

-Ո՛չ,- բռնկվեց Թիմը:- Թույլ չեմ տա, որ այդ մարդիկ
խաղեր խաղան նրա գլխին: Ես չեմ հավատում նրանց:
Նրանք վատթարացնում են մարդկանց վիճակը: Եթե նրա
մայրը հանգիստ թողներ հոգեբույժներին...

-Այսինքն՝ նրա ընտանիքում այդպիսի խնդիր է եղել,
այն: Նկատի ունեմ...- Էվելինը զգուշորեն ընտրեց բառե-
րը,...անհավասարակշուրթյան նախադեպ:

-Չեմ ուզում խոսել այդ մասին: Ես հեռու եմ տարել
նրան այդտեղից, և նա իրեն միանգամայն լավ էր զգում:
Նա պարզապես նյարդային վիճակում է հայտնվել... Չէ՞ որ
այդ բաները ժառանգական չեն: Այժմ դա բոլորին է հայտ-
նի: Այդ տեսությունը հերքվել է: Մոլին կատարյալ առողջ է:
Պարզապես, ահ, ինձ թվում է՝ այդ թշվառ ծերուկի՝ Փելգ-
րեյվի մահից հետո ամեն ինչ սկսվեց:

-Հասկանում եմ,- մտազբաղ նկատեց Էվելինը:- Բայց
միթե մայորի մահվան մեջ իսկապես անհանգստացնող
որևէ բան կար:

-Ո՛չ, իհարկե, չկար: Բայց երբ մարդը հանկարծամահ է
լինում, դա որոշակիորեն ցնցում է:

Նա այնքան հուսահատ ու ջախջախսված տեսք ուներ,
որ Էվելինի սիրտը ճմլվեց: Նա ձեռքը նրա ձեռքին դրեց:

-Դե, հուսով եմ՝ գիտեք, թե ինչ եք անում, Թիմ, բայց
եթե կարող եմ ինչ-որ բանով օգնել... եթե պետք լինի, կա-
րող եմ Մոլիի հետ Նյու Յորք մեկնել, Մայամի կամ մեկ այլ
վայր, որտեղ նրան իսկապես առաջնակարգ բժշկական
օգնություն կցուցաբերեն:

-Դուք շատ սիրալիր եք, Էվելին, բայց Մոլիի հետ ամեն
բան կարգին է: Ինչ էլ որ լինի, նա կհաղթահարի դա:

Էվելինը թերահավատորեն թափ տվեց գլուխը: Նա

անշտապ շրջվեց ու հայացք գցեց պատշգամբի երկայնքով: Մարդկանց մեծ մասն արդեն վերադարձել էր իրենց բունգալոները: Էվելինը քայլերն ուղղել էր դեպի իր սեղանը՝ տեսնելով՝ արոյոք որևէ բան չի մոռացել, երբ լսեց Թիմի ճիշը: Նա կտրուկ թեքեց գլուխը: Թիմն աչքերը հառել էր պատշգամբի եզրային աստիճաններին, և հետևելով նրա հայացքին՝ Էվելինը նույնպես շունչը պահեց:

Լողափի կողմից Մոլին էր բարձրանում աստիճաններով: Նա շնչահեղձ էր լինում, խոր շունչ էր քաշում, արտասվում, մարմինն այս ու այն կողմ էր ճոճվում, մինչ գալիս էր տարօրինակ անկառավարելի քայլքով: Թիմը ճշաց.

-Մոլի, ինչ է պատահել:

Նա վազեց կնոջն ընդառաջ, Էվելինը հետևեց նրան: Այժմ Մոլին աստիճանների վերնամասում էր, կանգնել էր այնտեղ՝ ձեռքերը թիկունքում: Արցունքախառն շունչ քաշելով՝ նա ասաց.

-Ես գտա նրան... Նա այնտեղ է՝ թփերի մեջ... այնտեղ՝ թփերի մեջ... Ձեռքերիս նայե՛ք... նայե՛ք ձեռքերիս...

Մոլին պարզեց ձեռքերը, և տեսնելով տարօրինակ մուգ հետքերը՝ Էվելինը շունչը պահեց: Թույլ լուսավորության ներքո դրանք սև էին երևում, բայց նա ավելի քան լավ գիտեր՝ դրանց իրական գույնը կարմիրն էր:

-Ինչ է պատահել, Մոլի,- գոռում էր Թիմը:

-Այստեղ ներքնում...- ասաց Մոլին՝ ճոճվելով ոտքերի վրա:- Թփերի մեջ...

Թիմը վարանում էր, ապա հայացք գցեց Էվելինին, թեթևակիորեն իրեց Մոլիին նրա ուղղությամբ և վազելով իջավ աստիճաններով: Էվելինն իր գիրկն առավ աղջկան:

-Եկե՛ք, նստե՛ք, Մոլի: Այստեղ: Լավ կլիներ՝ ինչ-որ բան խմեիք:

Մոլին ուժասպառ ընկավ աթոռներից մեկին ու թեք-

վեց դեպի սեղանը՝ ճակատով խաչած ձեռքերին հենվելով:
Էվելինն այլս հարցեր չտվեց: Նա մտածեց, որ ավելի լավ
կիներ ժամանակ տալ նրան ուշքի գալու համար:

-Ամեն ինչ լավ կլինի, լս՞մ եք,- մեղմորեն ասաց Էվելի-
նը:- Ամեն ինչ կկարգավորվի:

-Չգիտեմ,- ասաց Մոլին:- Չգիտեմ, թե ինչ է պատահել:
Ոչինչ չգիտեմ: Չեմ կարողանում իիշել: Ես... - Նա հան-
կարծակի բարձրացրեց գլուխը:- Ինչ է կատարվում ինձ
հետ: Ինչ է եղել ինձ:

-Ամեն ինչ կարգին է, աղջիկս: Ամեն ինչ լավ է:

Թիմը դանդաղ բարձրանում էր աստիճաններով: Նրա
դեմքը մեռելային գունատ էր: Էվելինը նայեց նրան՝ հար-
ցականորեն հոնքերը բարձրացնելով:

-Մեր աղջիկներից մեկն է,- ասաց Թիմը:- Ինչ էր անու-
նը... Վիկտորիա: Նրան դանակահարել են:

ՀԵՏԱՔԵՆՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մոլին պառկած էր իր մահճակալին: Բժիշկ Գրեյեմն ու բժիշկ Ռոբերտսոնը՝ Վեստ Ինդիայի ոստիկանության բժիշկը, կանգնած էին նրա մի կողմում, թիմը՝ մյուս: Ռոբերտսոնը շոշափեց Մոլիի զարկերակը: Նա գլխով արեց մահճակալի ստորին հատվածի մոտ կանգնած ոստիկանական համազգեստով վայելչակազմ, սևամորթ տղամարդուն՝ Սենտ Օնորեի ոստիկանական ուժերի տեսուց Ուեսթոնին:

-Զուտ հաշվետվության համար. ուրիշ ոչինչ,- ասաց բժիշկը:

Մյուսը գլխով արեց:

-Դե, միսիս Քենդալ, պարզապես ասացեք մեզ՝ ինչպես եք գտել աղջկան:

Մի քանի վայրկյան այն տպավորությունն էր, ասես մահճակալին պառկած կերպարանքը չէր լսել ոչինչ: Այնուհետև նա խոսեց թույլ, հազիվ լսելի ձայնով.

-Թփերի մեջ սպիտակ...

-Ինչ-որ սպիտակ բան եք տեսել և գնացել եք՝ նայելու, թե ինչ է: Այդպես է:

-Այո՞... սպիտակ... ընկած էր այնտեղ... ես փորձեցի... փորձեցի բարձրացնել... նա... արյունը... ձեռքերս արյունոտվեցին...

Նա սկսեց դողալ:

Բժիշկ Գրեյեմը թափ տվեց գլուխը:

-Նա այլևս չի դիմանա,- շշնչաց Ռոբերտսոնը:

-Ինչ էիք անում դեպի լողափ տանող արահետին, միսիս Քենդալ:

-Ծովի մոտ... տաք էր... հաճելի...
-Դուք ճանաչում էիք աղջկան:
-Վիկտորիան... հաճելի... լավ աղջիկ էր... ծիծաղոտ...
միշտ ծիծաղում էր... ահ, իսկ իհմա նա չի... նա էլ երբեք չի
ծիծաղի: Երբեք չեմ մոռանա... Երբեք չեմ մոռանա...
Նրա ձայնը բարձրանում էր իիստերիայի հնչերանգով:
-Մո՞լի, պետք չէ:- Խոսողը Թիմն էր:
-Հանգիստ, հանգիստ,- հեղինակավոր մարդու խոս-
քով ասաց բժիշկ Ռոբերտսոնը:- Պարզապես թուլացեք...
Միայն մի փոքրիկ ծակոց...

Նա հեռացրեց ենթամաշկային ներարկիչը:
-Առնվազն քսանչորս ժամ նա ի վիճակի չի լինի հար-
ցաքնության,- ասաց բժիշկը:- Իմաց կանեմ, երբ վիճակը
թույլ տա:

* * *

Խոշորամարմին, գեղեցիկ սևամորթի հայացքը հեր-
թով սահում էր սեղանի մոտ նստած տղամարդկանց վրա-
յով:

-Ա՞հ, Աստծո անունով եմ երդվում,- ասաց նա:- Այդ-
քանն էր իմացածս: Ուրիշ ոչինչ չգիտեմ՝ բացի նրանից,
ինչ ասացի:

Նրա ճակատը քրտինքով էր պատել: Դեյվենթրին հա-
ռաչեց: Սեղանը նախագահողը՝ Սենտ Օնորեի քրեական
հետախուզության բաժանմունքի տեսուչ Ուեսթոնը, ծերքի
շարժումով ցոյց տվեց, որ նա ազատ է: Հսկա Զիմ Էլիսը
ոտքերը քստքստացնելով դուրս եկավ սենյակից:

-Իհարկե, նա ավելին գիտի,- նկատեց Ուեսթոնը, որ
կղզերնակի մեղմ առողանություն ուներ:- Բայց դա այն
ամենն էր, ինչը կարող էինք իմանալ նրանից:

-Ըստ Ձեզ՝ նա անմեղ է,- հարցրեց Դեյվենթրին:

-Այո՛: Կարծես թե նրանք հաշտ էին ապրում:

-Ամուսնացած էին:

Թույլ ժայտ հայտնվեց լեյտենանտ Ուեսթոնի շուրջը:
Ի՞նչ:

-Ո՛չ,- ասաց նա,- ամուսնացած չէին: Կղզում ամուսնությունները տարածված չեն: Թեև երեխաներին մկրտում են: Նա և Վիկտորիան երկու համատեղ երեխա ունեն:

-Կարծում եք՝ նա էլ է կնոջ հետ ներքաշված եղել դրա մեջ, ինչ էլ որ եղած լիներ:

-Հազիվ թե: Կարծում եմ՝ նա կվախենար այդպիսի բանից: Եվ ես կասեի, որ աղջիկը նույնպես շատ բան չի իմացել:

-Բայց բավականաչափ շանտաժի համար:

-Զգիտեմ՝ արդյոք կարելի՞ է դա այդպես կոչել: Կասկածում եմ, որ աղջիկն անգամ չի հասկացել այդ բառի իմաստը: Նրա մտքով չի անցել, որ բերանը փակ պահելու համար վճարվելը շանտաժ է: Հասկանո՞ւմ եք՝ այստեղի կենվորներից ոմանք հաճույքների հետևից վազող հարուստներ են, և նրանց բարոյականության հարցերը հազիվ թե օգուտ տան հետաքննությանը:

Նրա ձայնի մեջ հեգնանք էր նշմարվում:

-Համաձայն եմ, մեզ մոտ ամեն տեսակի մարդ կա, ասաց Դեյվենթրին:- Կարող է լինել մի կին, որ քնում է ու հետ պատահի, և, չցանկանալով, որ դա հայտնի դառնա՝ նվեր է տալիս իր սենյակի սպասուհուն: Լուր համաձայնությամբ դա ընդունվում է որպես վարձատրություն գաղտնիքը պահելու դիմաց:

-Ճիշտ այդպես:

-Բայց սա,- առարկեց Դեյվենթրին,- բոլորովին այլ բան է: Սպանություն է կատարվել:

-Այնուամենայնիվ, կասկածում եմ, որ աղջիկը գիտակցել է դրա լրջությունը: Նա ինչ-որ բանի ականատես է դարձել, որևէ հանելուկային միջադեպի՝ ենթադրաբար կապված այս դեղերի սրվակի հետ: Որքան հասկանում եմ, այն պատկանել է միսթր Դայսոնին: Հավ կլիներ՝ հաջորդը նրան տեսնեինք:

Գրեգորին ներս մտավ իրեն բնորոշ առողջությամբ:

-Ահա և ես,- ասաց նա,- ինչո՞վ կարող եմ օգտակար լինել: Ցավում եմ այդ աղջկա համար: Համակրելի աղջիկ էր: Երկուսիս էլ դուր էր գալիս: Երևի վիճել է ինչ-որ տղամարդու հետ, բայց նա այնքան երջանիկ էր թվում և երբեք ցուց չէր տալիս, որ խնդիրներ ունի: Դեռ երեկ երեկոյան կատակում էի նրա հետ:

-Որքան տեղյակ եմ, միսթր Դայսոն, սերենիտ անունով պատրաստուկ եք ընդունում:

-Միանգամայն ճիշտ է: Փոքրիկ վարդագոյն հարեր են:

-Բժիշկն է նշանակել դրանք:

-Այն, եթե ցանկանում եք, կարող եմ ցուց տալ դեղատոմսը: Հիպերտոնիայով եմ տառապում, ինչպես շատերը՝ մեր օրերում:

-Այդ փաստը կարծես քչերին է հայտնի:

-Դճ, աջուձախ չեմ պատմում դրա մասին: Ես... ոե ես միշտ առողջ ու կայտառ եմ եղել և երբեք չեմ սիրել այն մարդկանց, որոնք անընդհատ խոսում են իրենց հիվանդությունների մասին:

-Քանի՞ հար եք ընդունում:

-Օրական երկու-երեք:

-Բավական մեծ պաշար եք բերել Ձեզ հետ:

-Այն, գրեթե կես դյուժին սրվակ ունեմ: Բայց դրանք, դե, գիտեք, կողպված են ճամպրուկում: Միայն մեկն եմ որսում պահում, որն այդ պահին օգտագործում եմ:

-Եվ, ինչպես լսել եմ, վերջերս այդ մեկը կորցրել էր:

-Միանգամայն ճիշտ է:

-Եվ Դուք հարցրել եք այդ աղջկան՝ Վիկտորիա Զուռն Նին, թե արոյոք տեսել է այն:

-Այո՛, հարցրել եմ:

-Իսկ նա ինչ է պատասխանել:

-Նա ասաց, որ վերջին անգամ տեսել է մեր լոգասենքը Կի դարակում: Ասաց՝ կփնտրի:

-Իսկ հետո՞:

-Որոշ ժամանակ անց նա եկավ ու վերադարձրեց սրվակը: Հարցրեց՝ դա եր իմ կորցրածը:

-Իսկ Դուք ինչ ասացիք:

-Ես ասացի, որ հենց դա է, և հարցիս, թե որտեղ է գտել, նա պատասխանեց՝ մայոր Փելգրեյվի սենյակում: Ես հարցրի, թե ինչպես էր սրվակն այնտեղ հայտնվել:

-Եվ ինչ պատասխանեց:

-Ասաց՝ չգիտի, բայց... - Նա վարանեց:

-Այո՛, մինչեր Դայսոն:

-Դեռ, նա ինձ հասկանալ տվեց, որ մի փոքր ավելին գիտի, քան ասում է, բայց ես առանձնապես ուշադրություն չդարձրի դրան: Ի վերջո, այնքան էլ էական չէր: Ինչպես ասացի, այլ սրվակներ էլ ունեմ: Մտածեցի՝ գուցե այդ մեկը թողել եմ ուստորանում կամ մեկ այլ տեղում, և ծերուն Փելգրեյվն ինչ-ինչ պատճառներով վերցրել է այն: Հարավոր է՝ գրպանն է դրել վերադարձնելու մտադրությամբ, ապա մոռացել է:

-Եվ սա այն ամենն է, ինչ գիտե՞ք դրա մասին, մինքը Դայսոն:

-Այսքանը: Ցավում եմ, որ չկարողացա օգտակար լինել:

Դա կարևոր է: Ինչո՞ւ:

Ուեսթոնը թոթվեց ուսերը:

-Այս իրավիճակում ցանկացած բան կարող է կարևոր լինել:

-Չեմ հասկանում, թե դեղերը որտեղից ծլեցին: Ինձ թվում էր՝ Ձեզ կիետաքրքրի, թե որտեղ եմ եղել այդ թշվառ աղջկա դանակահարության պահին: Հնարավորինս մանրամասնորեն գրի եմ առել անցուղարձս:

Ուեսթոնը մտածկոտ հայացք գցեց նրա վրա:

-Իր՞ք: Մեծապես օգնել եք, միսթր Դայսոն:

- Մտածեցի՝ կազատեմ ավելորդ գլխացավանքից, - ասաց Գրեգը: Նա թղթի մի կտոր սահեցրեց սեղանի վրայով:

Ուեսթոնը սկսեց ուսումնասիրել այն, իսկ Դեյվենթրին մի փոքր մոտեցրեց աթոռն ու նայեց նրա ուսի վրայով:

-Ամեն ինչ կարծես միանգամայն հստակ է, - մեկ-երկու րոպե անց ասաց Ուեսթոնը: - Մինչև իննից տասը պակաս Դուք և Ձեր կինը երեկոյի համար գգեստափոխվել եք Ձեր բունգալոյում: Այնուհետև քայլել եք պատշգամբում, որտեղ խմել եք սենյորա Դե Կասպաերոյի հետ: Ինն անց տասն-հինգին գնդապետը և միսիս Հիլինգդոնն են միացել ձեզ, և դուք գնացել եք ընթրելու: Որքան իիշում եք, մոտավորապես տասնմեկն անց կեսին եք գնացել քնելու:

-Իհարկե, - ասաց Գրեգը, - ես չգիտեմ, թե աղջկան փաստացի որ ժամին են սպանել...

Նրա խոսքերի մեջ հարցական հնչերանգ էր նշմարվում: Լեյտենանտ Ուեսթոնը, սակայն, կարծես չնկատեց դա:

-Որքան հասկանում եմ, միսիս Քենդանն է գտել նրան: Պետք է որ ծանր ցնցում եղած լինի նրա համար...

-Այն, բժիշկ Ռոբերտսոնը ստիպված էր հանգստացնող միջոց տալ նրան:

-Դեպքը բավական ուշ է եղել, այնպես չէ, երբ մարդկանց մեծ մասը մի կերպ քարշ են տվել իրենց քնելու:

-Այն:

-Նա վաղո՞ւց էր մահացած: Նկատի ունեմ՝ երբ միսիս
քենդալը գտել է նրան:

-Մենք դեռ չգիտենք իստակ ժամը,- հանգիստ նկատեց
Ունչունը:

-Խեղճ փոքրիկ Մոլի: Հավանաբար տիաճ ցնցում է եղել
նրա համար: Փաստացի, երեկ նա չէր երևում շրջակայ-
քում: Ինձ թվաց՝ գլխացավ ունի ու պառկած է:

-Երբ էիք վերջին անգամ տեսել միսիս Քենդալին:

-Ա՛հ, բավական վաղ, նախքան գնացի զգեստափոխ-
վելու: Նա անփութորեն կարգի էր բերում սեղանի պարա-
գաները: Դանակներն էր վերադասավորում:

-Հասկանալի է:

-Այդ ժամանակ նա բավական ուրախ էր,- ասաց Գրե-
գը,- կատակներ էր անում: Նա հիանալի աղջիկ է: Բոլորս
շատ ենք սիրում նրան: Թիմը բախտավոր մարդ է:

-Լավ, շնորհակալություն, միսթր Դայսոն: Բացի Ձեր
պատմածից՝ այլևս որևէ բան չ'եք կարող հիշել այն ամե-
նից, ինչ այդ աղջիկը՝ Վիկտորիան է ասել Ձեզ դեղահաբե-
ռը վերադարձնելիս:

-Ո՛չ, եղել է այնպես, ինչպես պատմեցի: Նա հարցրեց
ինձ՝ արդյոք դրանք այն հաբերն էին, որոնց մասին հար-
ցուփորձ էի արել իրեն: Ասաց՝ ծերուկ Փելգրեյվի սենյա-
կում է գտել:

-Նա պատկերացում չուներ, թե ով էր դրանք այնտեղ դրել:

-Չեմ կարծում... իսկապես չեմ հիշում:

-Շնորհակալություն, միսթր Դայսոն:

Գրեգորին դուրս եկավ:

-Ինչպիսի շրջահայացություն է ցուցաբերել,- ասաց
Ունչունը՝ եղունգով զգուշորեն տկտկացնելով թղթին,-
մտահոգվելով, որ մենք կցանկանայինք ճշգրտությամբ
իմանալ, թե որտեղ է եղել երեկ երեկոյան:

-Կարծում եք՝ նրա մտահոգությունը փոքր-ինչ չափացանցված է,- հարցրեց Դեյվենթրին:

-Դժվար է ասել: Դե գիտեք, կան մարդիկ, որոնց բնույթն է այդպիսին. տագնապի են մատնվում սեփական անվտանգության, որևէ բանի մեջ չներքաշվելու համար: Պարտադիր չեն, որ պատճառն ինչ-որ հանցավոր գաղտնիքի տիրապետելը լինի: Մյուս կողմից՝ գուցե հենց դա է:

-Իսկ ինչ կասեք պատեհության մասին: Այիբիի մասին հոգալու կարիք չեր լինելու՝ հաշվի առնելով նվազախմբի ելույթը, պարերը, անցուդարձը: Մարդիկ հեռանում էին սեղաններից ու վերադառնում: Կանայք գնում էին քթերին դիմափոշի քսելու, տղամարդիկ՝ ճեմելու: Դայսոնը կարող էր աննկատ հեռանալ: Ցանկացած մեկը կարող էր առանց աչքի ընկնելու դուրս գալ: Բայց նա կարծես իսկապես ծգտում էր ապացուցել, որ ինքը չի արել դա:- Նրա մտագրադ հայացքն իջավ թղթին: -Հետաքրքիր է՝ նա միտումնավոր դա մեջ գցեց:

-Ձեզ այդպես թվաց:

Մյուսը մտքերի մեջ ընկավ:

-Կարծում եմ՝ ինարավոր է:

Սենյակից դուրս, որտեղ նստած էին երկու տղամարդիկ, աղմուկ բարձրացավ: Ինչ-որ մեկը ճղճղոցով պահանջում էր, որ իրեն ներս թողնեն:

-Ես ասելիք ունեմ: Պետք է մի բան հաղորդեմ: Տարեք ինձ այստեղ, որտեղ ջենթլմեններն են: Ներս թողեք ինձ ոստիկանների մոտ:

Համազգեստով ոստիկանը լայն բացեց դուրը:

-Խոհարարներից մեկն է այստեղ,- ասաց նա,- շատ է ուզում տեսնել ձեզ: Ասում է՝ ինչ-որ բան գիտի, որ պետք է իմանաք:

Խոհարարի գլխարկով սարսափած մի սկամորթ նրան

իրելով սենյակ մտավ: Կրտսեր խոհարարներից մեկն էր. Սենտ Օնորեի բնիկներից չեր, կուբացի էր:

-Մի բան պիտի պատմեմ Ձեզ,- ասաց նա:- Ասում եմ Ձեզ՝ նա անցավ իմ խոհանոցով, իսկապես, և նրա ձեռքով դանակ կար: Դանակ, երդվում եմ: Նրա ձեռքով դանակ կար: Նա անցավ իմ խոհանոցով և դուրս եկավ դոնից: Դուրս եկավ այգի: Ես տեսա նրան:

-Հիմա հանգստացե՛ք,- ասաց Դեյվենթրին: -Հանգստացե՛ք: Ո՞ւմ մասին եք խոսում:

-Կասեմ Ձեզ՝ ում մասին եմ խոսում: Շեֆի կնոջ՝ միսիս Քենդալի: Ես նրա մասին եմ խոսում: Նրա ձեռքով դանակ կար, և նա անհետացավ մթության մեջ: Դա նախքան ընթիքն էր, և նա չվերադարձավ:

ՀԵՏԱՔԲՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

-Կարո՞ղ ենք մի քիչ զրուցել, մինչ քենդալ:

-Իհարկե:

Թիմը բարձրացրեց գլուխը գրասեղանից: Նա մի կողմ իրեց թղթերն ու մատնացույց արեց աթոռները: Նրա դեմքն այլայլված էր ու դժբախտ:

-Ինչպես են գործերը: Առաջ գնո՞ւմ են: Այս վայրն ասես մահվան դատապարտված լինի: Գիտե՞ք՝ մարդիկ ուզում են հեռանալ, ավիաթռիչքների մասին են հարցնում: Հենց այն ժամանակ, երբ ամեն ինչ հաջող էր ընթանում: Օ՛, Տեր Աստված, Դուք չգիտեք, թե այս վայրն ինչ նշանակություն ունի իմ և Մոլիի համար: Մենք ամեն ինչ ենք ներդրել սրա մեջ:

-Հասկանում եմ՝ Ձեզ համար չափազանց բարդ է,- ասաց տեսուչ Ուեսթոնը:- Մի կարծեք, թե չենք կարեկցում Ձեզ:

-Միայն թե ամեն ինչ արագ պարզվեր,- ասաց Թիմը:- Այդ անպիտան աղջիկը՝ Վիկտորիան... Ա՛հ, չպետք է այդպես խոսեմ նրա մասին: Վիկտորիան բավական լավ մարդ էր: Բայց... ախր, սա կարող է միանգամայն պարզ բացատրություն ունենալ... ինչ-որ գաղտնի սիրային կապ: Հնարավոր է՝ ամուսինն է...

-Զիմ Էլիսը նրա ամուսինը չէր: Թեև կարծես հաշտ զույգ էին...

-Միայն թե ամեն ինչ արագ պարզվեր,- կրկնեց Թիմը:- Ներեցեք: Ինչ-որ բան էիք ուզում հարցնել ինձ:

-Այո՛, կապված անցած երեկոյի հետ: Ըստ բժշկական

փորձաքննության՝ Վիկտորիային սպանել են տասն անց քառասունից կեսգիշերն ընկած հատվածում։ Ստեղծված հանգամանքներում ալիբիներ հաստատելն այնքան է հեշտ չէ։ Մարդիկ շարժման մեջ են եղել, պարել, դուրս եկել պատշգամբ, վերադարձել։ Ամեն ինչ խիստ բարդ է։

-Հնարավոր է։ Այսինքն՝ Դուք վստահ եք, որ Վիկտորիային մեր կենվորներից մեկն է սպանել։

-Դն, մենք պետք է քննենք դրա հավանականությունը. միսթր Քենդալ։ Այն, ինչ ուզում էի հարցնել Ձեզ, մասնավորապես վերաբերում է Ձեր խոհարարի հայտարարությանը։

-Օ՛՛ Ո՞ր մեկի հնչ է նա ասել։

-Որքան հասկանում եմ, նա կուբացի է։

-Մենք երկու կուբացի ունենք և մեկ պուերտուիկացի։

-Այդ մարդը՝ Էնրիկոն, պնդում է, որ Ձեր կինը ճաշասենյակից գալու ճանապարհին անցել է խոհանոցով և դուրս եկել այգի, ու որ նրա ձեռքում դանակ է եղել։

Թիմն ապշահար նայում էր նրան։

-Մոլիի ձեռքում դանակ է եղել։ Դն, ինչո՞ւ չպետք է լիներ։ Ուզում եմ ասել... ինչո՞ւ... միթե կարծում եք... ինչ եք փորձում ակնարկել։

-Խոսքս այն ժամանակահատվածի մասին է, երբ մարդիկ դեռ չեն եկել ճաշասենյակ։ Ենթադրաբար, մոտավորապես ութն անց կեսին։ Որքան ինձ է հայտնի, անձամբ Դուք ճաշասենյակում զրուցելիս եք եղել ավագ մատուցող Ֆեռնանդոյի հետ։

-Այո՞ւ։- Թիմը մտովի վերադարձավ այդ պահին։- Այո՞ւ, իիշում եմ։

-Իսկ Ձեր կինը պատշգամբի կողմից ներս մտավ։

-Այո՞ւ, այդպես է եղել,- հաստատեց Թիմը։- Նա միշտ դուրս էր գալիս սեղաններն աչքի անցկացնելու։ Տղաները երբեմն սխալ են դասավորում պարագաները, մոռա-

նում դանակ-պատարագ-գդալներից մի բան: Ամենայն հավանականությամբ, հենց այդպես է եղել: Հավանաբար կարգի թերելիս է եղել սեղանի պարագաները: Գուցե ավելորդ դանակ, գդալ կամ նման մի բան է եղել նրա ձեռքում:

-Եվ նա պատշգամբից ճաշասենյակ է եկել: Նա խոսել է Ձեզ հետ:

-Այն, մեկ-երկու բառ ենք փոխանակել:

-Ինչ է նա ասել: Կարո՞ղ եք հիշել:

-Կարծես թե հարցրի նրան՝ ում հետ էր զրուցում: Ես նրա ձայնն էի լսել դրսից:

-Եվ ինչ պատասխանեց նա. ում հետ էր խոսում:

-Գրեգորի Դայսոնի:

-Ա՞հ, այն, նա էլ էր դա ասում:

-Ենթադրում եմ՝ փորձել է սիրահետել կնոջս,- շարունակեց Թիմը:- Այդ պահվածքը հեռու չէ նրանից: Դա զայրացրեց ինձ, և ես ասացի. «Անհջալ լինի», իսկ Մոլին ծիծաղեց ու ասաց, որ ինքն էլ կարող է ինչպես հարկն է անիծել նրան: Մոլին շատ խելացի աղջիկ է այդ առումով: Դե, գիտեք, նրա կարգավիճակն ամենսին հեշտ չէ: Չես կարող վիրավորել հյուրերին, իսկ Մոլիի պես հմայիչ աղջիկը ստիպված է տանել դա ծիծաղով և ուսերը թոթվելով: Գրեգորի Դայսոնն ի զորու չէ անտարբեր անցնելու որևէ սիրունատես կնոջ կողքով:

-Նրանց միջև վեճ եղել է:

-Ո՛չ, չեմ կարծում: Ինչպես ասացի, ինձ թվում է՝ նա սովորականի պես կատակի է տվել դա:

-Չեք կարող հատակ ասել՝ նրա ձեռքում դանակ կա՞ր, թե՞ ոչ:

-Չեմ իիշում... գրեթե վստահ եմ, որ չկար... իրականում ինվին վստահ եմ:

-Բայց թիչ առաջ ասացիք...

-Հսեք, իմ ասածն այն էր, որ եթե նա ճաշասենյակում է եղել կամ խոհանոցում, ապա միանգամայն հավանական է, որ կարող էր դանակ վերցրած լինել: Փաստացի, ավելի քան հստակ մտաբերեցի, որ նա ներս մտավ ճաշասենյակի կողմից և ձեռքում ոչինչ չկար: Ընդհանրապես ոչ մի բան: Վստահաբար:

-Հասկանալի է,- ասաց Ուեսթոնը:

Թիմն անհանգիստ նայեց նրան:

-Ո՞ւր եք սրանով տանում: Ինչ է ասել այդ գրողի տարած ապուշը՝ Էնրիկոն... Մանուելը... ով էլ եղած լինի...

-Նա ասել է, որ Ձեր կինը մտել է խոհանոց, վշտացած տեսք է ունեցել, իսկ ձեռքում դանակ է եղել:

-Նա պարզապես դրամատիզացնում է:

-Ավելի ուշ՝ ընթրիքի ժամանակ կամ հետո խոսակցություն ունեցել եք Ձեր կնոջ հետ:

-Չեմ կարծում: Իրականում բավական զբաղված էի:

-Ընթրիքի ժամանակ Ձեր կինը ճաշասենյակում էր:

-Ես... ահ, այն, մենք միշտ շրջում ենք հյուրերի մեջ՝ տեսնելու, թե ինչ վիճակ է:

-Դուք առհասարակ չեք խոսել նրա հետ:

-Ո՞չ, չեմ կարծում... Սովորաբար մենք գերզբաղված ենք լինում: Միշտ չենք, որ նկատում ենք, թե մյուսն ինչ է անում, և, իհարկե, ժամանակ չենք ունենում միմյանց հետ գրուցելու:

-Փաստացի, Դուք չեք իիշում, որ խոսած լինեք նրա հետ մինչև այն պահը, երբ երեք ժամ անց՝ դիակը հայտնաբերելուց հետո, նա բարձրանում էր աստիճաններով:

-Սարսափելի ցնցում էր նրա համար: Նա սաստիկ հուզված էր:

-Գիտեմ: Խիստ տհաճ միշաղեա է: Ինչպես է պատահել, որ նա քայլել է դեպի լողափ տանող արահետով:

- Ընթրիքի մատուցման լարվածությունից հետո նա հաճախ էր զբունում: Հասկանում եք, մեկ-երկու րոպե հյուրերից կտրվելու, շունչ քաշելու համար:

- Որքան հասկանում եմ, նրա վերադառնալու ժամանակ Դուք զրուցում էիք միսիս Հիլինգդոնի հետ:

- Այն, մնացած գրեթե բոլորը գնացել էին քնելու:

- Ինչ թեմայով էիք զրուցում միսիս Հիլինգդոնի հետ:

- Ոչ մի առանձնահատուկ բանի: Ինչո՞ւ: Ինչ է նա ասել:

- Նա դեռևս ոչինչ չի ասել: Մենք չենք հարցաքննել նրան:

- Մենք պարզապես զրուցում էինք դեսից-դենից: Մոլից, հյուրանոց դեկավարելուց ու Էլի ինչ-որ բաներից...

- Եվ այդ ժամանակ Ձեր կինը բարձրացավ պատշգամբի աստիճաններով ու պատմեց, թե ինչ է եղել:

- Այն:

- Նրա ձեռքերն արյունոտ էին:

- Բնականաբար: Նա կուցել էր աղջկա վրա, փորձել բարձրացնել՝ չհասկանալով կատարվածը, թե ինչ է պատահել նրան: Իհարկե, նրա ձեռքերը կարյունոտվեին: Լսեք, գրողը տանի, ո՞րն է Ձեր միտքը: Ինչ եք ուզում ակնարկել:

- Խնդրում եմ, հանգստացեք,- ասաց Դեյվենթրին:- Գիտեմ, Դուք գերլարված եք, թիմ, բայց մենք պետք է հստակեցնենք փաստերը: Որքան տեղյակ եմ, վերջերս Ձեր կնոջ ինքնազգացողությունն այնքան էլ լավ չէր, այ՞ո:

- Անհեթեթություն: Նա շատ լավ էր: Մայոր Փելգրեյվի մահն էր փոքր-ինչ վշտացրել նրան: Դա բնական է: Նա զգայուն աղջիկ է:

- Մենք պետք է մի քանի հարց տանք նրան, հենց որ ի վիճակի լինի,- ասաց Ուեսթոնը:

- Դն, իիմա չեք կարող: Բժիշկը քնարեր է տվել նրան

և ասել, որ չանհանգստացնենք: Թույլ չեմ տա, որ վշտաց նեն ու ահարեկեն նրան, լսիմ եք:

- Մենք չենք պատրաստվում ահարեկելու որևէ մեկին. ասաց Ուեսթոնը:- Ընդամենը պետք է հստակեցնենք փաստերը: Առայժմ չենք անհանգստացնի նրան, բայց հենց բժիշկը թույլ տա, ստիպված կլինենք այցելել նրան:

Նրա մեղմ ձայնի մեջ անդրդվելիություն կար:

Թիմը նայեց նրան, բացեց բերանը, բայց ոչինչ չասաց.

* * *

Էվելին Հիլինգդոնը՝ սովորականի պես հանգիստ ու զուսպ, նստած էր իրեն առաջարկված աթոռին: Նա մտորում էր իրեն տրված հարցերի շուրջ՝ յուրաքանչյուր պատախանին որոշակի ժամանակ հատկացնելով: Նրա մուգ, խելացի աչքերը մտախոհ նայում էին Ուեսթոնին:

-Այո՞,- ասաց նա,- ես պատշգամբում զրուցում էի միսթր Քենդալի հետ, երբ նրա կինը բարձրացավ աստիճաններով ու պատմեց սպանության մասին:

-Իսկ Ձեր ամուսինն այնտեղ չէր:

-Ո՞չ, գնացել էր քնելու:

-Դուք որևէ հատուկ պատճառ ունեիք միսթր Քենդալի հետ զրուցելու:

Էվելինը բարձրացրեց մատիտով բարակ գծված հոնքերը: Դա ակնհայտորեն հանդիմանանքի նշան էր:

-Այդ ինչ տարօրինակ հարց է,- ասաց նա սառը:- Ո՞չ, զրուցի համար հատուկ պատճառ չկար:

-Դուք քննարկե՞լ եք նրա կնոջ առողջության հարցը:

Էվելինը կրկին ժամանակ ձգեց:

-Իսկապես չեմ կարողանում հիշել,- վերջապես ասաց նա:

-Վստահ եք դրանում:

-Վստահ եմ, որ չեմ իիշում: Ինչ տարօրինակ ձևակերպում է. տարբեր պահերի ինչի մասին ասես չես խոսի:

-Որքան գիտեմ, վերջերս միսիս Քենդալն այնքան էլ քաջառողջ չեր:

-Նա միանգամայն լավ տեսք ուներ. թերևս փոքր-ինչ հոգնած էր: Իհարկե, այսպիսի հաստատության կառավարումը հոգսաշատ գործ է, իսկ նա բոլորովին անփորձ է: Բնական է, որ ժամանակ առ ժամանակ մտամոլոր է դառնում:

-Մտամոլոր,- կրկնեց Ուեսթոնը:- Այդ բառնվ կնկարագրեիք նրա վիճակը:

-Գուցե հնառն բառ է, բայց չի զիջում ամենուրեք կիրառվող արդի ժարգոնին: Վիրուսային վարակը փոխարինել է լեղու հետհոսքի նոպային, տագնապային նկրողը՝ առօրյա մանր գլխացավանքներին:

Նրա ժպիտը փոքր-ինչ անհեթեթ վիճակի մեջ գցեց Ուեսթոնին: Նա մտածեց, որ Էվելին Հիլինգդոնը խելացի կին է: Հայացք գցեց Դեյվենթրիի վրա, որի դեմքի անտարբեր արտահայտությունը չեր փոխվել. հետաքրքիր է՝ ինչ էր մտածում:

-Ընորհակալություն, միսիս Հիլինգդոն,- ասաց Ուեսթոնը:

* * *

-Չինք ցանկանա անհանգստացնել Ձեզ, միսիս Քենդալ, բայց պետք է անձամբ Ձեզնից լսենք, թե ինչպես եք գտել աղջկան: Բժիշկ Գրեյեմն ասում է, որ բավականաշափ վերականգնվել եք այդ մասին խոսելու համար:

-Օ՛, այ՞,- ասաց Մոլին,- իսկապես բավական լավ եմ զգում ինձ:- Նա թույլ նյարդային ժպիտի արժանացրեց

նրանց:- Պարզապես ցնցումն էր: Սոսկալի էր, հասկանո՞ւ եք:

-Այո՛, անկասկած... Որքան տեղյակ եմ, ընթրիքից հետո գնացել էիք զբոսնելու:

-Այո՛, հաճախ եմ այդպես անում:

Դեյվենթրին նկատեց, թե ինչպես նա հայացքը փախցրեց, միահյուսեց մատներն ու անջատեց:

-Ժամը քանիսը կլիներ, միսիս Քենդալ,- հարցրեց Ուեյոնը:

-Դճ, իրականում չգիտեմ. մենք այնքան էլ չենք հետևուաժամանակին:

-Թմբուկների խումբը դեռ նվազնում էր:

-Այո՛... համենայն դեպս... ինձ այդպես է թվում... չեմ կարողանում հիշել:

-Եվ Դուք ո՞ր ուղղությամբ եք քայլել:

-Ա՛հ, լողափ տանող արահետով:

-Զախ, թե՞ աջ:

-Օ՛: Մե՛րթ մի կողմ, մե՛րթ մյուս... ես... ես... իսկապես ուշադրություն չեմ դարձրել:

-Ինչո՞ւ էիք անուշադիր, միսիս Քենդալ:

Մոյին խոժոռովեց:

-Երևի ես... դե... մտքերի մեջ էի:

-Ինչ-որ հատուկ բանի մասին էիք մտածում:

-Ո՛չ, ոչ, ոչ մի հատուկ բանի: Միայն անելիքների... պատրաստությունների, որ պետք էր տեսնել հյուրանոցում:- Կրկին հետևեց մատների նյարդային միահյուսումն ու անջատումը:- Իսկ հետո... ես ինչ-որ սպիտակ բան նկատեցի... հիբիսկուսի թփերի հետևում... և ինձ հետաքրքրեց, թե ինչ էր դա: Ես կանգ առա... և քաշեցի...- Նա ջղաձգվելով կով տվեց թուքը:- Եվ դա նա էր... Վիկտորիան... ես փորձեցի բարձրացնել նրա գլուխը, և ձեռքերս արյունոտվեցին:

Նա նայեց ձեռքերին և ասես ինչ-որ անհավանական բանի մասին հիշելով՝ զարմանքով կրկնեց.

-Արյուն էր ձեռքերիս:

-Այո՛, այո՛, սարսափելի դեպք է: Պատմության այդ հատվածն ավելի մանրամասնելու կարիք չկա... Ինչ եք կարծում՝ որքան ժամանակ էիք զբոսնել՝ նախքան նրան գտնելը:

-Զգիտեմ: Գաղափար չունեմ:

-Մեկ ժամ: Կե՞ս ժամ: Կամ մեկ ժամից ավելի՞...

-Զգիտեմ,- կրկնեց Մոլին:

Զայնի հանգիստ, սովորական ինչերանգով Դեյվենթրին հարցորեց.

-Զբոսանքի դուրս գալիս Ձեզ հետ դանակ վերցրե՞լ էիք:

-Դանակ:- Մոլիի ձայնը լի էր զարմանքով:- Ինչո՞ւ պետք է դանակ վերցնեի:

-Հարցը տալիս եմ միայն այն պատճառով, որ խոհարներից մեկը նշել է, որ Ձեր ձեռքին դանակ է եղել խոհանոցի միջով այգի դուրս գալիս:

Մոլին խոժողովեց:

-Բայց ես խոհանոցով դուրս չեմ եկել... ահ, նկատի ունեք՝ ավելի վաղ, նախքան ընթրիքը... ես... հազիվ թե...

-Թերևս Դուք կարգի էիք բերում սեղանների դանակ-պատառաքաղ-գդալները:

-Երբեմն ստիպված եմ անել դա: Նրանք սիսալ են դասավորում... կամ դանակները բավարար չեն լինում, կամ չափից շատ են դնում: Պատառաքաղների ու գդալների քանակն է սիսալ լինում... նման բաներ:

-Ուստի հնարավոր է՝ այդ երեկո նույնպես դանակ վերցրած դուրս եկած լինեք խոհանոցից:

-Չեմ կարծում... վստահ եմ, որ չեմ արել նման բան, ապա հավելեց.- Թիմն այնտեղ էր: Նա կիմանա: Նրան հարցրեք:

-Ձեզ դո՞ւր էր գալիս այդ աղջիկը՝ Վիկտորիան: Իր գործը լավ էր անում,- հարցրեց Ուևսթոնը:

-Այո՛, նա հիանալի աղջիկ էր:

-Դուք երբեք վիճել եք նրա հետ:

-Վիճել: Ոչ:

-Նա երբեք որևէ կերպ չի սպառնացել Ձեզ:

-Սպառնացել: Ինչ նկատի ունեք:

-Կարևոր չէ: Դուք պատկերացում չունեք, թե ով կարող էր սպանել նրան: Ոչ մի միտք:

-Բոլորովին:- Մոլիի պատասխանը վստահ էր:

-Դե, ինչ, շնորհակալություն, միսիս Քենդալ:- Նա ժպտաց:- Այնքան էլ սարսափելի չէր, այնպես չէ:

-Այսքանն էր:

-Առայժմ այսքանն էր:

Դեյվենթրին ոտքի ելավ, դուռը բացեց նրա առաջ ու հայացքով ճանապարհեց նրան:

-«Թիմը կիմանա», - մեջբերեց նա՝ վերադառնալով իր աթոռի մոտ:- Իսկ Թիմը վստահաբար պնդում էր, որ նրա ձեռքում դանակ չկար:

-Կարծում եմ՝ դա այն է, ինչ ցանկացած ամուսին իր պարտքը կհամարեր ասելու, - մոայլորեն ասաց Ուևսթոնը:

-Սեղանի դանակն այնքան էլ հարմար գործիք չէ սպանության համար:

-Բայց դա սթեյքի համար նախատեսված դանակ է եղել, միսթր Դեյվենթրի: Այդ երեկո մենյուում սթեյք է եղել: Իսկ սթեյքի դանակները սուր են:

-Ես չեմ կարող ստիպել ինձ հավատալ, որ այդ աղջիկը, որի հետ քիչ առաջ էինք գրուցում, արյունաշաղախ մարդասպան է, Ուևսթոն:

-Դեռևս դրան հավատալու կարիք չկա: Հնարավոր է՝ միսիս Քենդալն ընթրիքից առաջ դուրս է եկել այգի՝ ձեռ-

քին դանակ, որ ավելորդ էր եղել և վերցրել էր սեղաններից մեկից: Գուցե անգամ չի էլ նկատել, որ այն իր ծեռքում է, և ինչ-որ տեղ է դրել կամ գցել: Հնարավոր է՝ ուրիշն է զտել ու օգտագործել այն: Ես նույնպես քիչ հավանական եմ համարում, որ նա է մարդասպանը:

-Այնուամենայնիվ,- մտազբաղ ասաց Դեյվենթրին,- Ես գրեթե համոզված եմ, որ նա չի ասում իր ողջ իմացածը: Նրա մշուշոտ պատասխանը՝ կապված ժամանակի հետ, տարօրինակ է: Որտե՞ղ է նա եղել: Ինչ է արել: Մինչև այժմ ոչ կարծես այդ երեկո ճաշասենյակում չի նկատել նրան:

-Ամուսինն ինչպես միշտ տարածքում էր, բայց կինը՝ ոչ...

-Կարծում եք՝ նա դուրս է եկել ինչ-որ մեկին տեսնելո՞ւ... Վիկտորիա Զոնսոնին:

-Հնարավոր է... կամ գուցե տեսել է մեկին, որն իսկապես Վիկտորիայի հետ հանդիպման է գնացել:

-Գրեգորի Դայսոնի մասին եք մտածում:

-Մենք գիտենք, որ ավելի վաղ նա զրուցել էր Վիկտորիայի հետ: Նա կարող էր ավելի ուշ ևս մեկ հանդիպում կազմակերպել նրա հետ: Հիշեք, բոլորն ազատորեն շրջում էին պատշգամբում, պարում, խմում, ներսուդուրս անում բար:

-Միայն նվազախումբն ալիքի ունի,- բերանը ծամածունով նկատեց Դեյվենթրին:

ՄԻՍՍ ՄԱՐՓԵՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ Է ՓՆՏՐՈՒՄ

Եթե որևէ մեկը հետևելիս լիներ տարիքն առաջ վայելատես լեդիին, որ, մտքերի մեջ խորասուզված, կանգնած էր իր բունգալոյի սյունազարդ սրահում, կկարծեր, թե նրա մտածմունքը ոչ ավելին է, քան օրվա պլանավորումը. թերևս, էքսկուրսիա Քասլ Քլիֆ, այցելություն Զեյմսթաուն. հաճելի ուղևորություն և լանչ Հավալուսի հրվանդանու կամ պարզապես առավոտյան հանգիստ լողափում:

Սակայն հասակն առաջ վայելատես լեդին միանգամայն այլ հարցերի շուրջ էր մտորում. նա մարտականորեն էր տրամադրված:

-Ինչ-որ բան է պետք անել,- ինքն իրեն ասաց միսս Մարփիլը:

Ավելին՝ նա համոզված էր, որ կորցնելու ժամանակ չկար: Պետք էր անհապաղ գործել:

Բայց ում կարող էր վստահեցնել դրանում: Նա կարծում էր, որ ժամանակ ունենալու դեպքում կկարողանար ինքնուրույն բացահայտել ճշմարտությունը:

Նա արդեն իսկ շատ բան էր պարզել: Սակայն դա բավական չէր. խիստ անբավարար էր: Իսկ ժամանակը սույն էր:

Միսս Մարփիլը դառնությամբ գիտակցում էր, որ այս տեղ, այս դրախտային կղզում իր աջակիցներից ոչ ոք չկար:

Նա ափսոսանքով իիշում էր Անգլիայի իր ընկերներին. սըր Հենրի Քլիվերինգին՝ միշտ պատրաստակամ համբե-

րատարությամբ լսելու, նրա սանիկին՝ Դերմոթին, որ, չնայած Սքոթլանդ Յարդում գրադեցրած դիրքի բարձրացմանը, դեռևս համոզված էր, որ եթե միսս Մարփիլը կարծիք է բարձրաձայնում, որա հիմքում միշտ ինչ-որ բան կա:

Սակայն արդյոք այդ քնքաձայն տեղացի ոստիկանական սպան ուշադրություն կդարձնե՞ր ծեր լեդիի անհետաձգելի հարցին: Բժիշկ Գրեյեմը: Բայց բժիշկ Գրեյեմը նաչէր, ով անհրաժեշտ էր. չափազանց մեղմ էր ու անվճռական, անկասկած, արագ որոշումների դիմող մարդ չէր: Միսս Մարփիլը, զգալով իրեն իբրև ամենակարող տիրոջ համեստ պատվիրակ, քիչ էր մնում բարձրաձայներ աստվածաշնչյան լեզվով ծևակերպված իր խնդրանքը.

Ո՞վ կգնա ինձ համար:

Ո՞մ ուղարկեմ:

Զայնը, որ քիչ անց հնչեց նրա ականջներում, այդ պահին չընկալվեց իբրև աղոթքի պատասխան: Նրա մտքերում այն դրոշմվեց միայն որպես շանը կանչող մարդու բացականչություն:

-Հեյ:

Տարակուսանքի մատնված՝ միսս Մարփիլն ուշադրույուն չդարձրեց դրան:

-Հեյ:- Զայնն ավելի բարձր հնչեց, ուստի միսս Մարփիլը բութ հայացքով շուրջը նայեց:

-Հեյ,- անհամբեր բղավեց միսթր Ռաֆիլը, ապա հավելեց.- Դուք, այդտեղ...

Սկզբում միսս Մարփիլը չէր հասկացել, որ միսթր Ռաֆիլի կանչն իրեն էր հասցեագրված: Նախկինում երբեւ այդկերպ չէին կանչել իրեն: Անշուշտ, դա ջենթլմենին ոչ հարիր դիմելածն էր: Միսս Մարփիլը չնեղացավ. չէ որ մարդիկ հազվադեպ էին խսկապես վիրավորվում միսթր Ռաֆիլի

փոքր-ինչ բռնապետական վարվելակերպից: Նա շարժվոյ էր սեփական օրենքներով, և մարդիկ ընդունում էին նրան որպես այդպիսին: Միսս Մարփիլի հայացքը սահեց իրենց երկուսի բունգալոների միջև ընկած տարածքով՝ կանգնելով միսթր Ռաֆիլի վրա, որ նստած էր իր սրահում և ձեռքով էր անում իրեն:

-Ինձ էիք կանչում,- հարցրեց միսս Մարփիլ:

-Իհարկե, Ձեզ էի կանչում,- պատասխանեց միսթր Ռաֆիլը:- Ձեզ ինչ է թվում, ո՞ւմ պիտի կանչեի՝ կատվի: Եկեք այստեղ:

Միսս Մարփիլը հայացքով փնտրեց պայուսակը, վերցրեց այն և անցավ միջանկյալ տարածքը:

-Առանց օգնության ես չեմ կարող Ձեզ մոտ գալ,- բացատրեց միսթր Ռաֆիլը:- Ուստի ստիպված եք Դուք մոտենալ:

-Օ՛, այն,- ասաց միսս Մարփիլը,- լիովին հասկանում եմ:

Միսթր Ռաֆիլը մատնացուց արեց հարևան աթոռը:

-Նստեք,- ասաց նա:- Ես ուզում եմ զրուցել Ձեզ հետ: Շատ տարօրինակ բան է կատարվում այս կղզում:

-Այն, իսկապես,- համաձայնեց միսս Մարփիլը՝ զբաղեցնելով նշված աթոռը: Զուտ սովորության ուժով նա պայուսակից հանեց գործվածքը:

-Նորից մի սկսեք գործել,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Տանել չեմ կարողանում դա: Ասում եմ, երբ կանայք գործում են: Նյարդայնացնում է ինձ:

Միսս Մարփիլը գործվածքը կրկին պայուսակի մեջ տեղավորեց: Նա դա արեց ոչ թե բացառիկ հնագանդությունից դրդված, այլ կամակոր հիվանդին զիջող մարդու տեսքով:

-Այստեղ շատ են բամբասանքներ պտտվում,- ասաց միսթր Ռաֆիլը,- և գրագ կգամ՝ Դուք այդ գործի առաջնագծում եք: Դուք, այդ պաստորը և նրա քուրը:

-Հաշվի առնելով հանգամանքները՝ բամբասանքները, թերևս, միայն քնական են,- ոգևորությամբ նկատեց միսս Մարփիլը:

-Այդ կղզերնակ աղջկան դանակահարել են: Գտել թփերի մեջ: Գուցե ավելի քան սովորական դեպք է: Այդ տղան, որի հետ նա ապրում էր, կարող էր խանդել ուրիշ տղամարդու, կամ ինքն է մեկ այլ աղջկա գտել, և կինն է խանդել, ու նրանք գժտվել են: Սերս արևադարձերում: Նման մի քան: Ինչ-որ քան էիք ասում:

-Ո՞չ,- ասաց միսս Մարփիլը՝ գլուխը թափ տալով:

-Կարծես թե իշխանությունները նույնպես այդ կարծիքին չեն:

-Նրանք Ձեզ կասեն ավելին, քան ինձ,- ընդգծեց միսս Մարփիլը:

-Միևնույն է, գրագ կգամ՝ Ձեզ ավելին է հայտնի, քան ինձ: Դուք ականջ եք դնում բամբասանքներին:

-Անշուշտ,- հաստատեց միսս Մարփիլը:

-Ուրիշ բանուգործ չունեք՝ բացի բամբասանքներ լսելուց:

-Հաճախ դրանցից կարելի է օգտակար տեղեկություններ քաղել:

-Գիտեք,- ասաց միսրը Ռաֆիլը՝ ուշադիր զննելով նրան,- ես սխալվել եմ Ձեր հարցում: Այնքան էլ հաճախ չեմ սխալվում մարդկանց հարցում, բայց Դուք ավելի խորն եք, քան ինձ էր թվում: Այդ բոլոր շշուկները մայոր Փելգրեյվի և նրա պատմությունների մասին... Կարծում եք՝ նրան սպանել են, այնպես չե՞:

-Վախենամ՝ այն,- ասաց միսս Մարփիլը:

-Դեմ, այդպես էլ կա,- հաստատեց միսրը Ռաֆիլը:

Միսս Մարփիլը խորը շունչ քաշեց ու հարցրեց.

-Դա ստույգ է, այ՞ն:

-Այն, ավելի քան: Դեյվենթրիից եմ իմացել: Ես չեմ.

խախտում գաղտնիությունը, որովհետև արտաշիրմումի արդյունքները ջրի երես դուրս կգան: Դուք ինչ-որ բան եք ասել բժիշկ Գրեյեմին, նա գնացել է Դեյվենթրիի մոտ, Դեյվենթրին՝ վարչակազմի, որն այդ մասին տեղեկացրել է Քրեական հետախուզության բաժանմունքին, և նրանք համաձայնության են եկել, որ իրավիճակը կասկածելի է, ուստի փորել-հանել են ծերուկ Փելգրեյվին ու զննել:

-Եվ ինչ է պարզվել:- Միսս Մարիլը դադար տվեց, ինչ-պես հարցաքննություններում:

-Ինչ-որ նյութի մահաբեր չափաբաժին է հայտնաբերվել, որի անունը միայն բժիշկը կարող է ճիշտ արտասանել: Որքան իիշում եմ, գրեթե այսպես էր ինչում՝ դիֆլոր հեքսագոնալէթիլկարբենզոլ: Դա ճիշտ անունը չէ: Բայց մոտավորապես նման կերպ էր ասվում: Ենթադրում եմ ոստիկանական բժիշկն այսպես է ձևակերպել, որ ոչ ոք չհասկանա, թե իրականում ինչ է եղել: Հնարավոր է՝ այդ միջոցը միանգամայն սովորական, հեշտ անուն ունի, ինչ-պես էվիպանը, վերոնալը կամ իսթոնի օշարակը: Պաշտոնական անունն է, որ շփոթեցնում է ոչ մասնագետներին: Ինչ էլ որ լինի, որքան հասկանում եմ, դրա մեծ չափաբաժինը հանգեցնում է մահվան, իսկ ախտանշանները գրեթե նույնն են, ինչ ուրախ երեկույթին ալկոհոլի չարաշահումից սրացած իիպերտոնիայի դեպքում: Փաստացի, ամեն ինչ այնքան բնական էր թվում, որ անգամ կասկածելու տեղ չէր տվել: Պարզապես ասել են «խեղճ ծերուկ» և արագ թաղել նրան: Հիմա են նրանք հետաքրքրվում՝ արդյոք նա առհասարակ արյան բարձր ճնշում ունեցել է: Նա երբեմ ասել է Ձեզ այդ մասին:

-Ո՞չ:

-Ճիշտ այդպես: Բայցևայնպես բոլորը կարծես իբրև փաստ են ընդունել դա:

- Ըստ երևոյթին՝ նա պատմել է ոմանց:

-Ինչպես ուրվականներին տեսնողների դեպքում,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Երբեք չես հանդիպում մեկին, որն անձամբ տեսել է ուրվականների: Միշտ ինչ-որ մեկի՝ մորաքրոջ կողմից զարմիկն է, ընկերը կամ ընկերոջ ընկերը: Բայց առայժմ թողնենք դա: Բոլորին թվացել էր, որ նա հիպերտոնիա ուներ, որովհետև նրա սենյակում արյան ճնշումը կարգավորող դեղահաբերի սրվակ էր հայտնաբերվել... իսկ հիմա հասնում ենք բուն նյութին. ինչպես հասկանում եմ, այդ սպանված աղջիկն աջուձախ ասել է, որ սրվակն ուրիշ մարդ է այնտեղ դրել, և որ իրականում այն պատկանել է մեր բարեկամ Գրեգին:

-Միսթր Դայսոնն արյան բարձր ճնշում ունի: Նրա կինը հիշատակել է այդ մասին,- ասաց միսս Մարփիլը:

-Այսպիսով՝ սրվակը դրել են Փելգրեյվի սենյակում՝ տպավորություն ստեղծելու, որ նա հիպերտոնիայով է տառապել և բնական ճանապարհով է մահացել:

-Միանգամայն ճիշտ է,- ասաց միսս Մարփիլը:- Իսկ պատմությունը, թե նա հաճախ է հիշատակել արյան բարձր ճնշման մասին, հմտորեն տարածվել է: Բայց գիտե՞ք, պատմություններ տարածելը հեշտ է: Հեշտից էլ հեշտ: Կյանքումս բազմիցս եմ այդպիսի բաներ տեսել:

-Չեմ կասկածում,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:

-Պետք է միայն քչփչալ այստեղ-այնտեղ,- ասաց միսս Մարփիլը:- Մի՛ ասացեք, թե անձամբ գիտեք դա. ընդամենը նշե՞ք, որ միսիս «Բ»-ն պատմել է Ձեզ, որ գնդապետ «Գ»-ն է ասել իրեն: Տեղեկությունը միշտ երկրորդ, երրորդ կամ չորրորդ ձեռքից է ստացվում, և անչափ բարդ է պարզել, թե ով է սկզբնաղբյուրը: Ա՛հ, այն, դա հնարավոր է անել: Եվ այն մարդիկ, որոնց պատմում եք, շարունակում են կրկնել այն ուրիշների համար, ասես անձամբ տեղեկացված են դրանից:

- Ինչոր մեկը խելացիորեն է գործել,- մտազբաղ նկատեց միսթր Ռաֆիլը:

-Այն, կարծում եմ՝ բավականաչափ խելացի է,- համաձայնեց միսս Մարիլը:

-Ենթադրաբար այդ աղջիկն ինչոր բան է տեսել կամ իմացել ու փորձել է շանտաժի ենթարկել,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:

-Գուցե նա իբրև շանտաժ չի դիտարկել դա,- նկատեց միսս Մարիլը:- Այսպիսի մեծ հյուրանոցներում սպասուիները հաճախ են իմանում բաներ, որոնց մասին մարդիկ կնախընտրեին՝ չխոսվեր: Եվ, հետևաբար, որպես փոխհատուցում՝ նրանց ավելի մեծ թեյավճար են թողնում կամ փոքրիկ նվեր: Հնարավոր է՝ աղջիկը սկզբում չի գիտակցել իր իմացածի կարևորությունը:

-Եվ, այնուամենայնիվ, նրա թիկունքին դանակ են խրել,- դաժանորեն ասաց միսթր Ռաֆիլը:

- Այն, ըստ երևույթին, ինչոր մեկը չէր կարող թույլ տալ որ նա խոսեր:

-Եվ: Լսենք, թե Դուք ինչ եք մտածում այս ամենի մասին:

Միսս Մարիլը մտածեց հայացք գցեց նրա վրա:

-Ինչո՞ւ է Ձեզ թվում, որ ես Ձեզնից ավելին գիտեմ. միսթր Ռաֆիլ:

-Գուցես այդպես չեմ,- պատասխանեց միսթր Ռաֆիլը.- Բայց ինձ հետաքրքիր են Ձեր մտքերն այն ամենի մասին. Ինչ իսկապես գիտեք:

-Բայց ինչո՞ւ:

-Այստեղ գրեթե զբաղմունք չկա,- պատասխանեց միսթր Ռաֆիլը,- բացի փող ստեղծելուց:

Միսս Մարիլը փոքր-ինչ շփոթված տեսք էր ընդունել:

-Փո՞ք ստեղծել: Այստեղ:

-Յանկության դեպքով կարող ես օրական կես ոյուժին ծածկագրված հեռագիր ուղարկել,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Ես այդպես եմ գրադեցնում ինձ:

-Քաժնետոմսերի ձեռքբերման հայտնի,- թերահագատորեն հարցրեց միսս Մարփիլն այնպիսի հնչերանգով, ասես օտար լեզվով խոսեր:

-Նման մի բան,- համաձայնեց միսթր Ռաֆիլը:- Խելքը ես բանեցնում ընդուն մյուաների խելքի: Բանն այն է, որ դա բավականաշահ ժամանակ չի գրադեցնում, ուստի հետաքրքրվում եմ այս հարցով: Այն արթնացրել է հետաքրքրահիրությունս: Փելգրեյվն իր ժամանակի զգայի մասը տրամադրում էր Ձեզ հետ զրուցներին: Կարծում եմ՝ ուրիշ մեկը գլուխ չէր դնի նրա հետ: Ինչ էր նա ասում Ձեզ:

-Նա բազմաթիվ պատմություններ էր պատմում,- պատասխանեց միսս Մարփիլը:

-Չեմ կասկածում: Դրանց մեջ մասը չափազանց ծանծրայի էր: Եվ մեկ անգամ չէ, որ ստիպված էր լսել դրանք: Մոտակայքում գտնվելու դեպքում երեք կամ չորս անգամ յում էր դրանք:

-Գիտեմ,- ասաց միսս Մարփիլը:- Ցավոք, դա պատահում է, երբ ջենթլմենները ծերանում են:

Միսթր Ռաֆիլը կտրուկ նայեց նրան:

-Ես պատմություններ չեմ պատմում,- ասաց նա:- Շարունակեք: Ամեն ինչ սկսվեց Փելգրեյվի պատմություններից մենից, այնպես չէ:

-Նա ասում էր, որ ճանաչել է ինչ-որ մարդասպանի,- սկսեց միսս Մարփիլը:- Դրանում որևէ առանձնահատուկ բան չկա,- իր քնքուշ ծայնով հավելեց նա,- քանի որ, ըստ իս, գրեթե յուրաքանչյուրի հետ է դա պատահում:

-Չեմ հասկանում Ձեզ:

-Նկատի չունեմ անմիջականորեն, բայց, միսթր Ռա-

ֆիլ, անկասկած, եթե մտովի անցնեք Ձեր կյանքի տարատեսակ իրադարձությունների վրայով, միթե չեք վերհիշի թեկուզ մեկ դեպք, երբ ինչ-որ մեկն անփութորեն ակնարկել է, օրինակ. «Օ՛, այ՞ն, ես շատ լավ գիտեի այսինչին կամ այնինչին: Նա անսպասելիորեն մահացավ, և ասում են՝ կինն է սպանել նրան, բայց կարծում եմ՝ ընդամենը բամբասանք է»: Դուք լսել եք նման բաներ պատմող մարդկանց, այնպես չե՞:

-Դե՛, երևի... այ՞ն, եղել են նման դեպքեր: Բայց... դե՛, լուրջ չեին:

-Միանգամայն ճիշտ եք,- ասաց միսս Մարփիլը,- բայց մայոր Փելգրեյվը չափազանց լուրջ մարդ էր: Կարծում եմ՝ նա հաճույք էր ստանում այս պատմությունը կրկնելիս: Ասում էր, որ մարդասպանի լուսանկարն ունի: Նա պատրաստվում էր ցույց տալու դա ինձ, բայց... փաստացի, ցույց չտվեց:

-Ինչո՞ւ:

-Որովհետև ինչ-որ բան տեսավ, թերևս՝ ինչ-որ մեկին: Նրա դեմքը շառագունեց, և նա լուսանկարը կրկին դրամապանակի մեջ խցկեց ու փոխեց խոսակցության թեման:

-Ո՞ւմ է նա տեսել:

-Շատ եմ մտածել դրա մասին,- ասաց միսս Մարփիլը:- Ես նստած էի իմ բունգալոյի դրսի մասում, իսկ նա՝ գրեթե ուղիղ դիմացս, և ինչ էլ որ տեսել է, նայել է աջ ուսիս վրայով:

-Նշանակում է՝ մեկին, որը եկել է Ձեր թիկունքի աջ կողմից՝ դեպի գետակն ու ավտոկայանատեղին տանող արահետից...

-Այ՞ն:

-Ինչ-որ մեկը գալիս էր այդ արահետով:

-Միսթր և միսիս Դայսոնները, գնդապետը և միսիս Հինգդոնը:

-Ուրիշ ոչ ոք:

-Ոչ այնպիսի մեկը, որին ես կնկատեի: Իհարկե, Ձեր ունգալոն ևս նրա տեսադաշտում կլիներ...

-Ա՞հ: Այդ դեպքում պետք է ներառենք, ասենք, Էսթեր Ռութերսին և Երիտասարդին՝ Զեքսոնին: Ճիշտ է: Ենթադրում եմ՝ նրանցից յուրաքանչյուրը կարող էր դուրս գալ ունգալոյից և կրկին ներս մտնել՝ Ձեր կողմից աննկատ լուալով:

-Հնարավոր է,- ասաց միսս Մարփիլը,- ես անմիջապես թերեցի գլուխս:

-Դայսոնները, Հիլինգդոնները, Էսթերը, Զեքսոնը: Նրանցից մեկը մարդասպան է: Կամ, իհարկե, ինքս,- հավելեց նա՝ ակնհայտորեն իբրև ուշացած մի միտք:

Միսս Մարփիլը թույլ ժպտաց:

-Իսկ նա ասում էր, որ մարդասպանը տղամարդ է:

-Այո:

-Լավ: Այդ դեպքում Էվելին Հիլինգդոնը, Լաքին և Էսթեր Ռութերսը դուրս են գալիս կասկածից: Այսպիսով՝ Եթե շնորհնենք, որ այս ամբողջ անհավատալի հիմարությունը ճիշտ է, ապա մարդասպանը Դայսոնն է, Հիլինգդոնը կամ հմ քաղցրակեզու Զեքսոնը:

-Կամ ինքներդ,- հավելեց միսս Մարփիլը:

Միսթր Ռաֆիլն անուշադրության մատնեց վերջին կետը:

-Մի ասեք բաներ ինձ նյարդայնացնելու համար,- ասաց նա:- Հիմա կասեմ Ձեզ այն, ինչն առաջին հերթին է ապշեցնում ինձ, և ինչը կարծես Ձեր մտքով չի անցել: Եթե մարդասպանն այդ երեքից մեկն է, ապա, սատանան տանի, ինչո՞ւ ծերուկ Փելգրեյվը մինչև այդ չի ճանաչել նրան: Գրողը տանի, վերջին երկու շաբաթը նրանք միասին էին սեղան նստում ու իրար աչքի առաջ էին: Այս ամենն անհմաստ է թվում:

-Կարծում եմ՝ հնարավոր է,- ասաց միսս Մարփլը:

-Դե, ասացեք ինձ, թե ինչպես:

-Հասկանո՞ւմ եք՝ ըստ մայոր Փելգրեյվի պատմածի՝ ինքն անձամբ երբեւ չեր տեսել այդ տղամարդուն: Այդ պատմությունը մի քժիշկ էր պատմել նրան: Քժիշկը տվել էր նրան լուսանկարը՝ որպես հազվագյուտ իր: Գուցե այդ պահին բավական ուշադիր զննել է լուսանկարը, բայց հետո պարզապես տեղավորել է դրամապանակում ու պահել որպես հուշանվեր: Հնարավոր է՝ ժամանակ առ ժամանակ հանել է այն ու ցոյց տվել նրանց, ում պատմել է պատմությունը: Մի բան էլ կա, միսթր Ռաֆիլ, մենք չգիտենք, թե որքան վաղուց է դա պատահել: Նա այդ մասին ոչինչ չի նշել ինձ պատմելիս: Ուզում եմ ասել՝ գուցե տարիներ շարունակ պատմել է մարդկանց. հինգ տարի, տասը տարի, թերևս՝ դրանից էլ ավելի: Վագրերի մասին նրա պատմությունների մի մասը մոտավորապես քսան տարվա վաղեմություն ուներ:

-Կարող է լինել:

-Ուստի մի պահ անգամ հնարավոր չեմ համարում, որ մայոր Փելգրեյվը դեմքով ճանաչեր լուսանկարի տղամարդուն, եթե պատահաբար հանդիպեր նրան: Այն, ինչ իմ կարծիքով տեղի է ունեցել, ինչում գրեթե վստահ եմ. հետևյալն է. մինչ նա պատմում էր, փորփրելով գտավ լուսանկարը, հանեց այն, ուսումնասիրեց պատկերվածի դեմքը, ապա գլուխը բարձրացնելով՝ տեսավ նոյն դեմքը կամ խիստ նման մեկին, որը տասը կամ տասներկու ֆուտ հեռավորությունից մոտենում էր իրեն:

-Այո՞,- մտքերի մեջ ընկնելով՝ ասաց միսթր Ռաֆիլը. այո՞, հնարավոր է:

-Նա ցնցված էր,- ասաց միսս Մարփլը,- և այն նորից դրամապանակում տեղավորեց ու սկսեց բարձրածայն խռովել ուրիշ բանի մասին:

-Նա չէր կարող վստահ լինել,- խորամանկորեն նկատեց միսթք Ռաֆիլը:

-Այն, նա չէր կարող համոզված լինել: Բայց, իհարկե, հետո մանրակրկիտորեն կզններ լուսանկարը, կնայեր տղամարդուն ու կփորձեր վերջնականապես հասկանալ՝ արդյոք ընդամենը նմանություն էր, թե՛ իսկապես նույն մարդն էր:

Մեկ-երկու ակնթարթ մտորելուց հետո միսթք Ռաֆիլը թափ տվեց գլուխը:

-Այստեղ ինչ-որ բան սխալ է: Բավարար շարժառիթ չկա: Բացարձակապես անբավարար է: Նա բարձր ձայնով էր խոսում Ձեզ հետ, այ՞ո:

-Այն,- հաստատեց միսս Մարֆիլը,- բավական բարձր: Միշտ էր այդպես խոսում:

-Ավելի քան ճիշտ է: Այն, նա իսկապես գոռում էր: Այսինքն՝ ով էլ մոտենալիս լիներ, կլսե՞ր նրա ասածը:

-Ենթադրում եմ՝ լսելի էր բավական մեծ շառավղով:

Միսթք Ռաֆիլը կրկին թափ տվեց գլուխը, ապա ասաց.

-Աներևակայելի է, չափից դուրս աներևակայելի: Ցանկացածը կծիծաղեր այսպիսի պատմության վրա: Մի ծեր ապուշ պատմում է մեկ ուրիշից լսած պատմություն, ցույց է տալիս լուսանկար, և այդ ամենը պտտվում է տարիներ առաջ կատարված ինչ-որ սպանության շուրջը: Կամ առնվազն մեկ-երկու տարի առաջվա: Ինչպես կարող է դա անհանգստացնել մեր կողմից քննարկվող մարդուն: Ոչ մի ապացուց, ընդամենը բամբասանքի պատառիկ, պատմություն երրորդ ձեռքից: Նա նույնիսկ կարող էր ընդունել նմանությունը՝ ասելով. «Այն, ես իսկապես բավական նման եմ այդ երիտասարդին, չե՞: Հա-հա»: Որևէ մեկը լուրջ չէր ընդունի մայոր Փելգրեյվի՝ մարդասպանին ճանաչելը: Հակառակը մի պնդեք, քանի որ չեմ հավատա: Ո՛չ, այդ

տղան (եթե տղա է եղել) վախենալու բան չուներ, ոչինչ:
Սա այն մեղադրանքներից է, որ կարող էր կատակի տա-
լով ավարտվել: Ինչո՞ւ պետք է գործը հասներ ծերուկ Փեղ-
րեյվին սպանելուն: Դրա կարիքը բացարձակապես չկար:
Դուք պետք է հասկանաք:

-Ա՞հ, իրոք հասկանում եմ,- ասաց միսս Մարփիլը:- Ավե-
լի քան համամիտ եմ Ձեզ հետ: Հենց դա է շփոթության
մեջ գցում ինձ, այնքան է խճճել ինձ, որ երեկ գիշեր այդ-
պես էլ չկարողացա աչք փակել:

Միսթր Ռաֆիլն աչքերը չոեց նրա վիա:

-Լսենք, թե ինչ կա Ձեր մտքին,- հանգիստ ասաց նա:

-Գուցե լիովին սխալվում եմ,- անվճռականորեն սկսեց
միսս Մարփիլը:

-Հնարավոր է,- ասաց միսթր Ռաֆիլ՝ ինչպես միշտ,
առանց սիրալիրության նշույլի,- բայց, համենայն դեպս,
եկեք լսենք, թե ինչ եք մոգոնել գիշերվա կեսին:

-Կարող էր ուժեղ շարժառիթ լինել, եթե...

-Եթե ի՞նչ:

-Եթե շատ շուտով... մեկ այլ սպանություն էր նախա-
պատրաստվում:

Միսթր Ռաֆիլն ապշահար նրան նայեց: Նա փորձեց
զգաստանալ իր աթոռի մեջ:

-Պարզաբանեք Ձեր ասածը:

-Ես այնքան վատ եմ բացատրում:- Միսս Մարփիլը խո-
սում էր արագ ու փոքր-ինչ չկապակցված: Նրա այտե-
րը կարմրել էին:- Ենթադրենք՝ սպանություն է ծրագրված
եղել: Եթե հիշում եք, մայոր Փեղքրեյվի պատմությունը
կապված էր մի մարդու հետ, որի կինը մահացել էր կաս-
կածելի հանգամանքներում: Այնուհետև որոշ ժամանակ
անց ևս մեկ սպանություն էր տեղի ունեցել ճիշտ նոյն
հանգամանքներում: Այլ ազգանոնով մի տղամարդու կի-

Նը մահացել էր գրեթե նույն ծևով, և բժիշկը, որը պատմել էր այդ մասին, ճանաչել էր նրան՝ չնայած փոխված ազգանվանը. Երկու դեպքում էլ մարդասպանը նույնն էր: Դե, միթե այս մարդասպանը նրանցից չէ, որոնք գործում են ըստ սովորության:

-Նկատի ունեք հարսնացուներին լոգարանում խեղդող Սմիթի պես, այ՞:

-Որքան ես եմ գլուխ հանում դրանից,- ասաց միսս Մարֆիլը,- և ելնելով իմ լսածից ու կարդացածից՝ այն մարդը, որը մի անգամ չարիք է գործում ու անպատիժ մնում, ցավոք, քաջալերվում է դրանից: Նա կարծում է՝ հեշտ է, որ ինքը խելացի է: Եվ այսպիսով՝ կրկնում է արածը: Ի վերջո, ինչպես Ձեր ասած Սմիթի ու լոգարանում խեղդամահ արված հարսնացուների դեպքում, դառնում է սովորություն: Ամեն անգամ այլ վայրում և ամեն անգամ այդ տղամարդը փոխում է անունը: Սակայն հանցանքներն ինքնին գրեթե նույնանման են: Ուստի ինձ թվում է, թեև գուցե սխալվում եմ...

-Բայց Դուք չեք կարծում, որ սխալվում եք, այնպես չե՞,- խորամանկորեն ընդհատեց միսթր Ռաֆիլը:

Միսս Մարֆիլը շարունակեց խոսքը՝ հարցն անպատասխան թողնելով.

-... որ եթե այդպես է, և այդ անձն ամեն ինչ դասավորել է այնպես, որ այստեղ սպանություն գործի, ասենք՝ ազատվի ևս մեկ կնոջից, և եթե դա երրորդ կամ չորրորդ հանցանքն է, դե, այդ դեպքում մայոր Փելգրեյվի պատմությունը կարևոր կլիներ. չե՞ որ մարդասպանը չէր կարող թույլ տալ ցանկացած համանման պատահարի վրա ու շաղողության գրավումը: Եթե հիշում եք, Սմիթին հենց այդպես բռնեցին: Հանցագործության հանգամանքները գրավել էին ինչ-որ մեկի ուշադրությունը, որը համեմատել էր

այն մեկ այլ դեպքի մասին լրագրի քաղվածքի հետ: Ուստի հասկանում եք, չ՞, որ եթե այս չարագործը մշակել էր հանցանքի ծրագիր և ուր որ է չպետք է իրագործեր այն, նա չէր կարող թույլ տալ, որ մայոր Փելգրեյվն աջուձախ պատմեր այս պատմությունը և ցույց տար լուսանկարը:- Նա լոեց ու սրտառուց հայացք գցեց միսթր Ռաֆիլի վրա:- Այնպես որ, ինչպես տեսնում եք, նա ստիպված էր հնարավորինս արագ ինչ-որ բան անել:

-Փաստացի հենց նույն գիշերը, այնպես չ՞,- խոսեց միսթր Ռաֆիլը:

-Այն,- հաստատեց միսս Մարփիլը:

-Շուտափույթ գործ,- ասաց միսթր Ռաֆիլը,- թեև ոչ անհնարինությութեան մասին մայոր Փելգրեյվի սենյակում, շշուկ-ներ տարածել հիպերտոնիայի մասին և այն տասնչորս-վանկանի թույնից մի քիչ լցնել պլանտատորի պունչի մեջ: Այդպես է:

-Այն: Բայց դա արդեն անցյալում է ու չպետք է մտահոգի մեզ: Ապագան է խնդիրը: Հիման: Մայոր Փելգրեյվին ճանապարհից հեռացնելուց ու լուսանկարը ոչնչացնելուց հետո այդ մարդը կանցնի սպանության ծրագրի իրականացմանը:

Միսթր Ռաֆիլը սովորեց:

-Դուք արդեն կշռադատել եք ամեն ինչ, այնպես չ՞:

Միսս Մարփիլը գլխով արեց, ապա խոսեց իրեն ամենին ոչ բնորոշ, վճռական ու գրեթե հրամայական ծայնով.

-Մենք չպետք է թույլ տանք: Դուք չպետք է թույլ տաք, միսթր Ռաֆիլ:

-Ես,- զարմացավ միսթր Ռաֆիլը:- Ինչո՞ւ ես:

-Որովհետև Դուք հարուստ եք ու կարևոր դիրք ունեք,- ուղիղ կերպով նկատեց միսս Մարփիլը:- Մարդիկ ուշադրություն կդարձնեն Ձեր ասածներին կամ առաջարկներին:

Նրանք վայրկյան անգամ չեն լսի ինձ: Կասեն՝ վառ երևա-
կայությամբ ծեր լեղի է:

-Ըստավոր է,- ասաց միսթը Ռաֆիլը,- բայց այդ դեպ-
քում նրանք ավելի քան ապուշ են: Թեև պետք է ասել՝
Ձեր առօրյա զրուցները լսելիս ոչ մեկի մտքով չի անցնի,
որ Ձեր գլխում խելք կա: Դուք տրամաբանող միտք ունեք:
Շատ քիչ կանայք են օժտված դրանով:- Նա անհանգիստ
շարժումներ արեց իր աթոռի մեջ:- Գրողը տանի, որտեղ
են էսթերն ու Զեքսոնը: Պետք է տեղս փոխել: Ո՞չ, Ձեր
փորձելն անօգուտ է: Ձեր ուժերը չեն հերիքի: Չեմ հասկա-
նում, ինչ են մտածում՝ ինձ այսպես մենակ թողնելով:

-Գնամ գտնեմ նրանց:

-Ո՞չ, չեք գնա: Կմնաք այստեղ ու կպարզաբանեք այս
հարցը: Նրանցից ո՞վ: Աղմկոտ Գրեգը: Անաղմուկ Էդուարդ
Հիլինգդոնը, թե՞ իմ բարեկամ Զեքսոնը: Այդ երեքից մեկը
պետք է լինի, այնպես չե՞:

ՄԻՍԹ-Ր ՌԱՖԻԼԸ ՂԵԿՆ ԻՐ ՁԵՌՔՆ Է ՎԵՐՑՆՈՒՄ

-Չգիտեմ,- ասաց միսս Մարփիլը:

-Ինչ եք ուզում ասել: Ինչի՞ մասին էինք խոսում վերջին քան դոպեհն:

-Մտքովս անցավ, որ գուցե սխալվում եմ:

Միսթր Ռաֆիլն աչքերը սևեռեց նրա վրա:

-Վերջ, խելքներդ գցեցիք,- զգվանքով ասաց նա:- Իսկ Դուք այնքան վստահ էիք խոսում:

-Ա՛հ, ես վստահ եմ սպանության հարցում: Մարդապանի հարցում վստահ չեմ: Հասկանո՞ւմ եք, ես պարզեցի, որ մայոր Փելգրեյվի՝ սպանության մասին պատմությունը միակը չէր... ինքներդ ասացիք ինձ, որ նա պատմել է Լուկրեցիա Բորջիային հիշեցնող մի կնոջ մասին...

-Դրա մասին էլ է պատմել: Բայց դա միանգամայն այլ պատմություն էր:

-Այո՞ւ: Իսկ միսիս Ուոլթերսն ասում էր, որ իրեն պատմել է մի տղամարդու մասին, որի գլուխը գազօջախի մեջ էին մտցրել...

-Բայց Ձեզ պատմածը...

Միսս Մարփիլը թույլ տվեց իրեն ընդհատել միսթր Ռաֆիլին, մի բան, որ հաճախ չէր պատահում: Նա խոսում էր ամենայն լրջությամբ և թեթևակի կցկոտուրությամբ:

-Միթե չեք հասկանում... այնքան բարդ է համոզված լինելը: Ամբողջ հարցն այն է, որ... այնքան հաճախ... իսկապես չենք լսում: Հարցրեք միսիս Ուոլթերսին. նու նոյն բանն էր ասում ինձ: Սկզբում դուք լսում եք... իսկ իետո

Եթ ուշադրությունը թուղանում է... միտքը սկսում է բահառել... և հանկարծ պարզում եք, որ բաց եք թողել մի պատահիկ: Պարզապես հետաքրքիր է՝ արդյոք կարող է ի չին բացթողում արած լինել այն պահերի միջև, երբ նա պատմում էր այդ տղամարդու պատմությունը... և երբ հանում էր դրամապանակն ու ատում. «Կցանկանմք մարդապանի լուսանկարը տեսնել»:

-Բայց Դուք կարծում էիք, որ լուսանկարում այն մարդն ու, որի մասին նա պատմում էր:

-Այն, այդպես էի մտածում: Երբեմ մտքովս չեր անցել, որ գուցես նա չեր: Բայց հիմա... ինչպես կարող եմ վստահ լուսել:

Միսթը Ռաֆիլը խիստ մտախոհ հայացք գցեց նրա դա:

-Խնդիրը Ձեր մեջ է,- ասաց նա,- որ Դուք չափազանց բարեխիղճ եք: Մեծագույն մոլորություն... Հավաքեք Ձեր յոցերն ու մի տարութերվեք: Սկզբում Դուք անվճռական էիք: Եթե ինձ հարցնեիք, ապա այդ պաստորի քրոջ ու լուսների հետ դատարկաբանություններն են շեղել Ձեզ ընթացքից:

-Թերևս ճիշտ եք:

-Դէ, առայժմ մի կողմ թողնենք դա: Անցնենք նրան, ինչից սկսել էինք: Որովհետև, ինչպես ինքս եմ համոզվել, ուսը դեպքից իննում մարդու սկզբնական դատողություններն են ճիշտ: Մենք ունենք երեք կասկածյալ: Եկեք հերթով տնտղենք նրանց: Որևէ նախապատվություն ունեք:

-Իրականում՝ ոչ,- պատասխանեց միսս Մարփիլ.- Երեքն այնքան անհավանական են թվում:

-Նախ քննարկենք Գրեգին,- ասաց միսթը Ռաֆիլը:- Տանել չեմ կարողանում այդ ընկերոջը: Թեև դա նրան մարդասպան չի դարձնում: Այնուամենայնիվ, մեկ-երկու

բան նրան է մատնացույց անում: Հիպերտոնիայի դեմ հարերը նրան էին պատկանում: Հեշտ ու հարմարորեն կարող էր օգտագործել դրանք:

-Մի՞թե դա չափազանց ակնհայտ չէր լինի,- առարկեց միսս Մարիլը:

-Չգիտեմ, թե որքան: Ի վերջո, կարևորն արագ գործելն էր, իսկ նա հարեր ուներ: Շատ ժամանակ չէր ունենա ուրիշների մոտ հարեր փնտրելու: Ենթադրենք՝ Գրեգո է: Լավ: Եթե նա ցանկացել է սպանել իր սիրելի կնոջը՝ Լաքիին (Լավ միտք է, պետք է ասել: Իրականում այդ հարցում կարեկցում եմ նրան):, ապա փաստացի չեմ կարողանում հասկանալ դրդապատճառը: Դատելով մարդկանց ասածներից՝ նա հարուստ է: Լիքը փող է ժառանգել առաջին կնոջից: Այս դեպքում նա լիովին համապատախանում է կանանցից ազատվող հնարավոր մարդասպանի դերին: Սակայն դա անցյալում է: Նա ջրից չոր է դուրս եկել: Բայց Լաքին նրա առաջին կնոջ աղքատ ազգականն է: Այստեղ փողի հարց չկա, ուստի եթե նա ցանկանում է մաքրել կնոջն իր ճանապարհից, դա պետք է որ լինի մեկ ուրիշի հետ ամուսնանալու համար: Դրա հետ կապված՝ բամբասանքներ չեն պտտվում:

Միսս Մարիլը թափ տվեց գլուխը.

-Ես չեմ լսել: Նա... ըըը... խիստ կնամեծար վերաբերմունք ունի բոլոր լեդիների նկատմամբ:

-Դե, ինչ գեղեցիկ, հնառն ձևակերպումներ եք անում,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Լավ, նա կանանցից կաչող տիզ է: Դա բավարար չէ: Մեզ ավելին է պետք: Անցնենք եղուարդ Հիլինգդոնին: Ահա ամենաանհավանական թեկնածուն, եթե այդպիսին կա:

-Ես չեմ կարծում, թե նա երջանիկ մարդ է,- դիտարկեց միսս Մարիլը:

Միսթր Ռաֆիլը մտագբաղ հայացք գցեց նրա վրա:

-Չեր կարծիքով մարդասպանը պարտադիր պետք է երջանիկ մարդ լինի:

Միսս Մարփիլը հազաց:

-ԴԵ, փորձս հուշում է, որ նրանք սովորաբար այդպիսին են:

-Կարծում եմ՝ այնքան էլ հարուստ փորձ չունեք:

Ի պատասխան այս պնդմանը՝ միսս Մարփիլը կարող էր ասել, որ նա սխալվում է: Սակայն զայեց իրեն ու չվիճաբանեց: Գիտեր՝ ջենթլմենները չեն սիրում, երբ իրենց սխալներն ուղղում են:

-Ինքս էլ բավականին համակրում եմ Հիլինգդոնին,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Մտածում եմ՝ ինչ-որ տարօրինակ քան է կատարվում նրա և կնոջ միջև: Դուք առհասարակ նկատել էիք:

-Ա՛հ, այն,- արտաքերեց միսս Մարփիլը,- նկատել եմ: Իհարկե, մարդկանց առաջ նրանք անթերի են պահում իրենց, բայց դա սպասելի է:

-Հավանաբար, Դուք ավելի լավ եք ճանաչում նման մարդկանց, քան ես,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Շատ լավ, այդ դեպքում, թեև ամեն բան միանգամայն ընդունելի է թվում, բայց կա հավանականություն, որ իր ջենթլմենական պահվածքով հանդերձ՝ Էդուարդ Հիլինգդոնը մտադիր է վերջ տալ Էվելին Հիլինգդոնի կյանքին: Համաձայն եք:

-Եթե այդպես է,- նկատեց միսս Մարփիլը,- ապա այս-տեղ պետք է մեկ այլ կին լինի:

-Բայց ինչ կին:

Միսս Մարփիլը դժգոհ տեսքով թափ տվեց գլուխը:

-Չեմ կարողանում ազատվել այն զգացողությունից... իսկապես չեմ կարողանում... որ ամեն ինչ այնքան էլ պարզ չէ:

-Դէ, ում ենք դիտարկում հաջորդիվ: Զեբսոնին: Ինձ բացառենք:

Միսս Մարփիլն առաջին անգամ ժպտաց:

-Իսկ ինչո՞ւ բացառենք Ձեզ:

-Որովհետև եթե ուզում եք քննարկել իմ՝ մարդասպան լինելու հավանականությունը, ապա ստիպված կլինեք մեկ ուրիշի հետ անել դա: Ինձ հետ այդ մասին զրուցելը ժամանակի վատնում է: Եվ այնուամենայնիվ, հարցնում եմ Ձեզ. միթե ես համապատասխանում եմ այդ դերին: Անօգնական եմ, խամաճիկի պես դուրս են քաշում անկողնուց, հազգնում, անվասայլակով զբոսանքի տանում: Որքան է հավանական, որ ես գնամ ու սպանեմ ինչ-որ մեկին:

-Նույնքան, որքան մյուս բոլորը,- վճռականորեն նշեց միսս Մարփիլը:

-Իսկ ինչպես դա հասկացաք:

-Դէ, կարծում եմ՝ ինքներդ կհամաձայնեք, որ Դուք խելացի եք:

-Իհարկե, խելք ունեմ,- հայտարարեց միսրը Ռաֆիլը:- Ես կասեի՝ շատ ավելին, քան այստեղ հավաքվածներից ցանկացածը:

-Իսկ խելքի օգնությամբ,- շարունակեց միսս Մարփիլը:- Դուք կհաղթահարեիք մարդասպանություն գործելու ֆիզիկական դժվարությունները:

-Դրա համար որոշակի ջանքեր կպահանջվեին:

-Այո՛, կպահանջվեին,- համաձայնեց միսս Մարփիլը:- Բայց հետո, կարծում եմ, դա Ձեզ բավականություն կպարզե՞ր:

Միսրը Ռաֆիլը երկար ժամանակ զարմացած նայում էր նրան, իսկ հետո հանկարծ ծիծաղեց:

-Ա՛յ թե հանդուզն եք,- ասաց նա:- Ամենևին մեղմ, փափկամազիկ ծեր լեդի չեք, ինչպիսին երևում եք: Այսինքն՝ Դուք իսկապես կարծում եք, որ ես եմ մարդասպանը:

-Ո՞չ, չեմ կարծում:

-Իսկ ինչո՞ւ:

-Դեմ, իրականում կարծում եմ՝ պատճառը Ձեր խելքն է: Խելքով կարելի է հասնել գրեթե այն ամենին, ինչ ուզում եք՝ առանց սպանության օգնությանը դիմելու: Սպանությունը հիմարություն է:

-Եվ այսպես թե այնպես, ո՞ւմ պետք է ցանկանայի սպանել, գրողը տանի:

-Անչափ հետաքրքիր հարց է,- ասաց միսս Մարփիլը:- Ես դեռ բավականաչափ չեմ վայելել Ձեզ հետ գրուցները դրա վերաբերյալ վարկած զարգացնելու համար:

Միսթր Ռաֆիլն ավելի լայն ժպտաց:

-Ձեզ հետ գրուցները կարող են վտանգավոր լինել,- ասաց նա:

-Զրուցները միշտ են վտանգավոր, եթե թաքցնելու բան ունես,- նկատեց միսս Մարփիլը:

-Գուցեև ճիշտ եք: Անցնենք Ձեքսոնին: Ինչ եք մտածում Ձեքսոնի մասին:

-Դժվար է ասել: Իրականում նրա հետ գրուցելու որևէ հնարավորություն չեմ ունեցել:

-Այսինքն՝ պատկերացում չունեմ նրա հարցում:

-Նա ինձ փոքր-ինչ իիշեցնում է,- մտազբաղ ասաց միսս Մարփիլը,- մեր գյուղի մոտակա քաղաքային գրասենյակի երիտասարդ աշխատակցին՝ Զոնաս Փերիին:

-Եվ,- սկսեց միսթր Ռաֆիլն ու դադար տվեց:

-Նա այնքան էլ գոհունակություն չէր ներշնչում:

-Ձեքսոնը նույնպես ինձ լիովին չի գոհացնում: Սակայն նա բավարարում է իմ պահանջները. իր գործն առաջնակարգ ձևով է անում և չի առարկում, երբ իրեն հայիոյում են: Գիտի, որ չափազանց լավ է վարձատրվում, ուստի հաշտվում է ամեն ինչի հետ: Ես աշխատանքի չեմ ընդու-

նի նրան, եթե հիմնվեի վստահության վրա, բայց նրան վստահելու անհրաժեշտություն չկա: Գուցե նրա անցյալը մաքուր է, գուցե՝ ոչ: Նրա երաշխավորագրերում ամեն բան կարգին էր, բայց պետք է ասել, որ դրանց նկատմամբ որոշակի վերապահումներ ունեի: Բարեբախտաբար, Ես այնպիսի մարդ չեմ, որը հանցավոր գաղտնիք ունի, ուստի շանտաժի օբյեկտ չեմ:

- Ոչ մի գաղտնիք,- մտախոհ հարցրեց միսս Մարփիլը:- Մի՞թե գործնական գաղտնիքներ չունեք, միսթր Ռաֆիլ:

- Ոչ այնպիսիք, որ հասանելի են Զեքսոնին: Ո՞չ: Կարելի է ասել՝ Զեքսոնը տափուկ տիպ է, բայց Ես իսկապես չեմ տեսնում նրան մարդասպանի դերում: Ես կասեի՛ դա ամենևին նրա գործելառը չեմ: - Մի պահ լոելուց հետո միսթր Ռաֆիլն անսպասելիորեն շարունակեց: - Գիտե՞ք, եթե կողքից ուշադիր հայացք գցենք այս ողջ անհավանական գործին, մայոր Փելգրեյվին, նրա անհեթեթ պատմություններին ու մնացածին, ապա շեշտադրումը բոլորովին սխալ տեղում է: Ես եմ այն անձը, որին պետք է սպանեին:

Միսս Մարփիլը որոշակի զարմանքով նայեց նրան:

-Համապատասխան եմ դերին,- բացատրեց միսթր Ռաֆիլը:- Ո՞վ է զոհը սպանության մասին պատմություններում: Լիքը փող ունեցող ծերունիները:

-Եվ բազմաթիվ մարդիկ, որոնք հիմնավոր պատճառ ունեն նրան վերացնելու համար, այն է՝ փողին տիրանալը, ասաց միսս Մարփիլը: - Դա նույնպես ճիշտ է:

-Դե...- Միսթր Ռաֆիլը մտքերի մեջ ընկավ: - Ես կարող եմ թվարկել իինգ կամ վեց մարդու Լոնդոնում, որոնք արցունք չեն թափի «Թայմսում» իմ մահախոսականը կարդալով: Սակայն նրանք այնքան հեռուն չեն գնա ինչ-որ կերպ վախճանս մոտեցնելու համար: Ի վերջո, ինչո՞ւ պետք է անեին: Բոլորը կարծում են, որ օրերս հաշված են: Փաս-

լացի, այդ անդուր ոջիլներն ապշած են, որ այսքան դի-
յացել եմ:

-Իհարկե, Դուք ապրելու հզոր կամք ունեք,- ասաց միսս
Մարփիլը:

-Ենթադրում եմ՝ Ձեզ համար դա տարօրինակ է,- Նկա-
լեց միսթր Ռաֆիլը:

Միսս Մարփիլը թափ տվեց գլուխը:

-Օ՛, ոչ, կարծում եմ՝ միանգամայն բնական է: Ապրելն
ավելի մեծ արժեք է ստանում, կյանքը՝ հետաքրքրանում,
որք կարող եք կորցնել այն: Թերևս, այդպես չպետք է
ինի, բայց փաստը դա է: Երբ Երիտասարդ եք, ուժեղ և
սողոջ ու առջևում երկար կյանք ունեք, ապրելը բոլորովին
յարևորություն չի ունենում ձեզ համար: Երիտասարդներն
ան հաճախ հեշտությամբ ինքնասպանություն գործում՝ սի-
րային հիասթափությունից, երբեմն էլ զուտ տագնապից ու
յտատանջությունից դրդված: Իսկ ծերերը գիտեն, թե որ-
քան թանկ ու հետաքրքիր է կյանքը:

-Պահի,- փնչացրեց միսթր Ռաֆիլը:- Մի երկու հալից ըն-
ած պառավի եք լսել:

-Լավ, բայց իմ ասածը ճիշտ է, այնպես չէ,- հարցրեց
միսս Մարփիլը:

-Ա՛հ, այո՛, ավելի քան,- համաձայնեց միսթր Ռաֆիլը:-
Բայց չնք կարծում՝ ես իրավացի եմ այն հարցում, որ ինձ
կետք է ընտրեին իբրև զոհ:

-Կախված է նրանից, թե ով կշահեր Ձեր մահից:

-Իրականում՝ ոչ ոք: Բացի, ինչպես ասացի, գործա-
ռար աշխարհում իմ մրցակիցներից, որոնք արդեն վաղուց
անգիստ ու հույսով սպասում են իմ վախճանին: Ես այն-
քան հիմար չեմ, որ հարստությունս ազգականներիս միջև
աժան-բաժան անեմ: Երբ կառավարությունը գրեթե ամեն
նչ վերցնի, նրանց հասանելիքը խղճուկ մնացորդը կլինի:

Օ՛, ոչ, այս բոլոր տարիներին ես հոգացել եմ դրա համար: Համաձայնագրեր, հավատարմագրեր և այլ նման բաներ:

-Զեքսոնը, օրինակ, Ձեր մահից օգուտ կքաղի:

-Մի պենսի անգամ չի ստանա,- ուրախ-զվարթ ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Ես նրան կրկնակի բարձր աշխատավարձ եմ տալիս, քան ցանկացած ուրիշից կստանար: Պատճառն այն է, որ նա ստիպված է հանդուրժել իմ վատ բնավորությունը և հիանալի գիտի, որ իմ մահվան դեպքում ինքը կորցնողը կլինի:

-Իսկ Էսթեր Ուոլլթերսը:

-Նույնը վերաբերում է Էսթեր Ուոլլթերսին: Նա լավ աղջիկ է: Առաջնակարգ քարտուղարուիի է, խելացի, հավասարակշռված, ըմբռնում է իմ վարվելակերպը, իոնքն էլ չի շարժում, երբ դուրս եմ գալիս ափերից, նրա համար հոգ չէ, որ իրեն վիրավորում եմ: Իրեն այնպես է պահում, ինչպես անզուսպ ու չարաճճի երեխայի խնամքը ստանձնած տնային դաստիարակչուիին: Երբեմն նա փոքր-ինչ նյարդայնացնում է ինձ, բայց ովք չի անում: Նրա մեջ որևէ արտառոց բան չկա: Շատ առումներով սովորական երիտասարդ կին է, բայց պվելի քան մեկ ուրիշը համապատասխանում է իմ պահանջներին: Հոգսաշատ կյանք է ունեցել: Ամուսնացել է մի ոչ այնքան հաջող տղամարդու հետ: Ես կասեի՝ տղամարդկանց հարցում նա առանձնապես աչքի չի ընկնում առողջ դատողությամբ: Որոշ կանայք այդպիսին են: Նրանք սիրահարվում են ցանկացած մեկին, որը պատմում է իր ծանր կյանքի մասին: Միշտ համոզված են, որ տղամարդուն պետք է միայն իրեն ճիշտ հասկացող կին: Եվ որ հերիք է՝ ամուսնանա իր հետ, նա կփոքի շտկվել ու նոր կյանք սկսել: Բայց, իհարկե, նման տղամարդիկ գոյություն չունեն: Ինչնէ, բարեբախտաբար, նրա անհաջող ամուսինը մահացավ. մի երեկովթի ժամանակ

խմիչքը չարաշահել էր ու ընկել ավտոբուսի տակ: Էսթերը դրւատր ունի, և իրենց ապրուատը հոգալու համար ստիպած էր վերադառնալ քարտուղարի աշխատանքին: Արդեն իինգ տարի է՝ ինձ մոտ է ծառայում: Ի սկզբանե միանգամայն պարզ կերպով հասկացրել եմ նրան, որ իմ մահվան դեպքում որևէ ակնկալիք չպետք է ունենա: Հենց սկզբից բարձր աշխատավարձ եմ տվել նրան, որն ամեն տարի մեկ քառորդով ավելացրել եմ: Որքան էլ պարկեցտ ու ազնիվ թվան մարդիկ, երբեք չպետք է վստահել որևէ մեկին. ահա թե ինչու հստակ ասացի Էսթերին, որ իմ մահից հետո ակնկալիք չունենա: Քանի դեռ ես ապրում եմ, ամեն հաջորդ տարի նա ավելի բարձր աշխատավարձ կստանա: Եթե ամեն տարի այդ գումարի զգալի մասը մի կողմ դնի, ինչը կարծես թե անում է, մինչև շունչս փչեմ, նա բավական բարեկեցիկ կին կլինի: Ես հանձն եմ առել նրա դստեր կրթության ապահովումը և որոշակի գումար եմ թողել նրան, որը կարող է տնօրինել չափահաս դառնալուց հետո: Այսպիսով՝ միսիս Էսթեր Ռուլթերսը ֆինանսական առումով նպաստավոր դիրքում է: Իմ մահը, թույլ տվեք ասել Ձեզ, ֆինանսական լուրջ կորուստ կնշանակի նրա համար:- Նա խիստ հայացք գցեց միսս Մարփի վրա:- Նա լիովին գիտակցում է այդ ամենը: Էսթերի խելքը տեղն է:

-Նա և Զեքսոնը լեզու գտնում են,- հարցրեց միսս Մարփիը:

Միսթր Ռաֆիլը հապճեպ հայացք նետեց նրա վրա:

-Ինչ-որ բան եք նկատել, այ՞ո: Իրոք, կարծում եմ՝ հատկապես վերջերս Զեքսոնը աչք է դրել նրա վրա, գաղտազողի սիրահետում է նրան: Իհարկե, նա գեղեցկատես տղա է, բայց այս հարցում սառուցը չի կոտրել: Պատճառը մեկն է՝ դասակարգային տարբերությունը: Էսթերը փոքր-ինչ վեր է նրանից: Չնչին չափով: Եթե իսկապես տարբերությ-

յունը փոքր չլիներ, դա նշանակություն չէր ունենա, բայց ստորին և միջին խավի մարդիկ խիստ պահանջկոտ են: Էսթերի մայրը դպրոցում ուսուցչուի է եղել, հայրը՝ բանկի աշխատակից: Ո՞չ, նա խելքը չի կորցնի Զեքսոնի համար: Կիամարձակվեմ ասել, որ նրա փողի պաշարի հետևից է ընկել, բայց չի ստանա այն:

-Շըշշ, նա գալիս է,- ասաց միսս Մարփիլ:

Նրանք երկուսով նայեցին հյուրանոցից սկսվող արահետով դեպի իրենց մոտեցող Էսթեր Ուոլթերսին:

-Դե, գիտեք, նա սիրունատես աղջիկ է,- նկատեց միսթր Ռաֆիլը,- բայց նրա մեջ մի գրամ փայլ չկա: Զգիտեմ ինչու. չէ որ բավական նրբագեղ է հագնվում:

Միսս Մարփիլ հառաչեց. դա մի հոգոց էր, որ ցանկացած կին, որքան էլ տարիքն առած լիներ, կարձակեր մյուսի բաց թողած հնարավորությունները նկատելիս: Այն, ինչը պակասում էր Էսթեր Ուոլթերսին, միսս Մարփիլի կյանքի տարբեր փուլերում այնքան բազմաթիվ անուններով էր կոչվել: «Այնքան էլ գրավիչ չէ ինձ համար», «Սեքսուալ չէ», «Աչքերում կանչող հայացք չկա»: Շիկահեր էր, դեմքի առողջ գույնով, բաց շագանակագույն աչքերով, բավական բարեկազմ, հաճելի ժպիտով, բայց նրա մեջ պակասում էր մի բան, որը ստիպում է տղամարդկանց թեքել գլուխները փողոցում կնոջ կողքով անցնելիս:

-Նա պետք է նորից ամուսնանա,- ձայնը ցածրացնելով՝ ասաց միսս Մարփիլը:

-Իհարկե: Նա իհանալի կին կլիներ ցանկացած տղամարդու համար:

Երբ Էսթեր Ուոլթերսը միացավ նրանց, միսթր Ռաֆիլը թեթևակի արհեստականությամբ ասաց.

-Վերջապես եկաք: Ի՞նչն էր պահում Ձեզ:

-Այս առավոտ բոլորն ասես մեկ մարդու պես հեռագրեր

էին ուղարկում,- պատասխանեց Էսթերը:- Պատճառն այն է, որ մարդիկ փորձում են ազատել համարները...

-Եռանո՞ւմ են: Այդ սպանության պատճառո՞վ:

-Ենթադրաբար: Խեղճ Թիմ Քենդալը մահու չափ մտահոգ է:

-Դե, այդպես էլ պետք է լիներ: Ասեմ, որ այդ երիտասարդ գույգի բախտը չբերեց:

-Հասկանալի է: Ի վերջո, ստանձնելով այս վայրի ղեկավարման գործը՝ նրանք մեծ պարտավորություն են վերցրել: Անհանգստանում էին գործը գլուխ բերելու համար: Եվ նրանց այնքան լավ էր հաջողվում...

-Նրանք լավ էին աշխատում,- համաձայնեց միսթր Ռաֆիլը:- Թիմը շատ ընդունակ է ու սարսափելի աշխատասեր: Մոլին հիանալի աղջիկ է, նաև հմայիչ է: Երկուսն էլ սկամորթի պես աշխատել են, թեև այդ արտահայտությունը կիրառելը տեղին չէ. որքան ես եմ նկատել, այստեղ սկամորթներն ամենևին տանջամահ չեն լինում աշխատելով: Մի երիտասարդի տեսա, որ նախաճաշի համար կոկոսի ծառը մագլցեց, այնուհետև գնաց ցերեկվա մնացած մասը քննելու: Հրաշալի կյանք է:- Ապա հավելեց.- Մենք այստեղ սպանությունն էինք քննարկում:

Էսթեր Ուոլյաթը թեթևակիորեն շփոթված տեսք ուներ: Նա գլուխը միսս Մարփիլի կողմը թեքեց:

-Ես սխալվել եմ նրա հարցում,- ասաց միսթր Ռաֆիլն իրեն բնորոշ անկեղծությամբ:- Երբեք տանել չեմ կարողացել պառավ փափկամազիկներին. միայն գործում են ու բամբասում: Բայց այս մեկն աչք ու ականջ ունի և օգտագործում է դրանք:

Էսթեր Ուոլյաթը ներողություն հայցող հայացք գցեց միսս Մարփիլի վրա, բայց վերջինս կարծես վիրավորված էր:

-Հասկանո՞ւմ եք, իրականում որպես հաճոյախոսություն ասվեց,- բացատրեց Էսթերը:

-Ես լիովին հասկանում եմ,- ասաց միսս Մարփիլը:- Ինչ պես նաև հասկանում եմ, որ միսթր Ռաֆիլն արտոնյալ է, կամ իրեն է այդպես թվում:

-Ինչ նկատի ունեք... արտոնյալ,- հարցրեց միսթր Ռաֆիլը:

-Յանկության դեպքում կոպիտ լինելու,- պատասխանեց միսս Մարփիլը:

-Ես կոպիտ եմ եղել,- զարմացավ միսթր Ռաֆիլը:- Ներեցեք, եթե վիրավորել եմ Ձեզ:

-Դուք չեք վիրավորել ինձ,- ասաց միսս Մարփիլը:- Ձեզ զիշողություն եմ անում:

-Դե, մի՛ բարկացեք: Էսթեր, աթոռ վերցրեք ու եկեք այստեղ: Գուցե կարողանաք օգտակար լինել:

Էսթերը քայլերն ուղղեց դեպի բունգալոյի պատշգամբն ու այնտեղից մի թերևն ցանցաթոռ բերեց:

-Շարունակենք մեր խորհրդակցությունը,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Մենք սկսել էինք հանգուցյալից՝ ծերուկ Փելգրեյվից և նրա մշտական պատմություններից:

-Օ՛, Աստված իմ,- հառաչեց Էսթերը:- Սովորաբար, հնարավորության դեպքում, գլուխս ազատում էի նրանից:

-Միսս Մարփիլն ավելի համբերատար է եղել,- նկատեց միսթր Ռաֆիլը:- Ասացեք, Էսթեր, նա երբևէ պատմել է Ձեզ ինչ-որ սպանության մասին:

-Ա՛հ, այն, բազմից:

-Կոնկրետ ինչ: Վերիիշեք:

-Դճ...- Էսթերը մի պահ լոեց, որպեսզի մտաբերի:- Բանն այն է,- արդարացավ նա,- որ ես այնքան էլ ուշադիր չեի լսում նրան: Հասկանո՞ւմ եք՝ այն հիշեցնում էր Ռոդե-

զիայի առյուծի մասին սարսափելի պատմությունը, որ նա շարունակ կրկնում էր: Հետ ես վարժվում լսելուց:

-Հավ, պատմեք այն, ինչ իսկապես հիշում եք:

-Կարծես թե ամեն ինչ սկսվեց թերթերում հայտնված սպանության մի գործից: Մայոր Փելգրեյվն ասաց, որ ինքն այնպիսի փորձ է ունեցել, որ ամեն մարդու վիճակված չէ: Փաստացի, նա դեմառդեմ հանդիպել էր մարդասպանի:

-Հանդիպել,- բացականչեց միսթր Ռաֆիլը:- Նա իսկապես գործածել է «հանդիպել» բառը:

Էսթերը շփոթված տեսք ուներ:

-Կարծես թե,- թերահավատորեն ասաց նա:- Կամ գուցե ասաց. «Ես կարող եմ ցուց տալ Ձեզ մարդասպանի»:

-Հիմա ո՞ր մեկը: Դրանք նույնը չեն:

-Վստահ չեմ: Կարծես ասաց՝ ինչ-որ մեկի լուսանկարը ցուց կտա:

-Սա արդեն ավելի լավ է:

-Եվ իետո նա շատ էր խոսում Լուկրեցիա Բորջիայի մասին:

-Մոռացեք Լուկրեցիա Բորջիային: Մենք ամեն ինչ գիտենք նրա մասին:

-Նա խոսում էր թունավորողների մասին, և որ Լուկրեցիան կարմրահեր գեղեցկուիի է եղել: Ասում էր, որ, հավանաբար, աշխարհում անհամեմատ ավելի շատ են կին թունավորողները, քան որևէ մեկի մտքով կանցնի:

-Ինչը, կարծում եմ, միանգամայն հավանական է,- նկատեց միսս Մարփիլը:

-Եվ նա ասում էր, որ թույնը կանանց գենքն է:

-Կարծես փոքր-ինչ շեղվել է բուն նյութից,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:

-Դե, իհարկե, իր պատմություններում նա միշտ էր շեղվում թեմայից: Եվ այդ ժամանակ այլս չէիր լսում ու պար-

զապես ասելու համար արձագանքում «Այ՞», «Իսկապէս», «Այդ ինչ եք ասում» արտահայտություններով:

-Ինչ կասեք այն նկարի մասին, որը նա պատրաստվուած էր ցուց տալու Ձեզ:

- Ձեմ իիշում: Գուցե ինչ-որ բան էր տեսել թերթերում...

-Նա Ձեզ լուսանկար ցուց չի տվել:

-Լուսանկար: Ո՞չ:- Նա թափ տվեց գլուխը:- Միանգամայն համոզված եմ դրանում: Նա իսկապես ասում էր, որ այդ կինը գեղեցկուիհի է եղել, և նրան նայելիս երբեք չէիր մտածի, որ մարդասպան է:

-Այդ կինը:

-Տեսաք,- բացականչեց միսս Մարփիլը:- Սա այնպես է խճնում ամեն ինչ:

-Նա կնոջ մասին էր խոսում,- հարցուեց միսթր Ռաֆիլը:

-Ա՞հ, այո՞:

-Այդ լուսանկարում կի՞ն է եղել:

-Այո՞:

-Անհնար է:

-Ախր այդպես էր,- համառեց Էսթերը:- Նա ասաց. «Այդ կինն այս կղզում է: Ես ցուց կտամ նրան, իսկ հետո կպատմեմ ողջ պատմությունը»:

Միսթր Ռաֆիլը հայինեց: Հանգուցյալ մայոր Փելգրեյվի մասին մտածածը բարձրածայնելիս նա բառերը չխնայեց:

-Հնարավոր է՝ նրա ասածներից ոչ մի բառ ճիշտ չէ, ամփոփեց նա:

-Իսկապես սկսում ես կասկածել,- շշնջաց միսս Մարփիլը:

-Այսպիսով՝ իրավիճակը այսպիսին է,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Այդ ծեր տիսմարը սկսել է որսորդական պատմություններից: Վայրի խոզերի որս նիզակով, կրակոցներ վագրերի վրա, փղերի որս, մազապուրծ փրկություններ

աղուծներից: Մեկը կամ երկուսը գուցե իրական դեպքեր են: Մի մասը հորինված է եղել, մնացածն էլ կատարվել է ուրիշների հետ: Այնուհետև նա անցել է սպանությունների թեմային և մեկը մյուսին լրացնելով՝ պատմություններ պատմել: Ավելին՝ նա դրանք ներկայացրել է այնպես, ասես հենց իր հետ են պատահել: Տասը մեկի դեմ, որ դրանց մեծ մասը թերթերում նրա կարդացածի կամ հեռուատացուցով տեսածի շիլաշփոթն է եղել:

Միսթր Ռաֆիլը մեղադրական տոնով դիմեց Էսթերին.

-Դուք խոստովանեցիք, որ ուշադիր չեք լսել: Գուցե Արան սխալ եք հասկացել:

-Ես վստահ եմ, որ նա կնոջ մասին էր խոսում,- պնդեց Էսթերը:- Որովհետև, բնականաբար, ինձ հետաքրքրեց, թե ով էր նա:

-Ձեր կարծիքով ո՞վ էր,- հարցրեց միսս Մարփիլ:

Էսթերը կարմրեց և ասես փոքր-ինչ շփոթվեց:

-Ա՛հ, իրականում ես չեի... ուզում եմ ասել՝ ես չեի ցանցանա...

Միսս Մարփիլը չիամառեց: Միսթր Ռաֆիլի ներկայութամբ, ըստ նրա, նպատակահարմար չէր պարզել, թե Էսթեր Ուոլթերսը կոնկրետ ինչ ենթադրություններ ուներ: Դա կարելի էր անել միայն երկու կանանց հանգիստ առանձնազրույցի ժամանակ: Եվ, իհարկե, հնարավոր էր, որ Էսթեր Ուոլթերսը ստում էր: Բնականաբար, միսս Մարփիլն այս մասին չբարձրաձայնեց: Նա դիտարկում էր դրա հականականությունը, բայց հակված չէր հավատալու: Մի կողմից՝ նա չէր կարծում, որ Էսթեր Ուոլթերսը խաբերա է (են երբեք չես իմանա), մյուս կողմից՝ նման ստի իմաստը որ տեսնում:

- Բայց Դուք ասում էիք,- այժմ միսթր Ռաֆիլը դեպի հաս Մարփիլ էր թեքվել,- որ մարդասպանի մասին այդ

հեքիաթը պատմելիս նա ասել է Ձեզ, որ նրա լուսանկարն ունի և պատրաստվել է Ձեզ ցուց տալու:

- Կարծում եմ՝ այս:

- Կարծում եք: Սկզբում Դուք ավելի քան վստահ եք:

Միսս Մարիլը ոգևորությամբ առարկեց:

-Ամենակին հեշտ չէ վերապատմել խոսակցությունը՝ լիակատար ճշգրտությամբ փոխանցելով զրուցակցի ասածը: Միշտ հակված ես կառչելու նրանից, ինչը, ըստ քեզ, նա նկատի է ունեցել: Իսկ հետո այդ խոսքերը նրան ես վերագրում: Այո՛, մայոր Փելգրեյվն ինձ պատմել է այդ մասին: Նա ասել է, որ այն մարդը, որից լսել է պատմությունը՝ բժիշկը, ցուց է տվել իրեն լուսանկարը: Սակայն եթե լիովին անկեղծ լինեմ, ապա պետք է խոստովանեմ, որ փաստացի նա ինձ ասել է. «Կցանկանայի՞ք մարդասպանի լուսանկարը տեսնել»: Եվ, բնականաբար, ես ենթադրել եի, որ դա նույն լուսանկարն էր, որի մասին նա խոսում էր. հենց այդ մարդասպանի լուսանկարը: Սակայն ստիպված եմ ընդունել հավանականությունը (լոկ չնշին, բայց չբացառված), որ մտքերի զուգորդմամբ նա թոհիչը է կատարել անցյալում իրեն ցուց տված լուսանկարից դեպի այստեղ գտնվողներից մեկի լուսանկարը, որին նա մարդասպան էր համարում:

-Կանայք, - զայրույթով փնչացրեց միսթր Ռաֆիլը: - Բոլորդ նույնն եք՝ ձեր ողջ անտանելի տեսակով: Ճշգրտությունը հասու չէ Ձեզ: Դուք երբեք վստահ չեք որևէ հարցում: Իսկ իհմա, - բորբոքված հավելեց նա, - ինչ է սա մեզ տալիս: - Նա կրկին փնչացրեց: - Էվելին Հիլինգդինը կամ Գրեգի կինը՝ Լաքին: Ամեն ինչ իրար է խառնվում:

Քաղաքավարական հազոր լսվեց: Արթուր Ջեքսոնը կանգնած էր անմիջապես միսթր Ռաֆիլի կողքին: Նա այնքան անաղմուկ էր եկել, որ ոչ ոք չէր նկատել նրան:

-Ձեր մերսման ժամն է, սը՞ր,- ասաց նա:
Միսթի Ռաֆիլն իսկույննեթ զայրույթը նրա վրա թա-
փեց:

-Ինչ էիք մտածում այդպես գաղտագողի ինձ մոտենա-
լով ու հանկարծակիի բերելով: Ձեր գալն անգամ չէի լսել:

-Ներեցեք, սը՞ր:

-Ձեմ կարծում, թե այսօրվա մերսումը պետք է ինձ:
Դրանից ոչ մի գրամ օգուտ չկա:

-Ա՞հ, դե վերջ տվեք, սը՞ր, պետք չէ այդպես ասել:- Ձեք-
սոնը լի էր մասնագիտական խանդավառությամբ:- Եթե
դադարեցնեք, շատ չանցած՝ կզգաք դա:

Նա ճարպկորեն վարեց անվասայլակը:

Միսս Մարփիլը ոտքի ելավ, ժպտաց Էսթերին և քայլեց
դեպի լողափ:

ԱՌԱՑԵԿԵՂԵՑՈՒ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ

Այդ առավոտ լողափը գրեթե դատարկ էր: Գրեգն իրեն բնորոշ աղմուկով չլմփացնում էր ջրի մեջ: Լաքին պառկած էր դեմքով դեպի ավազը. նրա՝ արևից թխացած մեջքն օծված էր յուղով, իսկ շեկ վարսերը փուվել էին ուսերին: Հիլինգդոններն այնտեղ չէին: Մենյորա Դե Կասպաերոն բազմազան ջենթլմենների ընկերակցությամբ պառկած էր մեջքի վրա ու կոկորդային ձայնով ուրախ խոսում էր իսպաներեն: Մի քանի ֆրանսիացի ու իտալացի երեխաներ ծիծաղելով խաղում էին ափեզրին: Կանոնիկոսն ու միս Փրեսքոթը, լողափինյա աթոռներին նստած, հետևում էին իրադարձություններին: Կանոնիկոսը գլխարկն աչքերին էր քաշել ու կարծես կիսաքնած էր: Միս Փրեսքոթի կողքին հարմարավետ աթոռ կար, և միս Մարփիլը եկավ դրա ուղղությամբ ու նստեց:

-Օ՛, Աստված իմ,- խոր հոգոցով ասաց նա:
-Ճիշտ որ,- արձագանքեց միս Փրեսքոթը:
Սա նրանց համատեղ գնահատականն էր դաժան սպանությանը:

-Այդ խեղճ աղջիկը,- ասաց միս Մարփիլը:
-Շատ տխուր է,- խոսեց կանոնիկոսը:- Անչափ ցավալի:
-Մի պահ Զերեմին ու ես իսկապես մտածում էինք հեռանալու մասին,- ասաց միս Փրեսքոթը:- Բայց հետո որոշեցինք իրաժարվել այդ մտքից: Զգում էի, որ այնքան էլ արդարացի չէր լինի Քենդալների հանդեպ: Ի վերջո, նրանք մեղավոր չեն: Դա կարող էր լինել ցանկացած վայրում:

-Կյանքի բովում մենք մահկանացու ենք,- հանդիսավորությամբ ասաց կանոնիկոսը:

-Հասկանո՞ւմ եք,- շարունակեց միսս Փրեսքոթը,- շատ կարևոր է, որ նրանք այս գործը հաջողեն: Նրանք իրենց ողջ կապիտալը սրա մեջ են ներդրել:

-Անչափ հաճելի աղջիկ է,- նկատեց միսս Մարփիլը,- բայց վերջերս բոլորովին լավ տեսք չունի:

-Խիստ նյարդային է,- համաձայնեց միսս Փրեսքոթը:- Իհարկե, նրա ընտանիքը...- Նա թափ տվեց գլուխը:

-Իրականում, Զնան,- թեթևակիորեն կշտամբեց կանոնիկոսը,- կարծում եմ՝ կան բաներ, որոնց...

-Բոլորը գիտեն դրա մասին,- ընդհատեց միսս Փրեսքոթը:- Նրա ընտանիքը մեր կողմերում է ապրում: Նրա մեծ հորաքույրը չափազանց տարօրինակ էր, իսկ քեռիներից մեկը մի անգամ ամբողջությամբ մերկացել էր մետրոյում, կարծեմ Գրին Փարք կայարանում:

-Զնան, նման բաների մասին պետք չէ նորից խոսել:

-Տխուր է,- միսս Մարփիլը թափ տվեց գլուխը,- թեև կարծում եմ՝ խելագարության հազվագյուտ ձև չէ: Երբ աշխատում էինք Հայ օգնության միությունում, ես ճանաչում էի հասակն առած մի չափազանց պատկառելի հոգևորականի, որ նոյն ձևով էր խելքը կորցրել: Զանգել էին կնոջը, և նա անմիջապես եկել ու վերմակով փաթաթելով՝ երկանիվ կառքով տուն էր տարել նրան:

-Իհարկե, Մոլիի մերձավոր ազգականների հետ ամեն բան կարգին է,- ասաց միսս Փրեսքոթը:- Նա երբեք լեզու չի գտել մոր հետ, թեև մեր օրերում այնքան քիչ աղջիկներ են հաշտ ապրում իրենց մայրերի հետ:

- Ինչ ցավալի է,- միսս Մարփիլը կրկին թափ տվեց գլուխը,- որովհետև աղջիկն այնպես է զգում իր մոր կենսափորձի ու գիտելիքների կարիքը:

-Ճիշտ այդպես,- ընդգծեց միսս Փրեսբիթը:- Հասկանո՞ւմ եք, Մոլին շփվում էր իրեն լիովին անհամապատասխան մի տղամարդու հետ, որքան ինձ է հայտնի:

-Դա այնքան հաճախ է պատահում,- նկատեց միսս Մարփիլը:

-Բնականաբար, նրա ընտանիքը հավանություն չէր տալիս դրան: Մոլին չէր պատմել նրանց: Միանգամայն կողմնակի մարդուց էին իմացել այդ մասին: Իհարկե, մայրն ասել էր, որ աղջիկը տուն բերեր նրան, որ, ինչպես հարկն է, ծանոթանային նրա հետ: Որքան հասկանում եմ, աղջիկը հրաժարվել էր: Նա ասել էր, որ դա ստորացուցիչ կլիներ տղայի համար: Խիստ վիրավորական է ստիպողաբար ընտանիքի հետ ծանոթանալու գալն ու ձիռ պես զննության ենթարկվելը. սրանք էին նրա խոսքերը:

Միսս Մարփիլը հառաչեց:

-Երիտասարդների հետ գործ ունենալիս պետք է այնքան նրբանկատ լինել,- շշնչաց նա:

-Համենայն դեպս այսպիսին էր վիճակը. նրանք արգելեցին աղջկան հանդիպել նրա հետ:

-Չե՞ որ մեր օրերում դա անհնար է,- ասաց միսս Մարփիլը:- Աղջիկներն աշխատանք ունեն և հանդիպում են ում հետ կամենան՝ անկախ որևէ մեկի արգելքներից:

-Բայց հետո, բարեբախտաբար,- շարունակեց միսս Փրեսբիթը,- նա հանդիպեց Թիմ Քենդալին, և մյուս տղամարդն ինչ-որ ձևով չքվեց տեսադաշտից: Չեմ կարող նկարագրել, թե որքան թեթևացած էր ընտանիքը:

-Հույս ունեմ՝ բացեիբաց ցույց չեն տվել դա,- ասաց միսս Մարփիլը:- Դա այնքան հաճախ է վանում աղջիկներին հարմար միություններից:

-Այն, իսկապես:

-Ի՞նքս եմ մի դեպք հիշում...,- շշնչաց միսս Մարփիլը

մտովի վերադառնալով անցյալին: Կրոկետի ժամանակ նա մի երիտասարդի հետ էր ծանոթացել: Նա այնքան համակրեի էր թվում, բավական կենսուրախ էր, գրեթե բոհեմական հայացքներով: Իսկ հետո անսպասելիորեն նա արժանացել էր իր հոր ջերմ ընդունելությանը: Նա հարմար, ցանկալի թեկնածու էր, որին մի քանի անգամ ազատորեն հյուրընկալել էին իրենց տանը: Եվ, ի վերջո, նա ձանձրալի էր թվացել միսս Մարփիլին: Անչափ ձանձրալի:

Կանոնիկոսը կարծես բարեհաջող կերպով անձնատուր էր եղել քնին, և միսս Մարփիլը փորձեց մոտենալ իրեն հուզող թեմային:

-Բնական է, որ Դուք այսպես լավատեղյակ եք այս վայրին,- ասաց նա:- Մի քանի տարի անընդմեջ գալիս եք, այնպես չէ:

-Դեմ, անցյալ տարի և ևս երկու տարի դրանից առաջ: Մենք շատ ենք սիրում Սենտ Օնորեն: Միշտ այնքան լավ մարդիկ են հավաքվում այստեղ: Ոչ այն ցուցամոլ մեծահարուստներից:

-Նշանակում է՝ պետք է որ լավ ճանաչեք Հիլինգդոններին ու Դայսոններին:

- Այո՛, բավականաչափ լավ:

Միսս Մարփիլը հազար և թեթևակիորեն իշեցրեց ձայնը:

-Մայոր Փելգրեյվը մի այնպիսի հետաքրքիր պատմություն է պատմել ինձ,- ասաց նա:

-Նա պատմությունների հարուստ նյութ ուներ, այնպես չէ: Իհարկե, նա շատ է ճամփորդել: Աֆրիկայում, Հնդկաստանում, կարծես անգամ Չինաստանում:

-Այո՛, անկասկած,- ասաց միսս Մարփիլը,- բայց ես այդ պատմություններից մեկը նկատի չունեի: Այս պատմությունը կապված էր... դեմ, քիչ առաջ նշածս մարդկանցից մեկի հետ:

-Ահ,- արտաքերեց միսս Փրեսբոթը: Նրա ձայնը բազմանշանակ հնչեց:

-Այո: Հիմա ինձ հետաքրքրում է...- Միսս Մարփիի հայացքը սահեց լողափով՝ կանգնելով այնտեղ, որտեղ պառկած էր Լաքին՝ մեջքն արևին տված:- Գեղեցիկ արևայրութունի, այնպես չէ,- նկատեց միսս Մարփիլը:- Իսկ վարսերը: Ինչ շքեղ են: Գրեթե նույն գույնն ունեն, ինչ Մոլի Քենդալինը, այնպես չէ:

- Միակ տարբերությունն այն է,- ասաց միսս Փրեսբոթը,- որ Մոլիի մազերը բնական են, իսկ նրանք՝ չգիտես որտեղից:

-Իսկապես, Զո՞ան,- դժգոհեց անսպասելիորեն նորից արթնացած կանոնիկոսը,- չե՞ս կարծում, որ նման բան ասելն անխնդություն է:

-Անխնդություն չէ,- հեգնանքով նկատեց միսս Փրեսբոթը:- Զուտ փաստ է:

-Ինձ համար գեղեցիկ է,- ասաց կանոնիկոսը:

-Բնականաբար: Հենց դրա համար է անում: Բայց վստահեցնում եմ քեզ, իմ սիրելի՛ Զերեմի, որ դա վայրկյան անգամ որևէ կնոջ չի խարի: Ճիշտ չէ:- Նա դիմեց միսս Մարփիին:

-Դճ, վախենամ,- պատասխանեց միսս Մարփիլը,- իհարկե, Զեզ պես փորձառու չեմ, բայց կարծում եմ... այո, վստահաբար, ոչ բնական գույն ունեն: Հինգ կամ վեց օրը մեկ արմատների տեսքը փոխվում է...

Նա նայեց միսս Փրեսբոթին, և երկուսով գլխով արեցին կանացի լուռ վստահությամբ:

Կանոնիկոսը կարծես նորից էր քնով անցել:

-Մայոր Փելգրեյվը մի իսկապես արտասովոր պատմություն պատմեց,- շնչաց միսս Մարփիլը,- դճ, ես այնքան էլ գլուխ չհանեցի, թե ում մասին: Երբեմն փոքր-ինչ խա-

Դում եմ: Նա կարծես ասում էր, ավելի ճիշտ՝ ակնարկում...

-Գիտեմ, թե ինչ նկատի ունեք: Ժամանակին շատ էին խոսում դրա մասին:

-Ուզում եք ասել՝ այն ժամանակ, երբ...

-Երբ մահացավ առաջին միսիս Դայսոնը: Նրա մահը միանգամայն անսպասելի էր: Իրականում բոլորը նրան երևակայական հիվանդ էին համարում՝ հիպոխոնդրիկ¹: Ուստի երբ նա նոպա ունեցավ և այդպես հանկարծակի մահացավ, դե, բնականաբար, մարդիկ սկսեցին խոսել:

-Այդ ժամանակ որևէ անախորժություն չեղավ:

-Բժիշկը տարակուսած էր: Նա բավական երիտասարդ էր և գրեթե անփորձ: Նա այն բժիշկներից էր, որոնք, իմ բնորոշմամբ, բոլորին հակաբիոտիկներ են նշանակում: Դե, գիտեք, նրանցից, որ առանձնապես նեղություն չեն տալիս իրենց հիվանդին զննելու և հասկանալու, թե որն է խնդիրը: Նրանք պարզապես ինչ-որ հաբ են տալիս սրվակից, և եթե վիճակը չի լավանում, ուրիշ հաբեր են փորձում: Այն, համոզված եմ՝ բժիշկը շփոթված էր, բայց միսիս Դայսոնը կարծես նախկինում ստամոքսի խնդիր էր ունեցել: Համենայն դեպս, նրա ամուսինն էր այդպես ասել, և որևէ պատճառ չկար մտածելու, որ ինչ-որ բան այն չէր:

-Բայց Դուք մտածում եք...

-Դե, ես միշտ փորձում եմ հապճեա եզրակացություններ չանել, սակայն, իրոք, զարմանալի էր, հասկանո՞ւմ եք: Իսկ ինչ վերաբերում է տարատեսակ խոսակցություններին...

-Զնան:- Կանոնիկոսն ուղղվեց նստած դիրքում: Նա մարտական տեսք ուներ:- Ինձ դուր չի գալիս... Ես իսկապես ցանկություն չունեմ շարունակ նման չարախոսություն-

1 Անձ, որն ունի մշտական մտավախություն ու համոզմունք, որ ուրք տառապում է ինչ-որ հիվանդությամբ:

Ներ լսելու: Մենք միշտ պայքարել ենք այդպիսի երևույթների դեմ: Չտեսնել չարը, չլսել չարը, չխոսել չարը և ավելին՝ չմտածել չարը: Դա պետք է լինի յուրաքանչյուր քրիստոնյա տղամարդու և կնոջ կարգախոսը:

Երկու կանայք լուր նստեցին: Նրանք քննադատության էին ենթարկվել, իսկ նրանց դաստիարակությունը թույլ չէր տալիս հաշվի չառնել տղամարդու դիտողությունը: Սակայն ներքուստ նրանք հիասթափված էին, բարկացած ու ամենակին չէին զղում իրենց արածի համար: Միսս Փրեսքոթը բացահայտ զայրուցիւով լի հայացք գցեց եղբոր Վրա: Միսս Մարփիլը հանեց իր գործվածքն ու նայեց դրան: Հուրախություն նրանց՝ հաջողությունն իրենց կողմից էր:

-*Mon père!*, - կանչեց զիլ ու նուրբ մի ձայն: Ափեզրին խաղացող ֆրանսիացի երեխաներից մեկն էր: Նա աննկատորեն մոտեցել էր ու կանգնել կանոնիկոս Փրեսքոթի աթոռի մոտ:

-*Mon père*, - ծլվաց նա:

-*Oui*, սիրելին: *Oui, qu'est-ce qu'il y a, ma petite?*²

Երեխան բացատրեց: Նրանք վիճել էին, թե ով պետք է հաջորդը վերցնի փչովի թևկապերը և ծովափնյա էթիկետի այլ հարցերի շուրջ: Կանոնիկոս Փրեսքոթն անչափ սիրում էր երեխաներին, հատկապես՝ փոքրիկ աղջիկներին: Նա հաճույքով ընդունում էր նրանց վիճաբանություններում դատավորի դերը ստանձնելու հրավերը: Հիմա էլ պատրաստակամորեն ոտքի ելավ և երեխայի ուղեկցությամբ դեպի ծովեզը քայլեց: Միսս Մարփիլն ու միսս Փրեսքոթը խոր հոգոց արձակեցին և ոգևորությամբ դեպի միմյանց թեքվեցին:

-Զերեմին, իհարկե, իրավացիորեն է դեմ չարախոսութ-

1 Տեր հայր (ֆր.):

2 Այո՛, ինչ է եղել, փոքրիկս (ֆր.):

յուններին,- ասաց միսս Փրեսբիթը,- բայց անհնար է անտեսել մարդկանց ասածները: Եվ այդ ժամանակ, ինչպես ասացի, խոսակցությունները շատ էին:

-Իսկապէս:- Միսս Մարփիի ձայներանգը մղում էր նրան խոսքը շարունակելու:

-Հասկանո՞ւմ եք, այս երիտասարդ կինը, որի անուն այդ ժամանակ կարծես միսս Գրեյթորեքս էր (հիմա չեմ կարողանում մտաքերել), միսիս Դայսոնի զարմուհին էր կամ այդպիսի մի ազգական և խնամում էր նրան: Տալիս էր նրա դեղերն ու նման այլ բաներ:- Հետևեց կարճ, իմաստագուրկ դադար:- Եվ, իհարկե, որքան հասկանում եմ,- միսս Փրեսբիթն իջեցրեց ձայնը,- ինչ-որ բան կար միսթր Դայսոնի և միսս Գրեյթորեքսի միջև: Շատերն էին նկատել դա: Ուզում եմ ասել՝ այսպիսի վայրերում նման բաներն արագորեն աչքի են զարնում: Հետո մի տարօրինակ պատմություն եղավ՝ կապված ինչ-որ դեղի հետ, որ Էդուարդ Հիլինգդոնն էր բերել նրա համար դեղատնից:

-Ա՞հ, Էդուարդ Հիլինգդոնն էլ է ներքաշված սրա մեջ:

-Օ՛, այո՛, նա նույնպես խիստ հմայված էր նրանով. մարդիկ նկատում էին դա: Եվ Լաքին՝ միսս Գրեյթորեքսը, կորիվ էր գցել այդ երկուսի՝ Գրեգորի Դայսոնի և Էդուարդ Հիլինգդոնի միջև: Պետք է ընդունել, որ նա միշտ հմայիչ կին է եղել:

-Թեև արդեն երիտասարդ չեմ,- պատասխանեց միսս Մարփիը:

-Այո՛, այդպես է: Բայց նա միշտ լավ է հագնվել ու դիմահարդարվել: Բնականաբար, այսքան վառ չէր, երբ պարզապես աղքատ ազգական էր: Միշտ թվում էր, թե նվիրված է հիվանդին: Սակայն տեսնում եք, թե ինչ եղավ:

-Այդ ինչ պատմություն էր՝ կապված դեղատան հետ: Ինչպես հայտնի դարձավ:

-ԴՅ, դեպքը Ձեյմսթառում չի եղել: Կարծում եմ դա այն ժամանակ էր, երբ նրանք Մարտինիկայում էին: Ֆրանսիացիները, ենթադրաբար, ավելի անփոյթ են դեղերի հարցում, քան մենք: Այդ դեղավաճառը խոսել էր ինչոր մեկի հետ, և պատմությունը տարածվել էր: ԴՅ, գիտե՞ք ինչպես են նման բաները լինում:

Միսս Մարփիլը բոլորից լավ գիտեր դա:

-Նա ասել էր, որ գնդապետ Հիլինգդոնն ինչոր դեղ է ցանկացել գնել՝ կարծես չիմանալով, թե ինչ: Հասկանած եք, օգտվել է թղթից, որի վրա անունն է գրված եղել: Ինչու՞է, ինչպես ասացի, խոսակցություններ էին պտտվում:

-Բայց ես բոլորովին չեմ հասկանում, թե ինչոր է գնդապետ Հիլինգդոնը... - Միսս Մարփիլը շփոթված խոժոռվեց:

-Ենթադրում եմ՝ նա ընդամենը խաբված գործիք է եղել: Համենայն դեպս, անպատեհորեն կարճ ժամանակ անց Գրեգորի Դայսոնը նորից ամուսնացավ: Որքան հասկանում եմ, հազիվ մեկ ամիս անցած լիներ:

Նրանք միմյանց նայեցին:

-Բայց մի՞թե իրական կասկածներ չկային, - հարցրեց միսս Մարփիլը:

-Օ՛, ո՞չ, դՅ, միայն խոսակցություններ էին: Իհարկե, գուցե բացարձակապես ոչինչ չի եղել:

-Մայոր Փելգրեյվն այդպես չէր կարծում:

-Նա՞ է ասել Ձեզ:

-Ես այնքան էլ ուշադիր չեի լսում, - խոստովանեց միսս Մարփիլը: - Ինձ պարզապես հետաքրքրում էր... ըսը... ո՞ւ արդյոք նույն բանը Ձեզ էլ էր ասել:

-Մի անգամ մատնացուց արեց նրան, - ասաց միսս Փրեսքոթը:

-Իսկապես: Ցո՞յց է տվել նրան:

-Այն: Փաստացի, սկզբում ինձ թվաց, թե միսիս Հ-

լինգդոնին է մատնացուց անում: Նա խոխոաց, մի քիչ բրջաց ու ասաց. «Նայեք այ այն կնոջը: Իմ կարծիքով նա սպանություն է գործել ու ջրից չոր դուրս եկել»: Իհարկե, ես ցնցված էի ու ասացի. «Անշուշտ կատակում եք, մայոր Փեղրեյվ», ինչին նա պատասխանեց. «Այն, այն, սիրելի լեռի, եկեք դա կատակ կոչենք»: Դայսոնները և Հիլինգդոնները նստած էին մոտակա սեղաններից մեկի շուրջը, ու ես վախեցա, որ նրանց ականջին կիասներ: Նա կչկչաց. «Չէի ցանկանա գնալ երեկոյթի, և ոմն մեկն ինձ համար կոկտեյլ պատրաստեր: Չափազանց նման կլիներ Բորջիաների հետ ընթրելուն»:

-Ինչ հետաքրքիր է,- ասաց միսս Մարփիլը:- Նա չիշառակեց ինչ-որ... ինչ-որ լուսանկարի մասին:

-Չեմ հիշում: Այն թերթից էր կտրած:

Միսս Մարփիլը, որ պատրաստվում էր խոսելու, սեղեց շուրթերը: Մի ակնթարթ արևը խավարեց ինչ-որ մեկի ստվերից: Էվելին Հիլինգդոնն էր կանգ առել նրանց կողքին:

-Բարի լուս,- ասաց նա:

-Ես էլ մտածում էի՝ որտեղ էիք,- միսս Փրեսքոթն աշխուժորեն վեր նայեց:

-Զեյմսթաունում էի՝ գնումների:

-Ա՞հ, հասկանալի է:

Միսս Փրեսքոթը բութ հայացքով շուրջը նայեց, և Էվելին Հիլինգդոնը շտապեց նկատել.

-Ա՞հ, Էդուարդին ինձ հետ չէի տարել: Տղամարդիկ տաել չեն կարողանում գնումները:

-Որևէ հետաքրքիր բան գտա՞ր:

-Այդպիսի գնումներ չէին: Պարզապես դեղատուն էի ընացել:

Ժպտալով ու թույլ գլխով անելով՝ նա քայլեց դեպի ողափ:

- Ինչ հաճելի մարդիկ են Հիլինգդոնները,- ասաց միսս Փրեսբիթը,- թեև կնոջն այնքան էլ իեշտ չէ ճանաչել, այնպես չէ: Նկատի ունեմ՝ նա միշտ սիրալիր է, բայց ասես երբեք ավելին չես իմանա նրա մասին:

Միսս Մարփիլը մտազբաղ կերպով համաձայնեց:

-Երբեք չես իմանա, թե ինչ կա նրա մտքին,- հավելեց միսս Փրեսբիթը:

-Գուցե բարին էլ դա է,- ասաց միսս Մարփիլը:

-Ներեցնք:

-Ա՛հ, ոչ մի էական բան, միայն թե միշտ այն զգացողությունն եմ ունեցել, որ նրա մտքերը կարող են բավական ցնցող լինել:

-Օ՛հ,- արտաքերեց միսս Փրեսբիթը՝ շփոթված տեսք ընդունելով:- Հասկանում եմ, թե ինչ նկատի ունեք:- Այնուհետև նա փոքր-ինչ շեղեց թեման:- Կարծես թե մի սքանչելի կալվածք ունեն Հեմփշիրում և մի տղա... կամ երկու տղա... որոնցից մեկը կամ երկուսն էլ վերջերս տեղափոխվել են Վինչեսթեր:

-Դուք լավ գիտեք Հեմփշիրը:

-Ո՛չ: Հազիվ թե: Կարծում եմ՝ նրանց տունն Էլթոնի մոտակայքում է:

-Հասկանալի է:- Միսս Մարփիլը դադար տվեց, ապա շարունակեց.- Իսկ Դայսոնները որտե՞ղ են ապրում:

-Կալիֆոռնիայում,- պատասխանեց միսս Փրեսբիթը:- Այսինքն՝ երբ տանն են լինում: Նրանք մեծագույն ճանապարհորդներ են:

-Իրականում այնքան քիչ բան ես իմանում այն մարդկանց մասին, որոնց հետ ծանոթանում ես ճանապարհորդելիս,- ասաց միսս Մարփիլը:- Նկատի ունեմ... ինչպես ձևակերպեմ միտքս... նրանց մասին իմանում ես միայն այն, ինչ իրենք են որոշում պատմել, այնպես չէ: Օրինակ՝

Դուք չեք կարող իրապես իմանալ, որ Դայսոնները Կայի-
ֆոռնիայում են ապրում:

Միսս Փրեսբիթեր ապշած էր:

-Վստահ եմ, որ միսթր Դայսոնը հիշատակել է այդ մա-
սին:

-Այո՛, այո՛, այդպես էլ կա: Հենց դա եմ ուզում ասել: Թերևս նույնը նաև Հիլինգդոնների դեպքում է: Նկատի ու-
նեմ՝ երբ ասում էիք, որ նրանք Հեմփշիրում են ապրում,
իրականում կրկնում էիք այն, ինչ իրենք էին Ձեզ ասել,
այնպես չե՞:

Միսս Փրեսբիթը թեթևակիորեն տագնապած տեսք ու-
ներ:

-Ուզում եք ասել՝ նրանք Հեմփշիրում չեն ապրում,-
հարցրեց նա:

-Ո՛չ, ո՛չ, ոչ մի դեպքում,- արդարացավ միսս Մարի-
լը:- Պարզապես որպես օրինակ էի բերել նրանց առ այն,
թե ինչ գիտենք կամ չգիտենք մարդկանց մասին:- Ապա
հավելեց.- Ես պատմել էի Ձեզ, որ ապրում եմ Սենտ Մե-
րի Միդում՝ մի վայր, որի մասին, անկասկած, երբեմ չեք
լսել: Բայց Դուք, եթե կարելի է այդպես ասել, ինքներդ չէիք
իմացել դրա մասին, այնպես չե՞:

Միսս Փրեսբիթը զսպեց ասելուց, որ իր համար միև-
նույնն էր, թե որտեղ է ապրում միսս Մարիլը: Նրան հայտ-
նի էր միայն այն, որ դա ինչ-որ գյուղ էր Անգլիայի հարա-
վում:

-Ա՛հ, ես իսկապես հասկանում եմ, թե ինչ նկատի ու-
նեք,- շտապեց համաձայնել նա,- բայց և գիտեմ, որ ար-
տերկրում անհնար է ծայրաստիճան զգուշավորություն ցու-
ցաբերել:

-Ես բոլորովին դա նկատի չունեի,- ասաց միսս Մարի-
լը:

Տարօրինակ մտքեր էին պտտվում միսս Մարփիլի գլխում: Նա հարց էր տալիս իրեն. մի՞թե ինքը գիտեր, որ կանոնիկոսն ու միսս Փրեսքոթն իրապես կանոնիկոսն ու միսս Փրեսքոթն էին: Նրանք էին այդպես ասում: Հերքող ապացույցներ չկային: Չէ՞ որ այնքան հեշտ կլիներ հոգևորականի բարձր սպիտակ օծիք, համապատասխան հագուստ կրել, պատշաճ ձևով զրույցներ վարել: Եթե լիներ դրդապատճառ...

Միսս Մարփիլը բավականին տեղեկացված էր իրենց կողմերի հոգևորականների մասին, բայց Փրեսքոթները հյուսիսից էին: Դարեմից, այ՞ո՞: Նա կասկած չուներ, որ նրանք Փրեսքոթներն էին, բայցևայնպես ամեն ինչ դառնում էր ի շրջանս յուր. ստիպված էր հավատալ մարդկանց ասածին:

Թերևս պետք էր զգուշություն պահպանել: Հնարավոր է... Նա մտազբաղ թափ տվեց գլուխը:

ԿՈՇԵԿԻ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կանոնիկոս Փրեսբիտը հետ եկավ ափեզրից փոքրինչ հևալով (երեխաների հետ խաղալը միշտ ուժասպառ է անում):

Քիչ անց նա և քուրք վերադարձան հյուրանոց՝ համարելով, որ լողափում չափազանց շոգ է:

-Այսր, ինչպես կարող է լողափում չափազանց շոգ լինել,- արհամարհանքով նկատեց սենյորա Դե Կասպաերոն, երբ նրանք հեռացան:- Անհեթեթություն է: Հապանրա հագածին նայեք. ձեռքերն ու վիզն են անգամ ծածկված: Թերևս բարին էլ դա է: Զգվելի մաշկ ունի՝ փետրած հավի պես:

Միսս Մարփիլը խորը շունչ քաշեց: Հիմա կամ երբեք սենյորա Դե Կասպաերոյի հետ զրուցելու պահն էր: Ցավոք, նա չգիտեր ինչ ասել: Թվում էր՝ չկար որևէ կետ, որտեղ նրանց հետաքրքրությունները կհատվեին:

-Դուք երեխաներ ունեք, սենյորա,- հարցրեց միսս Մարփիլը:

-Երեք իրեշտակ,- պատասխանեց սենյորա Դե Կասպաերոն՝ համբուրելով իր մատների ծայրերը:

Միսս Մարփիլը տարակուսանքի մեջ էր. արդյոք սա նշանակում էր, որ սենյորա Դե Կասպաերոյի զավակները երկնքում են, թե դա պարզապես նրանց բնավորությանն էր վերաբերում:

Ներկա ջենթլմեններից մեկն իսպաներեն ինչ-որ բան ասաց, և սենյորա Դե Կասպաերոն գնահատողաբար հետ գցեց գլուխը և բարձր ու երգեցիկ ծիծաղեց:

-Դուք հասկացա՞ք նրա ասածը,- հարցրեց նա միս Մարփիլն:

-Կարծում եմ՝ ոչ,- ներում հայցող ձայներանգով պատասխանեց միս Մարփիլը:

-Այդպես ավելի լավ է: Նա չար մարդ է:

Հետևեց իսպաներեն կատակների արագ ու աշխարհ փոխանակություն:

-Սա խայտառակություն է, խայտառակություն,- ասաց սենյորա Դե Կասպաերոն՝ անսպասելի լրջությամբ վերադառնալով անգլերենին:- Ոստիկանությունը թույլ չի տալիս մեզ հեռանալ կղզուց: Ես աղմկում եմ, գոռում, ոտքերս գետնով տալիս, բայց նրանք միայն «ոչ» են ասում: «Ո՛չ»: Գիտե՞ք՝ վերջում ինչ կլինի. մեզ բոլորիս կսպանեն:

Նրա թիկնապահը փորձեց հանգստացնել նրան:

-Դե, այո, ասում եմ Ձեզ՝ սա չարաբաստիկ տեղ է: Հենց սկզբից գիտեի: Ծեր մայորը՝ այն անճոռնին... նա չար աչք ուներ, հիշում եք: Նրա աչքերը շիլ էին. դա վաստ նշան է: Ամեն անգամ, երբ նա իմ կողմն էր նայում, ես եղջուրների նշանն էի անում:- Նա ցուցադրեց այն:- Թեև նրա շլության պատճառով ոչ միշտ էի վստահ լինում, որ իմ կողմն է նայում...

-Նրա մի աչքն ապակուց էր,- ձայնի բացատրական հնչերանգով նկատեց միս Մարփիլը:- Որքան հասկանում եմ, դժբախտ պատահարի հետևանք էր, երբ նա տակավին երիտասարդ էր: Դա նրա մեղքը չէր:

-Ասում եմ Ձեզ՝ նա անհաջողություն էր բերել իր չար աչքով:

Նա կրկին լատինաամերիկյան հայտնի ժեստն արեց՝ ցուցամատն ու ճկույթը՝ վերև, միջնամատները՝ սեղմված:

-Ինչ էլ որ լինի,- ուրախ ասաց,- նա մեռած է, և ես այլս ստիպված չեմ նրան նայել: Ես չեմ սիրում տգեղ բաների նայել:

Միսս Մարփիլը մտածեց, որ դա փոքր-ինչ դաժան տապանագիր էր մայոր Փելգրեյվի շիրմին:

Հեռվում ափի մոտ երևաց ծովից դուրս եկող Գրեգորի Դայսոնը: Լաքին շոջվեց ավագի վրա: Էվելին Հիլինգդոնը նայեց Լաքիին, և նրա դեմքի արտահայտությունից չգիտես ինչու միսս Մարփիլը դողաց:

«Անշուշտ, այս տաք արևի տակ չէի կարող մրսել», - մտածեց նա:

Ինչպես էին իին օրերում ասում. «Մարմնով սարսուռ անցավ»:

Նա ոտքի ելավ և դանդաղ քայլեց դեպի իր բունգալոն: Ճանապարհին անցավ լողափի ուղղությամբ իջնող միսթր Ռաֆիլի ու Էսթեր Ուոլթերսի կողքով: Միսթր Ռաֆիլն աչքով արեց նրան: Ի պատասխան միսս Մարփիլն աչքով չարեց: Նա դժգոհ տեսք ուներ:

Նա մտավ իր բունգալո և պառկեց մահճակալին: Ծեր, հոգնած ու անհանգիստ էր զգում իրեն:

Ավելի քան վստահ էր՝ կորցնելու ժամանակ չկար... Արդեն ուշ էր... Արևն ուր որ է մայր կմտներ: Արևը... արևին միշտ պետք է նայել մգացված ապակիով: Որտե՞ղ էր այն մգացված ապակու կտորը, որ ինչ-որ մեկն էր տվել իրեն:

Ո՞չ, ի վերջո, դրա կարիքը չէր լինի: Մի ստվեր էր անցել՝ մթագնելով արևը: Ստվեր: Էվելին Հիլինգդոնի ստվերը: Ո՞չ, Էվելին Հիլինգդոնի ստվերը չէր: Ինչպես էին ասում. մահվան հովտի ստվերը: Ճիշտ այդպես: Ինչ պետք է աներ: Եղջուրների նշանը ցույց տար չար աչքը քշելու համար: Մայոր Փելգրեյվի չար աչքը...

Քնով ընկած միսս Մարփիլի կոպերը թրթուացին, ու նա բացեց աչքերը: Սակայն ստվերն իսկապես կար. ինչ-որ մեկը նայում էր իր պատուհանից:

Ստվերը հեռացավ, բայց միսս Մարփիլը տեսավ, թե ու էր: Զեքսոնն էր:

«Ինչպիսի անպատկառություն... այդպես ներս նայել»,,- մտածեց նա և իմիջիայլոց ավելացրեց.- «Ճիշտ Զոնաս Փերիի պես»:

Այդ համեմատությունը պատիվ չէր բերում Զեքսոնին:

Այնուհետև նա հարց տվեց իրեն. ինչո՞ւ էր Զեքսոնն այդպես ուշադիր նայում իր ննջասենյակի պատուհանից: Տեսնելու՝ ինքը տեղում էր: Թե՛ հաշվի առնելու, որ տեղուած էր, բայց՝ քնած:

Միսս Մարփիլը ոտքի ելավ, գնաց լոգասենյակ ու զգուշորեն նայեց պատուհանից:

Արթուր Զեքսոնը կանգնած էր հարևանությամբ գտնվող բունգալոյի դռան մոտ: Միսթր Ռաֆիլի բունգալոյի: Միսս Մարփիլը տեսավ, թե նա ինչպես արագորեն շուրջը նայեց, իսկ հետո շտապելով ներս սահեց: «Հետաքրքիր է,- մտածեց միսս Մարփիլը,- ինչո՞ւ պետք է այդպես գաղտագործ շուրջը նայեր»: Միսթր Ռաֆիլի բունգալոյ մտնելն ավելի բնական կլիներ, քան աշխարհում որևէ այլ բան. չէ՞ որ դրա հետևի կողմում նրա սենյակն էր: Նա միշտ էր այս կամ այն հանձնարարությամբ դուրսուներս անում այդ կողմից: Ուրեմն ինչի՞ համար էր այդ հապճեպ, գողունի հայացքը: «Միայն մեկ պատճառ կա,- մտքի մեջ սեփական հարցին պատասխանեց միսս Մարփիլը:- Նա ուզում էր համոզվել, որ մասնավորապես այդ պահին ոչ ոք չէր հետևում իրեն, որովհետև ինչ-որ բան էր պատրաստվում անելու»:

Այդ պահին բոլորը՝ բացի արշավողներից, բնականաբար, լողափում էին: Մոտավորապես քսան րոպեից Զեքսոնն ինքն էլ պարտականությունների բերումով պետք է լողափում լիներ՝ օգնելու միսթր Ռաֆիլին սուզվել ջրում: Եթե նա ուզում էր աննկատ կերպով ինչ-ոչ բան անել բունգա-

լոյում, ապա հիմա էր ամենահարմար պահը: Նա հավաստիացել էր, որ միսս Մարփիլը քնած էր իր մահճակալին, և մոտակայքում ոչ ոք չկար, որ հետևեր իր գործողություններին: Դեռ, միսս Մարփիլը նույնպես պետք է ճիշտ այդպես գործեր:

Նստելով մահճակալի վրա՝ միսս Մարփիլը հանեց նրբագեղ սանդալներն ու փոխարինեց ուստինե ներբաններով կոշիկներով: Ապա թափ տվեց գլուխը, հանեց դրանք, փորփրեց ճամպրուկի մեջ ու մի զոյգ կոշիկ դուրս բերեց, որոնցից մեկի կրունկը վերջերս դռան մոտ ինչ-որ կեռիկից էր կառչել: Այժմ այն փոքր-ինչ անհուսալի էր, և միսս Մարփիլը եղունգների խարտոցի օգնությամբ հմտորեն էլ ավելի անհույս տեսք հաղորդեց դրան: Այնուհետև պատշաճ զգուշավորությամբ միայն զուգագուզաններով դուրս եկավ դոնից: Քամուն հակառակ այծքաղների խմբին մոտեցող որսորդի ողջ աչալրջությամբ միսս Մարփիլը հանգիստ շրջանցեց միսթը Ռաֆիլի բունգալոն:

Երբ խուսանավելով անցավ բունգալոյի անկյունը, հագավ ձեռքին բռնած կոշիկներից մեկը, վերջնականապես քաշեց-պոկեց մյուսի կրունկը, զգուշորեն ծնկի իջավ ու երեսնիվայր պառկեց պատուհանի տակ: Եթե Զեքսոնը որևէ բան լսած լիներ, եթե մոտենար պատուհանին ու դուրս նայեր, ծեր լեդին կասեր, որ վայր է ընկել կոշիկի պոկված կրոնկի պատճառով: Սակայն, ըստ երևույթին, Զեքսոնը ոչինչ չէր լսել:

Դանդաղ, չափազանց դանդաղ միսս Մարփիլը բարձրացրեց գլուխը: Բունգալոյի պատուհանները ցածր էին: Սողարույսի դրասանգի հետևում թաքնվելով՝ նա ներս նայեց...

Զեքսոնը ծնկի էր իջել ճամպրուկի մոտ: Ճամպրուկի կափարիչը բաց էր, և միսս Մարփիլը տեսավ, որ այն հա-

տուկ պատրաստված նմուշ էր՝ հագեցած տարատեսակ թղթերով լցված բաժիններով: Զեքսոնն աչքի էր անցկացնում թղթերը՝ մերթընդմերթ երկար ծրարներից ինչ-որ փաստաթղթեր հանելով: Միսս Մարփլը երկար չմնաց իր դիտակետում: Նա ընդամենն ուզում էր իմանալ, թե Զեքսոնն ինչով է զբաղված: Այժմ գիտեր. Զեքսոնը քիթն ուրիշի գործերի մեջ էր խոթել: Արդյոք նա կոնկրետ բան էր փնտրում, թե՛ պարզապես հազուրդ էր տալիս իր բնագդին. Նրա իմացածը բավարար չէր կարծիք կազմելու համար: Սակայն դա հաստատեց նրա համոզմունքը, որ Արթուր Զեքսոնը և Զոնաս Փերին միայն դեմքով չէ, որ ուժեղ նմանություն ունեին:

Այժմ նրա խնդիրն աննկատ հեռանալն էր: Խիստ զգուշորեն նա կրկին ցած իջավ ու ծաղկաթմբի երկայնքով սողաց այնքան, մինչև դուրս եկավ պատուհանի տեսադաշտից: Միսս Մարփլը վերադարձավ իր բունգալո, խնամքով թաքցրեց կոշիկն ու կրոնկը, որ ինքն էր պոկել: Նա հոգմունքով նայեց դրանց: Հիանալի միջոց, որից անհրաժեշտության դեպքում մի ուրիշ օր էլ կօգտվեր: Նա կրկին հագավ սանդալներն ու մտազբաղ վերադարձավ լողափ:

Ընտրելով այն պահը, երբ Էսթեր Ուոլթերսը գնաց լողալու՝ միսս Մարփլը զբաղեցրեց նրա ազատ մնացած աթոռը:

Գրեգը և Լաքին մեծ աղմուկ էին բարձրացրել՝ ծիծաղելով ու զրուցելով սենյորա Դե Կասպաերոյի հետ:

Միսս Մարփլը խոսեց ցածրածայն, գրեթե քթի տակ՝ առանց միսթր Ռաֆիլին նայելու:

-Գիտեք, որ Զեքսոնը քիթը խոթում է Զեր գործերի մեջ:

-Չեմ զարմանում,- պատասխանեց միսթր Ռաֆիլը:- Բունել եք նրան գործի պահին, այ՞ն:

-Ինձ հաջողվեց հետևել նրան պատուհանից: Նա Զեր

ճամպրուկներից մեկն էր բացել ու թղթերն էր աչքի անցկացնում:

-Հավանաբար հաջողեցրել է ձեռք գցել բանալին: Հնարամիտ երիտասարդ է: Թեև նրան հիասթափություն է սպասում: Ինչ էլ որ այդ ճանապարհով ձեռք բերի, որևէ օգուտ չի տա նրան:

-Նա գալիս է,- ասաց միսս Մարիլը՝ նայելով հյուրանոցի ուղղությամբ:

-Ժամանակն է, որ այդ հիմար ջրասուզումն անեմ:

Միսթր Ռաֆիլը կրկին խոսեց, այս անգամ՝ ցածրաձայն:

-Ինչ վերաբերում է Ձեզ, այդքան նախաձեռնող մի եղեք: Ցանկալի չեր լինի հաջորդը Ձեր հուղարկավորությանը ներկա լինել: Մի մոռացեք Ձեր տարիքի մասին և զգո՞ւշ եղեք: Հիշե՛ք՝ այստեղ կա մեկը, որ ոչնչի առաջկանգ չի առնի:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊ

Երեկոն իջավ: Պատշգամբի լուսերը վառվեցին: Մարդիկ ընթրում էին, զրուցում ու ծիծաղում, թեև ոչ նույնքան բարձր և ուրախ, որքան մեկ-երկու օր առաջ: Պողպատե թմբուկների նվազախումբը ելույթ էր ունենում:

Սակայն պարերը վաղ ավարտվեցին: Մարդիկ հորանցելով գնացին քնելու: Լուսերը մարեցին: Խավար ու լուրջուն էր տիրում: «Ոսկե արմավենին» քնած էր:

-Էվելին, Էվելին:- Շշուկը կտրուկ էր ու թախանձագին:

Էվելինը վեր թռավ քնից ու գլուխը շրջեց բարձի վրա:

-Էվելին, խնդրում եմ, արթնացե՛ք:

Էվելին Հիլինգդոնը կտրուկ նստեց անկողնու մեջ: Շեմքի մոտ կանգնած էր Թիմ Քենդալը: Էվելինն ապշահար նրան նայեց:

-Էվելին, ներեցե՛ք, կարո՞ղ եք գալ: Մոլին է: Նա իիվանդ է: Չգիտեմ՝ ինչ է կատարվում նրա հետ: Ինձ թվում է՝ ինչոր բան է խմել:

Էվելինն արագորեն վճիռ կայացրեց:

-Լավ, Թիմ, ես կգամ: Վերադարձե՛ք նրա մոտ: Մեկ րոպեից ձեզ մոտ կլինեմ:

Թիմ Քենդալը չքացավ: Էվելինը դուրս սահեց մահճակալից, վրան գցեց խալաթն ու նայեց մյուս մահճակալին: Ամուսինը կարծես չէր արթնացել: Նա պառկած էր՝ գլուխը թեքած, համաչափ շնչառությամբ: Մի պահ Էվելինը վարանեց, ապա որոշեց չանհանգստացնել նրան: Նա դուրս եկավ դռնից և արագորեն քայլեց դեպի գլխավոր մասնաշենքն ու այն անցնելով՝ հասավ Քենդալների բունգալոյին: Շեմքի մոտ նա հավասարվեց Թիմին:

Մոլին պառկած էր անկողնում: Աչքերը փակ էին, և ակնհայտորեն անբնական ձևով էր շնչում: Էվելինը կոացավ նրա վրա, բարձրացրեց կոպերից մեկը, շոշափեց զարկերակը, իսկ հետո հայացք գցեց մահճակալի կողքի սեղանիկին: Այնտեղ օգտագործած բաժակ էր դրված: Դրա կողքին դեղահաբերի փոքրիկ սրվակ կար, որը դատարկ էր: Նա վերցրեց այն:

-Դրա մեջ նրա քնաբեր հաբերն էին,- ասաց Թիմը,- բայց երեկ կամ նախորդ օրն այդ սրվակը կիսով չափ լիքն էր: Կարծում եմ՝ բոլորը խմել է:

-Գնացե՞ք բժիշկ Գրեյեմի հետևից,- ասաց Էվելինը,- իսկ ճանապարհին թակեք սպասավորների դուռն ու ասացեք՝ թունդ սուրճ պատրաստեն: Հնարավորինս թունդ: Շտապեք:

Թիմ քենդալը դուրս նետվեց: Շեմքին հայտնվելուն պես նա բախվեց Էդուարդ Հիլինգդոնին:

-Օ՛, ներեցե՞ք, Էդուարդ:

-Ի՞նչ է պատահել,- հարցրեց Հիլինգդոնը:- Ի՞նչ է կատարվում այստեղ:

-Մոլին է: Էվելինը նրա հետ է: Ես պետք է գտնեմ բժշկին, խոսեմ նրա հետ: Ըստ երևույթին, պետք է սկզբից նրան դիմեի, բայց ես... Ես վստահ չեմ ու մտածեցի՝ Էվելինը կիմանա: Մոլիին դուր չեմ գա, որ բժշկին բերեի, եթե դրա անհրաժեշտությունը չլիներ:

Նա վազելով հեռացավ: Էդուարդը մի պահ նայեց նրա հետևից, ապա ննջասենյակ մտավ:

-Ի՞նչ է կատարվում,- հարցրեց նա:- Լո՞ւիզ է:

-Օ՛, ահա և դու, Էդուարդ: Ես էլ մտածում էի՝ արթնացած կլինին: Այս հիմար երեխան ինչ-որ դեղ է խմել:

-Դա վամտ է:

-Հնարավոր չէ ասել՝ առանց իմանալու, թե որքան է ըն-

դունել: Եթե ժամանակին չհասնեինք, գուցե բանը բանից անցներ: Ես սուրճի հետևից եմ ուղարկել: Եթե կարողանայինք այնպես անել, որ մի քիչ խմեր դրանից...

- Բայց ինչո՞ւ պետք է նման բան աներ: Չես կարծում...

Նա դադար տվեց:

-Ինչ չեմ կարծում,- հարցրեց Էվելինը:

-Չես կարծում, որ հետաքննության, ոստիկանության, այդ ամենի պատճառով է:

-Անկասկած, հնարավոր է: Նման բաները խիստ տագնապային կարող են լինել նյարդային մարդկանց համար:

-Մոլին երբեք նյարդային չի թվացել:

-Չես կարող ասել,- նկատեց Էվելինը:- Երբեմն ամենաանհավանական մարդկանց նյարդերն են տեղի տալիս:

-Այո՛, հիշում եմ...

Կրկին նա դադար տվեց:

-Ճշմարտությունն այն է,- ասաց Էվելինը,- որ մարդ գրեթե ոչինչ չգիտի դիմացինի մասին:- Ապա հավելեց.- Անգամ ամենամտերիմները...

-Միթե շատ հեռուն չես գնում, Էվելին, չափազանցում ես:

-Չեմ կարծում: Մեր մտքերում մարդիկ այն կերպարներով են, որ ինքներս ենք ստեղծել նրանց համար:

-Ես գիտեմ քեզ,- ցածրաձայն արտաքերեց Էդուարդ Հիլինգդոնը:

-Քեզ թվում է, որ գիտես:

-Ո՛չ, ես համոզված եմ:- Նա հավելեց.- Իսկ դու իմ հարցում ես վստահ:

Էվելինը նրան նայեց, ապա շրջվեց դեպի մահճակալը: Նա բռնեց Մոլիի ուսերից ու թափ տվեց նրան:

-Պետք է ինչ-որ բան անենք, բայց թերևս լավ կլինի՝ սպասենք, մինչև բժիշկ Գրեյեմը գա... Ա՛հ, կարծես թե նրանց ձայներն եմ լսում:

Հիմա նա լավ կզգա իրեն:

Բժիշկ Գրեյեմը հետքայլ արեց, թաշկինակով սրբեց ճակատն ու թերթևացած շունչ քաշեց:

-Այո՛, այո՛, մենք ճիշտ ժամանակին հասանք նրան: Ինչեւ, նա հավանաբար մահացու չափաբաժին չի ընդունել: Մի քանի օրից բողկի պես առողջ կլինի, բայց մինչ այդ մեկ կամ երկու ծանր օր կանցկացնի:- Նա վերցրեց դատարկ սրվակը:- Այնուամենայնիվ, հիշ է սա նրան տվել:

-Եյու Յորքի բժիշկներից մեկը: Նա այնքան էլ լավ չէր ընում:

-Հըմ, իըմ: Այժմ բժիշկներս ազատորեն բաժանում ենք սրանք: Ոչ ոք չի ասում անքնությամբ տառապող կնոջը, որ հաշվի ոչխարներին, վեր կենա ու թխվածքաբլիթ ուտի կամ մեկ-երկու նամակ գրի, իսկ հետո նորից պառկի: Ակնթարթային ներգործությամբ միջոցներ. ահա թե ինչ են մարդիկ պահանջում մեր օրերում: Երբեմն ափսոսում եմ, որ այդպես տալիս ենք դրանք: Պետք է սովորենք համակերպվել կյանքին: Շատ լավ է, երբ երեխայի բերանը ծծակ ես դնում լացը կտրելու համար: Ողջ կյանքում չես կարող անել:- Նա քթի տակ ծիծաղեց:- Գրազ կգամ, որ եթե հարցնեք միսս Մարիլին, թե ինչ է անում անքնության դեպքում, նա կասի ձեզ, որ հաշվում է դարպասի տակով անցնող ոչխարներին:

Նա շրջվեց դեպի մահճակալը, որտեղ Մոլին սկսել էր շուտումուռ գալ: Այժմ նրա աչքերը բաց էին: Նա առանց հետաքրքրության նայում էր բոլորին՝ ասես չճանաչելով: Բժիշկ Գրեյեմը բռնեց նրա ձեռքը:

-Դե՛, դե՛, սիրելինս, այդ ինչ եք արել:

Մոլին թարթեց աչքերը՝ առանց պատասխան տալու:

-Ինչո՞ւ ես արել դա, Մոլի, ինչո՞ւ: Ասա ինձ՝ ինչո՞ւ:- Թիմը բռնեց նրա մյուս ձեռքը:

Դարձյալ Մոլիի հայացքն անշարժ էր: Այն կանգ էր առել Եվելին Հիլինգդոնի վրա: Գուցե անգամ հարց էր նշմար-վում դրա մեջ, թեև բարդ էր ասել: Եվելինը խոսեց այնպես, ասես պատասխանում էր այդ հարցին:

-Թիմն է բերել ինձ,- ասաց նա:

Մոլիի հայացքը տեղափոխվեց Թիմի, այնուհետև՝ բժիշկ Գրեյեմի վրա:

-Այս անգամ ամեն բան լավ կլինի,- ասաց բժիշկ Գրեյ-մը,- բայց էլ չանեք այսպես:

-Նա չէր ցանկացել անել,- հանգիստ ասաց Թիմը:- Վս-տահ եմ՝ դա չէր նրա ուզածը: Ընդամենը գիշերվա լավ քնի կարիք է ունեցել: Գուցե հաբերը սկզբում չեն օգնել, և նա էլի է խմել: Այդպես է, Մոլի:

Մոլին թույլ շարժումով բացասաբար թափ տվեց գլուխը:

-Ուզում ես ասել՝ միտումնավոր ես խմել դրանք,- հարց-րեց Թիմը:

Այդժամ Մոլին խոսեց.

-Այ՞:

-Բայց ինչո՞ւ, Մոլի, ինչի՞ համար:

Մոլիի կոպերը թրթռացին:

-Վախենում եմ:- Բառերը հազիվ լսվեցին:

-Վախենիմ ես: Ինչից:

Սակայն նրա կոպերը փակվեցին:

-Ավելի լավ է հանգիստ թողնել նրան,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը:

Թիմը պոռթեց:

-Ինչից ես վախենում: Ոստիկանությունից: Որովհետև նրանք հարցախենդի են անում քեզ: Զարմանալի չէ: Դա ում ասես կարող է վախեցնել: Բայց դա ընդամենը նրանց գործելակերպն է, այդքան բան: Ոչ մեկի մտքով անգամ չի անցնում...- Նա խոսքը կիսատ թողեց:

բժիշկ Գրեյեմն էր վճռական շարժումով հուշել նրան:
-Ես ուզում եմ քննել,- ասաց Մոլին:
-Դա լավագույն բանն է Ձեզ համար,- նկատեց բժիշկ
Գրեյեմը:

Նա շարժվեց դոան ուղղությամբ, իսկ մյուաները հետևեցին նրան:

-Նա մի լավ կընի,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը:
-Ես պետք է ինչ-որ բան անեմ,- հարցրեց Թիմը: Նա հիվանդության հետ առնչվող մարդուն բնորոշ թեթևակի վախեցած պահվածք ուներ:
-Եթե ուզում եք, ես կմնամ,- սիրալիրորեն ասաց Էվելինը:

-Ո՛, ո՞չ: Ամեն ինչ կարգին է,- պատասխանեց Թիմը:
Էվելինը վերադարձավ մահճակալի մոտ:
-Մնամ Ձեզ հետ, Մոլի:
Մոլին կրկին բացեց աչքերը:
-Ո՛չ,- ասաց նա և դադարից հետո հավելեց,- միայն Թիմը:

Թիմը վերադարձավ և նստեց մահճակալի մոտ:
-Ես այստեղ եմ, Մոլի,- ասաց նա ու բռնեց կնոջ ձեռքը:-
Միայն թե քնիր: Ես չեմ թողնի քեզ:
Նա թույլ շունչ քաշեց ու փակեց աչքերը:

Բունգալոյից դուրս գալով՝ բժիշկը կանգ առավ, Հիլինգդոնները՝ նոյնական:

-Դուք վստահ եք, որ իմ օգնության կարիքն այլևս չկա,-
հարցրեց Էվելինը:

-Շնորհակալություն, միսիս Հիլինգդոն, բայց հազիվ թե:
Ամուսնու հետ նա իրեն ավելի լավ կզգա: Բայց թերևս վաղը (ի վերջո, նա պետք է զբաղվի հյուրանոցի գործերով)
ինչ-որ մեկը պետք է նրա հետ մնա:

-Կարծում եք՝ նա կարող է... կրկին փորձել,- հարցրեց Հիլինգդոնը:

Գրեյեմը դյուրագրգիռ կերպով շիեց ճակատը:

-Նման դեպքերում երբեք չես իմանա: Փաստացիորեն քիչ հավանական է: Ինչպես ինքներդ տեսաք, վերականգնողական բուժումը չափազանց տիաճ է լինելու: Բայց, իհարկե, հնարավոր չէ բացարձակապես վստահ լինել: Նա կարող է այդ դեղերից ինչ-որ տեղ թաքցրած լինել:

-Երբևէ չէի մտածի, որ Մոլիի պես աղջիկն ունակ է ինքնասպանության դիմելու,- ասաց Հիլինգդոնը:

Բժիշկ Գրեյեմը չորությամբ ասաց.

-Ինքնասպանություն գործողներն այն մարդիկ չեն, որոնք շարունակ խոսում են դրա մասին, սպառնում անել դա: Այդկերպ նրանք դրամայի են վերածում իրենց վիճակը և փութսը թողնում:

-Մոլին միշտ այնքան ուրախ աղջիկ էր թվում: Կարծում եմ՝ թերևս...- Էվելինը վարանեց:- Ես պարտավոր եմ ասել Ձեզ, բժիշկ Գրեյեմ:

Այդ ժամանակ նա պատմեց բժշկին Մոլիի հետ լողափում ունեցած իր զրոյցի մասին նույն երեկոյան, երբ սպանել էին Վիկտորիային: Երբ նա ավարտեց, Գրեյեմի դեմքը խիստ լրջացավ:

-Ուրախ եմ, որ պատմեցիք ինձ, միսիս Հիլինգդոն: Այս տեղ խոր արմատներ ունեցող խնդրի հստակ ախտանշաներ կան: Այ՞ս: Առավոտյան կխոսեմ նրա ամուսնու հետ:

* * *

-Ես ուզում եմ լրջորեն խոսել Ձեզ հետ, քննդալ, Ձեր կնոջ մասին:

Նրանք նստած էին թիմի աշխատասենյակում: Էվելին

Հիմնգոյնը զբաղեցրել էր վերջինիս տեղը Մոլիի անկոռնու մոտ, իսկ Հաքին խոստացել էր ավելի ուշ գալ և, իր խոսքով, «հերթափոխել նրան»: Միսս Մարֆիլը նույնպես իր օգնությունն էր առաջարկել: Խեղճ Թիմը կտոր-կտոր էր լինում հյուրանոցում իր պարտականությունների ու կնոջ վիճակի միջև:

-Ես չեմ հասկանում,- ասաց Թիմը:- Այլևս չեմ կարողանում հասկանալ Մոլիին: Նա փոխվել է: Երևակայության սահմաններից դուրս:

-Որքան հասկանում եմ, նա վատ երազներ էր տեսնում:

-Այո՛, այո՛, նա հաճախ էր բողոքում դրանից:

-Որքան ժամանակ:

-Օ՛, չգիտեմ: Երևի մոտ մեկ ամիս կամ գուցե ավելի վաղուց: Նա... մենք մտածում էինք, որ դրանք պարզապես... դե, մղձավանջներ էին, հասկանո՞ւմ եք:

-Այո՛, այո՛, լիովին հասկանում եմ: Բայց շատ ավելի լուրջ ահազանգ է այն փաստը, որ նա կարծես վախենում է ինչոր մեկից: Նա բողոքել է դրանից:

-Դե, այո: Մեկ կամ երկու անգամ ասել է, որ... օհ, որ իրեն հետևում են:

-Ա՛հ, լրտեսո՞ւմ են իրեն:

-Այո՛, մի անգամ իսկապես հենց այդ բառը գործածեց: Ասում էր՝ իր թշնամիներն էին հետևում իրեն:

-Նա թշնամիներ ուներ, միսթը քենդալ:

-Ո՛չ, իհարկե չուներ:

-Անգլիայում որևէ միջադեպ չի եղել Ձեր ամուսնությունից առաջ, մի բան, որի մասին Դուք գիտեք:

-Օ՛, ոչ, ոչ մի նման բան: Նա այնքան էլ հաշտ չէր ընտանիքի հետ, միայն դա: Նրա մայրը տարօրինակ կին էր, որի հետ մեկ հարկի տակ ապրելը, թերևս, հեշտ չէր լինի, բայց...

-Նրա ընտանիքում հոգեկան անհավասարակշռության դրսևորումներ կային:

Թիմն իմպուլսիվ կերպով բացեց բերանը, բայց կրկին փակեց: Նա մատներով գլորում էր իր առջևի սեղանին դրված ինքնահոս գրիչը:

Բժիշկն ասաց.

-Պետք է շեշտեմ, որ եթե այդպես է, Թիմ, ապա լավ կանեք՝ ասեք ինձ:

-Դե՛, կարծես թե, այո: Ոչ մի լուրջ բան, բայց, որքան գիտեմ, նրա հորաքույրը կամ մեկ այլ ազգականը մի փոքր խելքը թոցրած էր: Սակայն դա էական չէ: Ուզում եմ ասել... դե՛, գրեթե բոլոր ընտանիքներում լինում է այդպես:

-Օ՛, այո՛, իսկապես, միանգամայն ճիշտ եք: Ես չեմ փորձում խուճապի մատնել Ձեզ, միայն թե դա կարող է վկայել ընկճվելու և ամեն սթրեսի դեպքում ինչ ասես երևակայելու հակվածության մասին:

-Ես այնքան էլ լավատեղյակ չեմ դրան,- ասաց Թիմը:- Ի վերջո, մարդիկ իրենց բոլոր ընտանեկան պատմությունները չեն դատարկում քո առաջ, այնպես չե՞:

-Ո՛չ, ո՛չ, միանգամայն ճիշտ եք: Նա նախկինում ընկեր չի ունեցել... նշանված է եղել մեկի հետ, որը կարող էր խանդից դրդված սպառնալ նրան: Նման բան եղել է:

-Չգիտեմ: Չեմ կարծում: Նախքան ինձ հանդիպելը՝ Մոլին նշանված էր ուրիշ տղամարդու հետ: Որքան հասկանում եմ, նրա ծնողները դեմ էին, և կարծում եմ՝ իրականում նա չէր պոկվում այդ տղայից ամենից առավել իբրև ընդդիմության ու անհնազանդության նշան:- Նա անպատճիրեն կիսաքմծիծաղ տվեց:- Դե՛, գիտեք՝ երիտասարդությունն ինչպիսին է լինում: Երբ անտեղի աղմուկ է բարձրանում ընտրյալիդ շուրջը, ավելի ուժգին ես փափառում նրան, ով էլ որ նա լինի:

Բժիշկ Գրեյեմը նույնպես Ժպտաց:

-Ահ, այն, հաճախ կտեսնես դա: Երբեք պետք չէ ընդդիմախոսել երեխաներիդ տիաճ ընկերներին: Որպես կանոն, նրանք առանց ձեր միջամտության կողցնում են հետաքրքրությունը նրանց հանդեպ: Այդ տղամարդը, ով էլ եղել է, երբևէ սպառնացել է Մոլիին:

-Ո՞չ, վստահաբար չի սպառնացել: Մոլին կպատմեր ինձ: Նա ինքն է ասել ինձ, որ դա ընդամենը դեռահասության հիմար տարվածություն էր, ինչի հիմնական պատճառը նրա այդքան վատ համբավն էր:

-Այն, այն, դա իսկապես լուրջ չի թվում: Հիմա անցնենք մյուս հարցին: Ըստ երևույթին, Ձեր կինը, ինչպես ինքն է նկարագրում, հիշողության մթագնումներ է ունեցել՝ կարճ ժամանակահատվածներ, որոնց ընթացքում նա պատախանատու չէր սեփական քայլերի համար: Դուք գիտեիք դրա մասին, Թիմ:

-Ո՞չ,- հանգիստ ասաց Թիմը:- Ո՞չ, չգիտեի: Երբեք չէր ասել ինձ: Հիմա, երբ նշեցիք այդ մասին, գիտեք, ես իսկապես նկատել էի, որ նա երբեմն փոքր-ինչ մտամոլոր էր թվում...- Նա դադար տվեց՝ մտքերի մեջ ընկնելով:- Այն, դա բացատրում է ամեն ինչ: Ես չեմ կարողանում հասկանալ, թե նա ինչպես էր մոռանում ամենապարզ բաները, իսկ երբեմն կարծես չիմանար, թե օրվա որ պահն է: Ես պարզապես մտածում էի, որ նա ցրված է:

-Այս ամենը միայն մեկ բանի է հանգեցնում, Թիմ: Ամենայն վճռականությամբ խորհուրդ եմ տալիս, որ Ձեր կնոջը լավ մասնագետի մոտ տանեք:

Թիմը զայրույթից կարմրեց:

-Երևի ուզում էիք ասել՝ հոգեբռուժի:

-Դեմ, դեմ, մի՛ հուզվեք անուններից: Նյարդաբան, հոգեբռան, մեկը, որը մասնագիտացած է այն ամենում, ինչը ոչ

մասնագետները նյարդային խանգարում են անվանուած: Այդպիսի լավ բժիշկ կա Քինգաթոնում: Կամ, իհարկե, Նյու Յորքում: Ձեր կնոջ սարսափելի նյարդային վիճակի հիմքում ինչ-որ բան կա: Մի բան, որի պատճառն ինքն էլ հավանաբար հազիվ թե իմանա: Խորիրդատվության տարեք նրան, Թիմ: Հնարավորինս շուտ բժշկի՝ տարեք նրան:

Նա ափով թեթևակիորեն խփեց երիտասարդի ուսին ու ոտքի ելավ:

-Առայժմ անմիջական վտանգ չկա: Ձեր կինը լավ ընկերներ ունի, և մենք բոլորս աչքներս չենք կտրի նրանից:

-Նա չի... մի՞թե կարծում եք, որ նորից կփորձի:

-Քիչ հավանական եմ համարում,- պատասխանեց բժիշկ Գրեյեմը:

-Դուք համոզված չեք,- ասաց Թիմը:

-Երբեք չես կարող համոզված լինել,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը,- դա առաջիններից մեկն է, որ սովորում ես մեր մասնագիտության մեջ:- Նա կրկին ձեռքը դրեց Թիմի ուսին: Այդքան մի՛ անհանգստացեք:

-Հեշտ է ասել,- ասաց Թիմը, երբ բժիշկը դուրս եկավ դռնից:- Մի՛ անհանգստացեք, իհարկե: Նրան ինչ է թվում ես ինչից եմ շինված:

ԶԵՔՍՈՆԸ՝ ԿՈՍՄԵՏԻԿԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

-Համոզված եք, որ դեմ չեք, միսս Մարփի,- հարցրեց Էվելին Հիլինգդոնը:

-Իհարկե, ոչ, սիրելին: Միայն ուրախ կլինեմ, որ ինչոր կերպ օգտակար լինեմ: Հասկան՞մ եք՝ իմ տարիքում մարդ այնքան անպիտան է զգում իրեն աշխարհում, հատկապես՝ այսպիսի վայրում, երբ պարզապես վայելում եմ կյանքը: Ոչ մի պարտականություն: Ո՞չ, ես հաճույքով կնսեմ Մոլիի կողքին: Դուք գնացեք ձեր արշավին: Հավալուսնի իրվանդան, այնպես չե՞:

-Այո՛,- ասաց Էվելինը:- Թե՛ ես, թե՛ Էդուարդը սիրում ենք այն: Երբեք չեմ հոգնում ձուկ որսալու համար ջուրը սուզվող թռչուններին հետևելուց: Հիմա թիմն է Մոլիի հետ: Բայց նա անելիքներ ունի և կարծես չի ուզում մենակ թողնել կնոջը:

-Նա միանգամայն ճիշտ է,- նկատեց միսս Մարփիը:- Նրա փոխարեն նույնկերա կվարվեի: Երբեք չես իմանա, այնպես չե՞: Երբ մեկն այդպիսի փորձ է կատարում... Լավ, գնացեք, սիրելին:

Էվելինը հեռացավ՝ միանալու իրեն սպասող փոքր խմբին՝ ամուսնուն, Դայսոններին և երեք կամ չորս այլ մարդու: Միսս Մարփիը ստուգեց իր գործելու պարագաները, համոզվեց, որ անհրաժեշտ ամեն բան տեղում է, և քայլեց քենդալների բունգալոյի ուղղությամբ:

Երբ մոտեցել էր լոջիային, կիսաբաց ֆրանսիական պատուհանից թիմի ձայնը հասավ նրա ականջին:

-Միայն թե ասեիր ինձ՝ ինչու ես դա արել, Մոլի: Ինչն

է ստիպել քեզ: Ես եմ ինչ-որ բան արել: Պետք է ինչ-որ պատճառ լինի: Եթե միայն ասեիր ինձ:

Միս Մարփիլը կանգ առավ: Հետևեց որոշակի դադար, նախքան Մոլին խոսեց: Նրա ձայնը հոգնած էր ու միապահաղ:

-Չգիտեմ, Թիմ, իսկապես չգիտեմ: Երևի ինչ-որ բան էր ազդել...

Միս Մարփիլը թակեց պատուհանն ու ներս անցավ:

-Օ՛, ահա և Դուք, միս Մարփիլ: Որքան սիրալիր եք:

-Ամենսին,- ասաց միս Մարփիլը:- Ես հաճուքով եմ օգնում: Այս աթոռին նստեմ: Դուք շատ ավելի լավ տեսք ունեք, Մոլի: Այնքան ուրախ եմ:

-Ես լավ եմ զգում ինձ,- ասաց Մոլին:- Ամեն բան կարգին է: Պարզապես, ահ, քունս է տանում:

-Ես չեմ խոսի,- ասաց միս Մարփիլը:- Դուք պառկեք ու հանգստացեք: Ես գործվածքովս կզբաղվեմ:

Թիմ Քենդալը երախտագիտությամբ լի հայացք նետեց նրա վրա և հեռացավ: Միս Մարփիլը տեղավորվեց աթոռին:

Մոլին պառկած էր նրա ձախ կողմում: Նա կիսաշշմած, հյուծված տեսք ուներ: Երբ խոսեց, ձայնը գրեթե շշուկով հնչեց.

-Շատ բարի եք, միս Մարփիլ: Ես... թերևս քնեմ:

Նա կիսաշրջվեց բարձերի վրա ու փակեց աչքերը: Նրա շնչառությունն աստիճանաբար համաչափ էր դառնում, թեև հեռու էր բնական ռիթմից: Հիվանդապահի երկարամյա փորձը մղեց միս Մարփիլին գրեթե մեքենաբար ուղղելու մահճակալի՝ իր կողմում կախված սավանն ու խցելու ներքնակի տակ: Այդ ընթացքում նրա ձեռքը դեմ առավ ներքնակի տակ դրված ինչ-որ կարծր, ուղղանկյուն բանի: Փոքր-ինչ շփոթված՝ նա ձեռքն առավ այն ու դուրս

քաշեց: Գիրք էր: Միսս Մարփիլն արագորեն հայացք գցեց անկողնում պառկած աղջկա վրա, բայց Մոլին բացարձակապես անշարժ էր: Ակնհայտորեն քնած էր: Միսս Մարփիլը բացեց գիրքը: Եվ ինչպես տեսավ, այն նյարդային հիվանդությունների մասին լայն տարածում ունեցող աշխատություններից էր: Այն ակամա բացվեց հենց այն էջում, որտեղ նկարագրվում էին հետապնդման մոլուցքի ակունքները, ինչպես նաև շիզոֆրենիայի և ուղեկցող հիվանդությունների տարատեսակ այլ դրսևնորումներ:

Գիրքը խիստ գիտական չէր, հեշտությամբ հասկանալի էր ոչ մասնագետի համար: Կարդալիս միսս Մարփիլի դեմքը լրջացավ: Մեկ-երկու րոպե անց նա փակեց գիրքն ու շարունակեց մտորել: Ապա առաջ թեքվեց և զգուշորեն գիրքը դրեց նույն տեղում՝ ներքնակի տակ:

Միսս Մարփիլը որոշակի հուզմունքով թափ տվեց գլուխը: Նա անաղմուկ վեր կացավ աթոռից, մի քանի քայլ արեց դեպի պատուհանը, ապա կտրուկ թեքեց գլուխն ու նայեց ուսի վրայով: Մոլիի աչքերը բաց էին, բայց միսս Մարփիլի շրջվելուն պես կրկին փակվեցին: Մեկ-երկու րոպե միսս Մարփիլը տարակուսանքի մեջ էր. գուցե այդ արագ, կտրուկ հայացքն իր երևակայության հետևանք էր: Այդ դեպքում միթե Մոլին ձևացրել էր, թե քնած է: Դա ավելի քան բնական կարող էր լինել: Հնարավոր է՝ նրան թվացել էր, որ միսս Մարփիլը կսկսեր խոսել իր հետ, եթե ինքն արթուն լիներ: Այն, դրանով կարելի էր բացատրել ամեն ինչ:

Այդ ինչ յուրատեսակ խորամանկություն նա կարդաց Մոլիի հայացքում, որն ինչ-ինչ պատճառներով ի բնե անհաճո էր: «Ո՞վ իմանա,- մտածեց միսս Մարփիլը:- Իսկապես չես իմանա»:

Նա որոշեց առաջին իսկ հնարավորության դեպքում զրուցել բժիշկ Գրեյեմի հետ: Միսս Մարփիլը կրկին նստեց

մահճակալի մոտ դրված իր աթոռին: Մոտավորապես հինգ րոպե անց նա եզրակացրեց, որ Մոլին իսկապես քնած է: Ոչ ոք չէր կարող այդպես հանգիստ պառկել, այդքան համաշափ շնչել: Միսս Մարփիլը նորից ոտքի ելավ: Այսօր նրա հագին ուստինե ներբաններով կոշիկներն էին: Շերևս դրանք այնքան էլ էլեգանտ չէին, բայց հիանալիորեն համապատասխանում էին տեղի կլիմային, ինչպես նաև ազատ էին ոտքերին ու հարմարավետ:

Նա անաղմուկ շրջեց ննջասենյակում՝ հակառակ ուղղությամբ նայող երկու պատուհանի դիմաց էլ կանգ առնելով:

Հյուրանոցի տարածքը լուր ու ամայի էր թվում: Միսս Մարփիլը վերադարձավ աթոռի մոտ և նախքան կրկին իր տեղը զբաղեցնելը՝ մնացել էր փոքր-ինչ անվստահ կանգնած, երբ նրան թվաց, թե դրսից թույլ ձայն լսեց: Ասես կոշիկի ճոռոց էր լոջիայի կողմից: Մի պահ նա վարանեց, ապա մոտեցավ պատուհանին, ավելի լայն բացեց այն, դուրս եկավ և խոսեց՝ գլուխը սենյակի կողմը թեքելով:

-Միայն կարճ ժամանակով կբացակայեմ, սիրելին, -ասաց նա, - ընդամենը մտնում եմ իմ բունգալո՞ւ տեսնելու, թե որտեղ եմ դրել ձևաձքս: Ես այնքան համոզված էի, որ այն ինձ հետ եմ վերցրել: Լավ կլինեք, չէ, մինչև վերադառնամ:

Այնուհետև շրջվելով՝ նա գլխով արեց: «Քնած է, խեղճ երեխա: Լավ է»:

Միսս Մարփիլը հանգիստ քայլեց լոջիայով, իջավ աստիճաններով ու կտրուկ թեքվեց դեպի աջակողմյան արահետը: Եթե հիբիսկուսի թփերի մեջ թաքնված որևէ մեկը հետևեր նրան, ապա զարմանքով կտեսներ, թե ինչպես միսս Մարփիլը հանկարծակիորեն ուղղվեց դեպի ծաղկաթթերը, շրջանցեց բունգալո՞ւ հայտնվելով հետնամասում ու

երկրորդ դռնով կրկին ներս մտավ: Այն տանում էր ուղիղ դեպի մի փոքրիկ սենյակ, որը թիմը երբեմն օգտագործում էր որպես ոչ պաշտոնական աշխատասենյակ, իսկ այնտեղից՝ հյուրասենյակ:

Սենյակի լայն վարագույրները կիսով չափ քաշված էին, ինչը զովություն էր ապահովում: Միսս Մարփիլն աննկատելիորեն սահեց դրանցից մեկի տակ: Ապա սպասեց: Պատուիանից նա հիանալիորեն կտեսներ ցանկացածին, որը կմուտենար Մոլիի ննջասենյակին: Մի քանի րոպե անցավ (չորս կամ հինգ), մինչև նա ինչ-որ բան նկատեց:

Զեքսոնի նրբագեղ կերպարանքը՝ սպիտակ համազգեստով, բարձրացավ լոջիայի աստիճաններով: Պատշգամբում նա մի պահ կանգ առավ, ապա, ըստ երևութին, զգուշորեն, հազիվ լսելի կերպով թակեց բաց պատուիանի փեղկը: Միսս Մարփիլը պատասխան չլսեց: Զեքսոնը գողունի հայացքով արագորեն շուրջը նայեց, ապա ներս սահեց բաց դռնից: Միսս Մարփիլը շարժվեց դեպի կից լոգասենյակ տանող դուռը: Նրա հոնքերը բարձրացել էին թեթևակի զարմանքից: Մեկ-երկու վայրկյան մտորելուց հետո միսս Մարփիլը դուրս եկավ միջանցք և մյուս դռնից մտավ լոգասենյակ:

Զեքսոնը, հոլի պես պտտվելով, դադարեցրեց լվացարանի վրայի դարակի զննությունը: Նա շփոթված տեսք ուներ, ինչը զարմանալի չէր:

-Օ՛,- բացականչեց նա:- Ես... ես չէի...

-Միսթր Զեքսոն,- գերագույն զարմանքով ասաց միսս Մարփիլը:

-Այդպես էլ մտածում էի, որ մոտակայքում կլինեք,- ասաց Զեքսոնը:

-Ձեզ ինչ-որ բան է պետք,- հարցրեց միսս Մարփիլը:

-Իրականում,- պատասխանեց Զեքսոնը,- ես պարզա-

պես ուզում էի տեսնել, թե միսիս Քենդալն ինչպիսի դեմքի կրեմ է օգտագործում:

Հաշվի առնելով այն, որ Զեքսոնը կանգնած էր դեմքի կրեմի տարան ձեռքին՝ միսս Մարփլը գնահատեց նրա՝ այդ փաստն անմիջապես նշելու հնարագիտությունը:

-Հաճելի բույր ունի,- ասաց Զեքսոնը՝ քիթը վեր քաշելով:- Բավական լավ հումքից է՝ համեմատած նմանատիպ պատրաստուկների: Էժան տեսակներն ամեն մաշկին հարմար չեն: Բացառված չեն, որ ցան առաջացնեն: Նույնը երբեմն դիմափոշու դեպքում է լինում:

-Դուք կարծես լավատեղյակ եք թեմային,- ասաց միսս Մարփլը:

-Մի քիչ աշխատել եմ դեղագործության ոլորտում,- ասաց Զեքսոնը:- Այնտեղ շատ բան ես սովորում կոսմետիկայի մասին: Լցրեք նյութը նորածն տարայի մեջ, թանկարժեք փաթեթավորեք և կապշեք, թե որքան փող կկորցեք կանանցից:

-Դրա համար եք...- Միսս Մարփլը միտումնավոր կերպով խոսքը կիսատ թռղեց:

-Դե ոչ, ես այստեղ չեմ եկել կոսմետիկայի մասին գրուցելու,- համաձայնեց Զեքսոնը:

«Դուք այնքան ժամանակ չունեիք սուտ հորինելու համար,- մտածեց միսս Մարփլը:- Տեսնենք՝ այս անգամ ինչ դուրս կտա»:

-Իրականում,- ասաց Զեքսոնը,- օրերս միսիս Ուոլթերսն իր շրթներկն էր պարտքով տվել միսիս Քենդալին: Ես եկել էի այն հետ վերցնելու: Թակեցի պատուհանը, իսկ հետո տեսա, որ միսիս Քենդալը խոր քնած է, ուստի մտածեցի՝ խնդիր չի լինի, եթե պարզապես անցնեմ լոգասենյակ ու փնտրեմ այն:

-Հասկանալի է,- ասաց միսս Մարփլը:- Եվ գտամբ այն:

Զեքսոնը թափ տվեց գլուխը:

-Հավանաբար նրա ձեռքի պայուսակներից մեկում է,-
առանց մտածելու ասաց նա:- Հոգ չէ: Միսիս Ուոլթերսն
առանձնակի նշանակություն չի տալիս դրան: Միայն իմի-
ջիայլոց էր հիշատակել դրա մասին:- Նա շարունակեց
զնել խնամքի պարագաները:- Այնքան էլ շատ չէ, այնպես
չէ: Դե, իհարկե, նրա տարիքում դրա կարիքը չի զգաց-
վում: Բնական լավ մաշկ ունի:

-Դուք, հավանաբար, միանգամայն այլ տեսանկյունից
եք նայում կանանց՝ ի տարբերություն սովորական տղա-
մարդկանց,- ուրախ ժախտով նկատեց միսս Մարփիլը:

-Այո՛, ենթադրում եմ՝ աշխատանքի բնույթը փոխում է
մարդու մոտեցումը:

-Ձեզ շատ բան է հայտնի թմրադեղերի մասին:

-Օ՛, այո՛: Աշխատանքի բերումով քաջածանոթ եմ
դրանց: Եթե ինձ հարցնեք, մեր օրերում դրանք չափից
շատ են տարածվել: Բազմազան տրանկվիլզատորներ,
խթանիչներ, հրաշագործ միջոցներ և այլ նման բաներ:
Լավ է, եթե դրանք դեղատոմսով են դուրս գրվում, սակայն
դրանցից շատերը կարող եք ձեռք բերել առանց դեղա-
տոմսի: Մի քանիսը կարող են վտանգավոր լինել:

-Հավանաբար այդպես է,- ասաց միսս Մարփիլը:- Այո՛,
կարծում եմ՝ ճիշտ եք:

-Գիտե՞ք՝ դրանք մեծ ազդեցություն են թողնում վար-
քագծի վրա: Անչափահասների շրջանում ժամանակ առ
ժամանակ դրսւորվող հիստերիաները. դրանց պատճառ-
ները բնական չեն: Երեխաներն ինչ ասես ընդունում են:
Օ՛, սա նոր բան չէ: Սրա մասին վաղուց է հայտնի: Արևել-
քում շատ տարօրինակ բաներ են կատարվում (այնպես
չէ, որ երբեմն եղել եմ այնտեղ): Կզարմանայիք, թե կանայք
ինչ դեղամիջոցներ էին տալիս իրենց ամուսիններին: Օրի-

նակ՝ իին ու վատ օրերի Հնդկաստանում հարուստ ծերուկի հետ ամուսնացած երիտասարդ կինը: Ենթադրաբար, նա չէր ցանկանա ազատվել ամուսնուց, որովհետև նրան կայրեին հուղարկավորության խարույկի վրա, կամ եթե չայրեին, ընտանիքում իբրև վտարյալի կվերաբերվեին: Այդ օրերին Հնդկաստանում այրիանալուց չէիր շահի: Սակայն կինը կարող էր թմրադեղերի ազդեցության տակ պահել ծեր ամուսնուն, նրան կիսախելապակաս դարձնել, հայուցինացիաներ առաջացնել, քիչ թե շատ խելագարության հասցնել նրան:- Նա թափ տվեց գլուխը:- Այն, բազմաթիվ կեղտոտ գործեր են արել:

-Իսկ վիուկներին, դե, գիտեք,- շարունակեց նա:- Այսօր շատ հետաքրքրաշարժ բաներ են հայտնի վիուկների մասին: Ինչո՞ւ էին նրանք միշտ խոստովանում, ինչո՞ւ էին այդպես պատրաստակամորեն ընդունում, որ իրենք կախադաներ էին ու ցախավելով թռչում էին վիուկների խրախճանքին:

-Կտտանքների պատճառով,- ենթադրեց միսս Մարփլ:

-Ոչ միշտ,- ասաց Զեքսոնը:- Դե, այո, կտտանքներով շատ բան կարելի է բացատրել, բայց երբեմն նրանք հանդես էին գալիս այդ խոստովանություններով անգամ նախքան կտտանքների մասին ակնարկները: Նրանք ոչ այնքան խոստովանում էին, որքան պարծենում էին դրանով: Դե, գիտեք, նրանք քսուքներով էին պատում իրենց: Օծում էին ասում դրան: Որոշ պատրաստուկներ՝ բելլադոննան, ատրոպինը և մյուսները, մաշկի վրա քսելու դեպքում կարող են լսիտացիայի՝ օդով թռչելու պատրանք ստեղծել: Նրանց թվում էր՝ այդ ամենն իրական է, խեղճ արարածներ: Դիտարկենք ասասիններին՝ Սիրիայի, Լիբանանի, նման վայրերի միջնադարյան մարդկանց: Նրանց հնդկական կանեփ էին տալիս, սնում դրախտի, հուրի-փերինե-

րի և անվերջանալի ժամանակի պատրանքներով: Նրանց ասում էին, որ դա էր իրենց սպասում մահից հետո, բայց դրան հասնելու համար պետք է ծիսակարգային սպանություններ կատարեին: Օ՛, ես երևակայության լեզվով չեմ խոսում, բայց ամեն ինչ դրան էր հանգեցրել:

-Ըստ Էռլության՝ դրան հանգեցրել է այն փաստը, որ մարդիկ խիստ դյուրահավատ են:

-Դե այո, երևի կարելի է նաև այդպես ձևակերպել:

-Նրանք հավատում են այն ամենին, ինչ իրենց ասում են,- ասաց միսս Մարֆիլը:- Այն, իսկապես, մենք բոլորս ենք հակված դրան:- Ապա նա շեշտակի անցում կատարեց.- Ո՞վ է Ձեզ պատմել Հնդկաստանի, ամուսիններին արջընկույզով թմրեցնելու մասին այդ պատմությունները:- Եվ նախքան նա կհասցներ պատասխանել՝ կտրուկ հավելեց.- Մայոր Փելգրեյվը:

Զեքսոնը փոքր-ինչ զարմացած տեսք ուներ:

-Դե, այո, փաստացի, նրանից եմ իմացել: Նա բազմաթիվ նմանատիպ պատմություններ է պատմել ինձ: Իհարկե, մեծ մասը նրանից առաջ է եղել, բայց նա ասես ամեն ինչ գիտեր դրանց մասին:

-Մայոր Փելգրեյվն այնպիսի տպավորություն ուներ, որ ինքն ամեն ինչ գիտի,- ասաց միսս Մարֆիլը:- Մինչդեռ նա հաճախ էր անճշտություններ թույլ տալիս մարդկանց իր պատմածներում:- Նա մտախոհ թափ տվեց գլուխը:- Մայոր Փելգրեյվը շատ բաների համար է պատասխանատու:

Կից սենյակից թույլ ձայն լսվեց: Միսս Մարֆիլը կտրուկ թեքեց գլուխը: Նա արագորեն լոգասենյակից ննջասենյակ գնաց: Լաքի Դայսոնն էր կանգնած ներսում՝ ուղիղ պատուիհանի մոտ:

-Ես... օ, չէի կարծում, որ այստեղ եք, միսս Մարֆիլ:

-Միայն մեկ րոպեով լոգասենյակ էի մտել,- արժանա-

պատվությամբ և վիկտորիանական զսպվածության նկատելի երանգով ասաց միսս Մարիլը:

Լոգասենյակում Զեքսոնը լայն ժպտաց: Վիկտորիանական համեստությունը միշտ զվարճացնում էր նրան:

-Պարզապես ուզում էի իմանալ՝ կցանկանայիք՝ մի քիչ էլ ես նստեի Մոլիի կողքին,- ասաց Լաքին՝ արագորեն հայցք գցելով մահճակալի կողմը:- Նա քնած է, այնպես չէ:

-Կարծես թե,- պատասխանեց միսս Մարիլը:- Բայց ամեն ինչ իսկապես կարգին է: Գնացեք զվարճանալու, սիրելինս: Ինձ թվում էր՝ արշավելու էիք գնացել:

-Ես պատրաստվում էի,- ասաց Լաքին,- բայց այնքան զզվելի գլխացավ ունեի, որ վերջին պահին փոխեցի միտքս: Ուստի մտածեցի՝ գուցե կարողանամ ինչ-որ բանով օգտակար լինել:

-Շատ սիրալիր քայլ է Ձեր կողմից,- ասաց միսս Մարիլը՝ կրկին նստելով մահճակալի մոտ ու անցնելով գործելուն,- բայց ես ինձ միանգամայն ուրախ եմ զգում այստեղ:

Մեկ-երկու վայրկյան վարանելուց հետո Լաքին շրջվեց ու հեռացավ: Միսս Մարիլը մի պահ սպասեց, ապա ոտքերի մատների վրա վերադարձավ լոգասենյակ, բայց Զեքսոնը հեռացել էր՝ անկասկած մյուս դոնով: Միսս Մարիլը վերցրեց դեմքի կրեմի տարան, որ նրա ձեռքում էր, և գրանը խցկեց:

ՆՐԱ ԿՅԱՆՔՈՒՄ ՏՂԱՄԱՌԴ

Բժիշկ Գրեյեմի հետ անկաշկանդ գրուցի բռնվելն այնքան հեշտ չէր, որքան միսս Մարփիլն ակնկալում էր: Չցանկանալով ավելորդ նշանակություն հաղորդել այն հարցերին, որոնք պատրաստվում էր նրան տալու, նա առանձնաբար խուսափում էր անմիջապես բժշկին դիմելուց:

Թիմը վերադարձել էր՝ Մոլիին խնամելու, և միսս Մարփիլը պայմանավորվեց նրա հետ, որ ընթրիքի մատուցման ժամին, երբ Թիմը պետք է ճաշատենյակում լիներ, ինքը կփոխարիներ նրան: Թիմը վստահեցրեց նրան, որ միսս Դայսոնը և անգամ միսիս Հիլինգդոնը լիովին պատրաստակամ են այդ գործը հանձն առնելու, բայց միսս Մարփիլը պնդեց, որ նրանք երկուսն էլ երիտասարդ կանայք են, սիրում են զվարճանալ, իսկ ինքը նախընտրում է թեթև սնունդ վաղ ժամերին, և այդպես բոլորին հարմար կլինի: Թիմը ևս մեկ անգամ ջերմորեն շնորհակալություն հայտնեց նրան: Հյուրանոցի շուրջն ընկած տարատեսակ բունգալոները, այդ թվում՝ բժիշկ Գրեյեմինը, միմյանց կապող արահետով տարակուսած թափառելով՝ միսս Մարփիլը փորձում էր ծրագրել հաջորդ անելիքը:

Նրա գլխում բազմաթիվ խճճված ու հակասական մտքեր էին պտտվում, և եթե կար մի քան, որ դուր չէր գալիս միսս Մարփիլն, ապա դա հակասական մտքերի քառսն էր: Սկզբում այս գործն ավելի քան պարզ էր: Մայոր Փելգրեյվն իր՝ պատմություններ պատմելու չարաբաստիկ շնորհով, անզգուշությամբ, որի պատճառով դրանք հասել էին ինչ-որ մեկի ականջին, և իբրև դրա հետևանք՝ նրա մա-

իը քսանչորս ժամկա ընթացքում: Այդտեղ որևէ բարդ բան չկար, ինչպես մտածել էր միսս Մարփիլը:

Սակայն հետագայում նա ստիպված էր խոստովանել, որ սա ոչ այլ ինչ էր, եթե ոչ դժվարություն: Ամեն ինչ միաժամանակ չափից շատ ուղղություններ էր ցուց տալիս: Եթե ընդուներ, որ չէր հավատալու իրեն ասված որևէ խորի, որ ոչ մեկին չէր կարելի վստահել, և այն մարդկանցից շատերը, որոնց հետ նա այստեղ գրուցել էր, ցավալիորեն նմանություններ ունեին Սենտ Մերի Միդի որոշ բնակիչների հետ, որը էր սա նրան տանելու:

Միսս Մարփիլի միտքն ավելի ու ավելի էր կենտրոնանում զոհի վրա: Ինչ-որ մեկին պատրաստվում էին սպանելու, և նրա մեջ ուժգնանում էր այն զգացողությունը, որ ինքը պետք է հստակ իմանար, թե ում: Ինչ-որ բան կար այստեղ: Մի բան, որը նա լսել էր: Նկատել: Գլխի ընկել:

Ինչ-որ մեկն ինչ-որ բան էր ասել իրեն, որը կապ ուներ գործի հետ: Զոան Փրեսքրիթը: Զոան Փրեսքրթն ում մասին ասես ինչ ասես ասել էր: Սկանդալ: Բամբասանք: Կոնկրետ ինչ էր ասել Զոան Փրեսքրթը:

Գրեգորի Դայսոնը, Լաքին... միսս Մարփիլի մտքերը պտտվում էին Լաքիի շուրջը: Իրեն բնորոշ կասկածամտությամբ նա վստահ էր, որ Լաքին ակտիվորեն ներգրավված էր եղել Գրեգորի Դայսոնի առաջին կնոջ մահվան գործում: Ամեն ինչ դրա մասին էր վկայում: Հնարավոր էր արցոք, որ այժմ նրան հուզող կանխորոշված զոհը Գրեգորի Դայսոնն էր: Գուցե Լաքին մտադիր էր կրկին բախտը փորձել՝ ամուսնանալով ուրիշ տղամարդու հետ, և դրա համար նրան պետք էր ոչ միայն ազատությունը, այլև զգալի ժառանգությունը, որը կստանար որպես Գրեգորի Դայսոնի այրի:

-Բայց իսկապես,- ինքն իրեն ասաց միսս Մարփիլը,- այս ամենը զուտ ենթադրություն է: Ես հիմար եմ: Գիտեմ,

որ ապուշ եմ: Ճշմարտությունը պետք է որ միանգամայն պարզ լինի, եթե միայն կարողանաս աղբից զատել: Բանն այն է, որ աղբը չափից շատ է:

-Ինքներդ Ձեզ հետ եք խոսում,- հարցրեց միսթր Ռաֆիլ:

Միսս Մարփիլը ցնցվեց. չէր նկատել, թե ինչպես էր նա մոտեցել: Էսթեր Ուոլթերսի օգնությամբ նա իր բունգալոյի կողմից դանդաղորեն հասնում էր պատշգամբին:

-Ես իսկապես չէի նկատել Ձեզ, միսթր Ռաֆիլ:

-Ձեր շուրջերը շարժվում էին: Ինչ եղավ Ձեր այդ ողջ անհետաձգելի գործը:

-Այն շարունակում է անհետաձգելի մնալ,- պատասխանեց միսս Մարփիլը,- միայն թե ես չեմ կարողանում տեսնել այն, ինչը պետք է որ լիովին պարզ լինի...

-Ուրախ եմ, որ այդքան պարզ բան է: Դճ, եթե օգնության կարիք ունենաք, կարող եք իուս դնել ինձ վրա:

Նա թեքեց գլուխն արահետով նրանց մոտեցող Ձեքսոնի ուղղությամբ:

-Ահա և Դուք, Ձեքսոն: Ո՞ր գրողի ծոցն էիք: Երբ պետք եք, երբեք տեղում չեք:

-Ներեցեք, միսթր Ռաֆիլ:

Նա ճարպկորեն իր ուսը նեցուկ դարձրեց միսթր Ռաֆիլին:

-Պատշգամբ, սըր:

-Կարող եք բար տանել ինձ,- պատասխանեց միսթր Ռաֆիլը:- Լավ, Էսթեր, իհմա Դուք կարող եք գնալ ու Ձեր երեկոյան հագուկապին անցնել: Կես ժամից կդիմավորեք ինձ պատշգամբում:

Նա և Ձեքսոնը հեռացան: Միսիս Ուոլթերսն ընկավ միսս Մարփիի կողքին դրված բազկաթոռի մեջ: Նա մեղմորեն շփեց ձեռքը:

-Թվում է՝ այնքան թերև քաշ ունի,- նկատեց նա,- քայլ
այս պահին ծեռքս քավականին թմրել է: Այսօր ցերեկն
ընդհանրապես չեք երևացել, միսս Մարփի:

-Այո՛, ես Մոլի Քենդալի մոտ էի,- քացատրեց միսս Մարփ-
լը:- Կարծես թե նա խկապես ավելի լավ է զգում իրեն:

-Եթե ինձ հարցնեք, ապա նրա վիճակը երբեք էլ վատ
չի եղել,- ասաց Էսթեր Ուոլթերսը:

Միսս Մարփիլը բարձրացրեց հոնքերը. Էսթեր Ուոլթերսի
ծայնը վստահաբար չոր հնչերանգ ուներ:

-Ուզում եք ասել... կարծում եք՝ նրա ինքնասպանության
փորձը...

-Չեմ կարծում, որ ինքնասպանության փորձ եղել է,-
ասաց Էսթեր Ուոլթերսը:- Վայրկյան անգամ չեմ հավատա,
որ նա չափից ավելի դեղաքանակ է ընդունել, և ըստ իս'
բժիշկը հիանալիորեն տեղյակ է:

-Դե՛, Դուք բորբոքեցիք հետաքրքրությունս,- ասաց
միսս Մարփիլը:- Կուզեի իմանալ՝ ինչո՞ւ եք այդպես ասում:

-Որովհետև գրեթե վստահ եմ, որ այդպես է: Օ՛, դա
հաճախ պատահող երևոյթ է: Ենթադրաբար, ուշադրութ-
յուն գրավելու ձև:

-«Դու կտխրես, երբ ես մեռնմ»,- մեջբերեց միսս
Մարփիլը:

-Նման մի բան,- համաձայնեց Էսթեր Ուոլթերսը,- թեև
չեմ կարծում, որ տվյալ դեպքում պատճառը դա է: Ձեր
նշածն այն դեպքերում է, երբ ամուսինը ցավ է պատճա-
ռում ձեզ, իսկ դուք ուժգին սիրում եք նրան:

-Միթե կարծում եք, որ Մոլին չի սիրում ամուսնուն:

-Դե՛,- ասաց Էսթեր Ուոլթերսը,- իսկ Դո՞ք:

Միսս Մարփիլը մտքերի մեջ ընկավ:

-Քիչ, թե շատ հավատում էի դրան: - Նախքան խոսքը
շարունակելը՝ նա մի պահ լոեց: - Թերևս սխալվել եմ:

Էսթերը փոքր-ինչ ծուռ ժպտում էր:

-Հասկանո՞ւմ եք՝ ես որոշ բաներ եմ լսել նրա, այդ ամբողջ պատմության մասին:

-Միսս Փրեսքոթինգ:

-Օ՛,- արտաքերեց միսիս Ուոլթերսը,- մի քանի հոգուց:
Այս գործում տղամարդ կա: Մեկը, որով նա տարված է
եղել: Նրա ընտանիքը կտրականապես դեմ է եղել նրան:

-Այո՛,- համաձայնեց միսս Մարփիլը,- ես նույնպես լսել եմ դա:

-Իսկ իետո նա ամուսնացել է Թիմի հետ: Գուցե ինչ-
որ առումով նա դուր էր գալիս աղջկան: Բայց մյուս տղա-
մարդը չէր հանձնվել: Մեկ-երկու անգամ մտքովս անցել է՝
արդյոք նրա հետևից այստեղ չի եկել:

-Իր՞ը: Բայց ով է նա:

-Գաղափար չունեմ, թե ով է,- պատասխանեց Էսթերը,-
բայց ենթադրելի է, որ նրանք խիստ զգուշավորություն են
պահպանել:

-Կարծում եք՝ նա սիրում է այդ տղամարդո՞ւն:

Էսթերը թոթվեց ուսերը:

-Կիամարձակվեմ ասել, որ նա վատ մարդ է, բայց հա-
ճախ այդպիսիք գիտեն ինչպես խելքահան անել կանաց
ու նրանց փեշի տակ մնալ:

-Երբսէ լսել եք, թե նա ինչպիսի մարդ է, ինչեր է արել և
նման այլ բաներ:

Էսթերը թափ տվեց գլուխը:

-Ո՛չ: Մարդիկ համարձակվում են գուշակություններ
անել, բայց չես կարող առաջնորդվել դրանցով: Հնարա-
վոր է՝ նա ամուսնացած է: Գուցե դրա պատճառով նրա ըն-
տանիքը չէր համակրում նրան, կամ գուցե իսկապես վատ
մարդ է: Հնարավոր է՝ հարբեցող է կամ խնդիրներ է ու-
նեցել օրենքի հետ: Չգիտեմ: Բայց նա դեռ սիրում է այդ
տղամարդուն. դրանում համոզված եմ:

-Դուք ինչ-որ բան եք տեսել կամ լսել,- խիզախեց միս Մարփլը:

-Ես գիտեմ, թե ինչ եմ խոսում,- ասաց Էսթերը: Նրա ձայնը կոպիտ էր ու անբարեհամբույր:

-Այս սպանությունները... - սկսեց միս Մարփլը:

-Չեք կարող մոռանալ այդ սպանությունները,- հարցրեց Էսթերը:- Հիմա էլ միսթը Ռաֆիլին եք ամբողջովին ներքաշել դրանց մեջ: Հնարավոր չէ պարզապես թողնել ամեն ինչ այնպես, ինչպես կա: Վստահ եմ՝ երբեք ավելին չեք պարզի:

Միս Մարփլը նայեց նրան:

-Ձեզ թվում է՝ Դուք գիտեք, այ՞ն,- հարցրեց նա:

-Կարծում եմ՝ գիտեմ, այ՞ն: Գրեթե կասկած չունեմ:

-Այդ դեպքում չպետք է պատմեք Ձեր իմացածը... ինչ-որ բան ձեռնարկեք:

-Ինչի՞ համար: Ինչ օգուտ դրանից: Ես չեմ կարող որևէ բան ապացուցել: Այնուհանդերձ, ինչ կպատահեր: Մեր օրերում մարդիկ այնքան հեշտությամբ են ջրից չոր դուրս գալիս: Անունը դնում են «սահմանափակ մեղսունակություն» և նման այլ բաներ: Մի քանի տարի բանտում, և կրկին ազատ եք՝ ողջ ու առողջ:

-Եթե Ձեր չխոսելու պատճառով ուրիշն էլ սպանվի... ևս մեկ զոհ լինի:

Էսթերը վստահությամբ թափ տվեց գլուխը:

-Այդպիսի բան չի լինի,- ասաց նա:

-Դուք չեք կարող համոզված լինել:

-Համոզված եմ: Եվ ամեն դեպքում, չեմ հասկանում, թե ով...- Նա խոժողովեց:- Ինչեւ,- գրեթե իմիջիայլոց հավելեց նա,- հնարավոր է՝ դա «սահմանափակ անմեղսունակություն է»: Գուցե ոչինչ չես կարող անել դրա դեմ, եթե իսկապես հոգեկան անհավասարակշիռ վիճակում ես: Օ՛,

ես չգիտեմ: Անհամեմատ ավելի լավ կլիներ, եթե նա հեռանար այդ տղամարդու հետ, ով էլ որ նա լինի, իսկ հետո մենք կմոռանայինք այս ամենի մասին:

Նա հայացք զցեց իր ժամացուցին, սարսափած ճիշ արձակեց ու ոտքի ելավ:

-Ես պետք է գնամ զգեստափոխվելու:

Միսս Մարփիլը նայեց նրա հետևից: Միթե Էսթեր Ուոլթերսն ինչ-ինչ պատճառով համոզված էր, որ մայոր Փելգրեյվի և Վիկտորիա Զոնսոնի մահվան համար պատասխանատուն կին է: Այդպես էր թվում: Միսս Մարփիլը մտքերի մեջ ընկավ:

-Ա՞հ, միսս Մարփիլը մեն-մենակ նստած է ու անգամ չի գործում:

Բժիշկ Գրեյեմն էր, որին նա այնքան երկար ու ապարդյուն փնտրել էր: Եվ ահա նա ինքնակամ եկել-նստել էր՝ պատրաստ մի քանի րոպե զրուցելու: Բժիշկը երկար չէր մնա, մտածեց միսս Մարփիլը. չէ որ նա նույնպես մտադիր էր զգեստափոխվել ընթրիքի համար, իսկ նա սովորաբար բավական վաղ էր ընթրում: Միսս Մարփիլը բացատրեց նրան, որ այդ օրը ցերեկը նստել է Մոլի Քենդալի անկողնու մոտ:

-Դժվար է հավատալ, թե նա որքան արագորեն է ապարհնվում,- ասաց նա:

-Դե՛, դա այնքան էլ զարմանալի չէ,- նկատեց բժիշկ Գրեյեմը:- Հասկանո՞ւմ եք՝ նա այնքան էլ մեծ չափաբաժին չէր ընդունել:

-Օ՛, ինձ թվացել էր՝ նա սրվակի գրեթե կեսը խմել էր:

Բժիշկ Գրեյեմը ներողամտորեն ժպտաց:

-Ո՛չ,- ասաց նա,- չեմ կարծում, որ նա այդ քանակն ընդունել է: Կիամարձակվեմ ասել, որ նա մտադիր է եղել խմել ամբողջը, բայց, հավանաբար, վերջին պահին կեսը

դեն է նետել: Նույնիսկ երբ մարդկանց թվում է, որ ուզուան ինքնասպանություն գործել, իրականում հաճախ չեն ցանկանում դա անել: Նրանց հաջողվում է մահացու չափաբաժին չընդունել: Միշտ չէ, որ դա միտումնավոր սուս է. պարզապես ինքնապահպանման բնագդն է գործում:

-Կամ էլ գուցե նա միտումնավոր է արել: Ուզուան ասել՝ ցանկացել է, որ այդպես երևա...- Միսս Մարփիլը դադար տվեց:

-Հնարավոր է,- ասաց բժիշկ Գրեյեմը:

-Օրինակ՝ եթե նա և Թիմը վիճակը լինեին:

-Դուք գիտեք, որ նրանք չեն վիճում: Կարծես թե շատ են սիրում միմյանց: Թեև դա միշտ կարող է պատահել: Ո՞չ, չեմ կարծում, որ հիմա նա նույնքան վատ է զգում իրեն: Նա կարող է ոտքի կանգնել ու սովորականի պես զբաղվել գործերով: Բայցևայնպես, ավելի ապահով կլինի, եթե մեկերկու օր պառկած մնա...

Նա ոտքի ելավ, զվարթորեն գլխով արեց ու հեռացավ հյուրանոցի ուղղությամբ: Միսս Մարփիլը որոշ ժամանակ մնաց նույն տեղում նստած:

Տարատեսակ մտքեր էին պտտվում նրա գլխում: Մոլիս ներքնակի տակ դրված գիրքը, ինչպես էր նա ձևացրել, որ բնած է...

Զոան Փրեսքոթի ասածները, այնուհետև՝ Էսթեր Ուութերսի...

Իսկ հետո նա վերադարձավ այդ ամենի սկզբին՝ մայոր Փելգրեյվին:

Նրա գլխում պայքար էր ընթանում: Մի բան կար՝ կապված մայոր Փելգրեյվի հետ:

Միայն թե հիշեր՝ ինչ էր դա...

ՎԵՐԶԻՆ ՕՐԸ

«Եվ եղավ երեկո, և եղավ առավոտ. օր վերջին», - քթի
տակ ասաց միսս Մարփիլը:

Այնուհետև փոքր-ինչ շշմած՝ նա կրկին ուղղվեց իր
աթոռի մեջ: Նա ննջել էր, ինչն անհավանական էր. չէ՞ որ
պողպատե թմբուկների խումբն էր նվագում, և ցանկացա-
ծը, ով կարող էր քնով ընկնել նվագախմբի ելույթի ժամա-
նակ... դեռ, մտածեց միսս Մարփիլը, դա ցույց էր տալիս, որ
ինքը հարմարվել էր այս վայրին: Այդ ինչ էր ասում: Ինչ-որ
մեջքերում, որը սխալ էր: Օր վերջին: Օր առաջին¹: Այդպես
պետք է լիներ: Սակայն սա առաջին օրը չէր, ենթադրա-
բար, ոչ էլ վերջինը:

Նա կրկին ուղղվեց: Փաստն այն էր, որ սաստիկ հոգ-
նած էր: Այս ողջ անհանգստությունը, ինչ-որ առումով ամո-
թալի անզորության զգացումը... Նա ևս մեկ անգամ տիա-
ճությամբ վերհիշեց տարօրինակ խորամանկ հայացքը, որ
Մոլին գցեց իր վրա կիսափակ կոպերի տակից: Ինչ էր կա-
տարվում այդ աղջկա գլխում: Որքան այլ էր սկզբում ամեն
ինչ թվում՝ մտածում էր միսս Մարփիլը: Թիմ Քենդալը և Մո-
լին՝ իսկապես երջանիկ երիտասարդ զույգ: Այնքան հա-
մակրելի, բարեկիրթ հիլինգդոնները. այդպիսի մարդկանց
են «հաճելի» անվանում: Ուրախ, ջերմ էքստրավերտ Գրեգ
Դայսոնը և թեթևամիտ, ճղճղան Լաքին, որ խոսում էր
առանց դիմացինին հերթ տալու՝ գոհ իրենից ու աշխար-
հից: Քառյակ, որն այնքան համերաշխ էր: Կանոնիկոս

¹ Եվ եղավ երեկո, և եղավ առավոտ. օր առաջին (Աստվածա-
շունչ, Ծննդոց 1:5):

Փրեսքոթը՝ կենսուրախ, բարեսիրտ մի մարդ: Զոան Փրեսքոթը, որ, թթված բնավորությամբ հանդերձ, հիանալի կին է, իսկ հիանալի կանայք ստիպված են շեղվել բամբասանքներով: Նրանք պետք է իմանան, թե ինչ է կատարվում, երբ է երկուսին գումարած երկուսը հավասարվում չորսի, և երբ է հնարավոր ծգելով հասցնել իինգի: Նման կանանցից վնաս չկա: Նրանք լեզու են շաղ տալիս, բայց բարի են փորձանքի մեջ հայտնվողի հանդեպ: Միսթր Ռաֆիլը՝ անհատականություն, ուժեղ բնավորությամբ մարդ, որին ոչ մի դեպքում չես մոռանա: Սակայն միսս Մարփիլին թվում էր, որ իրեն ուրիշ բան էլ է հայտնի միսթր Ռաֆիլի մասին:

Ինչպես նա էր ասում, բժիշկները հաճախ էին ձեռք քաշել իրենից, բայց միսս Մարփիլի կարծիքով այս անգամ նրանք ավելի քան ճշգրիտ էին: Միսթր Ռաֆիլը գիտեր, որ իր օրերը հաշված էին:

Վստահաբար այդ մասին իմանալով՝ ինչ գործողություններ նա կարող էր ձեռնարկել:

Միսս Մարփիլը մտորեց այդ հարցի շուրջ: Ըստ նրա՝ դա կարող էր կարևոր լինել:

Հատկապես ինչ էր նա իրեն ասել, երբ նրա ձայնը չափազանց բարձր ու էլ ավելի ինքնավստահ էր թվացել: Միսս Մարփիլը հմտացած էր ձայներանգների հարցում: Իր կյանքում նա այնքան շատ էր լսել:

Միսթր Ռաֆիլն իրեն ասել էր մի բան, որը ճիշտ չէր:

Միսս Մարփիլը շուրջը նայեց: Երեկոյան օդը, ծաղիկների նուրբ բույրը, սեղանները՝ փոքրիկ լամպերով, գեղեցիկ զգեստներով կանայք, Էվելինը՝ կապտամանուշակագույն ու սպիտակ չթե, Լաքին՝ սպիտակ ֆուտյար զգեստներով, ուկեգոյն մազերի փայլով: Այդ երեկո բոլորն ուրախ ու կյանքով լի էին թվում: Նոյնիսկ թիմ Քենդալն էր ժպտում: Անցնելով միսս Մարփիլի սեղանի կողքով՝ նա ասաց.

-խոսքերը բավարար չեն Ձեզ Երախտագիտությունս հայտնելու համար: Մոլին գրեթե վերականգնվել է: Բժիշկն ասում է՝ Վաղը կկարողանա ոտքի կանգնել:

Միսս Մարփիլը Ժպտաց ու ասաց, որ ուրախ է՝ լսելով դա: Սակայն Ժպտալու համար նրանից որոշակի ջանքեր պահանջվեցին: Անկասկած, նա հոգնած էր...

Միսս Մարփիլը ոտքի ելավ և քայլերը դանդաղ ուղղեց դեպի իր բունգալոն: Նա կցանկանար շարունակել մտածել, գլուխ կոտրել, փորձել հիշել, ի մի բերել տարատեսակ փաստերը, խոսքերն ու հայացքները: Սակայն ի վիճակի չեր դա անելու: Հոգնած միտքն ըմբռուտացել էր: Այն ասում էր. «Քնիր: Դու պետք է քնես»:

Միսս Մարփիլը հանեց հագուստը, պառկեց անկողնում, մի քանի տող կարդաց Թոմաս Քեմփենցու գրքից, որ դրված էր մահճակալի կողքին, ապա անջատեց լուսը: Մթության մեջ նա աղոթք արեց: Ամեն ինչ հնարավոր չեր մենակ անել: Օգնություն էր պետք: «Այս գիշեր ոչինչ չի պատահի», - լիահուս շշնջաց նա:

* * *

Միսս Մարփիլը հանկարծակի արթնացավ ու նստեց անկողնու մեջ: Նրա սիրտն ուժգին բաբախում էր: Նա վառեց լուսն ու նայեց մահճակալի կողքին դրված փոքրիկ ժամացույցին: Երկուսն էր: Գիշերվա երկուսն էր, և դրսում ինչ-որ բան էր կատարվում: Նա վեր կացավ, հագավ խալաթն ու հողաթափերը և գլխին բրդյա շարֆ փաթաթելով՝ դուրս եկավ հետախուզության: Շուրջբոլորը լապտերներով մարդիկ էին: Տեսնելով կանոնիկոս Փրեսքոթին՝ մոտեցավ նրան:

- Ի՞նչ է կատարվում:

- Օ՛, միսս Մարփիլ: Միսիս Քենդալը... Նրա ամուսինն արթնացել է ու տեսել, որ կինն աննկատ վեր է կացել անկողնուց ու դուրս եկել: Մենք նրան ենք փնտրում:

Նա արագացրեց ընթացքը: Միսս Մարփիլն ավելի դանդաղ քայլեց նրա հետևից: Ո՞ւր էր գնացել Մոլին: Ինչո՞ւ: Կանխամտածված էր գործել՝ որոշելով ծլկել, հենց իր նկատմամբ հսկողությունը թուլանար, և քանի դեռ ամուսինը խոր քնած էր: Միսս Մարփիլին դա հավանական թվաց: Բայց ինչո՞ւ: Ո՞րն էր պատճառը: Արդյոք, ինչպես Էսթեր Ուոլթերսն էր հաստատապես ակնարկում, այլ տղամարդու պատճառիվ: Եթե այդպես էր, ապա ովկ կարող էր նա լինել: Կամ գուցե այլ, ավելի չարագույժ պատճան կար:

Միսս Մարփիլը շարունակում էր քայլել՝ նայելով շուրջը, զննելով թիերի տակ: Ապա հանկարծ ինչ-որ թույլ ճիչ լսվեց.

-Այստեղ... այս կողմ...

Ճիչը փոքր-ինչ հեռվում՝ հյուրանոցի տարածքից դուրս էր: Միսս Մարփիլը մտածեց, որ, հավանաբար, ծովը թափվող գետակի կողմից էր: Որքան կարող էր արագ, նա շարժվեց այդ ուղղությամբ:

Որոնողներն այնքան էլ շատ չեին, որքան սկզբում էր նրան թվացել: Մարդկանց մեծ մասը պետք է որ դեռ քնած լիներ բունգալոներում: Նա տեսավ գետակի ափին կանգնած մարդկանց: Ինչ-որ մեկը հրելով անցավ նրա կողքով՝ գրեթե տապալելով նրան, ու վագեց այդ ուղղությամբ: Թիմ Քենդալն էր: Մի քանի վայրկյան անց լսվեց նրա ճիչը.

- Մոլի: Աստված իմ, Մոլի:

Մեկ կամ երկու րոպե անցավ, մինչև միսս Մարփիլը կարողացավ միանալ փոքրիկ խմբին: Այն կազմված էր կուբացի մատուցողներից մեկից, Էվելին Հիլինգդոնից և Եր-

կու տեղացի աղջիկներից: Նրանք հետ էին քաշվել՝ ճանապարհ տալով Թիմին: Միսս Մարփիլը հասավ այն պահին, երբ նա կոացել էր զննելու:

-Մոլի...- Թիմը դանդաղ ծնկի իջավ: Միսս Մարփիլը հստակ տեսավ գետակում պառկած աղջկա մարմինը. դեմքը ջրի տակ էր, ոսկեգույն մազերը փուլել էին ուսերը ծածկող բաց կանաչ ասեղնագործ շալի վրա: Գետակի մեջ ընկած տերևներն ու եղեգները գրեթե հիշեցնում էին «Համետի» տեսարաններից մեկը, որտեղ Մոլին մեռած Օֆելյայի դերում էր...

Երբ Թիմը նրան մեկնեց ձեռքը, հանգիստ, սթափի դատողությունը չկորցրած միսս Մարփիլը նախաձեռնությունն իր վրա վերցրեց ու խոսեց կտրուկ, իրամայաբար:

-Մի շարժեք նրան, միսթր Քենդալ,- ասաց նա:- Նրան չի կարելի ձեռք տալ:

Թիմը շվարած դեմքը նրա կողմը թեքեց:

-Ախր... ես պետք է... սա Մոլին է: Ես պետք է...

Էվելին Հիլինգդոնը դիպավ նրա ուսին:

-Նա մահացած է, Թիմ: Ես չեմ շարժել նրան, բայց շոշափել եմ զարկերակը:

-Մահացած է,- չհավատալով հարցրեց Թիմը:- Մահացած: Ուզում եք ասել՝ խեղդվել է:

-Ցավում եմ, բայց այդպես է երևում:

-Ախր ինչո՞ւ:- Երիտասարդը բարձր ճիշ արձակեց:- Ինչո՞ւ: Այսօր առավոտյան նա այնքան երջանիկ էր: Խոսում էր վաղվա մեր անելիքների մասին: Ինչո՞ւ է մեռնելու այդ սարսափելի ցանկությունը նորից տիրել նրան: Ինչո՞ւ է այդպես գաղտագողի հեռացել, գիշերը դուրս թռել, եկել այստեղ ու ջրի մեջ խեղդել իրեն: Այդ ինչն է նրան հուսահատության հասցրել... ինչն է տանջել նրան... ինչո՞ւ ինձ ոչինչ չէր ասել:

-Զգիտեմ, սիրելին,- մեղմորեն ասաց Էվելինը:- Զգիտեմ:

Միսս Մարփին ասաց.

-Հավ կլիներ՝ ինչ-որ մեկը բերեր բժիշկ Գրեյեմին, իսկ մեկնումեկը՝ ոստիկանություն զանգեր:

-Ոստիկանությունները:- Թիմը դառը ծիծաղ արձակեց:- Ինչ օգուտ նրանցից:

-Ինքնասպանության դեպքում պետք է տեղեկացնել ոստիկանությանը,- ասաց միսս Մարփիլը:

Թիմը դանդաղ ոտքի ելավ:

-Ես կրերեմ Գրեյեմին,- դժվարությամբ արտաքրեց նա:- Գուցե... անգամ հիմա... նա կարողանա... ինչ-որ բան անել:

Նա ոտքերը քարշ տալով հեռացավ հյուրանոցի ուղղությամբ:

Էվելին Հիլինգդոնը և միսս Մարփիլը, կողք կողքի կանգնած, նայում էին մեռած աղջկան:

Էվելինը թափ տվեց գլուխը:

-Զափազանց ուշ է: Նա բավականին սառել է: Պետք է որ առնվազն մեկ ժամ մահացած լինի... գուցե ավելի վաղուց: Ինչպիսի ողբերգություն: Այդ երկուսն այնքան երջանիկ էին թվում: Ենթադրում եմ՝ նա միշտ է հոգեկան անհավասարակշռություն ունեցել:

-Ո՞չ,- ասաց միսս Մարփիլը,- չեմ կարծում, որ նա հոգեպես անհավասարակշիռ վիճակում է եղել:

Էվելինը հետաքրքրասիրությամբ նրան նայեց:

-Ինչ նկատի ունեք:

Լուսինն այժմ դուրս էր եկել ամպի տակից: Այն իր արձաթափայլ շողերով լուսավորել էր Մոլիի փոված վարսերը...

Հանկարծ միսս Մարփիլը ճշաց: Նա կոացավ, զննեց.

ապա պարզեց ձեռքն ու դիպավ ոսկեգույն գլխին: Զայնի միանգամայն այլ հնչերանգով նա դիմեց Էվելին Հիլինգդոնին.

-Կարծում եմ՝ լավ կանենք՝ համոզվենք:

Էվելին Հիլինգդոնն ապշահար հայացքը նրա վրա սևեռեց:

-Չե՞ որ ինքներդ ասացիք Թիմին, որ ոչ մի բանի ձեռք չտանք:

-Գիտեմ: Բայց լուսինը դուրս չէր եկել: Ես չեի տեսել...

Նա մատը պարզեց: Ապա խիստ զգուշորեն դիպավ շեկ մազերին՝ մի կողմի վրա բացելով այնպես, որ արմատները երևացին...

Էվելինը կտրուկ ճիչ արձակեց:

-Լաքի...

Եվ մեկ րոպե անց կրկնեց.

-Սա Մոլին չէ... Լաքին է:

Միսս Մարփիլը գլխով արեց:

-Նրանց մազերը գրեթե նույն գույնն ունեն, բայց նրանք, իհարկե, մուգ արմատներով էին, որովհետև ներկված էին:

-Բայց նրա ուսերին Մոլիի շալն է:

-Նա իհացած էր դրանով: Ես լսեցի, թե ինչպես էր ասում, որ պատրաստվում է նույնից գնելու: Ակնհայտորեն այդպես էլ արել է:

-Ահա թե ինչու մենք խաբվեցինք...

Էվելինը խոսքը կիսատ թողեց՝ հանդիպելով միսս Մարփիլի՝ իրեն հետևող հայացքին:

-Ինչ-որ մեկը պետք է հայտնի նրա ամուսնուն,- ասաց միսս Մարփիլը:

Մի պահ լոռություն տիրեց, ապա Էվելինն ասաց.

-Լավ, ես կանեմ դա:

Նա շրջվեց ու հեռացավ արմավենիների արանքով:

Միս Մարփիլը մի պահ անշարժ մնաց, այնուհետև թե-թեկակիորեն շրջեց գլուխն ու ասաց.

-Այ՞ն, գնդապետ Հիլինգդոն:

Էդուարդ Հիլինգդոնը դուրս եկավ ծառերի հետևից ու կանգնեց նրա կողքին:

-Գիտեիք, որ այնտեղ էի:

-Ձեր ստվերն էր ընկել:

Մի պահ նրանք լուր կանգնեցին:

Գնդապետը խոսեց՝ ասես ավելի շատ ինքն իրեն դիմե-լով:

-Նշանակում է՝ ի վերջո, բախտը երես թեքեց նրանից...

-Կարծես թե Դուք ուրամիս եք, որ նա մահացել է:

-Եվ դա շնչ է Ձեզ համար: Դճ, չեմ հերքի: Ես ուրախ եմ, որ նա մեռած է:

-Մահը հաճախ է լուծում տալիս խնդիրներին:

Էդուարդ Հիլինգդոնը դանդաղ թեքեց գլուխը: Միս Մարփիլն անվրդով ու անսասան կերպով դիմավորեց նրա հայացքը:

-Եթե մտածում եք...- Գնդապետը կտրուկ քայլ արեց նրա ուղղությամբ: Նրա ձայնն անսպասելիորեն սպառնա-լից հնչեց:

Միս Մարփիլը հանգիստ ասաց.

-Ձեր կինն ուր որ է միսթր Դայսոնի հետ կվերադառնա այստեղ: Կամ միսթր Քենդալն ու բժիշկ Գրեյեմը կհասնեն:

Էդուարդ Հիլինգդոնի լարվածությունը թուլացավ: Նա շրջվեց ու նայեց ցած' մեռած կնոջը:

Միս Մարփիլն անաղմուկ հեռացավ: Քիչ անց նա արագացրեց քայլերը:

Սեփական բունգալոյին չհասած' նա կանգ առավ: Հենց այստեղ էր այն օրը նստած զրուցում մայոր Փելգրեյվի

իետ: Այստեղ էր նա փորփրել դրամապանակը՝ փնտրելով յարդասպանի լուսանկարը...

Միս Մարփիլը հիշեց, թե ինչպես նա վեր նայեց, և ինչպես նրա դեմքը շառագունեց... «Որքան անճոռնի էր,- ինչպես սենյորա Դե Կասպաերոն էր ասում:- Նա չար աչք ուներ»:

Չար աչք... Աչք... Ա՛չք...

ՆԵՄԵՍԻՍ

Ինչպիսին էլ գիշերվա տագնապն ու անցուդարձը լինեին, չեին հասել միսթը Ռաֆիլի ականջին:

Նա խոր քնած էր անկողնում՝ թույլ խոմփացնելով, երբ նրա ուսերից բռնեցին ու ուժգին ցնցեցին:

-Հ՞... ինչ է սա... գրողը տանի...

-Ես եմ,- ասաց միսս Մարփիլը՝ առաջին անգամ դեմ գնալով ընդունված կանոններին,- թեև կարող էի ավելի դիպուկ ծևակերպում տալ: Հոյները կարծես բառ ունեն դրա համար: «Նեմեսիս», եթե չեմ սխալվում:

Միսթը Ռաֆիլն ուժերը ներածի չափով բարձրացավ բարձերի վրա ու ապշահար նայեց նրան: Միսս Մարփիլը, որ կանգնած էր լուսնի լուսի ներքո՝ գլուխը բաց վարդագույն, խավոտ բրոյա շարֆով ծածկած, այնքան տարբեր էր Նեմեսիսի կերպարից, որքան հնարավոր էր պատկերացնել:

-Այսպիսով՝ Դուք Նեմեսիսն եք, այ՞,- կարճատև դադարից հետո հարցրեց միսթը Ռաֆիլը:

-Հուսով եմ դառնալ... Ձեր օգնությամբ:

-Չեիք կարող ավելի պարզ բացատրել ինձ, թե ինչի մասին եք խոսում՝ այսպես գիշերվա կեսին ներխուժելով:

-Կարծում եմ՝ պետք է արագ գործենք: Շատ արագ: Ես հիմար էի: Չափից դուրս հիմար: Պետք է հենց սկզբից հասկանայի, թե այս ամենն ինչ էր նշանակում: Չե՞ որ այնքան պարզ էր:

-Ի՞նչն էր պարզ, և ինչի մասին եք խոսում:

-Մինչ Դուք քնած էիք, շատ բան եք բաց թողել,- ասաց

միսս Մարփիլը:- Դիակ է հայտնաբերվել: Ակզեռում մեզ թվաց՝ Մոլի Քենդալն է: Բայց ոչ, Լաքի Դայսոնն էր: Խեղդվել էր գետակում:

-Ինչ ասացի՞ք, Լաքին,- հարցրեց միսթր Ռաֆիլը:- Խեղդված: Գետակում: Ինքնասպանությունն է գործել, թե ինչ-որ մեկն է խեղդել նրան:

-Նրան խեղդել են,- պատասխանեց միսս Մարփիլը:

-Հասկանալի է: Համենայն դեպս, այդպես է թվում: Ահա թե ինչ նկատի ունեք՝ ասելով, որ ամեն ինչ պարզ է, այնպես չէ: Գրեգորի Դայսոնը միշտ ամենահավանական կասկածյալն էր, և դա հաստատվեց, այն: Դուք դա եք մտածում: Եվ Դուք վախենում եք, որ նա կկարողանա ջրից չոր դուրս գալ:

Միսս Մարփիլը խորը շունչ քաշեց:

-Միսթր Ռաֆիլ, կվստահե՞ք ինձ: Մենք պետք է կանսենք սպանությունը:

-Ինձ թվաց՝ ասացի՞ք՝ այն արդեն իրագործվել է:

-Այդ սպանությունը սխալմամբ է կատարվել: Ամեն պահի ուրիշը կարող է լինել: Կորցնելու ժամանակ չկա: Մենք պետք է կանխենք այն: Պետք է անմիջապես գնանք:

-Այդպես լավ խոսում եք,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Ասում եք՝ «մենք»: Ձեր կարծիքով ես ինչ կարող եմ անել: Առանց օգնության՝ անգամ քայլելու ունակ չեմ: Ինչպես կարող ենք ոս և Դուք սպանությունը կանխող քայլեր ծեռնարկել: Դուք որ է հարյուրը կրոլորեք, իսկ ես հայից ընկած քննոութեք ձի եմ:

-Ես մտածում էի Զեքսոնի մասին,- ասաց միսս Մարփիլը:- Զեքսոնը կանի այն ամենը, ինչ իրեն ասեք, այնպես չէ:

-Իհարկե, կանի,- պատասխանեց միսթր Ռաֆիլը,- առկապես եթե հավելեմ, որ ըստ արժանվույն կփոխհանուցեմ նրան: Դա է Ձեր ուզածը:

-Այ՞ու: Ասացեք, որ զա ինձ հետ և Ենթարկվի ամեն մի հրահանգիս:

Մոտ վեց վայրկյան նրան նայելուց հետո միսթը Ռաֆիլն ասաց.

-Լավ: Երևի կյանքիս մեծագույն ռիսկին եմ դիմում: Դճ, սա առաջին անգամ չէ:- Նա վերցրեց իր ձեռքին մոտ դրված էլեկտրական զանգն ու սեղմեց կոճակը՝ միաժամանակ բարձրածայն կանչելով:- Զե՞քսո՞ն:

Երեսուն վայրկյան էլ չէր անցել, երբ Զե՞քսո՞նը հայտնվեց կից սենյակի դռնից:

-Դուք կանչեցիք ինձ ու զանգ տվեցիք, սը՞ր: Ինչ-որ բան է պատահել:- Նա խոսքը կիսատ թողեց՝ ապշահար նայելով միսս Մարփիլին:

-Հիմա, Զե՞քսո՞ն, արեք այնպես, ինչպես կասեմ Ձեզ: Դուք կգնաք այս լեդիի՝ միսս Մարփիլի հետ: Կգնաք այնտեղ, ուր նա Ձեզ կտանի, և կանեք ճիշտ այնպես, ինչպես նա կասի: Կենթարկվեք նրա բոլոր կարգադրություններին: Պա՞րզ է:

-Ես...

-Պա՞րզ է:

-Այ՞ու, սը՞ր:

-Դուք որևէ կերպ չեք տուժի,- հավելեց միսթը Ռաֆիլը:- Ես վարձահատուց կլինեմ Ձեր արածի դիմաց:

-Շնորհիակալ եմ, սը՞ր:

-Գնացինք, միսթը Զե՞քսո՞ն,- ասաց միսս Մարփիլը, ապա ուսի վրայով նայելով՝ դիմեց միսթը Ռաֆիլին:- Մենք կասենք միսիս Ռուլլերսին, որ ճանապարհին անցնի Ձեր կողմով: Կասեք նրան, որ հանի Ձեզ մահճակալից ու իր հետ բերի:

-Ո՞ւր բերի:

-Քենդալների բունգալո,- պատասխանեց միսս Մարփիլը:- Կարծում եմ՝ Մոլին այնտեղ վերադարձած կլինի:

Մոլին քայլում էր ծովից բարձրացող արահետով՝ անշարժ հայացքը դեպի առաջ: Մերթընդմերթ նա թույլ նվնվում էր քթի տակ:

Նա բարձրացավ լոջիայի աստիճանները, մի պահ կանգ առավ, ապա լայն բացեց ֆրանսիական պատուհանն ու մտավ ննջասենյակ: Լուսերը վառ էին, բայց սենյակում մարդ չկար: Մոլին կտրելով անցավ սենյակն ու նստեց մահճակալին: Մի քանի րոպե մնաց նստած՝ երթեմն-երթեմն ձեռքը ճակատի վրայով տանելով ու հոնքերը կիտելով:

Այնուհետև գողունի հայացքով արագորեն շուրջը նայելով՝ ձեռքը սահեցրեց ներքնակի տակ ու հանեց այնտեղ թաքցրած գիրքը: Մոլին կռացավ դրա վրա՝ փնտրելով իրեն անհրաժեշտ էջը:

Դրսից վազքով մոտեցող ոտնաձայներ լսելով՝ նա բարձրացրեց գլուխը: Արագ, մեղավոր շարժումով աղջիկը գիրքն իր հետևը գցեց:

Թիմ Քենդալը հևասպառ ներս մտավ և նրան տեսնելով՝ թեթևացած խոր շունչ քաշեց:

-Փառք Աստծո: Որտե՞ղ էիր, Մոլի: Ամենուրեք քեզ էի փնտրում:

-Ես գնացել էի գետակի մոտ:

-Գնացել էիր...- Նա կանգ առավ:

-Այն, գնացել էի գետակի մոտ: Բայց չէի կարող սպասել այնտեղ: Չէի կարող: Զրի մեջ կին կար, և նա մեռած էր:

-Ուզում ես ասել... Գիտե՞ս՝ ինձ թվացել էր, թե դա դու ես: Միայն քիչ առաջ եմ պարզել, որ Լաքին է եղել:

-Ես չեմ սպանել նրան: Իսկապես, Թիմ, ես չեմ սպանել: Վստահ եմ, որ չեմ արել դա: Այսինքն... եթե ես արած լինեի, կիհիշեի, չե՞:

Թիմը դանդաղ ընկղմվեց մահճակալի եզրին:

-Դու չես... Համոզված ես, որ... Ո՞չ, իհարկե դու չես արել:- Նա գրեթե բղավելով արտաքերեց բառերը:- Չսկես այդպես մտածել, Մո՛լի: Լաքին ինքն է խեղդվել: Բնականաբար, նա ինքնասպան է եղել: Հիլինգդոնը վերջակետ է դրել նրանց կապին: Նա էլ գնացել ու պառկել է այնտեղ՝ դեմքը ջրի տակ:

-Լաքին նման բան չէր անի: Երբեք չէր անի: Բայց ես չեմ սպանել նրան: Երդվում եմ՝ ես չեմ:

-Սիրելին, իհարկե դու չես:- Թիմը գրկեց կնոջը, բայց նա ազատվեց նրանից:

-Ես ատում եմ այս վայրը: Այն պետք է արևի լուսով ողողված լիներ: Թվում էր՝ այն արևաշող է: Բայց այդպիսին չէ: Փոխարենը ստվեր է... մի մեծ սև ստվեր: Իսկ ես դրա մեջ եմ ու չեմ կարողանում դուրս պրծնել:

Նրա ձայնը վերածվել էր ճիչի:

-Ճ՛՛՛22, Մո՛լի: Ի սեր Աստծո, լրի՛ր:

Թիմը մտավ լոգասենյակ ու վերադարձավ բաժակով:

-Լսիր: Խմիր սա: Կհանգստացնի քեզ:

-Ես... ես չեմ կարող ոչինչ խմել: Ատամներս այնպես են չխկչխկում:

-Դու կարող ես, սիրելին: Նստիր: Այստեղ՝ մահճակալի վրա:- Գրկելով կնոջը՝ նա բաժակը նրա շուրջերին մոտեց:- Ահա այն: Խմիր:

Պատուիանի հետևում մի ձայն խոսեց:

-Զեքսոն,- հստակորեն ասաց միսս Մարփլը:- Գնացեք այնտեղ, վերցրեք բաժակը նրա ձեռքից ու բաց չթողնեք: Զգուշ եղեք: Նա ուժեղ է ու հավանաբար լիակատար հուսահատության մեջ:

Զեքսոնի առանձնահատուկ գծերից էր այն, որ նա փողասեր էր, իսկ նրա գործատուն՝ որոշակի դիրք ու հեղի-

նակություն ունեցող մի մարդ, փող էր խոստացել նրան: Նա նաև խիստ զարգացած մկաններ ուներ, որոնք ուժեղ ֆիզիկական պատրաստվածության հետևանք էին: Նա չէր փորձում բացատրություններ գտնել, այլ գործում էր:

Կայծակնային արագությամբ նա հատեց սենյակը, մի ձեռքը տարավ դեպի բաժակը, որ թիմը պահել էր Մոլիի շուրջերի մոտ, իսկ մյուս ձեռքով ամուր օղակեց նրան: Դաստակի կտրուկ շարժում, և բաժակը Զեքսոնի ձեռքում էր: Թիմը փորձեց վայրենաբար հակահարված հասցնել նրան, բայց Զեքսոնն ամուր պահել էր նրան:

-Սատանան տանի, թողեք ինձ: Բայց թողեք ինձ: Խելագարվել եք: Ինչ եք անում:

Թիմը կատաղի դիմադրություն էր ցույց տալիս:

-Պահեք նրան, Զեքսոն,- ասաց միսս Մարփիլ:

-Ինչ է այստեղ կատարվում: Ինչ է եղել:

Միսթր Ռաֆիլն էր ներս մտել ֆրանսիական պատուհանից էսթեր Ռուլթերսի օգնությամբ:

-Հարցնում եք՝ ինչ է պատահել,- գոռաց Թիմը:- Ձեր ծառայողը խելքը գցել է, կատարյալ խելագար է. ահա թե ինչ է եղել: Ասացեք նրան, որ բաց թողնի ինձ:

-Ո՞չ,- ասաց միսս Մարփիլ:

Միսթր Ռաֆիլը դիմեց նրան.

-Խոսեք, Նեմեսիս: Ամենայն մանրամասնությամբ պատմեք:

-Ես կրկնակի ապուշ էի,- սկսեց միսս Մարփիլ,- բայց ինձ այլևս չեն հիմարացնի: Երբ քննության ենթարկեն այդ բաժակի պարունակությունը, որը նա ստիպում էր կնոջն ընդունել, գրագ կգամ... այն, իմ հոգու անմահությամբ գրագ կգամ, որ դրանում թմրանյութի մահացու չափաբաժին կհայտնաբերվի: Նույն հիմքն է, հասկանո՞ւմ եք, նոյնը, ինչ մայոր Փելգրեյվի պատմություններում: Դեպրեսիվ վի-

ճակում գտնվող կին, որը փորձում է վերջ տալ սեփական կյանքին, և ամուսինը փրկում է նրան ճիշտ ժամանակին: Այնուհետև երկրորդ փորձից նրան հաջողվում է անել դա: Այն, սա է ճիշտ կաղապարը: Մայոր Փելգրեյվը պատմեց ինձ այդ պատմությունը, հանեց լուսանկարը, իսկ հետո նայեց վեր ու տեսավ...

-Ձեր աջի ուսի վրայով,- շարունակեց միսթր Ռաֆիլը:

-Ո՞չ,- ասաց միսս Մարփիլը՝ գլուխը թափ տալով:- Նա ոչինչ չտեսավ իմ աջ ուսի վրայով:

-Ինչի՞ մասին եք խոսում: Դուք էիք ասել...

-Սիսալ էի ասել: Բացարձակապես սխալվել էի: Ես անհավատալիորեն հիմար էի եղել: Ինձ թվացել էր, որ մայոր Փելգրեյվն աջ ուսի վրայով լարված նայում էր ինչ-որ բանի... Բայց նա չէր կարող որևէ բան տեսնել այնտեղ. չէ որ նրա ձախ աչքն էր նայում այդ ուղղությամբ, իսկ նրա ձախ աչքն ապակյա էր...

-Հիշում եմ, նա ապակյա աչք ուներ,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Մոռացել էի դրա մասին կամ պարզապես ընդունել որպես իրողություն: Այսինքն՝ նա չէր կարող որևէ բան տեսած լինել:

-Իհարկե կարող էր,- նկատեց միսս Մարփիլը:- Նա կարող էր հիանալիորեն տեսնել, միայն թե մեկ աչքով՝ աջով: Եվ ուրեմն, նա նայում էր ոչ թե ինձնից աջ, այլ ձախ ընկած մասում ինչ-որ բանի կամ որևէ մեկի:

-Ձեր ձախ կողմում որևէ մեկը կա՞ր:

-Այն,- պատասխանեց միսս Մարփիլը:- Թիմ Քենդալն ու իր կինն էին նստած ոչ հեռվում: Հիբիսկուսի թփի մոտակա սեղանի շուրջը նստած՝ հաշվարկներ էին անում: Այսպիսով՝ ինչպես գիտենք, մայորը վեր նայեց: Նրա ապակյա ձախ աչքը նայում էր ուսի վրայով, բայց այն, ինչ տեսավ մյուս աչքով, հիբիսկուսի թփի մոտ նստած տղամարդն էր՝

նոյն դեմքը, ինչ լուսանկարում, միայն թե փոքր-ինչ տարիքն առած: Եվ կրկին հիբիսկուսի թփի մոտ: Թիմ Քենդալը լսել էր մայորի պատմությունը և հասկացել, որ նա ճանաչել է իրեն: Ուստի, բնականաբար, ստիպված էր սպանել նրան: Հետագայում նա ստիպված էր եղել սպանել նաև այն աղջկան՝ Վիկտորիային, որովհետև նա տեսել էր, թե ինչպես է ինքը դեղահաբերի սրվակը դնում մայորի սենյակում: Սկզբում աղջիկն ուշադրություն չէր դարձրել դրան, քանի որ միանգամայն բնական էր, որ Թիմ Քենդալը կարող էր տարբեր առիթներով հյուրերի բունգալուները մտնել: Նա կարող էր պարզապես վերադարձնելիս լինել ինչ-որ մի բան, որ մոռացել էին ռեստորանի սեղանին: Սակայն մտածելուց հետո աղջիկը հարցեր էր տվել նրան, և նա ստիպված էր ազատվել նրանից: Բայց սա է իրական սպանությունը, որը նա ծրագրում էր ողջ ընթացքում: Նա սպանում է սեփական կանանց, հասկանո՞ւմ եք:

-Ինչ անհիջալ անհեթեթություն է, ինչ... - գոռում էր Թիմ Քենդալը:

Հանկարծ մի ճիշ լսվեց, վայրի, զայրույթով լի մի ճիշ: Էսթեր Ուոլթերսը պոկվեց միսթր Ռաֆիլից՝ գրեթե տապալելով նրան, ու նետվեց սենյակ: Նա ապարդյուն քաշքաշում էր Զեքսոնին:

-Բաց թողեք նրան: Բաց թողեք: Սա ճիշտ չէ: Ոչ մի ճշմարիտ բառ: Թիմ... Թիմ, սիրելիս, սա ճիշտ չէ: Դու չես կարող սպանել ինչ-որ մեկի, գիտեմ, որ ընդունակ չես դրան: Չէիր անի դա, գիտեմ: Դա այն սարսափելի աղջիկն է արել, որի հետ դու ամուսնացել ես: Նա ստեր է պատմել քո մասին: Նրանք սխալվում են: Նրանցից ոչ ոք ճիշտ չէ: Ես հավատում եմ քեզ: Ես սիրում եմ քեզ ու վստահում: Երբեք չեմ հավատա ոչ մեկի ասած բառին: Ես...

Այդ ժամանակ Թիմ Քենդալը կորցրեց տիրապետումը:

-Ի սեր Աստծո, չես կարող լոել, անիծյալ լիրք: Ուզոյ
ես՝ ինձ կախաղան բարձրացնեն: Զայնդ կտրի՛ր, ասում եմ:
Փակի՛ր այդ մեծ տգեղ բերանդ:

-Խեղճ, հիմար արարած,- մեղմորեն արտաքերեց միսթը
Ռաֆիլը:- Ահա թե ինչ էր կատարվում, այ՞ն:

ՄԻՍՍ ՄԱՐՓԼԸ ԳՈՐԾԻ Ե ԴՆՈՒՄ ԵՐԵՎԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

-Նշանակում է՝ սա՞ էր կատարվում,- կրկնեց միսթը Ռաֆիլը, երբ առանձին նստած էին միսս Մարփիլի հետ:- Նա սիրավեալ է ունեցել Թիմ Քենդալի հետ, այն:

-Հազիվ թե սիրավեալ լիներ,- խստորեն նկատեց միսս Մարփիլը:- Կարծում եմ՝ ռոմանտիկ կապվածություն է եղել՝ պագայում ամուսնության հեռանկարով:

-Ինչ... նրա կնոջ մահից հետո՞:

-Չեմ կարծում, թե խեղճ էսթեր Ուլյաթերսն իմացել է, որ Մոլին պետք է մահանա,- ասաց միսս Մարփիլը:- Ինձ թվում է՝ նա պարզապես հավատացել է այն պատմությանը, որ Թիմ Քենդալն է պատմել իրեն, այն մասին, որ Մոլին սիրահարված է եղել այլ տղամարդու, և այդ մարդը նրա հետևից եկել է այստեղ, և իմ կարծիքով՝ հոկս է ունեցել, որ Թիմը կամունալուծվի: Որևէ անպարկեշտ ու անընդունելի մղում չեմ տեսնում: Միայն թե նա չափազանց սիրահարված էր նրան:

-Դե, դա հեշտ է հասկանալ: Նա հմայիչ տղա է: Բայց ինչն է դրդել նրան սիրահետել էսթերին: Դա՞ էլ գիտեք:

-Դուք գիտեք, այնպես չե՞նք,- հակադարձեց միսս Մարփիլը:

-Կիամարձակվեմ ասել, որ բավական հստակ պատկերացում ունեմ այդ մասին, բայց չեմ հասկանում, թե Դուք որտեղից գիտեք դա: Ավելին՝ չեմ հասկանում, թե Թիմն ինչպես կարող էր իմանալ դրա մասին:

-Դե, իրականում ինձ թվում է՝ մի փոքր երևակայությամբ կկարողանամ բացատրել ամեն ինչ, թեև ավելի հեշտ կլիներ, եթե Դուք պատմեիք:

-Չեմ պատրաստվում պատմելու,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Դուք պատմեք ինձ. չ՞ե՞ք որ այնքան խելացի եք:

-Դեմ, ինձ հնարավոր է թվում,- ասաց միսս Մարփիլը,- որ, ինչպես արդեն ակնարկել եմ, Ձեր այդ երիտասարդը՝ Զեքսոնը, ժամանակ առ ժամանակ քիթը Ձեր թղթերի մեջ խթելու սովորություն ունի:

-Միանգամայն հնարավոր է,- նկատեց միսթր Ռաֆիլը,- բայց չե՞ի ասի, թե դրանից որևէ օգուտ կը աղեր: Ես հոգացել էի դրա համար:

-Ենթադրում եմ՝ նա կարդացել է Ձեր կտակը:

-Ա՞հ, հասկացա: Այն, կտակիս կրկնօրինակն իսկապես ինձ մոտ է:

-Դուք եք ասել ինձ (բարձր ու հստակ, ինչպես Կլորիկ-Գլորիկն¹ է ասում), որ Ձեր կտակում ոչինչ չեք թողել Էսթեր Ուոլթերսին: Դուք ընդգծել եք այդ հանգամանքն Էսթերին, Զեքսոնին՝ նույնպես: Կարծում եմ՝ Զեքսոնի դեպքում դա ճիշտ էր. Դուք ոչինչ չեք թողել նրան: Սակայն Էսթեր Ուոլթերսին գումար եք թողել, թեև այդ մասին չեիք պատրաստվում անգամ ակնարկելու նրան: Ճիշտ է:

-Այն, միանգամայն ճիշտ է, բայց չեմ հասկանում, թե ինչպես եք իմացել:

-Դեմ, այդ փաստը շեշտելու ձևից,- ասաց միսս Մարփիլը:- Ես որոշակի փորձ ունեմ՝ հասկանալու, թե երբ են մարդիկ ստում:

-Հանձնվում եմ,- ասաց միսթր Ռաֆիլը:- Լավ: Ես հիսուն հազար ֆունտ եմ կտակել Էսթերին: Իմ մահից հետո դա հաճելի անակնկալ կլիներ նրա համար: Ենթադրում եմ, որ սրա մասին իմանալով՝ թիմ քենդալը որոշել է հիմնովին ազատվել այժմյան կնոջից այս կամ այն դեղամիջոցի

1 Անգլիական մանկական բանաստեղծություններում հաճախ հանդիպող կերպար:

յեծ չափաբաժնով և ամուսնանալ հիսուն հազար ֆունտի ու Էսթեր Ուոլթերսի հետ: Հնարավոր է՝ երբ ժամանակը գար, նրանից նույնպես ազատվեր: Բայց ինչպես էր իմացել, որ նա հիսուն հազար ֆունտ է ժառանգելու:

-Իհարկե, Զեքսոնն է ասել նրան,- պատասխանեց միսս Մարփլը:- Այդ երկուսը շատ մտերիմ էին: Թիմ Քենդալը սիրալիր էր Զեքսոնի հանդեպ, և Ենթադրում եմ՝ առանց որևէ հետին մտքի: Սակայն մնացած բամբասանքների հետ մեկտեղ Զեքսոնը բերանից թոցրել էր, որ Էսթեր Ուոլթերսը, ինքն էլ չիմանալով, յուղոտ պատառ է ժառանգելու, և գուցե ասել էր, որ հույս ունի համոզել Էսթեր Ուոլթերսին ամուսնանալ իր հետ, թեև դեռևս առանձնակի հաջողություն չի ունեցել նրա համակրանքը շահելու հարցում: Այն, կարծում եմ՝ հենց այդպես է եղել:

-Զեր պատկերացումները միշտ լիովին ճշմարտանման են թվում,- ասաց միսթր Ռեֆիլը:

-Բայց ես իհմար էի,- շարունակեց միսս Մարփլը,- չափազանց իհմար: Ինչպես տեսնում եք, ամեն ինչ իսկապես համընկնում է: Թիմ Քենդալը որքան չար, նույնքան խելացի մարդ է: Նա հատկապես լավ էր գլուխ բերում բամբասանքներ տարածելու գործը: Ենթադրում եմ՝ այստեղ լսածներից կեսի սկզբնաղբյուրը նա է եղել: Պատմություններ էին պտտվում այն մասին, որ Մոլին ցանկացել է ամուսնանալ «անհամապատասխան» երիտասարդի հետ, բայց չեմ զարմանա, որ այդ անհամապատասխան երիտասարդն իրականում թիմ Քենդալը եղած լինի, թեև այդ ժամանակ այլ անունով է ներկայացել: Մոլիի ընտանիքի ականջին ինչ-որ բաներ են հասել՝ թերևս նրա կասկածելի անցյալի մասին: Այսպիսով՝ նա խիստ վրդովմունք էր խաղացել, իրաժարվել էր «ցուցադրվել» Մոլիի հարազատներին, իսկ հետո միասին մի փոքրիկ ծրագիր էին մշակել,

որը երկուսին էլ զվարճալի էր թվացել: Մոլին ձևացրել էր, թե խոռված է ու տանջվում է նրա համար: Այդ ժամանակ հայտնվել էր ոմն միսլը Թիմ Քենդալ, որը նախապես պատրաստվել էր Մոլիի հարազատների տարբեր հին ընկերների անունները հիշատակելու, և նրանք գրկաբաց ընդունել էին նրան՝ որպես մեկի, որը կկարողանար Մոլիի գլխից հանել նախկին դատապարտելի փեսացուին: Վախենամ՝ նա և Մոլին մի լավ ծիծառել են դրա վրա: Ինչևէ, նա ամուսնացել է Մոլիի հետ և աղջկա փողով ձեռք բերել այս վայրը նախկին ղեկավարներից, ու նրանք տեղափոխվել են այստեղ: Ենթադրում եմ՝ կնոջ փողի զգալի մասը նա բավական արագ քամուն է տվել: Այնուհետև հանդիպել է Էսթեր Ուոլթերսին և ավելի մեծ փողի հեռանկար է տեսել:

-Ինչո՞ւ սկզբում ինձ չի սպանել,- հարցրեց միսլը Ռաֆիլը:

Միսս Մարփիլը հազար:

-Կարծում եմ՝ նախ ցանկացել է լիովին վստահ լինել միսիս Ուոլթերսի հարցում: Բացի դրանից... մի խոսքով...- Փոքր-ինչ շփոթվելով՝ նա լոեց:

-Բացի դրանից՝ նա հասկանում էր, որ երկար սպասելու կարիք չէր լինի,- շարունակեց միսլը Ռաֆիլը,- և ակնհայտորեն ավելի նախընտրելի էր, որ ես, այսքան հարուստ լինելով, բնական մահով մեռնեի: Միլիոնատերերի մահերն ավելի մանրակրկիտ քննության են արժանանում, քան սովորական կանանց դեպքում, այնպես չե՞:

-Այո՛, միանգամայն ճիշտ եք: Որքան ստեր էր նա փչել,- ասաց միսս Մարփիլը:- Տեսեք, թե ինչպես էր հավատացրել Մոլիին, որ նա հիվանդ է՝ նյարդային խանգարումների մասին այդ գիրքը նրա աչքի առաջ դնելով, թմրեցնող միջոցներով երազներ ու հայուցինացիաներ առաջացնե-

լով: Գիտե՞ք՝ Ձեր Զեքսոնի խելքը հասնում է դրանցից: Ինձ թվում է՝ Մոլիի ախտանիշներից մի քանիսը նա ճանաչել է որպես թմրամիջոցների հետևանք: Եվ այն օրը մտել էր նրանց բունգալո, որ մի քիչ փորփորի լոգասենյակում: Նա դեմքի կրեմն էր զննում: Հավանաբար մտաբերել է վիուկների մասին հին պատմությունները, որոնք բելլադոննա պարունակող յուղեր էին քսում իրենց վրա: Դեմքի կրեմին խառնած բելլադոննան ճիշտ նույն արդյունքը կարող էր թողնել: Մոլին հիշողության մթագնումներ ուներ, ժամանակահատվածներ, որոնց ընթացքում պատասխանառու չէր սեփական քայլերի համար, օդում թոկչքների երազներ: Զարմանալի չէ, որ նա վախեցել է: Բոլոր նշանները վկայել են հոգեկան հիվանդության մասին: Զեքսոնը ճիշտ ուղղու վրա էր: Հնարավոր է՝ այդ միտքը վերցրել է մայոր Փելգրեյվի՝ հնդիկ կանանց մասին պատմություններից, որոնք արջնկույզի միջոցով թմրեցնում էին իրենց ամուսիններին:

-Մայոր Փելգրեյվը: Եվ նորից այդ մարդը:

-Նա իր իսկ սպանության պատճառը դարձավ,- ասաց միսս Մարփլը,- և այն խեղճ աղջկա՝ Վիկտորիայի, ու քիչ էր մնում՝ Մոլիին նույնպես մահվան հասցներ: Թեև ճիշտ էր ճանաչել մարդասպանին:

-Ինչը ստիպեց Ձեզ հանկարծ հիշել ապակյա աչքի մասին,- հետաքրքրվեց միսթր Ռաֆիլը:

-Սենյորա Դե Կասպաերոյի ասածը: Նա ինչ-որ անհեթեթություններ էր խոսում մայորի տգեղության ու չար աչքի մասին: Իսկ ես ասացի, որ դա ընդամենն ապակյա աչք է, և որ խեղճ մարդը մեղավոր չէր դրանում: Նա էլ ասաց, որ մայորի աչքերը շիլ էին՝ տարրեր կողմեր էին նայում, ինչը, իհարկե, այդպես էր: Ապա հավելեց, որ դա անհաջողության նշան է: Ես գիտեի, ես գիտեի, որ այդ օրն ինչ-որ

կարևոր բան եմ լսել: Անցած գիշեր՝ Լաքի մահից հետո, հիշեցի, թե ինչ: Եվ այդ պահին ես հասկացա, որ կորցնելու ժամանակ չկա...

- Ինչպես էր Թիմ Քենդալը սխալ կնոջ սպանել:

- Զուտ պատահաբար: Կարծում եմ՝ նրա ծրագիրը հետևյալն է եղել: Համոզելով բոլորին, այդ թվում՝ Մոլիին, որ նա հոգեպես անհավասարակշիռ վիճակում է, և նրան թմրանյութի բավական մեծ չափաբաժին տալով՝ ասել էր կնոջը, որ իրենք երկուսով պետք է լուծեն սպանությունների այս ողջ գլուխկոտրուկը, բայց նա պետք է օգներ իրեն: Երբ բոլորը քննեին, նրանք պետք է առանձին դուրս գային և ըստ պայմանավորվածության՝ հանդիպեին գետակի մոտ:

Նա ասել էր, որ գլխի է ընկել, թե ով է մարդասպանը, և որ իրենք պետք է թակարդը գցեն նրան: Մոլին հնազանդորեն գնացել էր, բայց թմրանյութի ազդեցությամբ նրա միտքը բթացել էր, և դա դանդաղեցրել էր նրան: Թիմն առաջինն էր տեղ հասել, և նրան թվացել էր, թե իր տեսած կինը Մոլին է: Ուկեգույն մազեր ու բաց կանաչ շալ: Թիմունքից մոտեցել էր նրան, ձեռքը բերանին դրել, ջրի մեջ մտցրել և այնտեղ պահել:

- Զանասեր երիտասարդ է: Բայց միթե ավելի հեշտ չէր լինի ընդամենը թմրամիջոցի մեծ չափաբաժին տալ նրան:

- Բնականաբար շատ ավելի հեշտ կլիներ: Սակայն դա կասկածի տեղիք կտար: Մի մոռացեք, որ բոլոր թմրանյութերն ու քնաբերները հեռացրել էին Մոլիի տեսադաշտից: Եվ եթե նա նոր պաշար ձեռք գցած լիներ, ուրիշ ով, եթե ոչ ամուսինը կարող էր այն հայթայթած լինել: Սակայն եթե հուսահատության նոպայի պահին նա դուրս գար և խեղվեր, մինչ անմեղ ամուսինը քնած էր, ողջ պատմությունը ռոմանտիկ ողբերգություն կերևար, և, ամենայն հավա-

Նականությամբ, որևէ մեկի մտքով չեր անցնի, որ նրան կանխամտածված են խեղդել: Բացի դրանից,- հավելեց միս Մարփիլը,- մարդասպանները դժվարանում են պարզ գործել: Նրանք չեն կարողանում դիմադրել մանրակրկիտ ծրագրեր կազմելու գայթակղությանը:

-Կարծես թե վստահ եք, որ հնարավոր ամեն բան գիտեք մարդասպանների մասին: Այսինքն՝ Ձեր կարծիքով՝ Թիմը չգիտեր, որ սխալ կնոջ է սպանել:

Միս Մարփիլը թափ տվեց գլուխը:

-Անգամ նրա դեմքին չեր նայել, պարզապես հնարավորինս արագ հեռացել էր, սպասել էր՝ մեկ ժամ անցնի, ապա կազմակերպել էր նրա որոնումները՝ տագնապահար ամուսնու դերը խաղալով:

-Բայց, գրողը տանի, ինչ գործ ուներ Լաքին գիշերվակներին գետակի մոտ թրև գալիս:

Միս Մարփիլն ամոթխածորեն թեթևակի հազար:

-Թերևս, հնարավոր է, որ նա... ըըը... հանդիպելու էր ինչ-որ մեկի հետ:

-Էդուարդ Հիլինգդոնին:

-Օ՛, ո՞չ,- առարկեց միս Մարփիլը:- Այդ ամենն անցյալում էր: Մտքովս անցավ (ընդամենը որպես հավանական տարբերակ), որ նա կարող էր Զեքսոնին սպասելիս լինել:

-Զեքսոնին:

-Մեկ-երկու անգամ նկատել էի, թե նա ինչպես էր նայում նրան,- շշնջաց միս Մարփիլը՝ հայացքը փախցնելով:

Միսթր Ռաֆիլը սովեց:

-Իմ կնամոլ Զեքսոն: Դա չի զարմացնում ինձ: Հավանաբար Թիմը ցնցվել է, երբ ավելի ուշ պարզել է, որ ուրիշ կնոջ է սպանել:

-Այն, անշուշտ: Պետք է որ բավական հուսահատված լիներ: Մոլին ողջ և առողջ թափառում էր շրջակայքում: Եվ

նրա հոգեվիճակի մասին պատմությունները, որ այդքան խնամքով տարածել էր, իսկույննեթե կհերքվեին, երբ կինը հայտնվեր բանիմաց հոգեբույժների ձեռքում: Եվ հերիք էր՝ նա խոսեր այն անհջալ պատմության մասին, որ ամուսինն էր խնդրել իրեն հանդիպել գետակի մոտ, թիմ քենդալը որտեղ կհայտնվեր: Նրա միակ հույսը հնարավորինս արագ Մոլիի վերջը տալն էր: Այդ ժամանակ լավ հնարավորություն կստեղծվեր հավատացնելու բոլորին, որ նա մոլագարության բռնկումով խեղդել էր Լաքիին, իսկ հետո իր իսկ արածից սարսափած՝ ինքնասպանություն գործել:

-Եվ այդժամ,- ասաց միսթր Ռաֆիլը,- Դուք որոշեցիք ստանձնել Նեմեսիսի դերը, այնպես չե՞:

Հանկարծ նա մեջքով հենվեց աթոռի թիկնակին ու հոհոաց:

-Գրողը տանի, այ թե զվարճալի ներկայացում էր,- ասաց նա:- Եթե իմանայիք, թե ինչպիսի տեսք ունեիք այն գիշերը, երբ այդ խավոտ վարդագույն բուրդը Ձեր գլխին փաթաթած, սենյակումս կանգնած՝ ասում էիք, որ Նեմեսիսն եք: Ես երբեք չեմ մոռանա դա:

ՎԵՐԶԱԲԱՆ

Ժամանակը եկել էր, և միսս Մարփիլն օդանավակայանում սպասում էր իր ինքնաթիղին: Բավական մեծ թվով մարդիկ էին եկել նրան ճանապարհելու: Հիլինգդոններն արդեն մեկնել էին: Գրեգորի Դայսոնը տեղափոխվել էր մյուս կղզիներից մեկը, և շշուկներ էին հասել, որ անձնատուր էր եղել մի այրի արգենտինուին: Սենյորա Դե Կապաերոն վերադարձել էր Հարավային Ամերիկա:

Մոլին եկել էր միսս Մարփիլին ճանապարհելու: Նա գունատ էր ու նիհարած, բայց խիզախորեն դիմակայել էր բացահայտման հարվածին և շարունակում էր դեկավարել հյուրանոցը միսթր Ռաֆիլի հավատարմատարներից մեկի օգնությամբ, որին նա հեռագրել էր Անգլիա:

-Զբաղվածությունն օգտակար կլինի Ձեզ համար,- նկատել էր միսթր Ռաֆիլը:- Հեռու կպահի մտքերից: Լավ գործ եք ձեռնարկել:

-Չեք կարծում, որ սպանությունները...

-Մարդկանց գրավում են սպանությունները, երբ դրանք արդեն բացահայտված են լինում,- վստահեցրել էր միսթր Ռաֆիլը:- Շարունակեք Ձեր գործը, աղջիկս, և Ձեր սիրտը լայն պահեք: Անվստահությամբ մի լցվեք բոլոր տղամարդկանց հանդեպ վատ մեկին հանդիպելու պատճառով:

-Միսս Մարփիլի պես եք խոսում,- ասել էր Մոլին,- նա շարունակ ասում է ինձ, որ մի օր կիանդիպեմ ճիշտ տղամարդուն:

Այս զգացմունքայնությունը միսթր Ռաֆիլի քմծիծաղն էր առաջացրել:

Այսպիսով՝ այստեղ էին Մոլին, երկու Փրեսբրթները և, իհարկե, միսթր Ռաֆիլը, ինչպես նաև Էսթերը, որ ավելի ծերացած ու տխուր տեսք ուներ, և որի հանդեպ միսթր Ռաֆիլը հաճախ անսպասելիորեն բարի էր: Ձեքսոնը նույն-

պես առաջնազօնում էր հայտնիթե՝ ձևացնելով, թե հեռուում է միսս Մարփիի ուղերեսին։ Այդ օրերին ժախոր չէր իշտու որու դեմքից, ինչը մատնում էր այն մասին, որ ձեռքը փող էր ընթաց

Երկնրում դժոնց լսվեց։ Ինքնայինն էր ժամանում։ Այս տեղ ամեն ինչ ոչ պաշտոնական էր։ Չեին ասում, «Զբաղեց թե՛ր ծեր տեղերը 8-րդ կամ 9-րդ անցույր ժուռ»։ Պարզա պես փոքրիկ, ծաղիկներով ծածկված տաղավարով դուրս էիր գալիս թոփքահարթակ։

-Ցտեսություն, սիրելի միսս Մարփի! - Մոլին համբուրց նրան։

-Ցտեսություն։ Փորձեք այցելել մեզ! - Միսս Փրեսքորը ցերմորեն սեղմեց նրա ձեռքը։

-Ձեզ ճանաչելը մեծագույն հաճույք էր, - ասաց կանոնիկոսը։ Ի սրտե միանում եմ քրոջ հրավերին։

-Ամենայն բարիք, մադամ, - ասաց Զեքսոնը, - և հիշե՞ց ցանկացած պահի, երբ անվճար մերսման կարիք ունենաք, ընդամենը գրություն ուղարկեք ինձ, և տեսակցություն կնշանակենք։

Միայն Էսթեր Ուոլթերսն էր փոքր-ինչ հեռու քաշվել երբ հրաժեշտի պահն էր եկել։ Միսս Մարփիը հանգիստ թողեց նրան։ Միսթը Ռաֆիլը վերջինը եկավ։ Վերցնելով նրա ձեռքը՝ նա ասաց.

-*Ave Caesar, nos morituri te salutamus!*.

-Կախենամ՝ լատիներեն այնքան էլ լավ չգիտեմ։

-Բայց սա հասկացա՞ք։

-Այն։

Նա ոչինչ չհավելեց. ավելի քան լավ գիտեր, թե միսթը Ռաֆիլն ինչ էր իրեն ասել։

-Ձեզ ճանաչելն անչափ հաճելի էր, - ասաց նա։

Այնուհետև քայլեց թոփքահարթակով ու ինքնաթիռ նստեց։

¹ Կեցցեն կեսարը, մահվան գնացողները ողջունում են քեզ (լատ.)։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 1. Մայոր Փելգրեյվը պատմություն է պատմում	7
Գլուխ 2. Միսս Մարփիլը համեմատում է	21
Գլուխ 3. Մահ իյուրանցում	33
Գլուխ 4. Միսս Մարփիլը բժշկի օգնությունն է խնդրում ...	39
Գլուխ 5. Միսս Մարփիլը որոշում է կայացնում.....	44
Գլուխ 6. Գիշերվա կեսին	51
Գլուխ 7. Առավոտը լողափում.....	57
Գլուխ 8. Զրոյց Էսթեր Ուոլթերսի հետ.....	70
Գլուխ 9. Միսս Փրեսքոթը և մյուսները.....	80
Գլուխ 10. Որոշում Ձեյմսթառունում.....	90
Գլուխ 11. Երեկո «Ոսկե արմավենիում»	94
Գլուխ 12. Հին մեղքերը երկար ստվերներ են զցում.....	105
Գլուխ 13. Մահ Վիկտորիա Ջոնսոնին	111
Գլուխ 14. Հետաքննություն	116
Գլուխ 15. Հետաքննությունը շարունակվում է.....	125
Գլուխ 16. Միսս Մարփիլն օգնություն է փնտրում.....	136
Գլուխ 17. Միսթր Ռաֆիլը ղեկն իր ծերքն է վերցնում ...	152
Գլուխ 18. Առանց եկեղեցու օրինության	170
Գլուխ 19. Կոշիկի օգտակարությունը	183
Գլուխ 20. Գիշերային տագնապ	190
Գլուխ 21. Ձեքսոնը՝ կոսմետիկայի մասին	201
Գլուխ 22. Նրա կյանքում տղամարդ ...	211
Գլուխ 23. Վերջին օրը	219
Գլուխ 24. Նեմեսիս.....	228
Գլուխ 25. Միսս Մարփիլը գործի է դնում երևակայությունը	237
Վերջաբան.....	245

ԱԳԹԱ ՔՐԻՍՏԻ

AGATHA CHRISTIE

ԿԱՐԻԲՅԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

A CARIBBEAN MYSTERY

Անգլերենից թարգմանեց
Խմբագիր-սրբագրիչ՝
Համակարգչային ծևավորումը՝
Կազմի ծևավորումը՝

Քրիստինե Չիլինգարյանը
Մարգարիտ Արիստակեայան
Լիանա Մինասյանի
Արաբո Սարգսյանի

EDIT PRINT
43 D. Malyan St., Yerevan
Tel.: (374 10) 520 848
www.editprint.am
[Info@editprint.am](mailto:info@editprint.am)

ԷԴԻԹ ՊՐԻՆՏ
Երևան, Գ. Մալյան 43
հեռ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
Info@editprint.am

Agatha Christie®

‘Ինտեկտիվի թագուհու’ Ազաթա Քրիստիի՝ գրքին գամող առեղծվածային պատմությունները տասնամյակներ շարունակ «հանգիստ չեն տվել» միջինավոր ընթերցողների: Նրա գրքերը տպագրվել են ավելի քան 2 միլիարդ օրինակով, թարգմանվել աշխարհի շուրջ 100 լեզուներով՝ առաջ անցնելով Ժուլ Վեռնի և Ուիլյամ Շեքսպիրի հրատարակություններից: Ազաթա Քրիստին գրանցված է Գինեսի ռեկորդների գրքում՝ որպես բոլոր ժամանակների ամենավաճառված գրքերի հեղինակ:

Համաշխարհային գրականության ամենախորհրդավոր դետեկտիվ պատմություններն ու կերպարները կերտած քրիտանացի գրողն իր ժանրում նմանը չունեցող ժառանգություն է թողել աշխարհին:

1964 թվականին հրատարակված «Կարիքյան գաղտնիքը» վեպը միակն է միսս Մարփի մասնակցությամբ պատմություններից, որի գործողությունները տեղի են ունենում Անգլիայից դուրս:

Արև, լողափ, արմավենիներ, թվում է՝ ոչինչ չի կարող խաթարել Կարիքյան ծովի դրախտային կղզիներից մեկի անդորրը, և ծեր մայոր Փելգրեյվի մահն ընդամենը ժամանակավոր ստվեր է գցել հանգստացողների միապաղադ առօրյայի վրա: Սակայն միսս Մարփին հանգիստ չի տալիս այն միտքը, որ մայորի մահվան հետևում սուկայի գաղտնիք կա, և նա ամեն ինչ կանի, որ բացահայտի այն:

Ձ.

www.agathachristie.com

Գրքի մասին՝

